T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

FATİH İLÇESİ İMRAHOR MAHALLESİ'NDE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI

SENİHA DENİZ SARICIOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RÖLÖVE-RESTORASYON PROGRAMI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. CEYLAN İREM GENÇER

İSTANBUL, 2019

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

FATİH İLÇESİ İMRAHOR MAHALLESİ'NDE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI

Seniha Deniz SARICIOĞLU tarafından hazırlanan tez çalışması 09.07.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Elvan Ebru OMAY POLAT

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Sakine Yıldız SALMAN

İstanbul Üniversitesi _____

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca bana yol gösteren, her zaman desteğini ve ilgisini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER'e ve Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilimdalı'na, bölgeyle ilgili yazılı ve görsel kaynaklara erişimimi sağlayan İstanbul 4 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu yetkililerine, Fatih Belediyesi çalışanlarına, saha çalışmalarımda desteklerini esirgemeyen annem Sema YURTTAKAL ve Sedat Can KARANLIK'a ve yakın arkadaşlarıma, tüm içtenlikleriyle çalışmalarıma yardımcı olan Yedikule halkına, mimarlık eğitimim boyunca bana örnek olan beni yüreklendiren Yüksek Mimar Fikriye ÖZTAŞ'a, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Her daim eğitimimi destekleyen ve maddi manevi arkamda duran anneannem Seniha DEMİR'e, dedem Ali DEMİR'e, annem Sema YURTTAKAL'a ve eşim Alper SARICIOĞLU'na teşekkür ederim.

Temmuz, 2019

Seniha Deniz SARICIOĞLU

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ ix

ŞEKİL LİSTESİ x

ÇİZELGE LİSTESİ xv

ÖZET xvi

ABSTRACT xviii

BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1 Literatür Özeti 1
1.2 Tezin Amacı 3
1.3 Hipotez 3

BÖLÜM 2

YEDİKULE'NİN TARİHİ YARIMADA İÇİNDEKİ YERİ 5

2.1 Fiziksel Yapı 5
2.1.1 Yeri ve Sınırları 5
2.1.2 Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı 6
2.1.3 Klimatoloji 9
2.1.4 İklimi ve Bitki Örtüsü 10
2.1.5 Bölgeye Ulaşım 12
2.2 Sosyal ve Ekonomik Yapı 15
2.2.1 Demografik Yapı 15
2.2.2 Ekonomik Durum 16

BÖLÜM 3

TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİNDE YEDİKULE 19

3.1 İsim Kökeni 19
3.2 Tarihçe 19

3.2.1 Byzantion-Roma-Bizans Dönemi 20
3.2.2 Osmanlı Dönemi 22
3.2.3 Cumhuriyet Dönemi 28

BÖLÜM 4

YEDİKULE'NİN TARİHİ YARIMADA İÇİNDEKİ YERİ 34

4.1 Çalışma Alanının Tanımı 34
4.2 Çalışma Alanı ve Yakın Çevresindeki Yapılar 36
4.2.1 Mevcut Anıtsal Yapılar 37
4.2.1.1 Surlar 37
4.2.1.2 Yedikule Hisarı 40
4.2.1.3 İmrahor Camisi (Studios Manastırı) 42
4.2.1.4 Kürkçübaşı Mescidi (İsmailağa Camisi) 44
4.2.1.5 Uşşaki Camisi (Tekkesi) 45
4.2.1.6 Hagios Analipsis ve Hagio Helene Kilisesi 45
4.2.1.7 Meryem Ana Katolik Kilisesi 46
4.2.1.8 Uşşaki Camisi (Tekkesi) Çeşmesi 47
4.2.1.9 Narlıkapı (Tülbentçizade) Çeşmesi 48
4.2.1.10 1272 Ada 22 Parsel'de Bulunan Çeşme 49
4.2.1.11 Yedikule Zindanı Çeşmesi 50
4.2.1.12 Yedikule Meydan Çeşmesi 50
4.2.1.13 Kürkçübaşı Çeşmesi 51
4.2.1.14 Yedikule Tren İstasyonu 51
4.2.1.15 Yedikule Gazhanesi 53
4.2.2 Mevcut Olmayan Anıtsal Yapılar 55
4.2.2.1 Fatih Camisi (Mescidi) 55
4.2.2.2 Hacı İlyas Mescidi 57
4.2.3 Sivil Mimarlık Örnekleri ve Özellikleri 57
4.2.3.1 Cephe Özellikleri 57
4.2.3.2 Çıkmalar 62
4.2.3.3 Pencereler 63
4.2.3.4 Kapılar 66
4.2.3.5 Dekoratif Öğeler 69
4.2.3.6 Yapım Tekniği ve Malzeme 72

BÖLÜM 5

ÇALIŞMA ALANINDA YAPILAN ANALİZLER 77

5.1 Çalışma Alanındaki Fiziksel Yapı Analizleri 77
5.1.1 Kentsel Rölöve 77
5.1.2 Ulaşım Durumu 83
5.1.3 Ada Parsel Analizi 84
5.1.4 Doluluk Boşluk Analizi 85
5.1.5 Kat Adedi Analizi 86
5.1.6 İşlev Analizi 88
5.1.7 Yasal Statü Analizi 90
5.1.8 Yapı Kullanım Durumu Analizi 92

5.1.9 Yapım Sistemi ve Analizi 93
5.1.10 Yapısal Durum Analizi 94
5.1.11 Korunmuşluk Durumu Analizi 96
5.1.12 Fiziksel Yapıda Meydana Gelen Değişimler 100
5.1.12.1 Doğal Çevre Dokusunda Meydana Gelen Değişimler 101
5.1.12.2 Yapı Ölçeğinde Meydana Gelen Değişimler 102
5.2 Fiziksel Yapı Analizlerinin Değerlendirilmesi 103
5.3 Çalışma Alanında Sosyal Yapı Analizleri 104
5.3.1 Genel Bilgiler 104
5.3.1.1 Doğum Yeri 105
5.3.1.2 Yaş Dağılımı 105
5.3.1.3 Eğitim Durumu 106
5.3.1.4 Mesleki Dağılım 106
5.3.1.5 Yedikule'de Bulunma Süresi 107
5.3.1.6 Hanede Yaşayan Kişi Sayısı 107
5.3.2 Sosyal ve Fiziksel Yapı Etkileşimi 108
5.3.2.1 Mahalleden Memnuniyet Durumu 108
5.3.2.2 Mahallenin Sorunları 109
5.3.2.3 Komşuluk İlişkileri 110
5.3.2.4 Evden Memnuniyet Durumu 111
5.3.2.5 Mevcut Boş Alanların Durumu 111
5.3.2.6 Koruma Çalışmaları 112
5.3.3 Gelir ve Mülkiyet Durumu 113
5.3.3.1 Kiracı-Ev Sahibi Durumu 113
5.3.3.2 Kira Bedeli 114
5.3.3.3 Aylık Gelir 114
5.3.3.4 Sosyal Yapı Analizlerinin Değerlendirilmesi 115
5.3.4 Alanın Değerlendirilmesi 116

BÖLÜM 6

YEDİKULE İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER 119

6.1 İstanbul 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değerlendirilmesi 122
6.2 Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Değerlendirilmesi 125
6.3 Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Değerlendirmesi 132

BÖLÜM 7

KORUMA ve MÜDAHALE ÖNERİLERİ 135

7.1 Arazi Kullanımı ve Ulaşıma Yönelik Kararlar 137
7.2 Boş Yapı ve Parseller İçin Öneriler 140
7.3 Pilot Bölge İçin Getirilen Öneriler 141
7.3.1 Basit Onarım Önerisi 146
7.3.2 Kapsamlı Onarım Önerisi 148
7.3.3 Infill ve Yeniden Yapılaşma Önerileri 150
7.3.4 Mevcut Yeni Yapılara Getirilen Öneriler 153

BÖLÜM 8

SONUÇ VE ÖNERİLER 155
KAYNAKLAR 160
EK-A
KURUL KARARLARI ve YAPI ENVANTERİ 168
EK-B
ÇİZİMLER VE ANALİZLER 183
EK-C
SOSYAL YAPI ANKETİ 217
ÖZGEÇMİŞ 218

KISALTMA LİSTESİ

GEEYKB	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı
İKTVKK	İstanbul Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KAF	Kuzey Anadolu Fay Hattı

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 İstanbul ve çevresini gösteren harita [2] 5
Şekil 2.2 Yedikule ve çevresini gösteren harita [3] 6
Şekil 2.3 Fatih ilçesi ve civarının topoğrafyası [7] 7
Şekil 2.4 Üç metreden daha kalın olan dolguların dağılımı [7] 8
Şekil 2.5 Türkiye deprem tehlike haritası [12] 9
Şekil 2.6 Cristoforo Boundelmonti'nin Constantinapol Planı [16] 11
Şekil 2.7 Bostanlara üretim [17] 11
Şekil 2.8 Yedikule Altın Kapı önünde kağnı arabası; yaya ve atlı ulaşım [18] [19] 12
Şekil 2.9 Azapkapı-Ortaköy Elektrikli Tramvay hattının açılışı-Tophane 1872 [22] 13
Şekil 2.10 İmrahor İlyasbey Caddesi, Kürkçübaşı Hüseyin Ağa Cami önünde Bahçekapı-Yedikule Tramvayı [24] 13
Şekil 2.11 14.06.1957 ve 17.071957 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yayımlanan haberler[23] 13
Şekil 2.12 Asırda İstanbul Haritası-Ekrem Hakkı Ayverdi [26] 14
Şekil 2.13 20. yüzyılın başlarında Kazlıçeşme'den Yedikule'ye bakış [30] 17
Şekil 2.14 Bostanların 1905 senesindeki durum, surun iç tarafında doldurulan bostanlar ve sura dayanan yapılar [17][31] 17
Şekil 2.15 Bostanlarda yıkım çalışmaları [32][33] 17
Şekil 3.1 II. Theodosius döneminden Osmanlı dönemine kadar Konstantinopolis [37] 20
Şekil 3.2 Bizantion ve Konstantinopolis'in 1962 yılındaki İstanbul kentsel alanı ile karşılaştırılması [37] 21
Şekil 3.3 Giovanni Andrea Vavassore'nin 16. yüzyılda İstanbul haritası [45] 24
Şekil 3.4 Kauffer İstanbul haritası,1776 [46] 24
Şekil 3.5 Yedikule ve yakın çevresinin yerleşim dokusu [51] 27
Şekil 4.1 Çalışma alanının Tarihi Yarımada içindeki konumu ve sit alanları ile ilişkisi [114] 34
Şekil 4.2 Çalışma Alanı Sınırı [3] 35
Şekil 4.3 Eski İmrahor Mahallesi'nin sınırı [61] 36
Şekil 4.4 Çalışma alanı ve yakın çevresindeki anıtsal yapılar [3] 37
Şekil 4.5 Mermer Kule [55] 38
Şekil 4.6 Bizans Döneminde Yedikule, Konstantin ve Theodoisius Surları [67] 39
Şekil 4.7 Bizans Döneminde Yedikule, Konstantin ve Theodoisius Surları [67] 40
Şekil 4.8 Avluda konumlanan yapılar, 1827 [71] 41

Şekil 4.9 İmrahor Camisi'nin Paspatis tarafından 1877'den önce yapılmış resmi [35] .. 42
Şekil 4.10 Studios Manastırı'nın taban mozaiği [74] [75] 42
Şekil 4.11 Manastırın Cami olarak kullanıldığı dönem [77] 43
Şekil 4.12 İmrahor Camisi 1936 – şadırvan ve son cemaat girişi [78] 44
Şekil 4.13 Kürkçübaşı Mescidi [80] 44
Şekil 4.14 Uşşaki Camisi ve Çesmesi [80] 45
Şekil 4.15 Hagios Analipsis ve Hagio Helene Kilisesi [80] 46
Şekil 4.16 Meryem Ana Katolik Kilisesi [83] 46
Şekil 4.17 Uşşaki Tekkesi Çesmesi üzerinde yer alan kitabe [80][86] 47
Şekil 4.18 Narlıkapı (Tülbentçizade) Çesmesi [80] 48
Şekil 4.19 Alman Mavileri,Narlıkapı (Tülbentçizade) Çesmesi [52] 48
Şekil 4.20 1272 Ada, 22 Parsel'de bulunan çeşme [57][80] 49
Şekil 4.21 Alman Mavileri, 1272 Ada, 22 Parsel'de bulunan çeşme [52] 49
Şekil 4.22 Yedikule Zindan Çeşmesi [87] 50
Şekil 4.23 Yedikule Meydan Çeşmesi [80] 50
Şekil 4.24 Kürkçübaşı Çeşmesi [80] 51
Şekil 4.25 Yedikule Tren İstasyonu [88] 51
Şekil 4.26 Yedikule Tren İstasyonu'na ait yapılar [80] 52
Şekil 4.27 Halkalı-Sirkeci banliyö treni durakları [89] 52
Şekil 4.28 Yedikule Gazhanesi açılış töreni [92][93] 53
Şekil 4.29 Yedikule Gazhanesi'nde üretilen ürünler ve 1933 tarihli gazete reklamı [94] [95] 53
Şekil 4.30 1900'lerin başında Surlar ve Yedikule Gazhanesi [97] 54
Şekil 4.31 Gazhane hava fotoğrafı, 1952 [98] 54
Şekil 4.32 Yedikule Gazhanesi'nin 1975 yılındaki durumu [99] 55
Şekil 4.33 Yedikule Hisarı, Fatih Cami [102] [103] 56
Şekil 4.34 Yedikule Hisarı ve yakın çevresi [105] 56
Şekil 4.35 İki katlı-çıkmalı yapı örnekleri [80] 58
Şekil 4.36 Üç katlı-çıkmalı yapı örnekleri [80] 58
Şekil 4.37 İki katlı-çıkmasız yapı örnekleri [80] 58
Şekil 4.38 Tek katlı yapı örneği [80] 59
Şekil 4.39 İki katlı-giriş kapısı yanda apartmanlar [80] 60
Şekil 4.40 Üç katlı-giriş kapısı yanda apartmanlar [80] 60
Şekil 4.41 Dört katlı-giriş kapısı yanda apartmanlar [80] 60
Şekil 4.42 Üç katlı giriş kapısı ortada apartmanlar [80] 61
Şekil 4.43 Cephelerde dairesel formlar [80] 61
Şekil 4.44 Yapının köşesinin vurgulanması [80] 62
Şekil 4.45 Zemin katın dükkan olarak tasarlananması [80] 62
Şekil 4.46 Korunmuş ahşap pencere örnekleri [80] 63
Şekil 4.47 Farklı malzeme ve formlarda üretilmiş pencereler [80] 63
Şekil 4.48 Bodrum kat pencereleri ve demir parmaklıkları [80] 64
Şekil 4.49 Emek Apartmanı 1. kat penceresi [80] 64
Şekil 4.50 Köşe boyunca pencerelerin devamı [80] 65
Şekil 4.51 Köşe boyunca pencerelerin devamı [80] 65
Şekil 4.52 Dairesel ve dikdörtgen formlarda pencere kullanımı [80] 65
Şekil 4.53 Tepe pencereli-camlı ahşap tablalı kapı örnekleri [80] 66

Şekil 4.54 Tepe pencereli ahşap tablalı kapı örnekleri [80] 66
Şekil 4.55 Tepe penceresiz, camlı, ahşap tablalı kapı örneği [80] 66
Şekil 4.56 Tepe pencereli, demir kapı örneği [80] 67
Şekil 4.57 Tepe pencereli, demir kapı örneği [80] 67
Şekil 4.58 Tepe penceresiz, demir kapı örneği [80] 68
Şekil 4.59 Köşeleri yuvarlatılmış ve söveli apartman girişleri [80] 68
Şekil 4.60 Saçak altında ve kat aralarında kullanılan silmeler [80] 69
Şekil 4.61 Metal ve ahşap paraçol kullanımı [80] 69
Şekil 4.62 Cephelerde bulunan metal fenerlikler [80] 70
Şekil 4.63 Pencere altlarında kullanılan seramikler [80] 70
Şekil 4.64 Pencerelerde kullanılan çiçek ve dal motifli demir parmaklıklar [80] 71
Şekil 4.65 Apartman cephesinde mozaik kullanarak oluşturulan desen [80] 71
Şekil 4.66 Apartman pencerelerinde kullanılan parmaklıklar [80] 72
Şekil 4.67 Apartman balkonlarında kullanılan korkuluklar [80] 72
Şekil 4.68 Bağdadi çıta üzerine ahşap kaplama uygulaması [80] 73
Şekil 4.69 İmam Aşir Sokak'taki 3 kapı numaralı yapının yangın duvarı [80] 73
Şekil 4.70 Çalışma alanındaki farklı yapılarda tespit edilen tuğla örnekleri [80] 74
Şekil 4.71 Yapılarda metal malzeme kullanımı [80] 74
Şekil 4.72 Tuğla malzeme ve yığma yapım tekniğiyle inşa edilmiş apartman [80] 75
Şekil 4.73 Cephelerde taraklı sıva ve mozaik uygulamaları [80] 75
Şekil 4.74 Apartman giriş holü ve zemin kaplamaları [80] 76
Şekil 4.75 Apartman girişlerinde kullanılan mozaikler [80] 76
Şekil 5.1 Yedikule Meydanı [57] [80] 78
Şekil 5.2 Otopark olarak kullanılan parsel [80] 78
Şekil 5.3 Kuyulu Bakkal Sokak yol döşemesi [57] 79
Şekil 5.4 Yedikule Kapısı önündeki yol [108] 79
Şekil 5.5 Yedikule İstasyon Caddesi [80] 80
Şekil 5.6 İmrahor İlyasbey Caddesi [80] 81
Şekil 5.7 Çalışma alanındaki sokaklar [80] 81
Şekil 5.8 Çalışma alanındaki sokaklar [80] 82
Şekil 5.9 Çalışma alanındaki sokaklar [80] 82
Şekil 5.10 Onuncu Yıl Caddesi'nden Yedikule Kapısı'na giden yol [80] [109] 83
Şekil 5.11 Kuyulu Bakkal Sokak ve İmam Aşir Sokak bitişik nizam yapı örnekleri [80] 84
Şekil 5.12 Kuyulu Bakkal Sokak ve İmam Aşir Sokak bitişik nizam yapı örnekleri [80] 84
Şekil 5.13 1282A-18P, 1273A-10P, 1270A-18P günümüzde boş olan parsellere örnekler [80] 85
Şekil 5.14 1282 Ada,18 parseldeki yapının geçmişte ve 2018 yılındaki durumu [57][80] 85
Şekil 5.15 İmrahor Camisi yakın çevresindeki boş alanlar [110] 86
Şekil 5.16 Yangınlar sonucunda yapıların yıkılmasıyla oluşan boş parseller [111] 86
Şekil 5.17 Kat adedi analizi [80] 87
Şekil 5.18 İmrahor İlyasbey Caddesi üzerindeki iki katlı yapının yeni yapı olarak yapılması sonucu kat yüksekliğinin iki kat artması [57][80] 87
Şekil 5.19 İmrahor İlyasbey Caddesi üzrindeki yapıların farklı dönemlerdeki ve 2018 yılındaki durumu [57][80] 87
Şekil 5.20 İmrahor İlyasbey Caddesi üzrindeki yeni yapılar arasında kalmış sivil mimarlık örneği yapılar [80] 88

Şekil 5.21 İşlev analizi [80] 88
Şekil 5.22 Yedikule İstasyon Caddesi'nde bulunan bakkal, kahvehane ve 89
Şekil 5.23 Fatih Belediyesi Yedikule Çok Amaçlı Salonu ve İBB Psikolojik Danışmanlık Merkezi [80] 89
Şekil 5.24 İstasyon Caddesi Üzerinde yer alan konaklama yapıları [80] 90
Şekil 5.25 Yasal statü analizi [80] 91
Şekil 5.26 1268 ada 14 parselde bulunan tescilli yapı [57] 91
Şekil 5.27 1268 ada 14 parselde bulunan yeni yapı [80] 91
Şekil 5.28 1274a 19p ve 1273a 10p'de bulunan tescilli yapılar [57] 92
Şekil 5.29 Tescilli yapıların bugünkü durumları [80] 92
Şekil 5.30 Yapı kullanım durumu analizi [80] 93
Şekil 5.31 Yapım sistemi ve malzeme analizi [80] 93
Şekil 5.32 Yapısal durum analizi [80] 94
Şekil 5.33 Strüktür ve malzeme açısından iyi ancak bitirme malzemesinde basit problem olan yapılar [80] 95
Şekil 5.34 Hafif yapısal problemler ve/veya dolgu malzemesinde bozulmalar olan yapılar [80] 95
Şekil 5.35 Derin yapısal problemleri, ciddi malzeme bozulmaları olan fakat yıkılmamış yapılar [80] 95
Şekil 5.36 1261 ada-10 parseldeki yapının 1984 ve 1989 yıllarındaki durumu [57] 96
Şekil 5.37 1261 ada-10 parseldeki yapının yangından sonraki durumu-13 Nisan 2017 [57] 96
Şekil 5.38 Kütle korunmuşluk analizi [80] 97
Şekil 5.39 Kütle organizasyonu korunmuş yapılar [80] 97
Şekil 5.40 Kütle organizasyonu bozulmuş yapılar [80] 98
Şekil 5.41 Kütle organizasyonu bozulmuş yapılar [80] 98
Şekil 5.42 Cephe korunmuşluk analizi [80] 99
Şekil 5.43 Cephe organizasyonu okunan yapılar [80] 99
Şekil 5.44 Cephe organizasyonu kısmen okunan yapılar [80] 100
Şekil 5.45 1260a 25p'de bulunan yapının restorasyon sonrası durumu [80] 100
Şekil 5.46 Ahşap cephe kaplamasının çimento sıva ile kapatılması [80] 102
Şekil 5.47 Cephenin özgün kurgusunun bozulması [80] 103
Şekil 5.48 Doğum yeri [80] 105
Şekil 5.49 Yaş dağılımı [80] 105
Şekil 5.50 Eğitim durumu [80] 106
Şekil 5.51 Mesleki dağılım [80] 106
Şekil 5.52 Yedikule'de bulunma süresi [80] 107
Şekil 5.53 Hanede yaşayan kişi sayısı [80] 108
Şekil 5.54 Mahalleden memnuniyet durumu [80] 109
Şekil 5.55 Mahalle değiştirme isteği [80] 109
Şekil 5.56 Mahallenin sorunları [80] 109
Şekil 5.57 Komşuluk ilişkileri [80] 110
Şekil 5.58 Evden memnuniyet durumu [80] 111
Şekil 5.59 Mevcut boş parsellerin değerlendirilmesi [80] 112
Şekil 5.60 Koruma çalışmaları [80] 113
Şekil 5.61 Kiracı ev sahibi durumu [80] 113
Şekil 5.62 Kira bedeli [80] 114

Şekil 5.63 Aylık gelir [80] 115
Şekil 5.64 Bostanlarda yeni yapılaşmalar [80] 117
Şekil 5.65 Parsellerde tevhid sonucu oluşan yapılar [80] 118
Şekil 5.66 Yedikule'nin çevresindeki yapılaşmalar [80] 118
Şekil 5.67 Bostanlara yapılması planlanan farklı projeler [80] [112] 118
Şekil 6.1 Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı Sit Alanları[114] 120
Şekil 6.2 Fatih Belediye Binası girişinde sergilenen makette çalışma alanı ve yakın çevresi [80] 122
Şekil 6.3 1/100.000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı, 2009 [115] 123
Şekil 6.4 1/100000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, 2009 [115] 123
Şekil 6.5 Yönetim Planı Alanı'ndaki Yenileme Alanları [114] 127
Şekil 6.6 Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı [117] 128
Şekil 6.7 Yönetim Planında belirlenen turizm merkezleri [114] 130
Şekil 6.8 TCDD Cer Atölyeleri'nde yürütülen yapım çalışmaları [80] 131
Şekil 7.1 Öneri Rotası 1 üzerindeki yapılar [80] 138
Şekil 7.2 Öneri Rotası 2 üzerindeki yapılar [80] 139
Şekil 7.3 Yol dokusu ve öneri otopark alanı [80] 139
Şekil 7.4 Acil koruma önlemi alınan yapı örnekleri [80] 140
Şekil 7.5 Geleneksel yapılar ile apartmanların ilişkisi [80] 142
Şekil 7.6 Kuyulu Bakkal Sokak [80] 143
Şekil 7.7 Kuyulu Bakkal Sokak [80] 143
Şekil 7.8 Gençağa Sokak [80] 144
Şekil 7.9 Gençağa Sokak [80] 144
Şekil 7.10 1261 ada 12 parseldeki yapı ve 1259 ada 12 parseldeki yapı [80] 146
Şekil 7.11 Basit onarım önerilen yapılar, envanter numarası 111-57 [80] 148
Şekil 7.12 Kapsamlı onarım önerilen yapılar, envanter numarası 18 ve 38-39-40 [80] 149
Şekil 7.13 Infill ve rekonstrüksiyon önerilen yapılar, envanter numarası 16-17-19 ve 75 [80] 151
Şekil 7.14 Rekonstrüksiyon önerilen 16-17-19 envanter numaralı yapıların yıkılmadan önceki durumları,2018 [80] 151
Şekil 7.15 Rekonstrüksiyon önerilen 75 envanter numaralı yapıların yıkılmadan önceki durumları [57] 152
Şekil 7.16 Tescilli parselerde yeni yapılar [80] 154
Şekil 7.17 Yeni yapılarda kaldırılması önerilen çekme katlar [80] 154

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 İstanbul iline ait klimatolojik veriler [13] 10
Çizelge 2.2 İstanbul ili Fatih ilçesi yıllara göre nüfus dağılımı [27] 15
Çizelge 2.3 İstanbul ili Fatih ilçesi Yedikule Mahallesi yıllara göre nüfus dağılımı [27] 16
Çizelge 3.1 Yedikule'yi etkileyen kaydedilmiş yangınlar 25
Çizelge 3.2 20. yüzyıl arasında İstanbul'u en çok etkileyen depremler [49] 25
Çizelge 6.1 Yönetim Planı Alanı'nda ilan edilen yenileme alanları [58] 121
Çizelge 6.2 Çalışma alanı ve yakın çevresinde ihya edilecek yapı listesi [60] 127

ÖZET

FATİH İLÇESİ İMRAHOR MAHALLESİNDE TARİHİ ÇEVRE KORUMA ÇALIŞMASI

Seniha Deniz SARICIOĞLU

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ceylan İrem GENÇER

Kentsel ölçekte daha önce çalışılmamış olan Yedikule semti, İstanbul Tarihi Yarımada'nın güney ucunda yer alır. 2700 yıldır yerleşme alanı olarak kullanılan Yedikule, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemleri'nin özelliklerini yansıtan özgün anıtsal ve sivil mimarlık örneklerini barındırır. Yedikule'nin sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerinin belirlenmesi, bu değerlerin korunması ve sıhhileştirilmesi tez çalışmasının amacıdır. Anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin yoğun olarak görüldüğü İmrahor Camisi ile Yedikule Zindanları arasında kalan bölge çalışma alanı olarak belirlenmiş, Yedikule İstasyon Sokak ve İmrahor Caddesi ile çalışma alanının sınırları kesinleştirilmiştir. Tez çalışması 7 bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Tez çalışmasının Giriş bölümü tez konusuyla ilgili temel bilgileri içermektedir. Literatür Özeti, Çalışmanın Amacı ve Bulgular giriş bölümünü takip etmektedir. İkinci bölüm ise Yedikule'nin Tarihi Yarımada içindeki konumuna ilişkin uzamsal verilerin incelendiği bölümdür. Bu bölümde alanın yeri ve sınırları tanımlanmakta olup jeolojik yapısı, iklimi, bitki örtüsü, bölgeye ulaşım, sosyal ve ekonomik yapısı hakkında edinilen bilgiler açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde ise Yedikule'nin ve içinde bulunduğu Tarihi Yarımada'nın tarihsel süreç içinde geçirdiği değişimler incelenmiştir. Tarihsel gelişimi, Byzantion-Roma ve Bizans, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak üç dönemde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde Yedikule'nin ve yakın çevresinin sahip olduğu tarihi sivil ve anıtsal yapılar tanıtılmıştır. Geleneksel sivil mimarlık örnekleri ise cephe, çıkma, pencere, kapı, yapılarda kullanılan dekoratif öğeler ve yapıların yapım tekniği ve malzeme kullanımı

bakımından ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bölgede yapımı 1950'lere tarihlenen kat apartmanları yaygın bir şekilde görülmektedir. Müstakil aile konutlarından apartmanlara geçişin önemli sembolü olan bu yapılar cephe tasarımları, malzeme seçimleri ve gabarileri açısından bölgedeki tarihi dokuyla uyumludurlar. 20. yüzyıl mirası bakımından korunması gerekli bu yapılar hakkında da genel bilgiler bu bölümde verilmiştir. Beşinci bölümde ise çalışma alanı ile sınırlanan alandaki tüm yapılara ait detaylı belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Alandaki sokakların dokuları ve yapıların çevreleri irdelenmiştir. Yerinde fotoğraf çekimleri yapılarak mevcut durum ve değişimler tespit edilmiştir. Yapı tipleri, kat yükseklikleri, özgün cephe ve kütle durumlarının korunmuşluğu, yapım sistemleri ve strüktürel durumları açısından sınıflandırılmış olup, veriler 1/1000 plan üzerine işlenmiştir. Alanda yaşayan 20 hane ile anket çalışması yapılarak belirtilen fiziksel analizlere ek olarak bölgedeki sosyal dokuya dair verileri de elde edilmiştir. Altıncı bölümde Yedikule ile ilgili yasal düzenlemeler derlenmiş ve incelenmiştir. Yedinci bölümde ise yapılan araştırma, analiz, belgeleme çalışmaları ışığında Yedikule'nin İmrahor Mahallesi ve yakın çevresini kapsayan alandaki geleneksel dokuyu korumaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yedikule, Tarihi Çevre Koruma, Tarihi Doku, Sıhhileştirme

ABSTRACT

CONSERVATION PROJECT OF IMRAHOR NEIGHBORHOOD IN FATİH DISTRICT

Seniha Deniz SARICIOĞLU

Department of Architecture

MSc. Thesis

Adviser: Assoc. Prof. Ceylan İrem GENÇER

Yedikule district, which has not been studied previously in the urban scale, is located at the southern end of the Historic Peninsula of Istanbul. Yedikule, which has been used as a settlement area for 2700 years, contains original examples of monumental and civil architecture reflecting the characteristics of Byzantine, Ottoman and the Republic Periods. The aim of this thesis is to document the historical and cultural values of Yedikule and to protect and developed these values. The area between İmrahor Mosque and Yedikule Dungeons, where the examples of monumental and civil architecture are vast, was determined as the study area. The area is inbetween Yedikule Station Street and İmrahor Street. The thesis consists of 7 chapters and the conclusion section.

The Introduction part of the thesis covers the basic information about this study. Literature Review, Purpose and Findings of the Study are succeeding part of introductory. The second part is the section where spatial data related to Yedikule's position in the Historic Peninsula is examined. In this section, the position and boundaries of the area is defined and the obtained information about the geological structure, climate, vegetation, transportation to the region, social and economic structure are presented. In the third chapter, the changes of historical peninsula in which Yedikule is located are studied. Its historical development has been handled in three periods as Byzantion-Roman and Byzantine, Ottoman Period and the Republic Period.

In the fourth chapter, historical civil and monumental structures in Yedikule and its neighboring districts are introduced. The examples of traditional civil architecture are explained in detail in terms of facades, console, windows, doors, decorative elements, construction technique and material used in buildings and structures. In the region, the apartment buildings, which were built in the 1950s, are widely seen. These buildings, which are important symbols of the transition from the single family detached houses to multi-storey housing units are in harmony with the historical texture in the region in terms of facade designs, material selections and height. General information about these structures which need to be preserved in terms of 20th century heritage is given in this section. In the fifth chapter, detailed documentation studies carried out for all structures in the study area are explained. Fabric and structures of the streets in the area are discussed. On-site photographs were taken and the current situation and changes were analyzed. Building types are classified in terms of floor heights, preservation of original facade and general conditions, construction methods and structural conditions. All observations are projected in drawings on a scale of 1/1000. In addition to the physical analysis, data on the social fabric in the area have been obtained through a survey which is answered by 20 residents living in the area. In the sixth chapter, the legal regulations regarding Yedikule were compiled and analyzed. In the seventh chapter, in the light of the research, analysis and documentation studies, suggestions have been developed to preserve the traditional texture in the area covering the Imrahor District of Yedikule and its close surroundings.

Keywords: Yedikule, Historical Environmental Protection, Historical Fabric, Rehabilitation

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 Literatür Özeti

Yedikule semti İstanbul iline bağlı Fatih ilçesinin güney kıyısında konumlanmakta olup sahip olduğu mimari ve sosyal özellikleri açısında önemli bir yerleşim alanıdır.

Bölgenin sınırını çizen Kara ve Deniz Surları, Yedikule Gazhanesi, Sirkeci-Halkalı Banliyö Tren Hattı da Yedikule'nin kentsel gelişim sürecinde sahip olduğu askeri ve sanayi yapılar arasındadır.

Tarihi Yarımada ve sınırları dahilinde bulunan Yedikule'nin tarihsel süreçteki durumunun araştırılması çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Yıldız Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, Salt Galata Arşivi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Fatih Belediyesi, İstanbul Kültür Varlıklaını Koruma Bölge Kurulu Arşivi, Milliyet Gazetesi Arşivi taranmış ve çalışma konusu ile ilgili yazılı ve görsel belgeler toplanmıştır. Cristoforo Buondelmonti, Giovanni Andrea Vavassore, William Henry Barlett ve Paspatis gibi gezgin, haritacı ve araştırmacıların İstanbul ve Yedikule ölçeğinde farklı yüzyıllarda çizilmiş harita, gravür ve çizimlerinden elde edilen bilgiler bölgenin çevresiyle beraber tarihsel süreçte ne şekilde geliştiğini anlamada yardımcı olmuştur. Kauffer, Ekrem Hakkı Ayverdi, Doğan Kuban, Prost gibi mimar ve araştırmacıların hazırlamış olduğu haritalar da Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait kentin ve çalışma alanının gelişimi konusunda aydınlatıcı kaynaklardır. Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde çalışma alanının fiziki yapısı ve yaşayanların sosyal durumlarını anlamak için yapılan araştırmalarda başta Eremya Çelebi Kömürciyan, Semavi Eyice, Karoly Kos, Zeynep Çelik, Wolfang Müller Wiener, Alexander van Millingen, Robert Mantran, Kemal Karpat, Mustafa Cezar gibi

araştırmacıların çalışmaları incelenmiş ve tez kapsamında bu çalışmalardan yararlanılmıştır.

Yedikule'nin yerleşim dokusunun ve yapılarının incelendiği bölüm dördüncü bölümdür. Bu bölümde mevcut ve yitirilmiş anıtsal yapılar ile sivil mimarlık örneği yapılar ele alınmıştır. Surlar hakkındaki araştırmada Aziz Ogan, Nezih Başgelen, Alexander van Millingen ve Phillip Schweinfurt'un araştırmalarından yararlanılmıştır. Cahide Tamer ve İzzet Kumbaracılar'ın 'Yedikule' çalışması ise Yedikule Hisarı hakkında başlıca kaynak olmuştur. Feridun Dirimtekin'in 'İmrahor Cami' ve Cahide Tamer'in 'İstanbul Bizans Anıtları ve Onarımları' çalışmalarından alandaki önemli anıtsal yapılardan biri olan İmrahor Camisi'nin mimari özellikleri ve değişimleri konusunda bilgi edinilmiştir. Çalışma alanı ve yakın çevresinde mevcut olmayan anıtsal yapılar için ise Hüdakatü'l Cevami başlıca kaynak olmuştur.

Çalışma alanına ilişkin fiziksel ve sosyal yapı analizleri tezin beşinci bölümünü oluşturmaktadır. Yedikule ve yakın çevresini kapsayan yasal düzenlemelere ait araştırmalar altıncı bölümde aktarılmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi–İstanbul Tarihi Alanlar Başkanlığı'ndan elde edilen Tarihi Yarımada Yönetim Planı ve Analitik Paftaları, İstanbul İli Çevre Düzeni Planı ile Tarihi Yarımada ve Sit Koruma Alanları'na yönelik olarak hazırlanan plan kararları, Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar ve Uygulama İmar Plan kararları değerlendirilmiştir. Ayrıca İstanbul Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun (İKVKBK) arşivinden elde edilen Tarihi Yarımada Kentsel ve Tarihi Sit Alanı kararı ile Yedikule'de bulunan tarihi yapılar için alınan tescil kararlarından faydalanılmıştır.

Yedinci ve son bölümde ise belirlenen çalışma alanını ve yakın çevresini içeren koruma ve sıhhileştirme çalışmaları yer almaktadır. Çalışma kapsamında alınan tarihi çevrenin korunması kararlarında, uluslararası çalışmaların içinde olan ICOMOS ve UNESCO'nun kararlarından yararlanılmıştır. Ayrıca koruma konusunda uzman olan Zeynep Ahunbay'ın "Koruma ve Restorasyon Teknikleri", Doğan Kuban'ın "Türkiye'de Kentsel Koruma-Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemler", Emre Mandran, İclal Dinçer, Zeynep Ahunbay ve Çiğdem Şahin'in çalışmaları bu bölümde yararlanılan başlıca kaynaklardır. İKVKBK'nun arşivinde bulunan yapılara ait rapor, rölöve-restorasyon-restitüsyon

çalışmaları ve fotoğraflar pilot bölge için geliştirilen vaziyet ve silüet önerilerinde kullanılmıştır.

1.2 Tezin Amacı

Yedikule İmrahor uzun yıllar boyunca Rum, Ermeni ve Türklerin bir arada yaşadığı; komşuluk, ticaret gibi ilişkilerle birbirine kaynaşmış olan gerek somut gerekse soyut kültürel miras değerlerini barındıran ve özgün mimari ile biçimlenen bir yerleşim alanıdır. Doğu illerinden gelen iç göç ve Suriye, Afganistan gibi ülkelerden gelen dış göçler ile yaşayanların profili yıllar içinde değişim geçirmiştir. Bölgeye ayrıca dışardan orta gelir seviyesinin üstündeki kullanıcılar da yerleşmiş ve tarihi evleri satın alarak değişen kullanıcı profiline eklenmiştir. Tüm bu göç hareketleri ve yaşayan profilindeki değişim bölgenin sosyoekonomik ve kültürel yapısını etkilemiştir. Sahip olduğu bu kültürel ve mimari değerleri giderek kaybetmesinden dolayı, İmrahor bölgesi tespit, belgeleme ve öneri çalışmaları yapmak amacıyla seçilmiştir. Çalışma kapsamında Yedikule-İmrahor'un sahip olduğu kültürel ve tarihi değerler günümüz koşullarında, çalışma bölgesinin ve yaşayanların ihtiyaçları doğrultusunda ele alınarak, geleneksel dokunun sağlıklaştırılması için yeniden işlevlendirme önerileri hazırlanmıştır.

1.3 Hipotez

Tarihi Yarımada'da bulunan ve köklü geçmişe sahip olan Yedikule semti barındırdığı anıtsal ve geleneksel sivil mimarlık örneği yapılar, sanayi ve ulaşım yapıları, bostanlar ile somut ve soyut kültürel mirasın korunduğu bir yerleşim alanıdır. Çok katmanlı yerleşim dokusuna sahip İstanbul'da, kentleşme hareketleri, tapu ve mülkiyet kanunları, imar affı, rant ve göç gibi nedenlerle tarihi kent dokusu ve barındırdığı sosyal yapı değişmekte, bozulmakta hatta yok olmaktadır. Koruma konusundaki bilinçsizlik, yapıların terk edilmesi, korunması gereken yapılar hakkında yeterli ya da hiç belgeleme çalışması yapılmamış olması da bu bölgeler için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Yedikule'de özellikle 1950'li yıllardan sonra başlayan süreçte sosyal, kültürel ve tarihi mirasını yitirmeye başlamıştır. Bölgenin sahip olduğu değerlerin belgelenmesi, korunması ve iyileştirilmesine yönelik çevresiyle bütünleşik ve sosyal dokusuyla uyumlu çalışmalar yapılmadığı takdirde Yedikule sahip olduğu değerleri yitirecektir.

Yedikule-İmrahor Mahallesi barındırdığı mevcut anıtsal ve geleneksel yapılar, Yedikule Zindanları-Sur ve sanayi yapıları ile kurduğu ilişki, bölgedeki teknolojik, mimari ve sosyal değişimin belgesi değerinde olan 1930-1970 yılları arasında yapılmış apartmanlar bölgenin çalışma alanı olarak seçilmesinde rol oynamıştır. Ayrıca bölgenin rant değeri yüksek bir konumda olması ve bölgede yapılması planlanan projeler, imar affı, bölgenin yenileme alanı olarak belirlenmesi gibi yasal süreçler koruma çalışmalarının ivedilikle yapılması gerektiğini göstermektedir. Koruma ve belgeleme çalışmaları kapsamında mahalle ölçeğinde detaylı çalışmalar yapılmıştır. Çalışma alanı sınırlarında yer alan yapıların ve sokakların detaylı fotoğrafları çekilmiş ve yerinde tespitleri yapılmıştır. Mahalle dokusunun sokak özellikleri ve konut çevreleri incelenmiştir. Ada-parsel durumu, doluluk-boşluk, yapıların kat adetleri (zemin, zemin+1, zemin+2 vs.), mevcut yapı işlevleri (konut, dükkan, depo vs.), tescilli yapıların tespiti, kullanım durumları, yapım sistemleri (betonarme, yığma, karma vs.), yapısal durumları, kütle ve cephe bakımından korunmuşluk durumları, bugünkü durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler 1/1000 plan üzerine işlenmiştir. Her bir analizden elde edilen sayısal veriler ile grafikler oluşturulmuştur. Ayrıca geleneksel yapıların pencere, kapı ve cephe tipolojileri hazırlanmıştır.

Korunmaya değer sivil mimarlık örnekleri ve kent dokusu bağlamında Gençağa Sokak ve Kuyulu Bakkal Sokak pilot çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Bu sokakların seçiminde ana ulaşım akslarına konumları, tarihi meydanla ilişkileri ve sokak içindeki yeni yapılarla olan ilişkileri etken olmuştur. Belirlenen pilot bölgede yapı ve sokak kotları tespit edilmiş detaylı çizimleri yapılmıştır. Pilot bölgedeki yapılar sivil mimarlık örnekleriyle beraber detaylı incelenmiş ve fiziksel yapıdaki değişimler tespit edilmiştir.

Bölgede yaşayan 20 kişiyle anket çalışması gerçekleştirilmiş ve sosyal dokuya ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Anket verileri analiz edilerek sonuç grafikleri oluşturulmuştur. Yürütülen çalışmalar kapsamında elde edilen veriler mahallenin geleneksel dokusunun korunması ve yeniden işlevlendirme önerileri için kullanılmıştır.

BÖLÜM 2

YEDİKULE'NİN TARİHİ YARIMADA İÇİNDEKİ YERİ

2.1 Fiziksel Yapı

2.1.1 Yeri ve Sınırları

İstanbul ili, Türkiye'nin kuzeybatısında Marmara Bölgesi'nde konumlanmakta olup, coğrafi olarak 28° 01' ve 29° 55' doğu boylamları ile 41° 33' ve 40° 28' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır [1]. İstanbul; doğu ve güneydoğudan Kocaeli, batı ve kuzeybatıdan Tekirdağ illeri, kuzeyden Karadeniz, güneyden ise Marmara Denizi ile sınırlıdır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 İstanbul ve çevresini gösteren harita [2]

İstanbul ili Fatih ilçesine bağlı Yedikule semti; Marmara Denizi, Haliç ve kara surları ile çevrilen Tarihi Yarımada'nın güneybatı ucundaki, kara ve deniz surlarının kesiştiği köşede, yarımadanın güneyindeki yoğun trafik aksını oluşturan Sirkeci-Florya sahil yolunun (Kennedy Caddesi) hemen kenarında yer almaktadır [3]. Kennedy Caddesi'ni dik bir şekilde kesen 10. Yıl Caddesi kıyı yolunu Topkapı'ya bağlar ve Yedikule'nin batısında yeralan Kazlıçeşme ile olan sınırı çizer. Semt doğusunda Samatya, kuzeyinde Belgratkapı ile komşudur. Güneyde ise sahil yolu ile Marmara Denizi'ne açılır (Şekil 2.2).

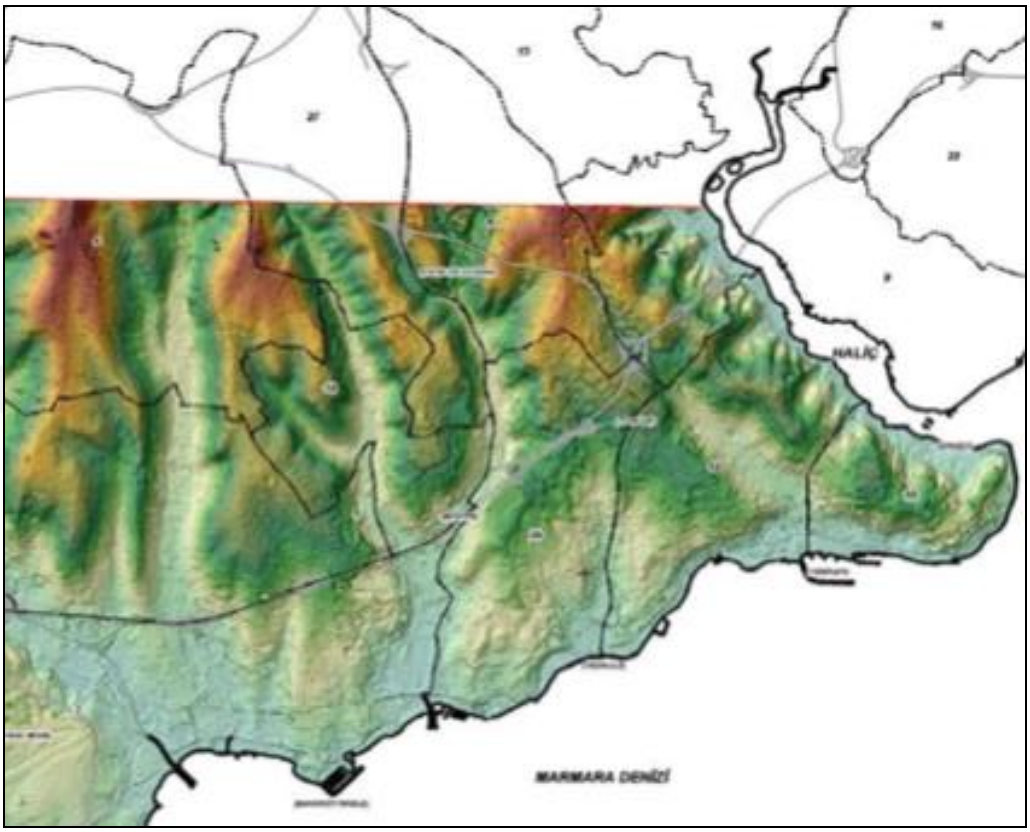

Şekil 2.2 Yedikule ve çevresini gösteren harita [3]

2.1.2 Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı

Fatih ilçesi, deniz seviyesinden itibaren +75m kotuna kadar yükselen kuzeybatı-güneydoğu yönlü yayvan tepe düzlükleri içermektedir (Şekil 2.3) [4]. Hafif engebeli bir topoğrafyaya sahip ilçenin yüksekliği kuzeyden güneye doğru azalır. Fatih Camisi ve çevresinde yükseklik 60 m, Kocamustafapaşa, Cerrahpaşa civarında 30 m, Samatya, Balat gibi deniz kenarındaki semtlerde 10 m civarındadır [5]. Vatan Caddesi'nin (Adnan Menderes Bulvarı) sağında ve solunda yer alan yükseltiler de önemli topoğrafik verilerdir. Tepe düzlükleri arasında yer alan tarihi Lkyos Deresi'nin yatağı, yayvan bir vadiden oluşan morfolojik bir yapıya sahiptir [4]. İlkçağdaki adı Lykos olan Bayrampaşa

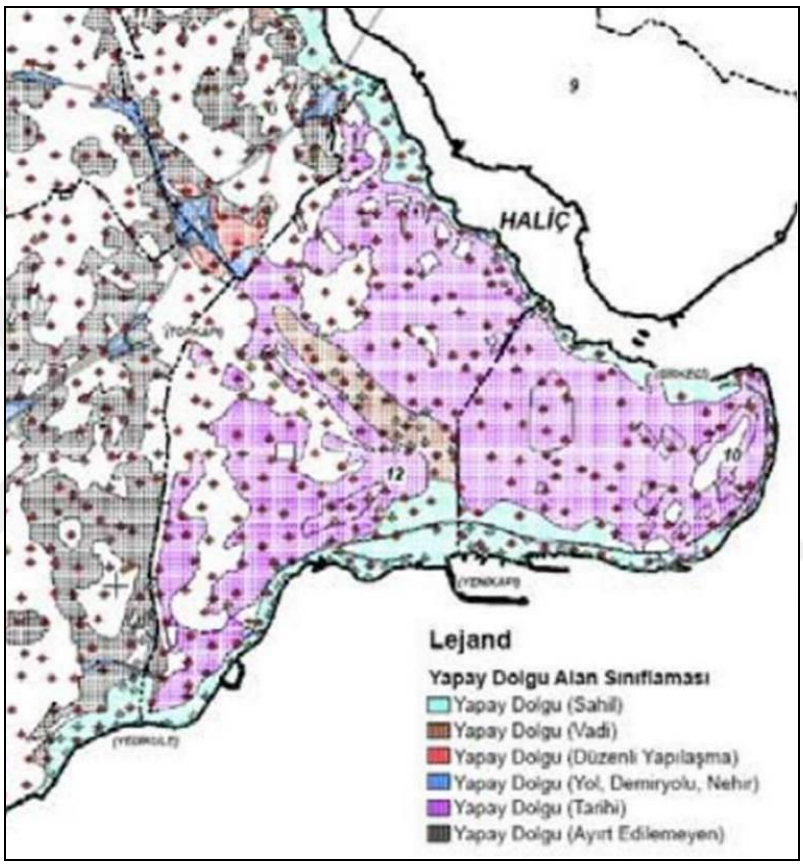
Deresi, vadiden geçerek Aksaray'a ulaşıp Yenikapı dolaylarında Marmara Denizi'ne dökülmekteydi. Derenin 1956 senesinde ıslahı sonucu bugünkü Vatan Caddesi (Adnan Menderes Bulvarı) inşa edilmiştir [4][6]. Fatih ilçesindeki yoğun ve sıkışık konut dokusu ile imar çalışmaları neticesinde doğal topoğrafyası çok fazla etkilenmiştir.

Şekil 2.3 Fatih ilçesi ve civarının topoğrafyası [7]

İstanbul ili, Türkiye'nin ana tektonik birliklerinden olan ve Büyükçekmece'den başlayarak Kastamonu'ya kadar devam eden İstanbul zonu üzerindedir [8]. İstanbul ve yakın dolayını kapsayan kuzey kesimi, Erken Paleozoyik'ten günümüze değin süren geniş bir zaman aralığında oluşmuş çok çeşitli kaya birimlerini içerir [7]. Fatih ilçesinde beş farklı birim tespit edilmiştir: Karbonfiber yaşlı Trakya Formasyonu, Miyosen yaşlı Güngören Formasyonu, Kuvaterner yaşlı akarsu çökelleri ve Kuşdili Formasyonu ve alüvyonlar ile yapay dolgu alanlarıdır [4][9]. Bölgenin temel kayası olan Trakya Formasyonu başlıca kumtaşı, miltaşı, şeyil, yer yer çakıltaşı türünden kırıntılı kayaların değişen oranda art arda gelmesinden oluşur. Alt kesimlerinde, değişen kalınlıkta kireçtaşı arakatkı ve merceklerini kapsar [7].

Fatih ilçesinde bulunan yapay dolgu alanları yapım nedenine göre çeşitlilik göstermektedir (Şekil 2.4). Bu dolgular fabrikaların, okulların inşası için kullanılan, karayolları ya da tren yolları inşası için olanlar, tarihsel alanlarda şekillenenler, sahil şeridinin doldurulması için kullanılanlar, alüvyon düzlüklerin doldurulmasında kullanılanlar ve kaynağı bilinmeyenler gibi çok çeşitli yapay zeminlerden meydana gelmektedir [7]. Düzensiz bir şekilde dağılan dolguları genel olarak kum, çakıl, moloz, tuğla parçaları içeren kilden meydana gelmektedir [7].

Şekil 2.4 Üç metreden daha kalın olan dolguların dağılımı[1] [7]

Fatih ilçesinde görülen toprak tipi Redzina (kireçli) toprak tipidir [5]. Genellikle kireç taşları üzerinde gelişen redzina toprak, koyu renkli olup alt katmanlarında kireç birikimi görülür. Alt tabakasındaki kireç taşlarının parçalanması sonucunda bol miktarda çakıl içerir [5].

[1] 2014 yılında Yenikapı'da sahil bandında 518.000 m^2 alan gösteri ve miting alanı için doldurulmuştur [126].

İstanbul ili Kuzey Anadolu Fay Hattı (KAF) üzerinde yer almaktadır. KAF'ın etki alanları, Saros Körfezi'nden başlayarak Doğu Anadolu'da Aras Vadisi'ne kadar uzanan alandır [10]. Mevcut fay hatları içinde en aktiflerinden olan KAF zonunun uzunluğu yaklaşık 1200 km olup; genişliği ise 100 m ile 10 km arasında değişmektedir [11]. Marmara Denizi'nden geçen bu fay hattında meydana gelen depremler farklı şiddetlerde İstanbul'u etkilemektedir. 18 Mart 2018 tarihinde AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı tarafında yenilenen Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası'ında Marmara'nın güney kıyıları yüksek tehlikeli alanlar grubunda gösterilmiştir (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 Türkiye deprem tehlike haritası [12]

2.1.3 Klimatoloji

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 1929-2017 yılları arasında yapılan ölçümlerde İstanbul ilinin yıllık ortalama sıcaklık değeri 14.4°C dir [13]. Belirtilen yıllar arasında İstanbul'da tespit edilen en düşük ortalama sıcaklık 3.1°C ile Ocak ve Şubat aylarında; ortalama en yüksek sıcaklık ise 26.8°C olarak Ağustos ayında kaydedilmiştir Ölçümlerin yapıldığı yıllar aralığında bölgedeki aylık toplam yağış miktarı ortalaması 33.3 mm ile 122.2 mm arasında değişmektedir. [13]. Aylık ortalama yağışın en az olduğu ay Temmuz, en fazla olduğu ay ise Aralık ayı olarak tabloda okunmaktadır (Çizelge 2.1). Yıllık ortalama yağış miktarı ise 817.4 mm dir [13].

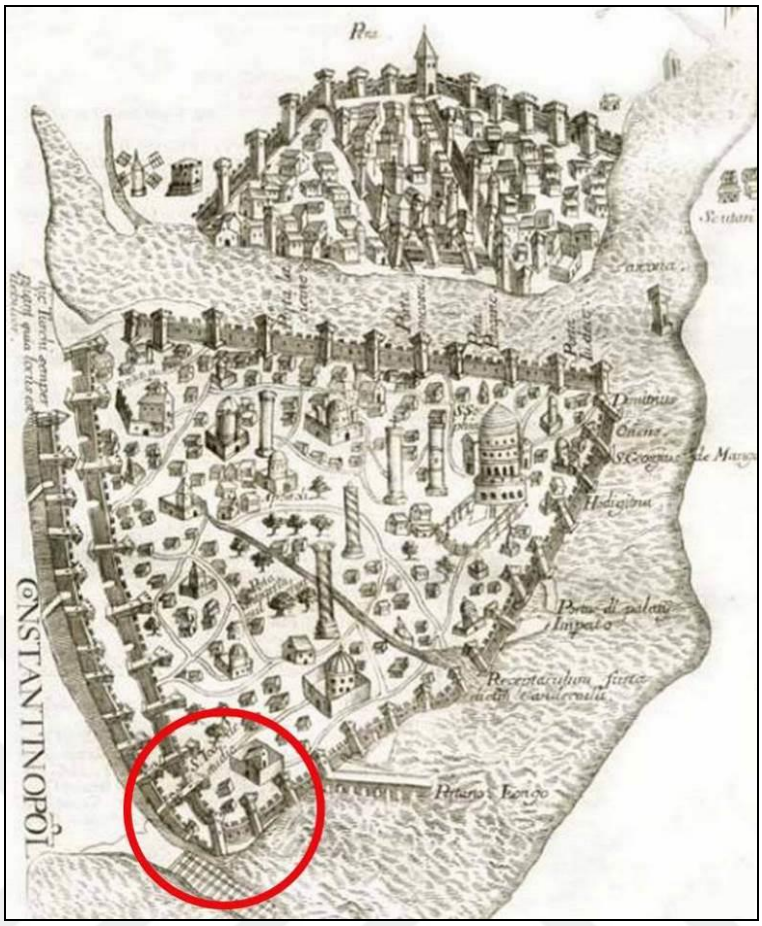
Çizelge 2.1 İstanbul iline ait klimatolojik veriler [13]

İSTANBUL Ölçüm Periyodu (1929 - 2017)	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	6	6,1	7,7	12	16,7	21,4	23,8	23,8	20,1	15,7	11,7	8,3	14,4
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	8,4	9	10,9	15,4	20	24,6	26,6	26,8	23,7	19,1	14,8	10,8	17,5
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	3,1	3,1	4,2	7,6	12,1	16,5	19,4	20,1	16,8	12,9	8,9	5,5	10,8
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	2,9	3,6	4,6	6,5	8,8	10,6	11,5	10,6	8,2	5,7	4	2,7	79,7
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	17,3	15,2	13,8	10,3	8	6,2	4,3	5	7,6	11,2	13	17,1	129
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	106	77,7	71,4	45,9	34,4	36	33,3	39,9	61,7	88	100,9	122,2	817,4
En Yüksek Sıcaklık (°C)	22	24,7	29,3	33,6	34,5	40,2	41,5	40,5	39,5	34,2	27,8	25,5	41,5
En Düşük Sıcaklık (°C)	-13,9	-16,1	-11,1	-2	1,4	7,1	10,5	10,2	6	0,6	-7,2	-11,5	-16,1

2.1.4 İklimi ve Bitki Örtüsü

Ilıman kuşak ile Subtropikal kuşak arasında yer alan Türkiye'nin, üç tarafının denizlerle çevrili olması, dağlarının uzanış yönlerinin farklılaşması ve yeryüzü şekillerinin çeşitlilik göstermesi ile farklı iklim tipleri doğmuştur [14]. Marmara Bölgesi'nin kuzeye bakan kesiminde Karadeniz İklimi hakimken, diğer kısımlarında Marmara Geçiş İklimi görülür [14]. Marmara Geçiş İklimi'nin görüldüğü Fatih ilçesinde yazlar sıcak (10°C ila 29°C), kışlar ise soğuk (4°C ila 15°C) geçer [7].

Fatih ilçesinin konumu ve bitkiler için ikliminin uygunluğundan florasının çok çeşitli olması beklenmektedir. Fakat ilçedeki sıkışık ve yoğun sokak dokusu ve imar faliyetleri sonucunda doğal florası neredeyse yok olmuştur. Farklı dönemlerde çizilen haritalarda Yedikule'de ve surların paralelinde bostanlar görülmektedir. Christoforo Boundelmonte'nin, İstanbul'un fethinden 30 sene sonrası İstanbul'unu tasvir ettiği 1422 tarihli haritasında, Studios Manastırı (İmrahor Cami) ve sur duvarları arasında kalan bölge ağaçlarla gösterilmiştir (Şekil 2.6) [15].

Şekil 2.6 Cristoforo Boundelmonti'nin Constantinapol Planı [16]

Şekil 2.7 Bostanlara üretim [17]

Kara surlarının etrafındaki 1500 yılık bostanlarda hala devam eden geleneksel tarım faaliyetleri bugün bölgedeki tek tarımsal etkinliktir. Bostanlarda ekim hiç ara vermeden yapılır ve mevsimlere göre farklı sebze ve yeşilllikler ekilmektedir (Şekil 2.7). Marul, yeşil soğan, nane, reyhan, tere, roka gibi yeşillikler, kereviz, karalahana, domates, salatalık, biber ekilen başlıca sebzelerdir. Bostanlarda yetiştirilen ürünlerden "Yedikule Marulu" cinsi meşhurdur. Bilimsel adı *Lactuca Sativa* olan bu marul Yedikule'nin

sembolü haline gelmiştir. Toplanan ürünler hem bölgede belirli günlerde kurulan semt pazarlarına hem de şehrin diğer pazarlarına dağıtılmaktadır.

2.1.5 Bölgeye Ulaşım

İstanbul'un Marmara kıyıları, doğal yapısı, iklim elverişliliği ve ulaşım kolaylığı nedeniyle eskiden beri yoğun bir yerleşme alanı olmuştur. Constantinus döneminde bölgeye ulaşım, yaya veya atlı olarak ya da kentin güneyinde yer alan limanlarla sağlanmaktaydı (Şekil 2.8). Ancak bu limanlar Marmara Denizi'ndeki rüzgâr ve fırtınanın etkisiyle korunamamış ve kısmen ayakta kalabilmişlerdir. Bizans döneminde, üç büyük kapalı limanın (Eleutherios Limanı, Heptaskalion ve Kontaskalion) yanı sıra, kıyı boyunca farklı amaçlarla hizmet eden pek çok küçük iskele de vardı. Bunlar: Mermerkule'deki iskele ve imparatorlar tarafından Studios Manastırı'na giderken kullanılan bugünkü Narlı Kapı'nın önündeki iskeledir [15].

Osmanlı Dönemi'nde 19. yüzyıla gelinceye kadar bölgeye ulaşım atlı arabalar ve yaya olarak yapılmaktaydı. 19. yüzyılda gelişen teknolojiyle birlikte kentlerde tramvay gibi çağdaş ulaşım sistemleri kullanılmaya başlanmıştır.

Şekil 2.8 Yedikule Altın Kapı önünde kağnı arabası; yaya ve atlı ulaşım [18] [19]

Yeni ulaşım ağı planlamasında Galata bölgesi ve Boğaz kıyıları öncelikli olmuştur. Tarihi Yarımada'nın iç kısımları ve Marmara kıyılarındaki yerleşimler ise birbiriyle bağlantısı zayıf ve ücra yerleşimler olarak kalmıştır. 1896 yılında, İstanbul'da Eminönü-Akasaray, Aksaray-Yedikule ve Aksaray-Topkapı olmak üzere üç kısa hat bulunmaktadır [20]. Balkan Savaşı'nin başlamasıyla birlikte Harbiye Nezareti savaşta kullanmak üzere atlara ihtiyaç duymuştur ve tramvay şirketinin elindeki tüm atlar orduya satılmıştır. Atlı tramvay devrinin sona ermesiyle birlikte elektrikli tramvaylar şehir içi ulaşımda kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 2.9)(Şekil 2.10) [21].

Şekil 2.9 Azapkapı-Ortaköy Elektrikli Tramvay hattının açılışı-Tophane 1872 [22]

14 Haziran 1957 tarihinde Topkapı-Bahçekapı tramvay hattının Çapa'dan geri dönecek şekilde kısaltılacağı haberlerde yer alır. 17 Temmuz 1957 tarihli Milliyet Gazetesi'nde ise Yedikule Aksaray tramvaylarının kaldırıldığı haberi yayımlanır (Şekil 2.11) [23].

Şekil 2.10 İmrahor İlyasbey Caddesi, Kürkçübaşı Hüseyin Ağa Cami önünde Bahçekapı-Yedikule Tramvayı [24]

Topkapı hattında işleyen otobüs ve tramvaylar

Bugünden itibaren tramvaylar Çapa'ya kadar gidecek, otobüsler Edirnekapı yolunu takip edecek

Yedikule ve Aksaray tramvayları kaldırıldı

ORTAKÖY – AKSARAY, KURTULUŞ – AKSARAY TRAMVAYLARI DA BEYAZIT'TAN DÖNECEK

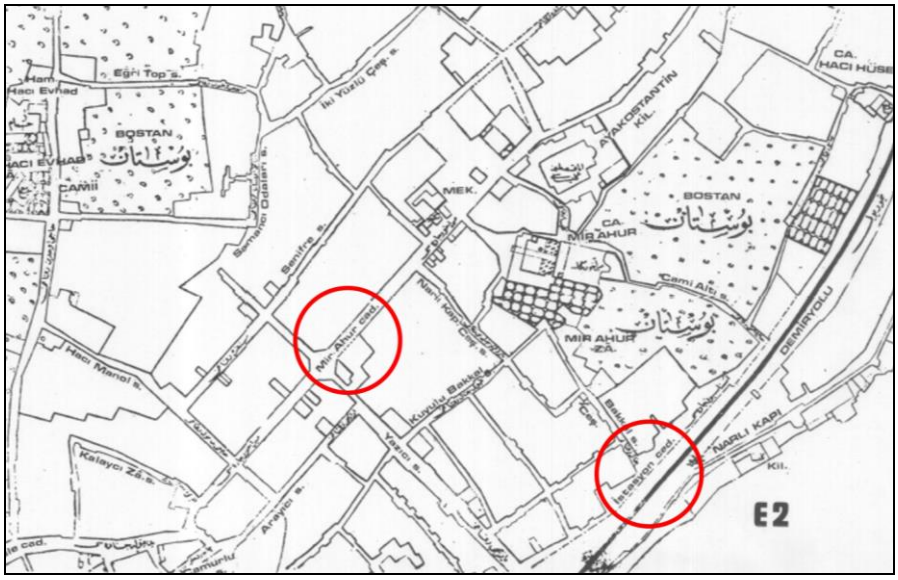
AKSARAY - Beyazıt ve Yedikule - Bahçekapı tramvay seferleri bugünden itibaren kaldırılmıştır.

Bu semtlerde işlemekte olan tramvayların bir kısmı şişli depo-sunda muhafaza edilecek, ekserisi de Kadıköy ve havalisi seferlerinin tekviyesinde kullanılacaktır.

Şekil 2.11 14.06.1957 ve 17.071957 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yayımlanan haberler[23]

Sultan Abdülmecid döneminde (H. 1839-1861) demiryolu ağı, Marmara sahilinin mahallelerinden geçerek banliyöleri kent merkezlerine bağlamıştır. 1875'te altı istasyon vardı: Sirkeci, Kumkapı, Yedikule, Bakırköy, Yeşilköy ve Küçükçekmece [20]. Yedikule İstasyonu yenileme çalışmaları nedeniyle 2013 yılında son seferini yapmıştır, bu tarihe kadar da aktif bir şekilde bölgeye hizmet vermiştir. [25]

Bugün bölgenin en yoğun caddesi aynı zaman da ana cadde olan İmrahor İlyasbey Caddesi'dir. Şekil 2.12'deki 19. yüzyıla ait haritada bugünkü adıyla İmrahor İlyasbey Caddesi'nin Mirahor, Yedikule İstasyon Caddesi'nin ise İstasyon Caddesi olarak işlendiği görülür. Bu cadde Marmara Caddesi'ne, oradan da Yenikapı'ya doğru kesintisiz devam eder. İmrahor İlyasbey Caddesi üzerinden geçen İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne (İETT) ait, Yedikule-Taksim ve Yedikule-Eminönü otobüs seferleri yapılmaktadır. İmrahor İlyasbey Caddesi'ne paralel olan İstasyon Caddesi, Yedikule Tren İstasyonu kapatılmadan önce tren seferlerinin olduğu saat aralıklarında yaya yoğunluğunun olduğu bir caddeydi. Gerek bölgenin etrafının karayolları ile çevrili olmasından gerekse merkezi konumundan kaynaklı, bölgenin çevresinde yoğun bir karayolu trafiği vardır. İmrahor İlyasbey Caddesi ile Aksaray yönünden, Kennedy Caddesi'nden geçen sahil yolundan veya Kara Surları'na paralel giden 10. Yıl Caddesi ile E5 ve TEM bağlantılarını kullanarak bölgeye araç ile ulaşım mümkündür. 2013 yılında kullanıma açılan Marmaray ile Yedikule'nin sınır komşusu olan Kazlıçeşme'ye Ayrılık Çeşmesi'nden raylı ulaşım sağlanmaktadır.

Şekil 2.12 Asırda İstanbul Haritası-Ekrem Hakkı Ayverdi [26]

2.2 Sosyal ve Ekonomik Yapı

2.2.1 Demografik Yapı

İstanbul'un genel nüfus sayımına göre 2008 yılındaki nüfusu 12.573.836 kişi iken, 2018 yılında 15.067.724 kişi olmuştur. İstanbul İli, 2018 yılında sahip olduğu nüfusa göre Türkiye'deki iller arasında birinci sıradadır.

Çizelge 2.2 İstanbul ili Fatih ilçesi yıllara göre nüfus dağılımı [27]

İstanbul İli, Fatih İlçesi Yıllara Göre Nüfus Dağılımı	
Yıllar	**Nüfus**
2007	422.941
2008	443.955
2009	433.796
2010	431.147
2011	429.351
2012	428.857
2013	425.875
2014	419.266
2015	419.345
2016	417.285
2017	433.873
2018	436.539

2018 yılı adrese dayalı nüfus sayımı sonuçlarına göre, Fatih İlçesi'nin nüfusu 436.539dur (Çizelge 2.2). Fatih İlçesi'nin 2008-2016 yılları arasındaki nüfus sayım sonuçlarına baktığımızda nüfusta sürekli bir azalış görülürken, 2017 yılından itibaren artış söz konusudur. Bu artışta göçmenlerin etkisi olduğu düşünülebilir.

Fatih İlçesi'ne bağlı Hacı Evhaddin ve İmrahor Mahalleleri 2008 yılında birleştirilerek Yedikule Mahallesi olarak düzenlenmiştir. 2007 yılında İmrahor Mahallesi'nin nüfusu 4.823 kişi olarak belirtilmiştir (Çizelge 2.3). Söz konusu düzenlemeden sonra Yedikule Mahallesi'nin 2009 yılındaki nüfus sayım sonuçları 17.497 iken 2018 yılındaki nüfusu 17.163tür. İlçe ve mahalle bazında nüfusta yaşanan artış ve azalışlar bölgenin sürekli olarak göç alıp verdiğinin göstergesidir. Bölgenin durağan bir nüfusa sahip olmaması sosyal ve kültürel yapının hızlı değişmesine neden olmaktadır. Bu durumun sonucu olarak da bölgenin sahip olduğu kültürel değerler yaşayanlar tarafından tam olarak algılanamamakta ve korunamamaktadır.

Çizelge 2.3 İstanbul ili Fatih ilçesi Yedikule Mahallesi yıllara göre nüfus dağılımı [27]

İstanbul İli, Fatih İlçesi, Yedikule Mahallesi, Yıllara Göre Nüfus Dağılımı		
Yıllar	**Mahalle**	**Nüfus**
2007	Hacı Evhaddin	14.079
	İmrahor	4.823
2008	Hacı Evhaddin	13.587
	İmrahor	4.806
2009	Yedikule	17.497
2010	Yedikule	17.476
2011	Yedikule	17.463
2012	Yedikule	17.718
2013	Yedikule	17.710
2014	Yedikule	17.445
2015	Yedikule	17.448
2016	Yedikule	17.267
2017	Yedikule	17.399
2018	Yedikule	17.163

2.2.2 Ekonomik Durum

Bizans Dönemi'nde Yedikule ve yakın çevresinde büyük manastırlar ile bu dini yapıların çevresinde konumlanmış tarım alanların varlığı, hem o dönemin yazılı kaynaklarından hem de o dönemi anlatan harita ve gravürlerindenden bilinmektedir. Tarım alanlarının manastırlara bağlandığı düşünülürse bu döneme ait sosyal ve ekonomik bilgiler manastırlarlar ile ilişkilendirilebilir. Deniz kenarında bir yerleşim olan Yedikule'de o dönemde balıkçılığın da önemli bir ekonomik etkinlik olduğu anlaşılmaktadır [28]. Bölgenin sosyo-ekonomik durumu hakkındaki en eski tarihli bilgiler aslında Osmanlı döneminde İstanbul'un fethiyle başlar. Osmanlı Dönemi'nde Yedikule surlarının dışında ve komşusu Kazlıçeşme'nin sahil şeridinde Fatih Sultan Mehmet'in emriyle kurulan hayvan kesiminin yapıldığı Salhaneler ve debbağhaneler bölgedeki en belirgin iş koludur [29]. Fatih Dönemi'nde (h. 1451-1481) başlayan bölgedeki dericilik faaliyetleri yakın bir tarihe kadar devam etmiştir (Şekil 2.13). Bu atölyeler bölgede yaşayan pek çok insan için iş imkanı yaratmıştır. Yasal düzenlemeler ve kentsel düzenlemeler, Osmanlı Dönemi'nden beri Yedikule'nin komşusu olan Kazlıçeşme'de konumlanan dericileri de etkilemiştir. 1993 yılında deri işletmeleri Tuzla Organize Sanayi Bölgesi'ne taşınmıştır. Bu durum hem ekonomik hem de sosyal anlamda Yedikule'yi etkilemiştir.

Şekil 2.13 20. yüzyılın başlarında Kazlıçeşme'den Yedikule'ye bakış [30]

Günümüzde Yedikule Mahallesi'nde gerçekleşen tarımsal faaliyetler bölge ekonomisi içinde önemli bir payı vardır. Çalışma alanı ve yakın çevresinde eskiye göre çok az bir alanda bostanlar kalmıştır (Şekil 2.14).

Şekil 2.14 Bostanların 1905 senesindeki durum, surun iç tarafında doldurulan bostanlar ve sura dayanan yapılar [17][31]

Şekil 2.15 Bostanlarda yıkım çalışmaları [32][33]

Bostanları kapsayan yenileme kararları ile bostanların yakın çevresinde gerçekleşen yeni yapılaşmalar, bostanlardaki kentsel tarım etkinliği ve geleneksel üretim yöntemlerinin korunurluğu açısından tehdit oluşturmaktadır (Şekil 2.15). Bostanların korunması hem bölge ekonomisi hem de tarihi kültürün devamı için önemlidir. Bostanlarda üretilen ürünler semt pazarlarına, market ve manavlara, lokantalara gönderilmektedir. Ayrıca bostanlarda her gün ürün satışı yapılabilmektedir [34]

Çalışma alanında bulunan ekonomik faaliyetler ve yaşayanların meslek gruplarının belirlenmesi için, bölgede yapılan sosyal anket çalışmaları ile yapıların işlev analizlerinden edilen bilgiler değerlendirilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda mesleki grup dağılımları tarım, hizmet, sanayi sektörlerinde çalışanlar olarak belirlenebilir. Emekli olup emekli aylığıyla geçinen kişi sayısı da oldukça fazladır. Mahallede 60 yıldan beri yaşamakta olan Mehmet Sönmez, Yedikule'de ikamet eden Gayrimüslim halkın geçmişte daha çok bölgede bulunan deri işleme ve kuyumcu atölyelerinde çalıştıklarını belirtmiştir. Kendisi de Kazlıçeşme'deki deri atölyelerinden emeklidir. Dericiler taşındıktan sonra deri işleme atölyeleri de kapanmıştır. Kuyumcu atölyelerinde çalışanlar ise Beyazıt, Çemberlitaş ve Kapalıçarşı'daki atölyelerde çalışmaktadır. Yedikule'nin komşusu Zeytinburnu, barındırdığı atölyeler ile tekstil sanayisi içinde önemli bir paya sahiptir. Yedikule'de oturup bu atölyelerde işçi olarak çalışanlar da vardır.

BÖLÜM 3

TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİNDE YEDİKULE

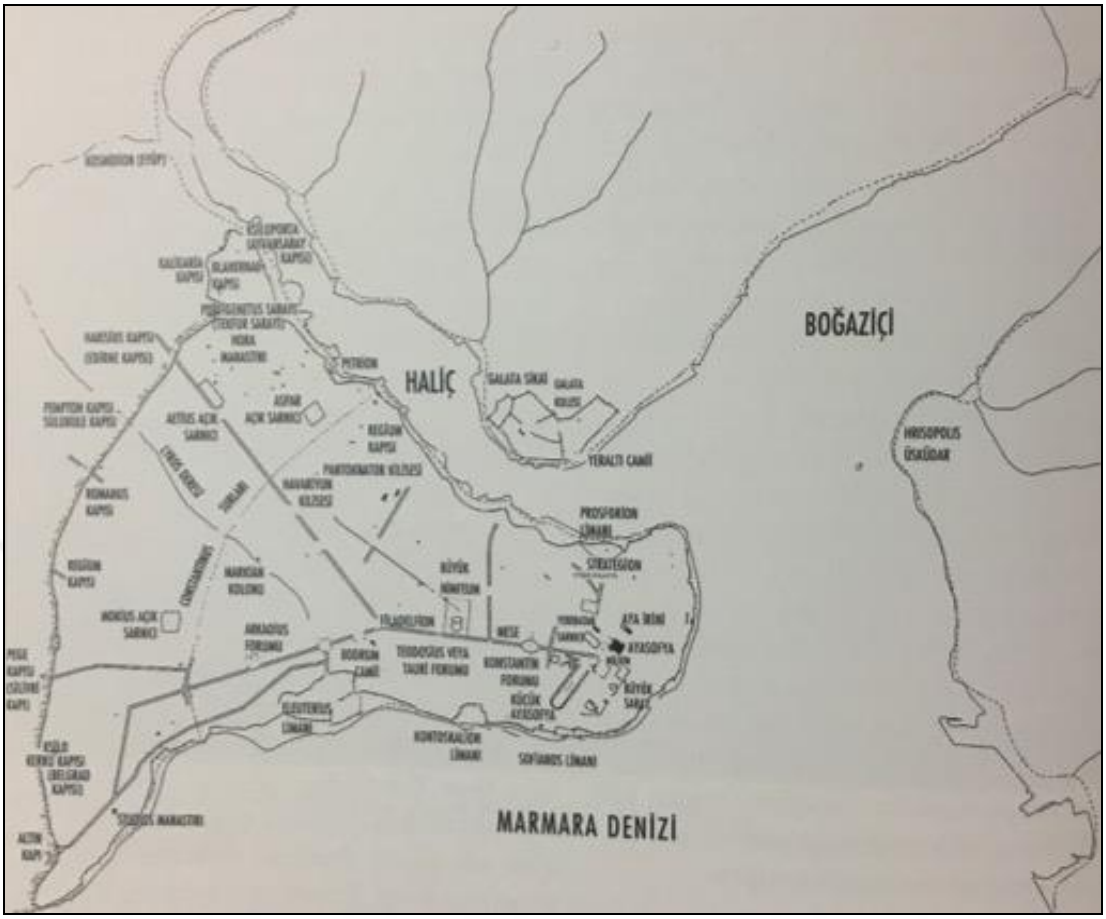
3.1 İsim Kökeni

Semt adını İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından kara surlarına bitişik olarak yaptırılan bir iç kale olan Yedikule Hisarı'ndan alır. Bizans Döneminde Hagios Ioannes Prodromos (Vaftizci Ioannes-Yahya) adına yaptırılan dönemin en büyük ve önemli kiliselerinden olan Studios Manastırı Yedikule'de yer alır. Manastır, II. Beyazıd döneminde (h. 1481-1512) İmrahor İlyas Bey tarafından 1509'da mescid haline getirilir ve İmrahor Cami olarak isimlendirilir [29] [35].

3.2 Tarihçe

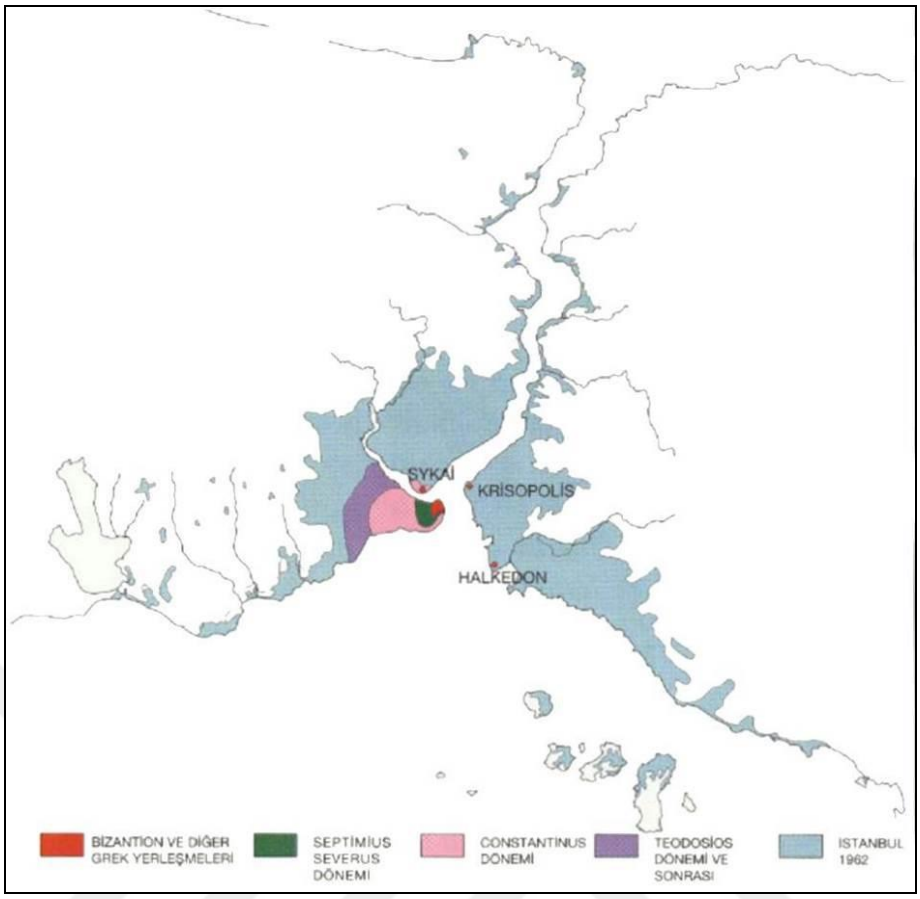
İstanbul Tarihi Yarımada'daki ilk yerleşimlere ilişkin bulgulara 1850'li yıllarda Eminönü'nde yapılan kazı çalışmasıyla ulaşılmıştır. Kazı sonuçları ilk yerleşmelerin M.Ö. 3000 veya M.Ö. 2000 yıllarının başlarına tarihlendiğini göstermekteydi [20]. 2004 yılında Yenikapı'da başlatılan kazı çalışmalarında ise, 8500 yıl öncesine ait Neolitik Dönem kalıntıları bulunmuştur [36]. Tarihi Yarımada ile ilgili elde edilen bu veriler, geçirdiği tarihsel süreç içindeki önemini göstermektedir. Tarihi Yarımada ve Yedikule'nin dönemsel olarak incelenmesi bugüne kadar sahip olduğu sosyal, fiziksel, ekonomik ve kültürel değerlerinin anlaşılabilmesi için gereklidir. İlk yerleşimlere ilişkin Yedikule ve yakın çevresinin gelişimi, geçirdiği fiziki ve sosyal değişimler Byzantion-Roma-Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi olarak üç dönemde incelenmiştir.

3.2.1 Byzantion-Roma-Bizans Dönemi

Şekil 3.1 II. Theodosius döneminden Osmanlı dönemine kadar Konstantinopolis [37]

Dördüncü yüzyılın ortalarında Konstantinopolis kentinin Constantin tarafından kurulmasıyla Roma İmparatorluğu idari anlamda Doğu ve Batı Roma olarak ikiye ayrılmıştır. I. Contantinus döneminde Paganizm'den Hristiyanlığa geçiş olmuştur. Dinin değişimiyle birlikte Konstantinopolis'teki imar hareketleri arasında yeni dini yapılar öne çıkmaktadır. Constantin'den sonra gelen imparatorlar da şehrin imarına önem vermiş, dini ve kamusal yapıların inşası devam etmiştir. II. Theodosius Döneminde, Doğu Roma'nın başkenti olan Kontantinopolis'in sınırları kenti çevreleyen Constantinus surlarının dışına, batıya doğru taşmaya başlamıştır [38] [39]. II. Theodosius Surları'nın da inşası ile şehrin yeni sınırları tanımlanmış ve Constantinus Surları ile II. Theodosios Surları arasındaki bölüm Khora (kır) adıyla anılmıştır [28]. II. Theodosios Surları'nın yapımı ile birlikte, Yedikule ve çevresinin oluşum süreci başlamıştır (Şekil 3.1).

Şekil 3.2 Bizantion ve Konstantinopolis'in 1962 yılındaki İstanbul kentsel alanı ile karşılaştırılması [37]

Hem Dionysios Byzantios'un[1] ifadeleri hem de geç dönem Bizans kaynakları Yedikule'de Marmara kıyısı boyunca birtakım yerleşimlerden ve kamu binalarından bahseder [40]. II. Teodosios döneminde (408-450) sur içi tarih boyunca seyrek olarak yerleşilen alanlar olarak kalmış özellikle surlara paralel kısımlarda daha çok büyük bahçeler yer almıştır [41]. Uzun süre tenha bir yer olarak kalan yeni Khora yönetim bölümünde önce kiliseler ve manastırlar yapılmıştır. Daha sonra, yavaş yavaş kilise ve manastırların etrafında yeni mahalleler gelişmiştir. Psamathia (Samatya), Deuteron (Edirnekapı yakınında) ve Blahernai sur içinde oluşan mahallelerdir [28]. Khora bölgesindeki önemli ana yollardan biri olan Mese Caddesi, Yedikule'de bulunan Altın Kapı'dan başlayarak Forum Bovis'e kadar uzanır. Marmara Denizi'ne paralel olarak giden Mese Caddesi üzerinde gelişen sokaklar, birçok kilise ve manastırın (özellikle

[1] Dionysios hakkındaki bilgiler Bizans Döneminde yazılmış 'Suda' isimli ansiklopediden öğrenilmektedir. Suda'ya göre Bizantionlu epik şairdir [127].

Hagios İoannes Podromos Manastırı) yanı sıra küçük balıkçı limanlarını da kapsayan bir bölge olmuştur [28]. Tarihi yarımadanın Marmara'ya bakan güney ve güneybatı ucu olan bu bölgede, Bizans döneminde memur, hizmetli, tüccar ve kısmen de düşük gelir grubuna ait ahşap konutların bulunduğu bir bölgeydi [41].

14. yüzyılda ekonomi kuruluşlarıyla, liman ve tarlalarıyla kentin büyük bir bölümü manastırlara bağlanmıştır. Kenti oluşturan nüfusun 50.000-75.000 kişi arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu nüfusun büyük kısmı tahminen asgari gereksinimlerini sağlayabildikleri mütevazi ahşap evlerde yaşıyorlardı [15].

15. yüzyıl başlarının gezginleri, Konstantinopolis'i surlar tarafından bütünlüğü sağlanan dağınık köylere dönüşmüş bir kent olarak betimler. Önemli ticaret merkezi olan Haliç'in liman bölgeleri kentsel yerleşim izlenimi vermektedir. 1440-1450'lerde sağlam kalmış 18 manastır arasında en önemlilerinden biri Yedikule'de bulunan Studios Manastırı'dır. Cristoforo Boundelmonti'nin 1422 tarihili 'Constantinopol' planında da Yedikule'nin etrafı ağaçlar ile gösterilmiştir. Tarlalar, zeytinlikler ve üzüm bağları arasına serpiştirilmiş büyük manastır kompleksleri kutsal eşyaları ile birlikte hacıların ziyaret yerleridir [15].

3.2.2 Osmanlı Dönemi

İstanbul'un fethinden sonra boşalan şehirde iskan hareketi başlamıştır. Bunun için Osmanlı egemenliğindeki topraklarda yaşayanlar İstanbul'a yerleştirilmiştir. Fatih Sultan Mehmed ayrıca şehri terkeden Bizanslılara geri dönmeleri karşısında kendi gelenek ve göreneklerini yaşabileceklerini garanti etmiştir [39]. Fatih Sultan Mehmed'in izlediği göç politikasını hem II. Beyazıd (h. 1481-1512), hem de I. Selim (h. 1512-1520) devam ettirmiştir [15]. Osmanlının izlediği bu politika, İstanbul'un çok uluslu bir yapıda olmasına olanak sağlamıştır. Fatih'ten sonra başa gelen Osmanlı padişahları, Rum Ortodoks Kilisesi ve Ermeni Patrikhanesi başta olmak üzere farklı mezheplere özel imtiyazlar tanımıştır. Azınlıklara karşı alınan kararlar neticesinde Osmanlı'nın Türk, Rum, Ermeni ve Yahudilerden oluşan kozmopolit yapısı oluşmuştur [39]. İstanbul'un iskanı sırasında belli başlı meydanları ve yapıları korunmuş, mahalleler yaşayanların etnik-dini kökenine göre oluşmuştur. Tarihi Yarımada'da Fatih, Eyüp gibi merkez semtlerde Müslümanlar otururken, Gayrimüslimler ise deniz kenarındaki

semtlere yerleşmiştir [20]. Akdeniz ve Anadolu ticaretinde önemli yeri olan Ermenilerin başlıca yerleşim yerleri Yenikapı, Samatya, Sulu Manastır, Marmara Denizi kıyılarıdır. Samatya-Yedikule bölgesi Rum ailelerinin oturduğu ve çalıştığı bir yer olarak dikkat çekmektedir [42].

Ermeni toplulukları Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'a getirilmelerinden sonra, ancak 16. yüzyılda ve 17. yüzyılın başlarında Anadolu'nun doğu illerinden gelen göçmen akınıyla kalabalıklaştı [28]. Yeni kent sakinleri, isimleri geldikleri yeri çağrıştıran mahallelerde yaşamaya başlamışlardır [28]. Yedikule'de Karamanlı olarak bilinen Rum oldukları halde Rumca bilmeyen ve Türkçe konuşan halk oturmaktaydı [43]. Yedikule'de bulunan ve bugün hala mevcut olan Ayios Constantinos Kilisesi de onlara aitti. Eremya Çelebi bu cemaate ait olan mezarlığın Yedikule dışında olduğundan bahseder [43]. Mezarlık bugün mevcut değildir. Kazlıçeşme'de bulunan Balıklı Kilisesi'nin avlusundaki döşeme taşlarının içinde, Rum harfleriyle Türkçe yazıları olan taşlar mevcuttur, bunların mezarlıktan nakledilmiş olduğu düşünülmektedir [43].

Fetihten sonra şehrin dışında kara surları boyunca Marmara'dan Haliç'e kadar mezarlıklar oluşmuştur [44]. Şehri bir kuşak gibi saran mezarlıkların bazıları yol yapımlarında ortadan kalkmıştır. Yedikule'nin dışında olan ve içinde çok eski mezar taşları görülen küçük mezarlık 1950'lere doğru kaldırılmıştır. Yerine benzin ve yıkama yağlama istasyonu inşa edilmiştir [44]. Bugün Yedikule kapısının girişinde, üstündeki kitabeden İstanbul'un fethi sırasında öldüğü anlaşılan iki kişinin mezarı bulunmaktadır. Ayrıca kapıya giden yolun sağ tarafında Müslüman mezarlığı yer almaktadır.

Fetih sonrası Müslüman Osmanlıların bölgeye yerleşmesiyle Osmanlı mimarisinin örnekleri inşa edilmeye başlamıştır. Yedikule Hisarı ve içindeki Fatih Camisi, Kürkçübaşı Mescidi, Uşşaki Camisi ve Tekkesi, Yedikule İstasyon Yapıları, Yedikule Gazhanesi ve sivil mimarlık örneklerinden ahşap ve kagir konutlar bölgedeki farklı dönemleri yansıtan belirgin yapılardır.

16. yüzyılın başında yapılan seferler ile imparatorluk toprakları büyümekte ve ganimetler artmaktadır. Sultan I.Süleyman döneminden (h. 1520-1566) itibaren kentin yeniden yapılanması desteklenmiş ve kent pek çok büyük yapıyla donatılmıştır. [15]. Çok yakın bir döneme kadar kentin panoramasında hala etkin olan kilise veya camiye çevrilen diğer yapılar yerine artık pek çok kubbe ve minare kentin silüetini

değiştirmiştir. Tüm bunlara rağmen 16. yüzyıldaki seyahatnamelerden ve kent gravürlerinden anlaşılacağı gibi Arnavut kaldırımlı, dar sokaklar ve iki yanlarındaki mütevazi bir-iki katlı ahşap evler, kentin görünüşünü belirleyen öğelerdir [15].

Şekil 3.3 Giovanni Andrea Vavassore'nin 16. yüzyılda İstanbul haritası [45]

Şekil 3.4 Kauffer İstanbul haritası,1776 [46]

İstanbul'un mekansal yapısında ve bu yapıyı meydana getiren unsurlar arasında Bizans Döneminden başlayarak 18. yüzyıla kadar temel değişiklikler görülmemektedir [38]. 19.

yüzyıla gelinceye kadar kentteki sosyal ve ekonomik değişmenin yavaş olması mekansal değişimin de bu duruma paralel yavaşlıkta gitmesinin bir sonucu olmuştur.

19. yüzyılda İstanbul yarımadasını oluşturan üçgenin sınırı batıda Theodosios Surları'yla belirlenmiş ve yoğun bir nüfusu barındırmıştır. Seyrek boş alanlar ve yangın sonrası boşalan parseller bulunmaktaydı [20][38]. Boş alanların bazılarında eskiden Bizans sarnıçları olan bostanlar vardı [20]. Osmanlı Dönemi'nde de kentin hemen hemen her yerinde çıkan yangınlar kent yaşamını ve kentin oluşumunu etkileyen en önemli olaylardan biri olmuştur. Yangınların ardından yeniden yapım çalışmaları eski sokak dokusuna uyumlu olacak şekilde başlamaktadır [47]. İstanbul'daki yapıların yapım tekniğini halkın ekonomik durumu, geleneksel ve yerel malzeme kullanımı, nizamnameler ve depremler belirlemiştir. Yedikule'de Osmanlı Dönemi'nde çıkan yangınlar ile ilgili bilgilere incelenen kaynaklardan edinilen bilgiler Çizelge 3.1 'de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1 Yedikule'yi etkileyen kaydedilmiş yangınlar

Yangının Tarihi	Yangının Etki Alanı
9 Haziran 1660	Yedikule Mezbahası [48]
Haziran 1664	Yedikule'nin batı tarafında 10 ev ve çarşı yanmıştır [48].
8 Eylül 1724	Mirahur Çarşısı-10 dükkan ve bir ev yanmıştır [29].
18 Kasım 1747	Samatya ve Yedikule-Yedikule Kasrı da yangından etkilenmiştir [29].
1782	Samatya ve Yedikule-Mirahor Camisi kısmen harap olmuştur [43].
20 Ağustos 1782	Samatya-Yedikule arası [41]
23 Ağustos 1908	Yedikule İmrahor [41]
1909 - 1922 arası	Polis kayıtlarında Yedikule çıkışlı yangın bulunmaktadır [41].

İstanbul, İzmit Körfezi'nden Marmara Denizi'ne bağlanan KAF Hattı'nın çok yakınında yer aldığından doalyı meydana gelen depremlerden etkilenmiştir. Osmanlı Dönemi'nde de yaşanan şiddetli depremler; yapıları, şehri tahrip eden ve günlük hayatı aksatan bir doğal afet olmuştur. 16. ve 20. yüzyıl arasında İstanbul'u en çok etkileyen depremler Çizelge 3.2'de gösterilmiştir.

Çizelge 3.2 20. yüzyıl arasında İstanbul'u en çok etkileyen depremler [49]

16. ve 20. Yüzyıl Arasındaki Etkili Depremler
10 Eylül 1509 Depremi
25 Mayıs 1719 Depremi
22 Mayıs 1766 Depremi
10 Temmuz 1984 Depremi

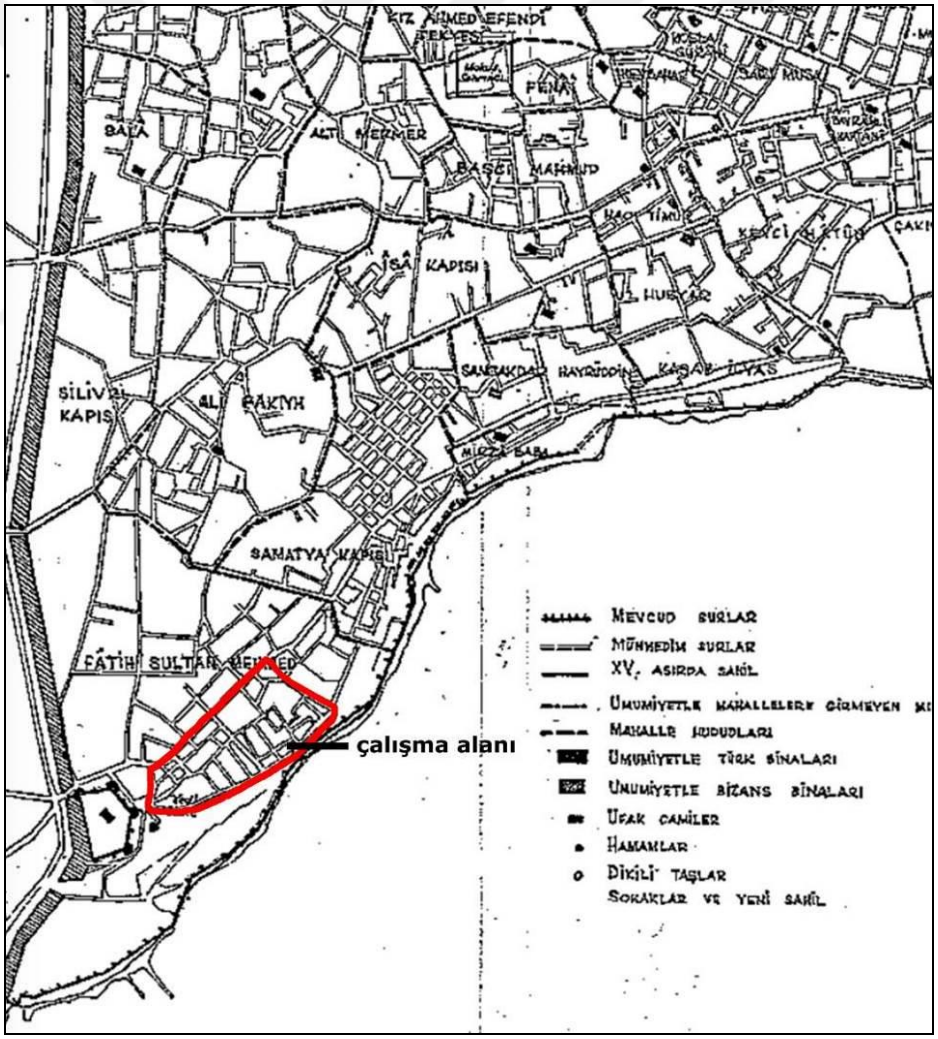
1509 depreminde şehirdeki 109 cami ve 1070 ev tamamen yıkılmıştır [50]. Kara ve Deniz Surları ağır hasarlar almış, Yedikule surlarının büyük bir kısmı ise depremde yıkılmıştır. Dönemin padişahı II. Beyazıd, depremden sonra İstanbul'daki yapıların tamiri için emir vermiştir. İstanbul surları başta olmak üzere hasarlı ve yıkılan yapılar tamir edilmiş veya yeniden yapılmıştır. 1719 ve 1766 depremleri Marmara'nın doğusunda meydana gelmiştir. Her iki depremde de surlar, cami ve kiliseler başta olmak üzere şehrin anıtsal yapıları hasar görmüştür. Halk, yaşanan depremlerin ardından barınma, yiyecek, su sıkıntısı çekmiştir [49]. İstanbul'un 1894 Depremi'nden en fazla etkilenen bölgeleri arasında Suriçi başta gelmektedir. Cerrahpaşa, Kocamustafapaşa, Yedikule, Silivrikapı, Mevlanakapı, Topkapı ve çevresi belediye idaresinin kayıtlarına göre en fazla hasar gören semtlerdir [10]. Depremden sonra yardım edilecek bölgeleri belirlemek için yapılan çalışmalarda Sur İçi'nin Marmara Denizi'ne bakan kıyı şeridindeki 6.605 hanenin 4.926'sı yardıma muhtaç olarak belirtilmiştir [10]. 1894 Depremi'nin ardından en fazla hasar ve yıkımın yaşandığı Yenikapı-Yedikule arasındaki bölgede yaşayan halktan kalabalık bir grup Bakırköy'de bulunan bahçelere yerleşmiştir.

19. yüzyılda Yedikule ve çevresi, ana endüstrinin hakim olduğu ve ikincil endüstrinin de varlığını gösterdiği bir semt haline gelmiştir. Başlıca endüstri yapıları mezbahalar, gazhane ve tabhanelerdi. Bu yapı gruplarının etrafında ikincil endüstri yapıları olan deri tabakçıları ve pastırmacılar mevcuttu. İstanbul'da esnaf genellikle birbirine yakın semtlerde konumlanmıştır. Eminönü, Saraçhane, Beyazıd ve Unkapanı civarı yoğun ticari bölgelerdi. Bu merkezlerden uzak olan Yedikule ise barındırdığı mezbahalar ile ayrı bir ticari bölge durumundadır [47].

Evliya Çelebi, Yedikule'yi güzel bahçe ve bostanlarıyla İstanbul'un rağbet gören mesire yerlerinden biri olarak sayar. Bugün de kent içi tarımda önemli yere sahip olan bostanlar, o dönemde kentin sebze gereksinimini büyük ölçüde karşılayan yeşil alanları oluşturmuştur [41].

İstanbul'da halkın buluşma ve eğlence mekanı olarak meyhaneler Samatya, Kumkapı, Yedikule gibi daha çok Rum ve Ermeni halkın yaşadığı semtlerde ya da Unkapanı, Cibali, Fener-Balat gibi Rum ve Yahudi halkın çoğunlukta olduğu bölgelerdeydi [28].

20. yüzyılın başında İstanbul'un iç bölgeleri ve Marmara kıyıları ulaşım imkanlarının kısıtlılığı dolayısıyla ücra bölgeler olarak kalmıştır. Yarımada'nın batısında, surlara bitişik mahallelerdeki yol yapısından anlaşıldığına göre, kentin bu bölgelerindeki nüfus diğer bölgelere göre seyrekti [20]. Alana ait haritalar incelendiğinde Ekrem Hakkı Ayverdi'nin 19. yüzyıla tarihlenen haritası ve 1911 yılında ölçümleri tamamlanan Alman Mavileri haritasında bölgenin sokak-yol, yerleşim dokusunun bugün değişmediğini görmekteyiz (Şekil 3.5) (Şekil 3.6). Alman Mavileri'nde sokak isimleri Gençağa Sk.-*İstasyon Sk.*, Dikici Sk.-*Terzi Sk.*, Şişmanağa Sk.-*Şişman Ohanes Sk*., Kürkçü Hamamı Sk.-*Hamam Sk.,* Tatlı Kaynak Sk.-*Tütüncü Sk.,* Hıdırellez Sk.-*Yeni Mektep Sk.,* İstasyon Cd.-*Narlıkapı Cd.,* Eski Çubukçu Sk.-*Çubukçu Sk.* olarak işlenmiştir. Pervititich ve Goad Haritaları'nda ise alana ilişkin bilgiler bulunamamıştır.

Şekil 3.5 Yedikule ve yakın çevresinin yerleşim dokusu [51]

Şekil 3.6 Alman Mavileri, İmrahor [52]

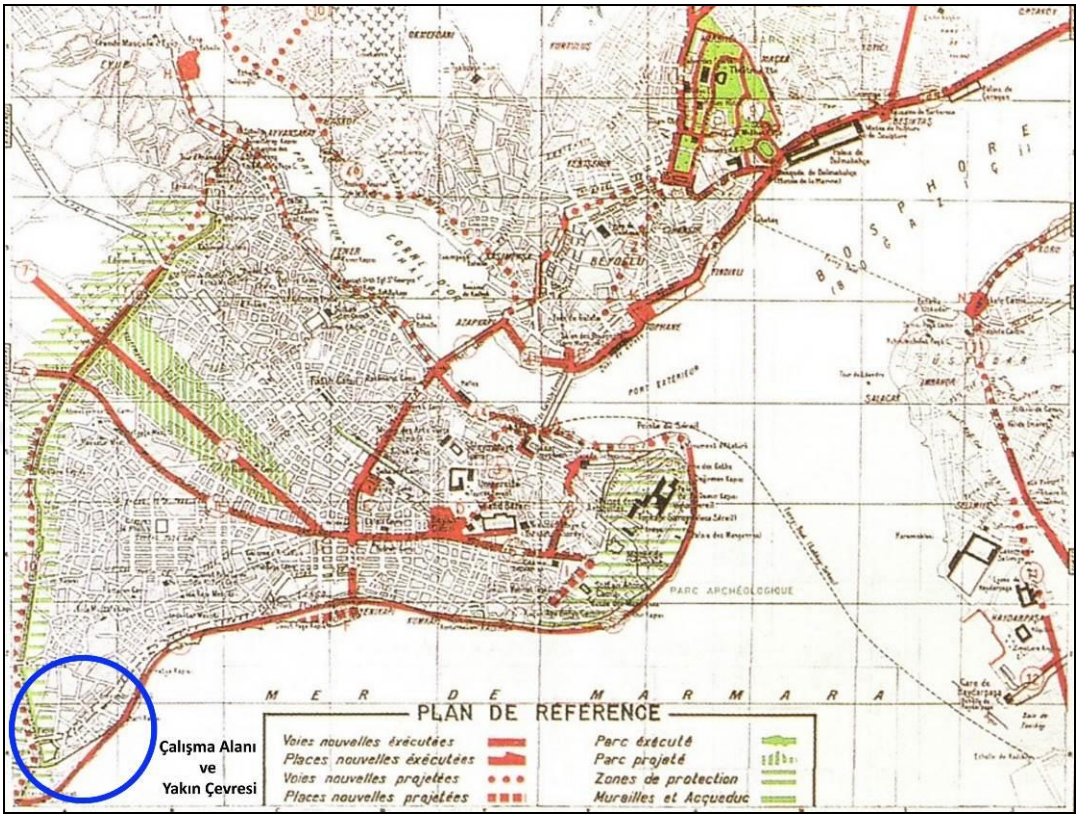
3.2.3 Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet'in ilanından sonra, Türkiye'de yeni yollar ve ulaşım sistemlerinin yapılması, meydan ve park düzenlemeleri, sokak ve konutların iyileştirilmesi gibi modern şehir yaratmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. İstanbul'un imarına damgasını vuran isim 1936 yılında yaptığı çalışmalar ile Henry Prost olmuştur. Prost'un hazırladığı imar planı İstanbul'un sonraki mekansal oluşumunu etkilemiştir (Şekil 3.7).

Tarihi Yarımada için geliştirdiği öneriler bugün de geçerliliğini koruyan fikirlerdir. Bu yaklışımlardan çalışma alanını ilgilendirenler;

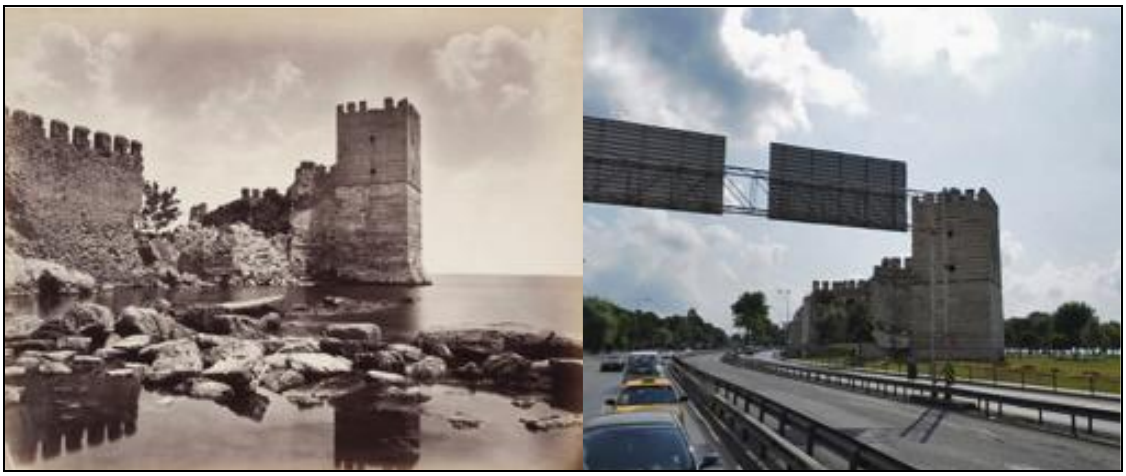
- İstanbul kara surlarının etrafının 500 m genişliğinde yeşil bir bantla çevrilmesi,

- Tarihi Yarımada'nın silüetini korumak için denizden itibaren 40 m yükseklikten geçen bir düzlem üzerinde 9.50 m'den yüksek yeni yapılaşmaya izin verilmemesidir [53].

Şekil 3.7 Prost'un İstanbul için hazırladığı plan ve çalışma alanı, 1936 [54]

Prost'un önerdiği Marmara kıyısı boyunca uzanan sahil yolu bugünkü Kennedy Caddesi'ni oluşturmuştur. Bölgeye araç ile ulaşım imkanını arttıran sahil yolu, planda ince bir yol olarak işlenmiştir. Bugün ise bu yol altı şeritli olarak işlemektedir. 1960'larda açılan Sirkeci-Florya sahil yolu (Kennedy Caddesi) Yedikule'nin sahil ile ilişkisini bozmuştur. Deniz'in doldurulmasıyla yapılan yol, o dönemde 22 kilometre uzunluğunda 30-50 metre genişliğindedir. Yol ayrıca Mermer Kule ile Kara Surlarının ilişkisini de kopartarak Mermer Kule'nin kıyıda kalmasına neden olmuştur (Şekil 3.8). Osmanlı Dönemi'nde kurulan Yedikule Gazhanesi ve diğer endüstriyel işletmeler de bu durumdan etkilenmiştir.

Şekil 3.8 Sirkeci-Florya sahil yolun yapılmadan önce ve günümüzde Mermer Kule [55] [56]

Şekil 3.9 1940'lı yıllarda Yedikule Meydanı [57]

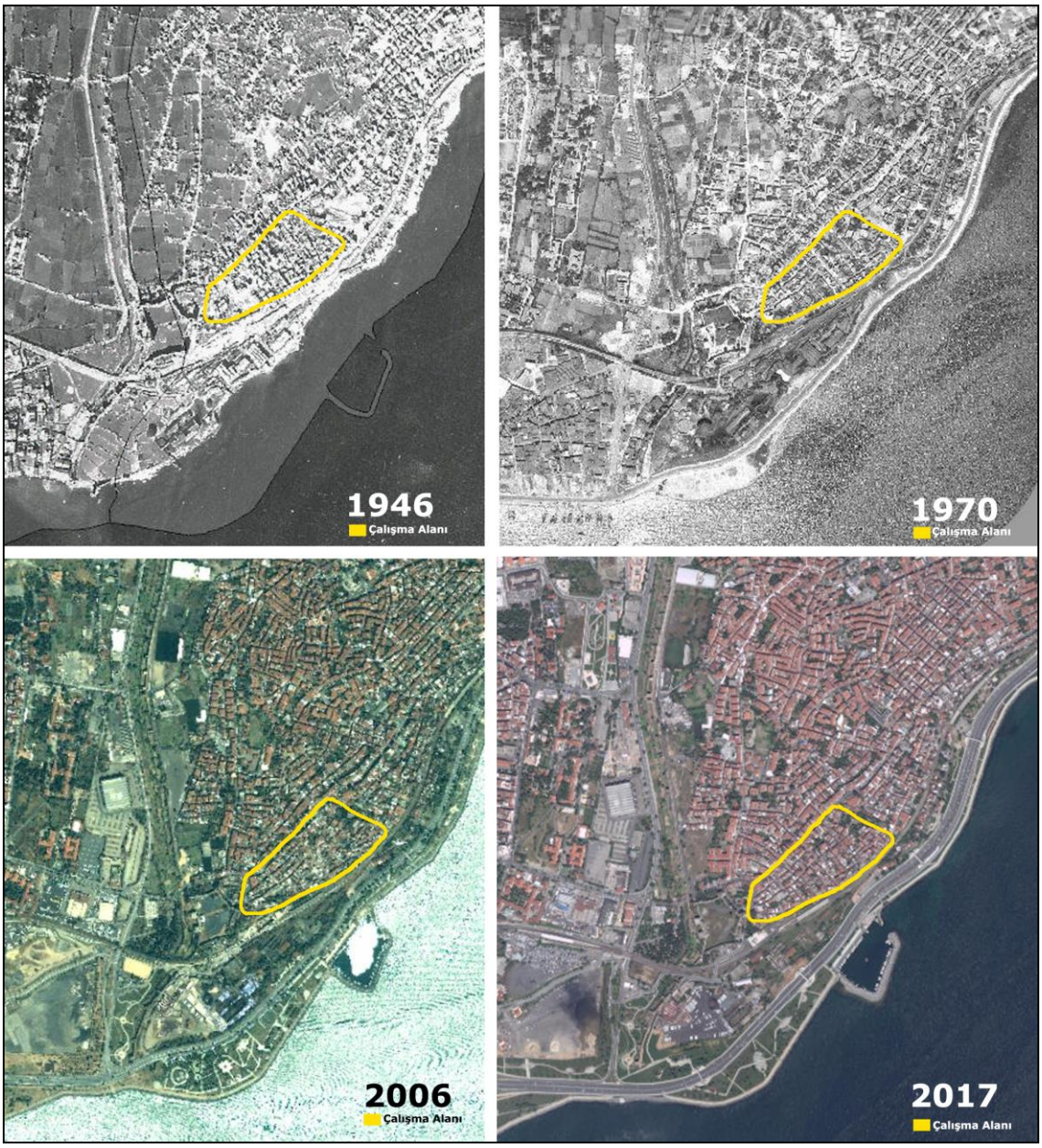
Kanunlara getirilen yeni düzenlemelerle müstakil yapıların yerini bölgedeki tarihi yapılarla uyumlu olmayan, yüksek katlı betonarme yapılar almaya başlamıştır. Ayrıca 1950'li yıllar, kentleşmenin hız kazandığı ve köyden kentlere göçün arttığı yıllardır. Bu iki unsur yarattığı konut talebi doğrultusunda apartmanlaşmayı hızlandıran etkenlerdir. Bölgesel nüfustaki değişimler ile eski semt sakinleri sayıca azınlıkta kalmış ve bu durum sosyo-kültürel dokudaki değişimleri de beraberinde getirmiştir. 1980'li yıllara gelindiğinde birtakım yeni yasal düzenlemeler Tarihi Yarımada'nın planlanmasında

önemli rol oynamaktadır. 1982 tarihli 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 1983 tarihli 3194 sayılı İmar Kanunu oluşturulan yasa ve değişikliklerin en önemlilerindendir.

1995 yılında Tarihi Yarımada'nın tamamı Kentsel ve Tarihi Sit Alanı ilan edilmiştir. Karar ilan edilmeden önce 1978 senesinde, Kültür Bakanlığı'nın yaptığı tespitler doğrultusunda 428 adet parsel için toplu tescil kararı alınmıştır. Tescil edilen parseller arasında 145 tanesi İmrahor Mahallesi'nde yer alan parsellerde bulunmaktadır.

Kentsel ve Tarihi Sit Alanı olan Fatih ilçesinde 05 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren kanun dahilinde 13 Ekim 2006 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile "yenileme" alanı ilan edilmiştir. Karar dahilinde belirlenen alanlarda Fatih Belediyesi tarafından uygulanmış ve gelecek yıllarda uygulanması planlanan projeler vardır.

Yedikule turizm merkezi olarak planlanan "Zeytinburnu-Ataköy Turizm Merkezi"nde bulunmaktadır. Kazlıçeşme'de bulunan deri atölyelerinin 1993 yılında Tuzla Organize Sanayi Bölgesi'ne taşınmasıyla boşalan alanı da kapsayan "Kazlıçeşme Yat ve Kruvaziyer Limanı Projesi" planlanmıştır. Proje alanına ait 1/5.000 ölçekli ve 1/1.000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planı yapımı çalışmaları devam etmektedir [58]. Yedikule'de uygulanacak ve yapımı devam eden bir diğer proje Yedikule Gazhanesi ve Yedikule'de bulunan TCDD Cer Atölyelerinin konut+kültürel tesis olarak yeniden işlevlendirilmesidir. Yedikule ve yakın çevresini ileride sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda etkileyecek uygulamalardan bir diğeri de Marmaray Projesidir. Proje hattı Kazlıçeşme'den başlayarak Yedikule'de yer altına inip, Yenikapı, Sirkeci, Üsküdar'dan sonra Söğütlüçeşme'de yer üstünde son bulmaktadır. Marmaray'a ait tünellerin Tarihi Yarımada'nın tarihi dokusuna zarar verici etkileri proje gündeme geldiği günden beri tartışılmaktadır. Tünellerin yapımı sırasında oluşan hasarlar, Yedikule'den başlayarak geçtiği hat boyunca yer üstünde bulunan tarihi dokularda görülmektedir. Yedikule'nin ve Tarihi Yarımada'nın sahip olduğu tarihi kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği düşünüldüğünde, planlanan bu projeler birer tehdit unsuru haline dönüşmektedir. Bahsedilen bu projelerin başta çalışma alanı olan Yedikule olmak üzere yakın çevresini, ilerleyen yıllarda sahip olduğu kentsel dokudan farklı bir dokuya değiştireceği beklenen bir sonuç olacaktır.

Şekil 3.10 Hava fotoğraflarında bölge ve çevresinin değişimi [3]

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte bölgenin kozmopolit yapısı değişmiş, uzun yıllardır Yedikule'de yaşayanlar evlerini terk ederek bölgeden ayrılmışlardır. Eski mülk sahipleri tarafından terk edilmiş ve köhnemekte olan yapılara göçle gelen yoksul nüfusun yerleşmektedir. Göç ile gelenlerin sosyal, kültürel, eğitim ve koruma bilincinin olmamasından dolayı sosyal ve kültürel ağırlıklı sorunlar mevcuttur.

Yedikule'de 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başına tarihlenen az sayıda ahşap yapı bugün ayaktadır. Niteliksiz onarımlar ve yanlış yeniden yapım uygulamalarıyla tarihi değeri olan yapılar zarar görmektedir. Kullanılmayan atıl yapılar zamanla çökme ve

yangın tehlikesiyle karşı karşıya kalmakta ve bölge sakinleri için de tehlike unsuru olmaktadır. Yangınlar, apartmanlar arasında tek başına kalmış ahşap ve kagir yapılar için bugün de bir tehdit unsurudur. Bu konutların terk edilmiş, bakımsız ve harap durumda olmaları, gerekli önlemlerin alınmamış olması çıkan yangınlarda yok olmalarına ya da ciddi hasar görerek yıkılma ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Gençağa Sokak'ta yakın zamanda yaşanan iki adet yangın sokakta bulunan tarihi yapıların yıkılmasına neden olmuştur. 18.10.2016 tarihli yangında 1261 Ada, 10 Parsel'de bulunan tescilli yapı ve 02.01.2019 tarihinde meydana gelen yangında ise 1252 Ada, 2ve 3 Parsel'lerdeki yapılar yangın sonrasında çökmüştür (Şekil 3.11).

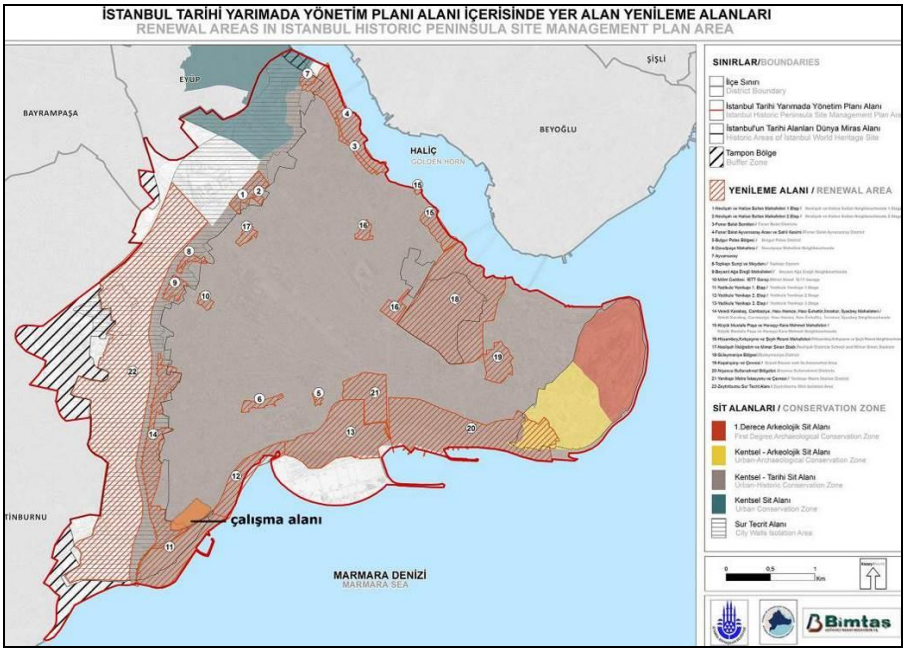
Şekil 3.11 1261 ada 10 parsel ve 1252 ada 2 ve 3 parsellerdeki yapıların yangın sonrası durumu [57][59]

BÖLÜM 4

YEDİKULE'NİN TARİHİ YARIMADA İÇİNDEKİ YERİ

4.1 Çalışma Alanının Tanımı

Yedikule yüzyıllar boyunca önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Yedikule; girişinde bulunan Yedikule mezarlığı, Yedikule Hisarı, Yedikule Kapısı, Altın Kapı, Mermer Kule, Kara ve Deniz Surları, camiler, manastır ve kiliseler, hamam ve çeşmeler gibi anıtsal yapılar; havagazı fabrikası ve Devlet Demir Yolları istasyon binalarından oluşan 19. yüzyıl endüstri yapıları; sivil mimarlık örneği yapıları ve bugün de hala üretim yapılan tarihi bostanlardan oluşur. Sur dışında komşusu olan Kazlıçeşme'de ise yakın bir tarihe kadar varlığı Osmanlı dönemine tarihlenen deri işleme fabrikaları yer almaktaydı [41].

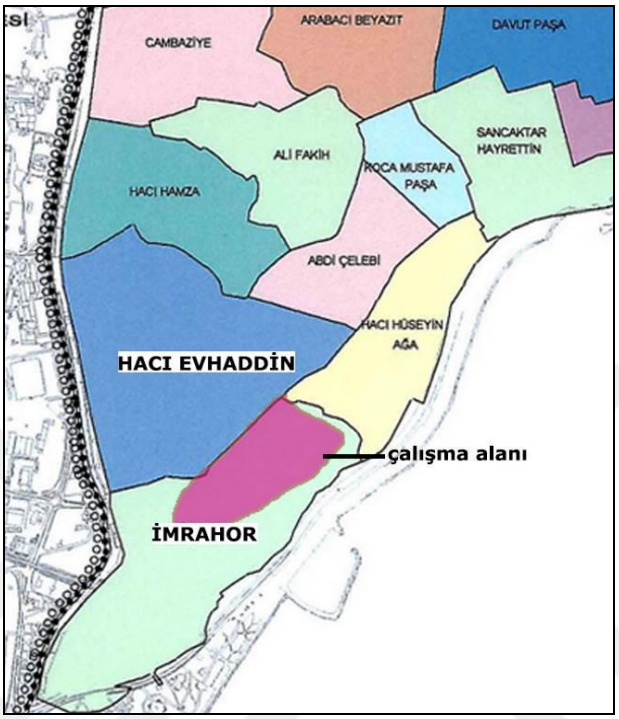
Şekil 4.1 Çalışma alanının Tarihi Yarımada içindeki konumu ve sit alanları ile ilişkisi [114]

Sahip olduğu bu değerler Yedikule'nin mimari ve kültürel kimliğinin oluşmasındaki en önemli öğelerdir. Bölgenin sahip olduğu mimari yapı ve dokuların Tarihi Yarımada içindeki konumları, kent içinde sahip olduğu simgesel anlamları, yapıldıkları dönemleri yansıtan yapım tekniği ve malzeme özellikleri, mimari biçim ve üslupları tarihi çevresel değerlerini oluşturmuştur. Ayrıca barındırdığı farklı etnik gruplar, sayıları geçmişe göre azalmış olsada, sosyal yapısını diğer bölgelerden farklı kılmaktadır. Tarihi bir yerleşim yeri olan Yedikule'nin kültürel değerleri gün geçtikçe yok olmaktadır. Kentsel Tarihi Sit Alanı'nda bulunan çalışma bölgesinin, Yedikule İstasyon Caddesi'nden geçen güney sınırı Yenileme Alanı ile komşudur. Ayrıca Yenileme Alanı sınırı Kuyulu Bakkal Sokak ve İmam Sefa Sokak'tan geçmektedir. Yenileme alanlarıyla ilişkisi göz önüne alındığında bölgenin yakın zamanda geçireceği değişim kaçınılmaz olacaktır. Bugün yeni yapılar arasında tek başına varlığını sürdürmeye çalışan sivil mimarlık yapıları az sayıda da olsa bölgede varlığını sürdürmektedir. Anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin yoğun olarak görüldüğü İmrahor bölgesi çalışma alanı olarak belirlenmiş, Yedikule İstasyon Sokak ve İmrahor Caddesi ile çalışma alanının sınırları kesinleştirilmiştir. Çalışma alanının sınırını, kuzeyde İmrahor İlyasbey Caddesi, güneyde Yedikule İstasyon Caddesi, doğuda İmrahor Camisi'nin bulunduğu İmam Aşir Sokak ve batıda ise Yedikule Meydanı Sokak belirler (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Çalışma Alanı Sınırı [3]

Yedikule Mahallesi, Fatih İlçesi'nin 57 mahallesinden biridir. 2008 yılında yapılan düzenleme ile Hacı Evhaddin ve İmrahor Mahalleri Yedikule Mahallesi'yle birleştirilmiştir (Şekil 4.3). Belirtilen tarihten itibaren mahallenin adı Yedikule Mahallesi olarak değişmiştir [60].

Şekil 4.3 Eski İmrahor Mahallesi'nin sınırı [61]

4.2 Çalışma Alanı ve Yakın Çevresindeki Yapılar

Çalışma alanı olan İmrahor Mahallesi ve yakın çevresindeki yapılar, anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örneği yapılar olarak iki grupta incelenmiştir. Bölgede 1. grup olarak tescillenen mevcut anıtsal yapılar Kara ve Deniz Surları (1), Yedikule Hisarı (2), İmrahor Camisi (Studios Manastırı) (3), Kürkçübaşı Mescidi-İsmailağa Camisi (4), Uşşaki Camisi (5), Hagios Analipsis ve Hagio Helene Kilisesi (6), Meryem Ana Katolik Kilisesi (7), Uşşaki Tekkesi Çeşmesi (8), Narlıkapı Çeşmesi (9), 1272 Ada, 22 Parsel'deki çeşme (10), Yedikule Zindan Çeşmesi (11) Yedikule Meydanı'nda kalıntıları bulunan Yedikule Meydan Çeşmesi (12), Kürkçübaşı Çeşmesi (13), Yedikule Tren İstasyonu (14) ve Yedikule Gazhanesi'dir (15) (Şekil 4.4). Günümüzde mevcut olmayan anıtsal yapılar ise, Yedikule Zindanı içinde olan Fatih Mescidi (Camisi), Hacı İlyas Mescidi'dir. Sivil mimarlık örneği yapılar ise 2. grup olarak tescil edilmiştir ve çalışma alanında farklı sokaklarda bazen bitişik nizam sıra halinde bazen de tekil olarak dağınık halde konumlanmışlardır.

Şekil 4.4 Çalışma alanı ve yakın çevresindeki anıtsal yapılar [3]

4.2.1 Mevcut Anıtsal Yapılar

4.2.1.1 Surlar

Tarihi Yarımada'nın doğu ucunda yer alan ilk yerleşme Megara yerleşmesidir. Byzantion'un 2. yüzyılda Roma egemenliğine girmesinden sonra, şehir ve onu çevreleyen surlar, Septimius Severus (h. 193-211), Büyük Konstantinus (h. 324-337) ve II. Theodosius (h. 408-450) dönemlerinde yeniden yapım süreci yaşamıştır (Şekil 4.4) [62]. Theodosius Kara Surları, ana sur, ön sur, hendek ve bunların arasında yer alan teraslar olmak üzere beş kısımdan meydana gelen özgün ve gelişmiş bir tasarıma sahiptir [61]. Surların yüksekliği 11-14 m olup; kalınlığı, zemine yakın seviyede 4,8 m iken en üst seviyede 4 m'ye kadar düşmektedir [63][15]. Theodosius Surları üzerinde on adet kapı ve birkaç poterne (yan kapı) bulunmaktadır [63]. Marmara kıyılarından başlayarak kapıların isimleri şu şekildedir: Altın Kapı (Porta Aurea), Belgrad Kapısı (Ksilokerkos Kapısı veya İkinci askeri kapı), Silivri Kapısı (Pege Kapısı), Kalagros Kapısı (Porta tou Kalagru veya Üçüncü askeri kapı), Mevlevihane Kapısı (Rhesios Kapısı), Dördüncü askeri kapı, Top Kapısı (Romanos Kapısı), Sulukule Kapısı (Pempton Kapısı veya Beşinci askeri kapı), Edirne Kapısı (Harisius Kapısı veya Andrinopolis Kapısı) ve

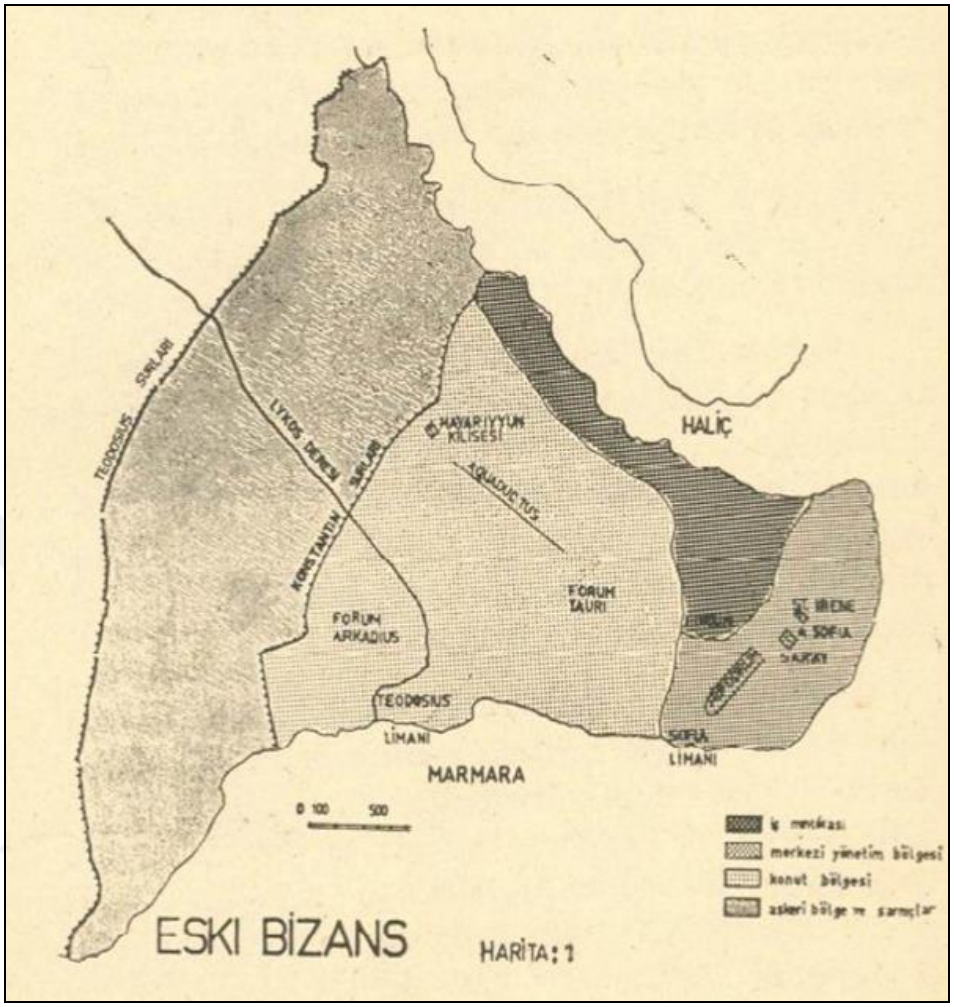
Kerko Kapısı. Sur kapıları, şehir içindeki ana yolların uzantıları üzerinde olacak şekilde açılmıştır. Mese Yolu'na açılan Yedikule'deki Altın Kapı (Khryse pyle/Porte Aurea), zafer takı olarak inşa edilmiştir. Bizans imparatorlarının zafer kazanarak yaptıkları seferlerde bu kapıdan geçerek şehre girmeleri bir gelenek olmuştur [64]. Klasik Roma üslubunda ve üç kemerli olarak inşa edilmiş yapının iki yanında mermer bloklardan oluşan ikiz kuleler yer almaktadır [65]. Altın Kapı'nın önünde, iki sütunun desteklediği kemerli Küçük Altın Kapı bulunur. Kara Surları'nın Deniz Surları ile kesiştiği bölümde Mermer Kule yer alır (Şekil 4.5). Mermer Kule adını duvar örgüsünün alt bölümlerindeki devşirme mermer bloklardan alır. Bizans Dönemi'nde imparatorun tekne ile Trakya üzerine yaptığı gezilerde ya da Balıklı Ayazması için geldiğinde kaldığı bir yapı olduğu düşünülmektedir [65]. Sirkeci-Florya sahil yolu çalışmaları sırasında 1. Kule ile Mermer Kule arasından yol geçirileceği için sur duvarı yıkılmıştır ve etrafı doldurulmuştur. İmar çalışmalarından önce eski bir limana ait kalıntılar denizin üzerinde görülebilmektedir [65].

Şekil 4.5 Mermer Kule [55]

Deniz surları Haliç ve Marmara kıyıları boyunca uzanırlar. Marmara Surları Sarayburnu'ndan başlar, sahilin girinti ve çıkntılarına uyarak Yedikule'de Theodosius Surları ile birleşir [64]. Marmara kıyısındaki deniz surları tek sıra inşa edilmiştirler. On ila on beş metre yükseliğinde ve yaklaşık sekiz kilometere uzunluğundadır [40]. Tarihi Yarımada'nın doğal kıyılarının korunaklı olmasından dolayı, Bizans Dönemi'nde deniz surlarına gereken önem verilmemiştir [63]. Deniz Surları 8. ve 9. yüzyılda şehri Araplara karşı korumak amacıyla acele yapıldığından, sur duvarlarında yığılmış sütun parçaları,

sütun başlıkları ve eski binaların taban kiriş parçaları görülür [66]. Arap tehdidinin üzerine deniz surlarına bakım ve onarımlar düzenli olarak yapılmıştır.

Şekil 4.6 Bizans Döneminde Yedikule, Konstantin ve Theodoisius Surları [67]

İstanbul'un Osmanlı topraklarına katılmasından sonra dünyada askeri savaş teknikleri de gelişmiştir. 16. yüzyılda ateşli silahlarda gelişen teknolojiyle birlikte İstanbul'u çevreleyen kent surlarının da kent savunmasındaki önemi giderek azalmıştır [68]. Osmanlı geleneksel askeri yapısında 19. yüzyılda gerçekleşen değişimler kent savunmasında yüzyıllardır kullanılan surların öneminin tümüyle yitirilmesine neden olmuştur. Ayrıca surlar bulundukları konuma göre zaman içinde yangına, depreme, rutubete, sert rüzgarlara ve dalgalara maruz kalmışlardır. Buna bağlı olarak da ciddi malzeme kayıpları ve bozulmalar, strüktürel sorunlar yaşanmıştır. Doğal etkenlerin yanında surların yakın çevresinde yaşanan sosyal ve ekonomik değişimler, bayındırlık çalışmaları, yanlış onarımlar ve kullanımlar gibi nedenlerle surlar zarar görmüş,

bozulmaya uğramıştır. Kentin güneyinde Marmara kıyısı boyunca geçen demir yolunun 1871-1872 yıllarında tamamlanması ile surlardaki ilk kayıplar yaşanmıştır.

4.2.1.2 Yedikule Hisarı

1390 yılında İoannes V. Palaiologos kentin sürekli tehdit altında olmasından dolayı, kara surlarına etraftaki yapıların kalıntılarından yararlanarak iki kule yaptırır, ancak Sultan I. Yıldırım Bayezid'in müdahalesinden sonra yıktırmak zorunda kalır [15]. İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet, Altın Kapı ve sur da dahil olacak şekilde hazine, arşiv ve devlet hapishanesi olarak kullanılacak beş köşeli bir iç kaleyi surlara ek olarak inşa ettirir. Surun kentiçine bakan cephesine konumlanan yuvarlak üç kule kalın sur duvarları ve farklı formlardaki ara burçlarla birbirine bağlanır. Bütün kuleler günümüzde mevcut olmayan sivri ve kademeli çatılarla sonlanır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Bizans Döneminde Yedikule, Konstantin ve Theodoisius Surları [67]

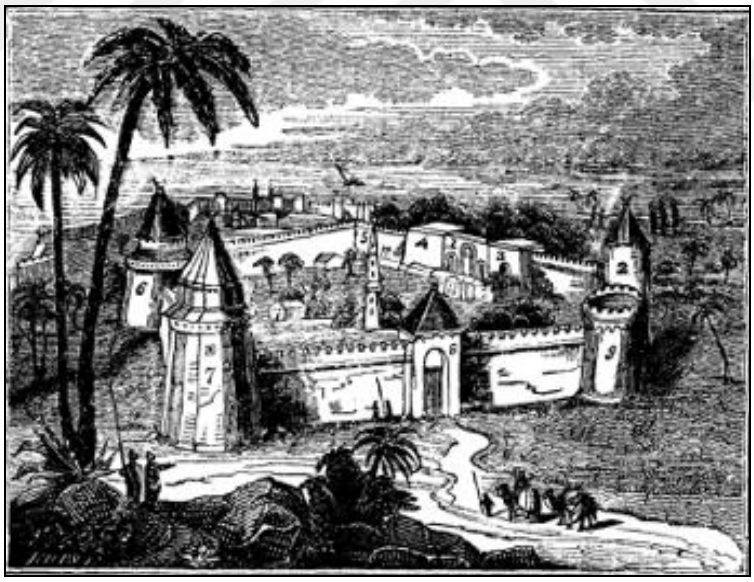
Bu kale, tarihte Yedikule, Yedikule Hisarı, Yenihisarı, Hazine, Kaleyi Hümayun olarak isimlendirilmiştir. Yedikule Hisarı 1855'e kadar değişik işlevlerde kullanılır ve birtakım tarihi ve önemli olaylara sahne olur. Bir zamanlar kulelerinde askeri bir birlik tarafından korunan padişah hazineleri saklanır ve bu durum 16. yüzyılda III. Murat (h. 1574-1595) tarafından hazinenin Topkapı Sarayı'na nakline kadar sürer. Kule yapılmadan önce yabancı esir ve devlet adamları Rumeli Hisarı'nda tutulurken, 15.-17. yüzyıllar arasında Yedikule'de hapsedilir veya katledilir. Kitabeler Kulesi veya Kitabeli Kule diye sonradan

adlandırılan kulenin dış kısmında, giriş kapısının iki yanında, duvar taşları üzerine esirler tarafından kazılmış yazılar vardır [70].

1700 yılında kuleler onarım geçirir. Tarih boyunca yaşanan depremler İstanbul'daki pek çok yapıyı etkilediği gibi surları da etkiler. 1754 yılındaki depremde eski kule yıkılır. 1755 yılında zindanın kuzeybatı köşesindeki sekizgen kule yeniden yapılır. 1766'daki büyük depremde ise üç kule zarar görür [15].

Yaşanan kent yangınları da hisarı etkiler. Unkapanı'ndan başlayıp Aksarayı ve Yedikule'yi saran 1782 yılındaki yangında hisar zarar görür ve içindeki tutukluların bazıları ölür ya da kaçar.

Yedikule Zindanları sadece kulelerden ibaret bir yapı değildir. Kalenin içinde Ayasofya Vakfına bağlı tek mekanlı, son cemaat yeri bulunan Fatih Camisi yapılır (Şekil 4.8). Ayrıca kalenin görevlilerinin konutları da kalenin içinde yer alır. Dönem dönem farklı yapı grupları da eklenmiştir. Eski resim ve gravürlerden iç avluya konumlanan büyük küçük pek çok konutun inşa edildiği ve bir mahalle görünümünde olduğu anlaşılır.

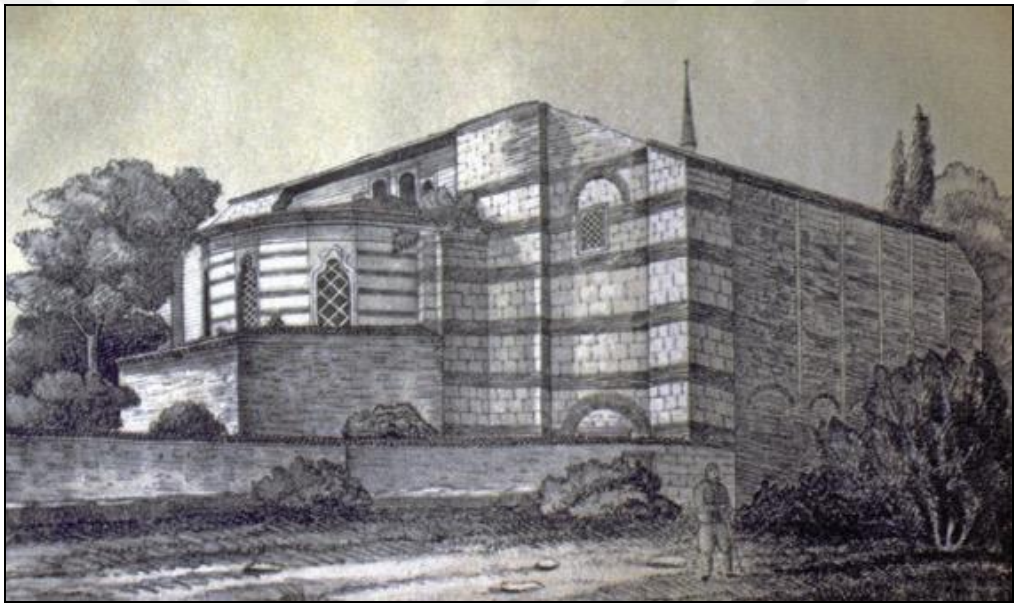
Şekil 4.8 Avluda konumlanan yapılar, 1827 [71]

Cami 1813 yılında bir onarım geçirir ve 1905 yılında yıkılır. Yedikule Zindanları'nın farklı amaçlarla kullanımı 19. yüzyıla gelindiğinde devam eder. 1831'de Sultanahmet Meydanı yakınında bulunan Arslanhane'deki vahşi hayvanlar Yedikule Hisarı'na nakledilir ve 1856'da hisar kulelerinden bazıları barut deposu olarak kullanılır [43][70]. 1868 yılında hisar Maarif Nezareti'ne bağlanır. 1869'da burada kızlar için bir ilkokul

yapılır. 1895 yılından itibaren ise Müze-i Hümayun İdaresi'ne geçen yapı müze olarak kullanılmaya başlanır [15]. Günümüzde hisar T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Hisarlar Müze Müdürlüğü'ne bağlıdır [72].

4.2.1.3 İmrahor Camisi (Studios Manastırı)

Patrikos ünvanlı Studios, 454 senesinde Doğu konsülü olmuş ve 463 yılında vaftizci İoannes Prodromos (Vaftizci Yahya) adına adanmış, bugünkü Yedikule'de kendi arazisi içinde bir kilise ve manastır inşa ettirmiştir [35]. Manastır kurucusu Romalı bir soylu olan Studion Prodromos'un adıyla anılmıştır [28]. Manastırda "akamete" (uykusuzlar) tarikatına bağlı keşişler görevlendirilmiştir [73]. Çok kısa sürede kentin en önemli dini merkezi haline gelen manastırın rahipleri dini ve siyasal yaşamda da etkindirler [28].

Şekil 4.9 İmrahor Camisi'nin Paspatis tarafından 1877'den önce yapılmış resmi [35]

Şekil 4.10 Studios Manastırı'nın taban mozaiği [74] [75]

Kilisenin içi apsis hariç 25 m uzunluk ve 24,08 m genişliktedir [15]. Bazilika olarak inşa edilen yapı, kare planlı bir atrium, ortasında naos, kuzeyinde ve güneyinde dar yan nefleri olan ve bu bölümlere geçmek için 1+5+1 revaklı narteks kısımlarından oluşmaktaydı. Kilisenin apsisi dıştan üç cepheli ve içten dışa doğru yarım daire olacak şekilde tasarlanmıştır (Şekil 4.9). Kilisenin döşemesi opus sectile[1] yapım şeklinde oluşturulmuş mermer ile kaplıdır (Şekil 4.10) [15].

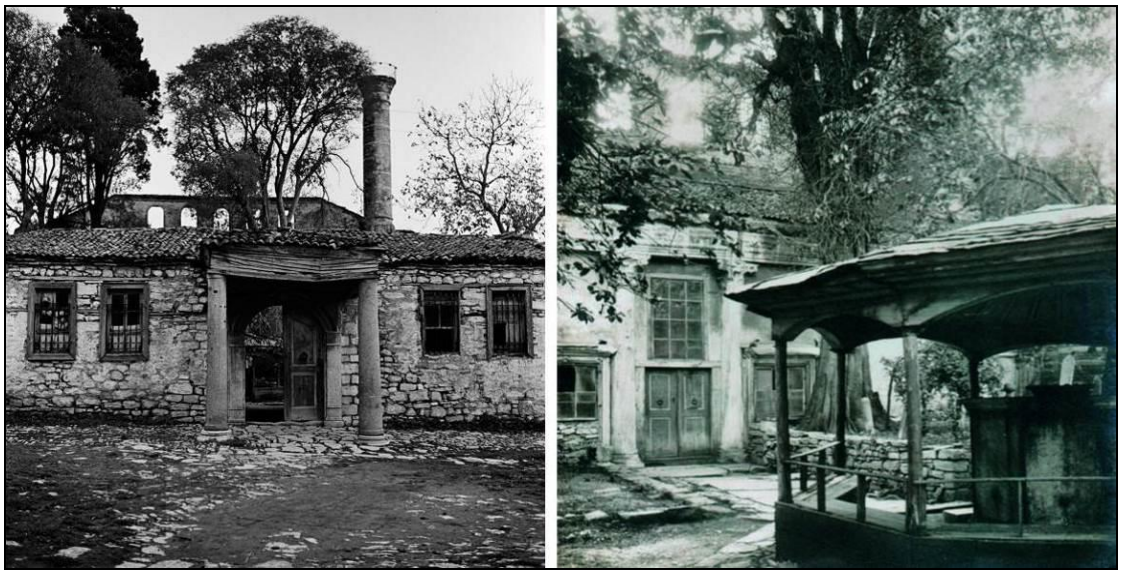
Kilisenin arka tarafında din adamlarının su ihtiyacını karşılamak için sarnıç bulunmaktadır [76]. Studios Manastırı'nın, güneyde yer alan bu sarnıç üzerine kurulduğu düşünülmektedir [15]. Beden duvarları tuğla malzeme ile yapılan sarnıç 26x19 m ölçülerindedir [76]. İçinde bulunan 24 adet korint başlıklı sütunların ortalama çapları yarım metredir [76].

Yapı 1204'te Latin istilasında tahrip edilmiş ve inşa edildiği tarihten itibaren birçok yangın ve deprem atlatmıştır. İstanbul'un fethinden sonra kilise bir süre terk edilmiştir [73]. Kilise, minare ve mihrap eklenerek, 15. yüzyılda II. Bayezıd Dönemi'nde, İmrahor Camisi adıyla camiye dönüştürülmüştür (Şekil 4.10) [28]. Bahçenin ortasında camiye ait şadırvan yapılmıştır (Şekil 4.11) (Şekil 4.12) [15].

Şekil 4.11 Manastırın Cami olarak kullanıldığı dönem [77]

[1] Şekil verilmiş renkli taş veya mermerlerin kesilerek ve birbiri içine çakılarak desenler oluşturmasıdır. Romalıların hem yer hem de duvar dekorasyonunda sıkça kullandıkları yöntemdir.

Şekil 4.12 İmrahor Camisi 1936 – şadırvan ve son cemaat girişi [78]

1782 yılında çıkan ve İmrahor Mahallesi'nin genelini etkileyen yangın, camide de büyük hasar bırakmıştır [73]. Bu yangından sonra mermer sütunlar ile yeşil somaki sütunlar ahşap sütunlar ile değiştirilmiştir [73]. Yapı 1894 depreminde de ciddi hasar görmüştür. 1910 yılına doğru çatısı çökmüş ve yapı kendi haline terk edilmiştir [79].

Studios Manastırı'nın kilise bölümü olan ve İmrahor Camisi olarak bilinen yapının etrafı günümüzde yeni yapı adalarıyla çevrilmiştir. İçine girilemeyen yapı bakımsız ve haraptır.

4.2.1.4 Kürkçübaşı Mescidi (İsmailağa Camisi)

Şekil 4.13 Kürkçübaşı Mescidi [80]

Kürkçübaşı Mescidi, İmrahor İlyasbey Caddesi'ndedir. 613'te Kürkçübaşı İsmail Ağa'nın yaptırdığı yapı onarım görmüş ve değişikliğe uğramıştır. 1022/1613 tarihli kitabeli olup ayrıca 1288/1871 tarihli onarım kitabesi de vardır. Birkaç basamaklı merdivenle çıkılan ve son cemaat yeri olan, ahşap çatılı, kare planlı küçük bir yapıdır (Şekil 4.13) [81].

4.2.1.5 Uşşaki Camisi (Tekkesi)

Uşşaki Camisi, İmrahor İlyasbey Caddesi üzerinde yer alır. Cami, Nazır Mehmed Efendi tarafından Uşşaki tarikatının dergahı olarak Hicri 1297 (1879) tarihinde yaptırılmıştır. Kare plana sahip caminin avlusundan girince solda camiye bitişik şadırvanlar ve tuvaletler vardır (Şekil 4.14). Girişin tam karşısında ise camiye dik olarak bitişik lojman yapısı bulunur. Lojman binasının altında son cemaat yerine ulaşılır.

Şekil 4.14 Uşşaki Camisi ve Çesmesi [80]

4.2.1.6 Hagios Analipsis ve Hagio Helene Kilisesi

İmrahor İlyasbey Caddesi üzerinde bulunan kilise, batısında Kilise Sokak, güneyinde Feridun Kılıç Sokak ile çevrilidir. İstanbul'un fethinden önce inşa edilen kilise, İmparator I. Konstantin ve annesi Helene'ye ithaf edilmiştir [82]. Geniş bir avlunun içinde yer alan kilise İstanbul'un fethinden sonra Karaman'dan bölgeye yerleştirilen Karamanlı Ortodoks Rum cemaatine ait olarak da bilinmektedir [43][82]. Kilisenin etrafı yüksekliği değişen duvarlar ile çevrilidir. Bazilikal plan tipine sahip kilisenin dıştan boyu 41.40 m,

eni 20.10 m, yüksekliği ise yaklaşık olarak 14 m'dir [82]. Avlunun içinde ayrıca sosyal mekanlar, yönetim birimleri ve kilise görevlilerinin evleri bulunur [82]. Kilisenin çan kulesi İmrahor İlyasbey Caddesi üzerindedir. Kule kare formda ve üç kademeli olup baldaken tipinde inşa edilmiştir (Şekil 4.15) [82].

Şekil 4.15 Hagios Analipsis ve Hagio Helene Kilisesi [80]

4.2.1.7 Meryem Ana Katolik Kilisesi

Şekil 4.16 Meryem Ana Katolik Kilisesi [83]

Demir yolu inşaatı sırasında Yedikule'de kalan Fransız Katolik demiryolu işçilerinin ibadet etmesi için inşa edilmiştir [83]. Yedikule ve Samatya civarında yaşayan Katolik Levantenler de kiliseyi ibadet için kullanmışlardır. Kilise Notre Dame de Rosaire adıyla da anılmıştır [83]. Günümüzde Katolik Süryaniler tarafından kullanılmaktadır (Şekil 4.16) [83] [84].

4.2.1.8 Uşşaki Camisi (Tekkesi) Çeşmesi

Çeşmenin banisi belli değildir. Arapça kitabesinden çıkan ebcedle edinilen tarih 970'i göstermektedir. Tekkenin yapılış tarihi ise çok daha sonradır (1789). İmrahor İlyas Camisi'nin duvarında bulunan bu çeşme yuvarlak kemerli kapı görünümündedir. Çeşmenin en büyük özelliği ise üzerindeki kitabedir. Üzerindeki hattın Karahisari[1]'ye ait olduğu rivayet edilmektedir ve kemerin içindeki kitabe taşında sağlam durmaktadır. Çeşitli çiçek ve servi motifleri ile süslü olan kitabenin birinci satırı ebced hesabı ile çeşmenin yapılış tarihini vermektedir. Kitabenin en altında ise, Karahisari'nin Türk ve İslam El Sanatları Müzesi'nde bulunan besmelesinin benzeri bir yazı ile estetik bir şekilde yazılmış kelime-i tevhid yer almaktadır (Şekil 4.17) [85].

Şekil 4.17 Uşşaki Tekkesi Çesmesi üzerinde yer alan kitabe [80][86]

[1] Karahisari, aklâm-ı sitteyi, Yâkūt el-Müsta'sımî ekolünün önde gelen temsilcilerindendir. Fâtih devri hattatlarından Yahyâ Sûfî ve Ali b. Yahyâ Sûfî'nin yazılarını örnek alarak, harf bünyesinde ve kompozisyonlarda yorumlamış, kendi adıyla anılan üslûbu ortaya koymuştur. Karahisari'nin Süleymaniye Kütüphanesi, Türk ve İslam Eserleri Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi'nde çeşitli eserleri bulunmaktadır [129].

4.2.1.9 Narlıkapı (Tülbentçizade) Çeşmesi

Narlıkapı ya da Tülbentçizade Çeşmesi olarak bilinen çeşme Narlıkapı Çeşmesi Sokak ile Ali Efendi Sokak'ın kesişiminde, 1250 Ada, 40 Parsel üzerinde yer alır (Şekil 4.18) (Şekil 4.19). Çeşme hazneli olup yapım malzemesi kesme taştır. Klasik üslupta yapılan çeşmenin aynasının etrafında sivri bir kemer vardır. Çeşmenin iki yanında bulunan üzengi taşlarının üzerinde kabartmalar görülür. İncelenen kaynaklarda çeşmenin yapım tarihine ve kimin yaptırdığına dair bilgilere ulaşılamamıştır. Çeşmenin çatısında ve su teknesinde bitki oluşumları gözlenmiştir. Çeşmenin kitabesinde zamanla oluşan kirlenmeler mevcuttur. Çeşmenin ön cephesi, sağ yan cephesi ve arka cephelerinde sıvalı alanlar vardır. Çeşme günümüzde kullanılmamaktadır.

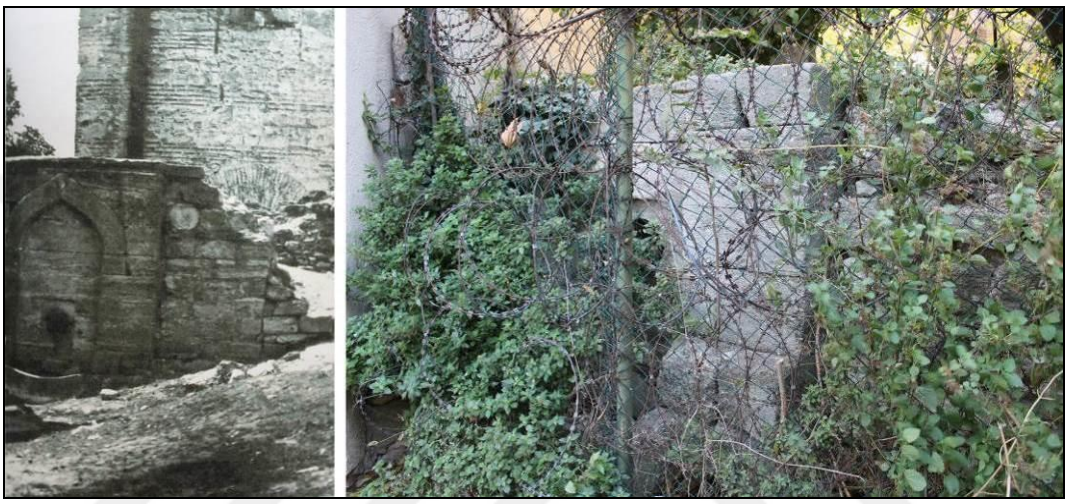
Şekil 4.18 Narlıkapı (Tülbentçizade) Çesmesi [80]

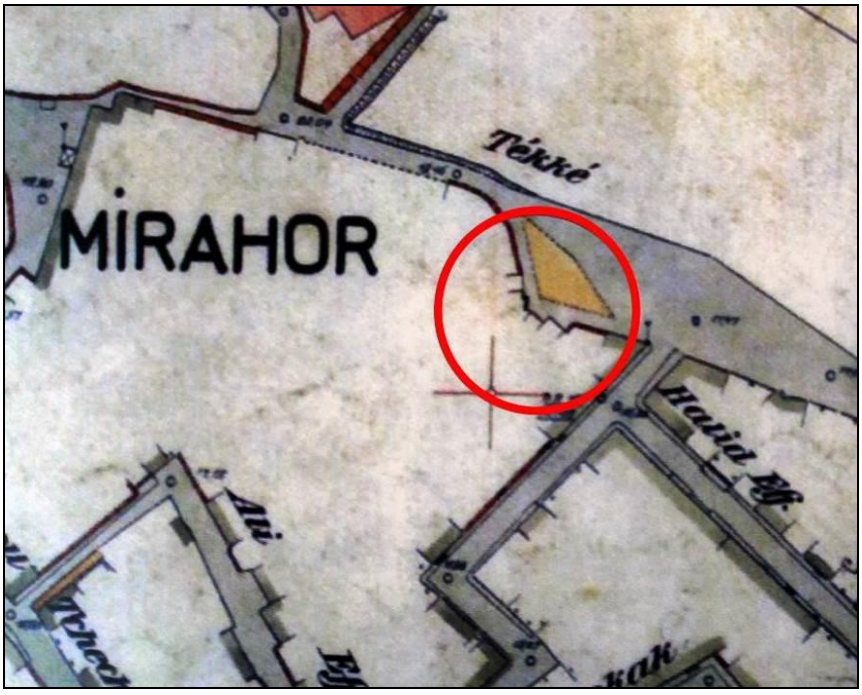
Şekil 4.19 Alman Mavileri,Narlıkapı (Tülbentçizade) Çesmesi [52]

4.2.1.10 1272 Ada 22 Parsel'de Bulunan Çeşme

Çeşme İmam Aşir Sokak, 1272 Ada, 22 Parsel'de yer almaktadır. İmrahor Camisi'nin yakınında yer alan çeşme ile ilgili yapım tarihi ve kimin yaptırdığına dair bilgilere ulaşılamamıştır. Çeşme üzerinde herhangi bir kitabeye rastlanmamıştır. Çeşmenin ön cephesi kesme taş kullanılarak örülmüştür. Çeşme haznesinin yan ve arka duvarlarının örgüsünde almaşık duvar tekniği görülür. Günümüzde etrafı tellerle ve bitkilerle kaplı olduğundan dışardan algılanması zordur (Şekil 4.20).

Şekil 4.20 1272 Ada, 22 Parsel'de bulunan çeşme [57][80]

Şekil 4.21 Alman Mavileri, 1272 Ada, 22 Parsel'de bulunan çeşme [52]

4.2.1.11 Yedikule Zindanı Çeşmesi

Çeşme, günümüzde mevcut olmayan Fatih Camisi'nin minaresine yakın konumlandırılmıştır. Dikdörtgen planlı, kesme taştan inşa edilen çeşmenin cephesinde yuvarlak kemerli bir niş görülmektedir (Şekil 4.22) [85].

Şekil 4.22 Yedikule Zindan Çeşmesi [87]

4.2.1.12 Yedikule Meydan Çeşmesi

Cami Sokak'ta yer alan hazneli çeşmeden geriye sadece taş duvar örgüsü kalmıştır (Şekil 4.23). Adı belli olmayan kitabesiz çeşmedir [85].

Şekil 4.23 Yedikule Meydan Çeşmesi [80]

4.2.1.13 Kürkçübaşı Çeşmesi

İmrahor İlyasbey Caddesi üzerinde bulunan Hacı Hüseyin Ağa Camisi'nin duvarına bitişik olarak tarihi hicri 1343 (miladi 1924) yılında inşa edilmiştir. Çeşme üzerinde kitabesi yer almaktadır. Kitabede *"İş bu çeşme-I Darayi inşa eyledi Ra'na, iç suyu ban-i sahibesine eyle dua"* yazmaktadır (Şekil 4.24). Klasik üslupta inşa edilen çeşmede kesme taş malzeme kullanılmıştır. Zeminin zaman içinde yükselmesiyle birlikte çeşme teknesi kaldırımdan aşağıda kalmıştır. Ayna taşının üzerinde yeri olan musluk yoktur. Çeşme günümüzde akmamaktadır.

Şekil 4.24 Kürkçübaşı Çeşmesi [80]

4.2.1.14 Yedikule Tren İstasyonu

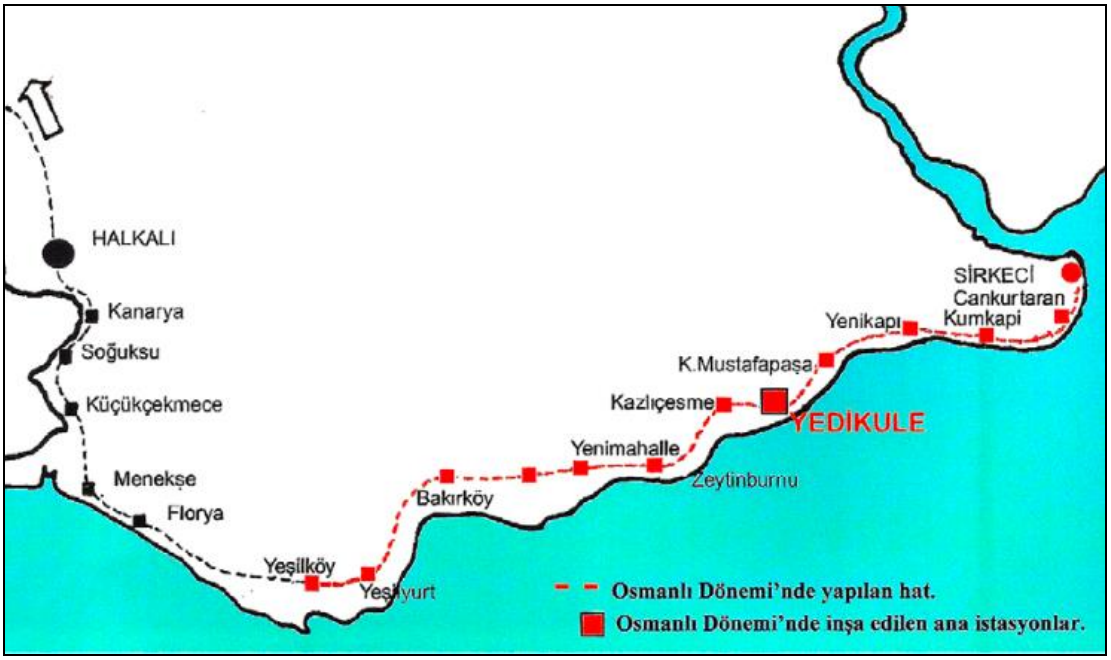

Şekil 4.25 Yedikule Tren İstasyonu [88]

Sultan Abdülaziz döneminde (h. 1861-1876) İstanbul'u Avrupa'ya bağlayan demiryolunun döşenmesiyle birlikte Yedikule'de de Devlet Demir Yolları'na ait yol ve bakım atölyeleri, idare, lojman ve istasyon binaları inşa edilmiştir. Osmanlı geç döneminin bu yapıları halen mevcuttur. 1871-1872 senesinde, Rumeli Demiryolu'nun yapımı sırasında demiryoluna teknik hizmet sağlamak amaçlı olarak, Yedikule Hisarı ile Marmara Surları arasındaki alana Cer Atölyeleri kurulmuştur [89].

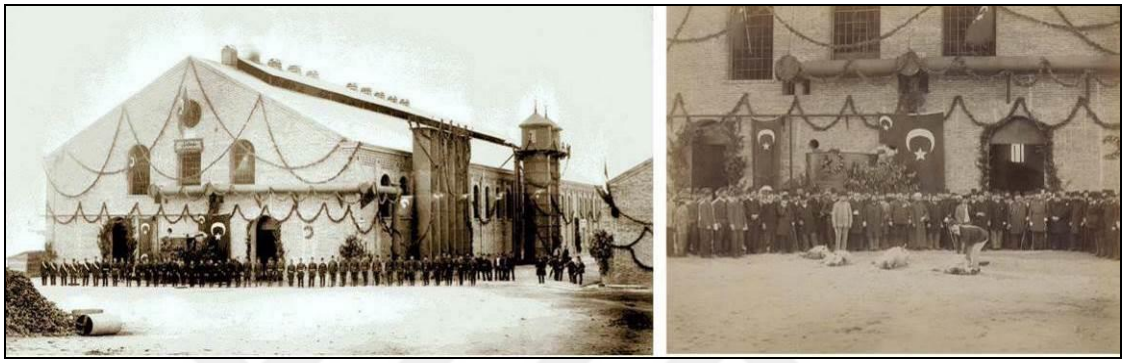
Şekil 4.26 Yedikule Tren İstasyonu'na ait yapılar [80]

Şekil 4.27 Halkalı-Sirkeci banliyö treni durakları [89]

4.2.1.15 Yedikule Gazhanesi

Maden kömürünün ısıtılmasıyla elde edillen havagazı (şehir gazı), doğal gazdan farklı, yanıcı özellikte, havadan hafif ve zehirli bir gaz türüdür. İstanbul'daki dört havagazı fabrikasından biri olan Yedikule Gazhanesi, Sultan II. Abdülmecit döneminde (h. 1839-1861) Société Ottomane pour l'eclairage de la Ville isimli Fransızlara ait bir şirket tarafından Yedikule'de inşa edilmiştir (Şekil 4.28) [90]. 1880 yılında açılan gazhane sur içinin aydınlatmasında kullanılmıştır [91].

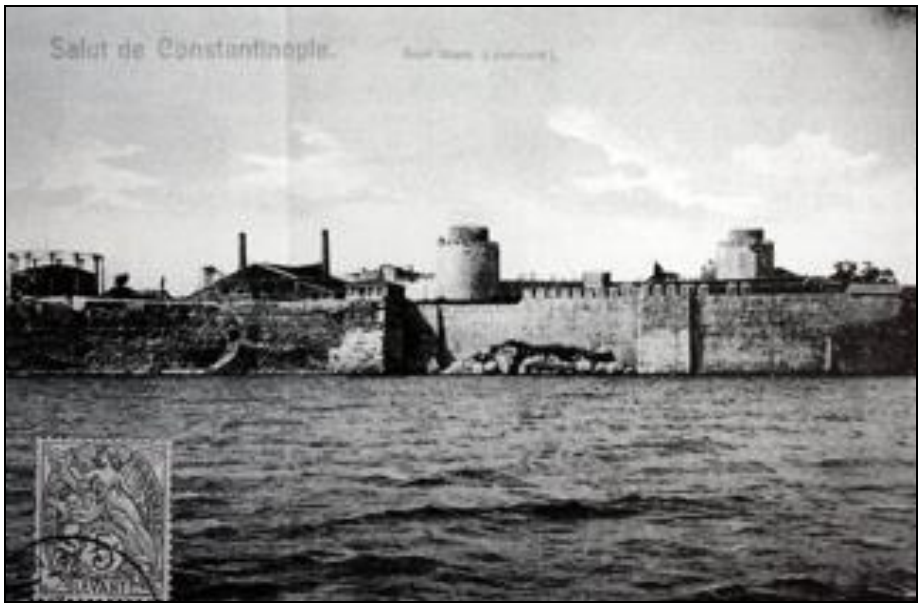

Şekil 4.28 Yedikule Gazhanesi açılış töreni [92][93]

Şekil 4.29 Yedikule Gazhanesi'nde üretilen ürünler ve 1933 tarihli gazete reklamı [94] [95]

Yedikule'de kurulmasının amacı deniz ulaşımından yararlanmaktır. İşletme 52.000 m2'lik bir alanda kurulmuş olup; içinde kömür-havagazı üretim yapıları, katran ayırıcılar, vinç, ısıtarak damıtan imbik kazanları, yıkama tesisi, ambar, kantar binası, idari binalar ve üç adet gaz deposu barındırmaktaydı (Şekil 4.29) [91] [96].

Şekil 4.30 1900'lerin başında Surlar ve Yedikule Gazhanesi [97]

Şekil 4.31 Gazhane hava fotoğrafı, 1952 [98]

Yedikule Gazhanesi'nin kronolojisi;

- *1873: Yapım (tesis) çalışmalarına başlanması.*
- *1880: Şehremaneti tarafından Fransız Şirketlerine kurdurulması.*
- *1880-1944: Farklı yerli- yabancı kurum ve kişiler tarafından işletilmesi.*
- *1945: İETT'ye devredilmesi.*
- *1993: Üretimine son verilmesi* [67][91].

Üretiminin son yıllarında Kasım 1992'de gazhane "Seretonin II" isimli bir sanat etkinliğine ev sahipliği yapmıştır [96]. İETT bünyesine bağlı diğer gazhaneler gibi, 13 Haziran 1993'te Yedikule Gazhanesi'ni de kapatılmıştır [96].

Şekil 4.32 Yedikule Gazhanesi'nin 1975 yılındaki durumu [99]

Gazhane, İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 16.02.1992 gün ve 4273 sayılı karar ile kömür depoları, 04.01.1995 gün ve 6263 sayılı karar ile lojman, katran ayırıcıları ve ilk döneme ait gazometre korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir [91]. Gazhane bir dönem İETT araçları için depo, hurdalık ve Turizm Taşımacıları Derneği için otopark görevi görmüştür (Şekil 4.29) [99]. Yedikule Gazhanesi konumu itibariyle rant değeri yüksektir. Gazhane ve çevresi için İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından kültürel ve konut amaçlı kullanımıyla ilgili projeler hazırlatılmaktadır.

4.2.2 Mevcut Olmayan Anıtsal Yapılar

4.2.2.1 Fatih Camisi (Mescidi)

Mescid, Yedikule Hisarı içindedir. Güncel konumu ise 327 pafta, 1265 ada, 18 parseldir (Şekil 4.33) [100]. Banisi Fatih Sultan Mehmeddir, Ayasofya Vakfı'na bağlıdır [101].

Şekil 4.33 Yedikule Hisarı, Fatih Cami [102] [103]

Açılış tarihi 1470 yılında olmuştur [100]. Mescid ayrıca Kule Camisi, Yedikule Camisi ve Fatih Camisi / Mescidi adlarıyla da bilinmektedir. Mescid Hisar dizdarları ve askeri personeline mahsus olarak inşa edilmiştir [100]. Evliya Çelebi de seyahatnamesinde camiden, Yedikule içindeki Ebu'l-Feth Cami'i olarak bahseder [104]. Bu yapıdan günümüze sadece minaresinin kalıntısı kalmıştır[1] (Şekil 4.34) [41].

Şekil 4.34 Yedikule Hisarı ve yakın çevresi [105]

[1] 660 sayılı "Taşınmaz Kültür Varlıklarını Gruplandırılması, Bakımı ve Onarımları" konulu İlke Kararı ile tanımlanan Yeniden Yapma (Rekonstrüksiyon) maddesine dayanarak Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Tarihi Yarımada'da bulunan eski eserlerin ihyası için çalışmalar yapmıştır. Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda İhya Edilen Tescilsiz Kayıp Eserlerin Dağılımı tablosunda Fatih Camisi de bulunmaktadır.

4.2.2.2 Hacı İlyas Mescidi

Yedikule Mahallesi, İstasyon Caddesi 326 pafta, 1165 ada, 16 parselde yer alan mescidin banisi Hacı İlyastır. Vakfı mahallenin yardımlarıyla idame ettirilen Hacı İlyas Mescidi, Avarız Vakfıdır [100]. Bu nedenle kuruluş tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak vakıf ve cami görevlilerinin belirtildiği mescide ait Atik Esas kaydında ilk görevli imamın göreve başladığı tarih H. 27.05.1198 / 18 Nisan 1794tür [100]. Mahallesi yoktur [101].

Cami Sokak'ta yer alan çeşmesinden geriye sadece taş duvar örgüsü kalmıştır. Adı belli olmayan kitabesiz çeşmedir [85].

4.2.3 Sivil Mimarlık Örnekleri ve Özellikleri

Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinin katmanlanarak oluşturduğu mimari ve kentsel öğeler Tarihi Yarımada'da ve çalışma alanı olan Yedikule'de konumlanmaktadır. 19.-20. Yüzyıllar arasında yapılan geleneksel yapılar ve 1930'lu yıllardan sonra yapılan apartmanlar bu bölümde incelenmiştir.

4.2.3.1 Cephe Özellikleri

Alanda 1, 2 ve 3 katlı, yapım tarihi 19.-20. yüzyıllara tarihlenen geleneksel yapılar mevcuttur. Tek katlı yapılar az sayıdadır. Bu yapıların ana cepheleri sokağa bakacak şekilde konumlanmıştır. Birkaç istisna dışında yapılara sokaktan girilir. Giriş kapıları genellikle cephede yandadır. Cephenin tam ortasında konumlanan giriş kapıları da vardır. Bazı giriş kapıları sokak kotundadır. Bazılarına ise birkaç basamak çıktıktan sonra erişilir. Bodrum katı olan yapıların bazılarında cephede giriş kapısının dışında bodrum kata açılan kapı da bulunur. Cephelerde çıkma, cumba, balkon, saçak, payanda, füruş, kat silmeleri, pencere gibi yapı elemanları bulunur, ayrıca 1261 ada 13 parsel ve 1273 ada 6 parseldeki yapılar üzerinde sokak aydınlatması için kullanılan fenerlerin asıldığı fenerlikler tespit edilmiştir. Yedikule'de bulunan yapıların bir kısmının cephesi çok sade iken, bir kısmının da zengin süslemelere sahip olduğu görülür.

Yedikule'deki evlerde de çıkma ve cumbalar ile üst katlarda daha geniş mekanlar elde edilmiştir [106]. Planın yansıması olan çıkma ve cumbalar ayrıca cepheyi hareketlendirmekte ve yapıyı dikkat çekici hale getirmektedir. Çıkma ve cumbalar

genellikle yapının birinci katında yer alır (Şekil 4.35) (Şekil 4.36). Fakat iki katlı olup da çıkma veya cumbası olmayan yapılar da vardır (Şekil 4.37).

Şekil 4.35 İki katlı-çıkmalı yapı örnekleri [80]

Şekil 4.36 Üç katlı-çıkmalı yapı örnekleri [80]

Şekil 4.37 İki katlı-çıkmasız yapı örnekleri [80]

Şekil 4.38 Tek katlı yapı örneği [80]

Cumhuriyet Dönemi'nde kentlerde yaşanan sosyo-ekonomik değişimler, 1950'lerde çıkan imar kanunu ve 1966'da çıkan kat mülkiyeti kanunu, yapı üretim ve organizasyonlarında gerçekleşen gelişmeler müstakil aile konutlarından apartmanlara geçişin nedenleri arasında sayılabilir. Yedikule'de bulunan ve genelde yapım tarihleri 1930-1970'li yıllara rastlayan apartmanların cephe biçimlenişleri, yapıldığı dönemin farklı mimari etkileri altında şekillenmiştir (EK-B.8). Bu apartmanlar çalışma alanındaki sokaklarda sıra halinde veya diğer dönemlere ait yapılarla bitişik tek olarak konumlanmaktadır. Apartmanlar 2, 3 ve 4 katlı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.39) (Şekil 4.40) (Şekil 4.41) (Şekil 4.42). Apartmanların cepheleri genellikle sadedir. Cephelerde hareketlilik genellikle konsol ve balkonlarla sağlanmıştır. Sokak cephesine konumlanan balkon ve konsollardaki korkuluklar cephede dikkat çeken unsurlardır. Apartmanların bir kısmında cephelerde süslemeler yatayda süreklilik gösteren kat silmeleri, düşeyde vurgu sağlayan yapı elemanları ve mozaiklerle oluşturulmuş desenler olarak gözlenmiştir. Çıkma ve balkonlar cephede girinti çıkıntı oluşturacak şekilde tasarlanmıştır (Şekil 4.43). Apartman giriş kapıları cephede ortada veya yanda olmak üzere konumlandırılmıştır. Konut girişlerinde görülen yuvarlatılmış köşeler, söveli kapılar cepheye hareketliklik katan önemli unsurlardandır. Konut kullanımının yanında bazı ağartmanlarının zemin katında ticari fonksiyonlar gözlenmiştir. Bu yüzden konut+ticaret fonksiyonlu apartmanların cephelerinde farklılıklar vardır (Şekil 4.45). Apartmanlar tuğla malzeme ile yığma yapım tekniğinde veya karma sistemde inşa edilmişlerdir.

Şekil 4.39 İki katlı-giriş kapısı yanda apartmanlar [80]

Şekil 4.40 Üç katlı-giriş kapısı yanda apartmanlar [80]

Şekil 4.41 Dört katlı-giriş kapısı yanda apartmanlar [80]

Şekil 4.42 Üç katlı giriş kapısı ortada apartmanlar [80]

Şekil 4.43 Cephelerde dairesel formlar [80]

Şekil 4.44 Yapının köşesinin vurgulanması [80]

Şekil 4.45 Zemin katın dükkan olarak tasarlananması [80]

4.2.3.2 Çıkmalar

Çalışma alanındaki geleneksel yapıların çıkma tipleri üç ana başlık altında toplanmaktadır: düz çıkma, köşe çıkma ve üçgen çıkma. Düz çıkma tipi en çok rastlanan tiptir ve genelde yapının ortasında, birinci kat cephesinin üçte birini kaplayacak şekilde konumlandırılmıştır (Örneğin 1273 ada ve 5 parsel numaralı yapı). İki kat boyunca

devam eden çıkma 1253 ada parsel ve 26 parseldeki yapıda görülür. Çıkmaların altını destekleyen paraçoller ve konsollar vardır.

Nitelikli apartmanlarda görülen çıkma ve balkonlar ise genellikle apartman giriş kapısının üstünde düşeyde süreklilik sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Balkon korkuluklarında giriş kapısı ve pencere parmaklıklarında kullanılan motifler görülmektedir.

4.2.3.3 Pencereler

Çalışma alanında yer alan tarihi geleneksel yapıların pencereleri genellikle giyotin veya kanatlı, ahşap doğramalı, atkılı ve sövelidir (Şekil 4.46). Çalışma alanında çoğu yapıda özgün ahşap doğramalı pencereler korunmuşken, bazı yapılarda özgün pencerelerin yerini PVC malzeme ile yeni formlarda üretilmiş kanatlı pencereler almıştır (Şekil 4.47).

Şekil 4.46 Korunmuş ahşap pencere örnekleri [80]

Şekil 4.47 Farklı malzeme ve formlarda üretilmiş pencereler [80]

Şekil 4.48 Bodrum kat pencereleri ve demir parmaklıkları [80]

Bazı yapıların bodrum ve zemin katlarında güvenlk amaçlı demir parmaklıklar kullanılmıştır (Şekil 4.48). Bazı yapılarda ise bodrum, zemin kat ve üst katlarda da demir parmaklıklar kullanılmıştır. Bölgede çok sade üretilmiş demir parmaklıklara rastlanırken, üzerlerinde Art Nouveau etkilerini gösteren farklı çiçek motifleri ve kıvrımlar işlenmiş olanlarına da yapıların pencerelerinde rastlanmaktadır.

Apartmanlarda ahşap malzeme kullanılarak üretilen pencereler yerini yeni malzeme ve formlarda üretilen pencerelere bırakmıştır. 41 kapı numaralı Emek Apartmanı'nın 1. katında yer alan dairenin pencerelerinin özgün olduğu düşünülmektedir (Şekil 4.49). Pencereler genellikle dikdörtgen tasarlanmıştır. Köşe boyunca devam eden pencereler hem apartmanların zemin katında hem de diğer katlarında görülür (Şekil 4.50) (Şekil 4.51). Pencere parmaklıklarında nitelikli demir işçiliğine rastlanmıştır. Bölgedeki apartmanlarda istisna da olsa dairesel pencereler tespit edilmiştir (Şekil 4.52).

Şekil 4.49 Emek Apartmanı 1. kat penceresi [80]

Şekil 4.50 Köşe boyunca pencerelerin devamı [80]

Şekil 4.51 Köşe boyunca pencerelerin devamı [80]

Şekil 4.52 Dairesel ve dikdörtgen formlarda pencere kullanımı [80]

4.2.3.4 Kapılar

Yedikule'de bulunan sivil mimarlık örneği yapıların kapıları; çift kanatlı, tablalı ve ahşaptır (Şekil 4.53). Bitişik nizam olan birçok yapıda, giriş kapılarının üstünde iç mekana ışık almak için tepe penceresi bulunur (Şekil 4.54). Bu pencereler sabittir ve genellikle ahşap çıtalarla üç eşit parçaya ayrılmıştır. Çalışma alanında nadir de olsa tepe penceresine sahip çift kanatlı demir kapılar da tespit edilmiştir (Şekil 4.56).

Şekil 4.53 Tepe pencereli-camlı ahşap tablalı kapı örnekleri [80]

Şekil 4.54 Tepe pencereli ahşap tablalı kapı örnekleri [80]

Şekil 4.55 Tepe penceresiz, camlı, ahşap tablalı kapı örneği [80]

Şekil 4.56 Tepe pencereli, demir kapı örneği [80]

Apartman giriş kapıları genellikle söveli ve farklı geometrik formlardan oluşan, süslemeli, camlı, demir kapılar olarak tasarlanmıştır (Şekil 4.57) (Şekil 4.58). Giriş kapılarının üstünde giriş holünün daha fazla ışık alması için tepe pencereleri yer alır (Şekil 4.59).

Şekil 4.57 Tepe pencereli, demir kapı örneği [80]

Şekil 4.58 Tepe penceresiz, demir kapı örneği [80]

Şekil 4.59 Köşeleri yuvarlatılmış ve söveli apartman girişleri [80]

4.2.3.5 Dekoratif Öğeler

Çalışma alanında incelenen yapıların cepheleri farklı ve nitelikli dekoratif öğelerle tasarlanmıştır. Bina bitişinde ve kat sırasında kullanılan kat silmeleri ahşap çıtalı profilli, alçı profilli veya tuğla malzeme kullanılarak oluşturulmuştur. Tuğla kat silmeleri düz bir şekilde tuğlaların yan yana getirilmesiyle yapıldığı gibi, saçak şeklinde örülenleri de mevcuttur (Şekil 4.60). Çalışma alanında üç adet yapının cephesinde fener asmak için kullanılan metal öğelere rastlanmıştır (Şekil 4.62). Bu fenerliklerden biri mavi bir diğeri ise beyaz renge boyanmıştır. Diğer fenerliğin üzerinde ise boya yoktur.

Şekil 4.60 Saçak altında ve kat aralarında kullanılan silmeler [80]

Şekil 4.61 Metal ve ahşap paraçol kullanımı [80]

Şekil 4.62 Cephelerde bulunan metal fenerlikler [80]

Yapılarda pencere altlarında tek sıra olarak dekoratif amaçlı seramikler kullanılmıştır (Şekil 4.63). Her bir seramik modülü dörtlü küçük seramiklerden meydana gelmektedir. Üç modülün yan yana gelmesiyle oluşan süslemede ortadaki modüldeki desen farklı birinci ve üçüncü modüller aynı desene sahiptir.

Şekil 4.63 Pencere altlarında kullanılan seramikler [80]

Sövelerin kullanıldığı pencere ve kapılarda sade işçiliklerin yanında Art Nouva ve Barok üslubun etkisiyle üretilmiş nitelikli söveler de vardır. Pencerelerde kullanılan demir parmaklıklar da çeşitli çiçek ve kıvrımlı motiflerle bezenmiştir (Şekil 4.64).

Şekil 4.64 Pencerelerde kullanılan çiçek ve dal motifli demir parmaklıklar [80]

Genellilke yalın bir cephe düzenine sahip apartmanlarda cephelerde mozaik kullanarak desen oluşturulduğu görülür (Şekil 4.65). Yatay ve düşey cephe elemanlarının sürekliliği ile de katlara vurgu yapılmıştır. Apartmanlardaki cephe çeşitliliğini sağlayan çıkma ve balkonlarda kullanılan şebekelerin korunmuş olanlarında nitelikli metal işçiliği görülür. Zemin kat pencerelerinde güvenlik amaçlı kullanılan pencere parmaklıklarında da nitelikli işçilikli, farklı geometrik desenlere sahip metal parmaklıklar çeşitlilik gösterir (Şekil 4.66).

Şekil 4.65 Apartman cephesinde mozaik kullanarak oluşturulan desen [80]

Şekil 4.66 Apartman pencerelerinde kullanılan parmaklıklar [80]

Şekil 4.67 Apartman balkonlarında kullanılan korkuluklar [80]

4.2.3.6 Yapım Tekniği ve Malzeme

Çalışma alanında özgün olarak günümüze ulaşmış tarihi yapıların çoğunda karma yapım sistemi görülür. Bu yapıların bodrum veya bodrum+giriş katları tuğla malzeme ile yığma

yapım tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının diğer katları da ahşap karkas sistemli olup, duvarlarda bağdadi çıta üzerine sıva uygulanmıştır. Cephe duvarları ise ahşap kaplanmıştır (Şekil 4.68).

Şekil 4.68 Bağdadi çıta üzerine ahşap kaplama uygulaması [80]

Bitişik nizamlı olan bu yapılar yangın duvarları ile birbirinden ayrılır. Tuğla malzeme ile yığma yapım tekniğinde inşa edilen yangın duvarları 2 tam ve 1 tam 2 yarım tuğla örgüsündedir. Bazı yapıların yangın duvarlarının tuğla örgüsünde farklılıklar yapılarak desen oluşturulduğu da görülür (Şekil 4.69).

Şekil 4.69 İmam Aşir Sokak'taki 3 kapı numaralı yapının yangın duvarı [80]

Yapılarda kullanılan tuğlaların ölçüleri 23cmx11cmdir. İncelenen bazı yapılardaki tuğlalarda, üretildikleri fabrikaların damgalarına rastlanmıştır (Şekil 4.70). Damgalardan bazılarının üzerinde tespit edilen yazılar aşağıdaki gibidir:

- *FRATELLI ALLATINI SALONICCO*
- *SALOMONE PIERRE BRİQUETERİI DE TOUTESQUALİTES*
- *BRIQUETERIE D. DEMETROPOULO BUYUK-DERE*
- *I.C & CE CONSTANTINOPLE*

Şekil 4.70 Çalışma alanındaki farklı yapılarda tespit edilen tuğla örnekleri [80]

İncelenen kagir yapıların duvarlarında taş veya tuğla malzeme kullanılmıştır. Dış cephelerinde ise sıva+boya uygulanmıştır. Duvar örgülerinde cephede aralıklarla metal kenetler görülür. Bazı yığma yapılarda döşemelerde metal donatılar kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.71).

Şekil 4.71 Yapılarda metal malzeme kullanımı [80]

Yapı teknolojisi ve malzemesindeki gelişmelerle geleneksel konut malzemesi olan ahşabın yerini donatılı beton ve tuğla malzeme almıştır [107]. Çalışma alanında bulunan nitelikli apartmanlarda kagir yığma duvar ve karma yapım sistemi olmak üzere iki farklı tipte yapım sistemi vardır (Şekil 4.72). Apartmanların cephe yüzeylerinde ise taraklı veya mozaik sıvalı uygulamalar vardır (Şekil 4.73). Apartmanların büyük bir kısmında giriş holünde kullanılan mozaikler korunmuştur (Şekil 4.74) (Şekil 4.75).

Şekil 4.72 Tuğla malzeme ve yığma yapım tekniğiyle inşa edilmiş apartman [80]

Şekil 4.73 Cephelerde taraklı sıva ve mozaik uygulamaları [80]

Şekil 4.74 Apartman giriş holü ve zemin kaplamaları [80]

Şekil 4.75 Apartman girişlerinde kullanılan mozaikler [80]

BÖLÜM 5

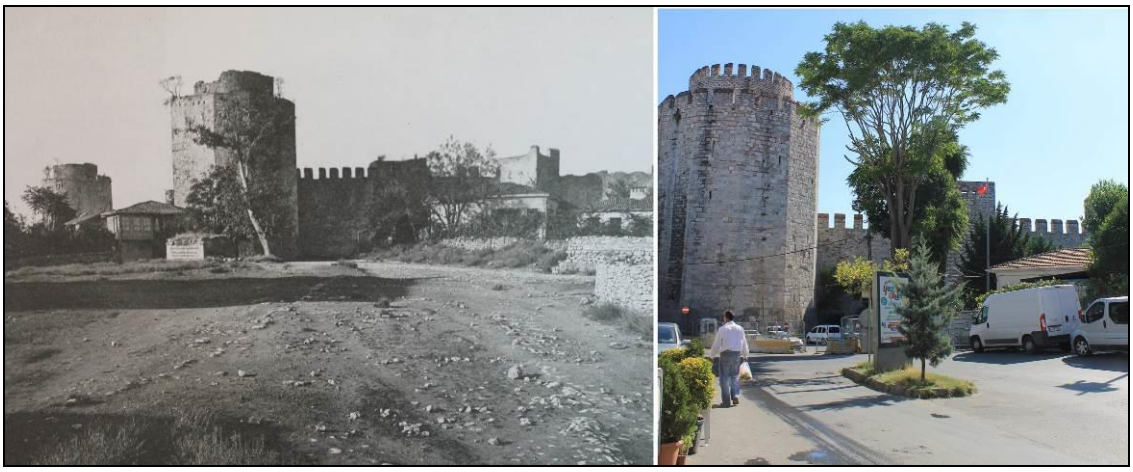
ÇALIŞMA ALANINDA YAPILAN ANALİZLER

5.1 Çalışma Alanındaki Fiziksel Yapı Analizleri

5.1.1 Kentsel Rölöve

Kentsel rölöve çalışmasında, çalışma bölgesinde bulunan sokakların dokusu, sokak döşeme malzemesi, yapıların parseldeki konumları, açık alan kullanımları, yapı girişleri, çatı biçimlenişleri ve malzemeleri, kent mobilyaları ve açık alan elemanları tespit edilmiştir. Ayrıca önemli bakı ve vista noktaları belirtilmiştir (EK-B.1). Çalışma alanında yer alan sokaklar bitişik nizam inşa edilmiş farklı dönemlere ait yapılardan oluşmaktadır. Organik sokak dokusuna sahip bölgede, sokaklar genelde dardır. Yapılar, Marmara Denizi'ne paralel olacak şekilde doğu-batı yönlü konumlanmıştır. Yapı adalarında yapılar, parsellere yol hiza alınarak ön cepheleri yerleştirilmiştir. Çoğunlukla adaların ortasında bahçeler oluşturulmuştur. Ana cepheleri sokağa bakan bu yapılara giriş sokaktandır.

Çalışma alanının yakın çevresinde bir adet meydan bulunur. Yedikule Hisarı'nın önünde bulunan meydandaki yoğun trafik yaya olarak meydan kullanımını zorlaştırmaktadır. Bölgede ayrıca tarihi sivil mimarlık yapılarının yıkılması sonucu oluşan boş parseller vardır. Boş alanlar genelde otopark olarak kullanılmaktadır (Şekil 5.1). İncelenen sokaklarda kaldırım bulunmakla birlikte, gerek darlığı gerekse tasarımsal hatalarından ötürü çoğu zaman yayalar için kullanışlı olmamaktadır. Çalışma alanında güneyden kuzeye doğru eğimli sokaklar bulunmaktadır. Çalışma alanındaki sokak genişlikleri 3-13 m aralığındadır. Ana cadde olan İmrahor İlyasbey Caddesi'nde yol genişliği 7-13 m aralığında, İstasyon Caddesi'nde ise 4-10 m aralığında tespit edilmiştir.

Şekil 5.1 Yedikule Meydanı [57] [80]

Şekil 5.2 Otopark olarak kullanılan parsel [80]

Günümüzde sokaklar çoğunlukla asfalt kaplıdır. İncelenen kaynaklarda alanın tümüne ait özgün yol dokusuna dair bilgiye ulaşılamamıştır. Arşiv fotoğraflarında Kuyulu Bakkal Sokak'ın zeminini taş kaplı olarak görülmektedir (EK-B.1) (Şekil 5.3).

Şekil 5.3 Kuyulu Bakkal Sokak yol döşemesi [57]

Şekil 5.4 Yedikule Kapısı önündeki yol [108]

Çalışma alanında kamusal kullanım için park düzenlemesi yoktur. Çalışma alanı yakın çevresinde bulunan Yedikule Meydanı Sokak ve İmam Aşir Sokak'ta olmak üzere iki tane çocuk parkı bulunmaktadır. Yedikule'nin güneyinde yer alan sahil kesiminde yeşil alan düzenlemeleri mevcuttur. Yedikule Kapısı'nın girişinde yer alan mezarlık alanında selvi ağaçları, kısa ağaçlar ve çalılıklar vardır (Şekil 5.4). Ayrıca Kara Surları boyunca devam eden bostanlarda ekilen farklı türdeki bitkiler de çeşitlilik sağlamaktadır. Gençağa Sokak'ta düzenlenen ağaçlandırma çalışmaları ise sokağın görsel algısını

iyileştirmekte ve yaşayanların yaşam standardını yükseltmektedir. Yapı adalarının ortaları bahsedildiği üzere bahçe olarak düzenlenmiştir. Bu bahçelerde küçük ağaçlar ve otsu bitkiler bulunmaktadır. Ayrıca bahçelerde farklı büyüklüklerde depo, kömürlük işlevi gören ek yapılara da rastlanmıştır. İmrahor Camisi'nin (Studios Manastırı) çevreside barındırdığı bitki ve ağaçlar ile alanda dikkat çeken bir bölgedir (EK-B.1).

Yapılarda kırma ve beşik çatı biçimlenişi yaygındır. Bir diğer yaygın kullanım biçimi ise teras çatılardır. Teras çatıların büyük bir kısmının üstü farklı malzemeler kullanılarak kapatılmıştır.

Ayrıca çalışma alanındaki sokaklarda bulunan mazgallar, rögar kapakları, elektrik kutuları, aydınlatma direkleri, bilgilendirme tabelaları tespit edilerek kentsel rölöve paftasına işlenmiştir (EK-B.1).

Şekil 5.5 Yedikule İstasyon Caddesi [80]

Şekil 5.6 İmrahor İlyasbey Caddesi [80]

Şekil 5.7 Çalışma alanındaki sokaklar [80]

Şekil 5.8 Çalışma alanındaki sokaklar [80]

Şekil 5.9 Çalışma alanındaki sokaklar [80]

5.1.2 Ulaşım Durumu

Yedikule bulunduğu konum itibariyle çevresi kara, deniz ve demir yolları ile ulaşımın mümkün olduğu bir konumdadır. Fakat bu ulaşım sistemleri ile bölge arasında, uygun ulaşım planlaması kurgulanmamıştır. Bölgenin güneyinde Marmara Denizi kıyısında yer alan Kennedy Caddesi alana bağlantı sağlayan en önemli yollardan biridir. Kara Surları üzerindeki Yedikule Kapısı, İmrahor İlyasbey Caddesi'nden Onuncu Yıl Caddesi'ne doğru tek yönlü olarak araç trafiğine açıktır (Şekil 5.10). İmrahor İlyasbey Caddesi, Yedikule İstasyon Caddesi ile Kuyulu Bakkal Sokak Marmara Denizi'ne paralel doğu-batı yönlü uzanır (EK-B.2).

Şekil 5.10 Onuncu Yıl Caddesi'nden Yedikule Kapısı'na giden yol [80] [109]

Diğer sokaklar ise bu caddelere dik olacak şekilde konumlanmıştır. Çalışma alanındaki tüm yollar araç trafiğine açıktır. Sokakların dar olması, araçların yol kenarına park etmeleri hem taşıt hem de yaya trafğini olumsuz etkilemektedir.

Çalışma alanı içinde araç ve yaya trafiğinin en yoğun olduğu cadde İmrahor İlyasbey Caddesi'dir. Cadde üzerinde yer alan ticari birimlerden dolayı bölge halkının, günlük ihtiyaçları için uğradığı bir konumdadır. Caddenin devamının Samatya'dan geçerek Aksaray'a devam etmesinden dolayı araç trafiği fazla olmaktadır.

Çalışma alanında kişisel araç sahipleri oldukça fazladır. Toplu taşıma aracı olarak İETT'ye ait Eminönü ve Taksim otobüsleri mevcuttur. Yedikule İstasyonu 2013 yılında

kapatılmadan önce Sirkeci-Halkalı yönünde ulaşım sağlanmaktaydı. 2013 yılından beri de Kazlıçeşme'de bulunan Marmaray İstasyonu ile bölgeye raylı ulaşım vardır.

5.1.3 Ada Parsel Analizi

Çalışma alanında 519 adet yapı parseli bulunmaktadır (EK-B.3). Alandaki geleneksel sivil mimarlık örneği yapıları parsel durumu açısından ele alırsak, çoğunlukla yangın duvarıyla birbirinden ayrılmış, bitişik nizamlı, iki veya üç katlı yapılardır (Şekil 5.11) (Şekil 5.12)

Şekil 5.11 Kuyulu Bakkal Sokak ve İmam Aşir Sokak bitişik nizam yapı örnekleri [80]

Şekil 5.12 Kuyulu Bakkal Sokak ve İmam Aşir Sokak bitişik nizam yapı örnekleri [80]

Az da olsa ayrık nizamda inşa edilmiş bahçeli yapılara da rastlanmaktadır. 1261 ada 9 parsel ve 1261 ada 8 parseldeki yapılar tek cephesi bitişik inşa edilmiş yapılara örnektir. 1257 ada 3 parseldeki yapı ise dört cephesi ayrık yapıya örnek teşkil eder.

Çalışmanın yapıldığı tarihlerde alanın mevcut durumu ile halihazır haritası karşılaştırıldığında, haritada işlenen bazı yapıların ait oldukları parsellerde artık olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 5.13). Tespit edilen parsellerden bazılarında yapı kalıntılarına rastlanırken bazılarında ise zeminde hiçbir yapı izine rastlanmamıştır. Örneğin 1273 ada 10 parselde yıkılan yapının duvar izlerine rastlanmıştır. Bazı yıkılan yapıların izleri ise komşu yapıların cephelerinde iz olarak görülmektedir. 1282 ada 18 parseldeki yıkılan yapının izi, 17 parseldeki yapının yan cephesinde okunmaktadır. 2017 yılında İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun arşivinden edinilen fotoğraf günümüzde olmayan bu yapı hakkında bilgi vermektedir (Şekil 5.14).

Şekil 5.13 1282A-18P, 1273A-10P, 1270A-18P günümüzde boş olan parsellere örnekler [80]

Şekil 5.14 1282 Ada,18 parseldeki yapının geçmişte ve 2018 yılındaki durumu [57][80]

5.1.4 Doluluk Boşluk Analizi

Çalışma alanındaki doluluk boşluk durumunun analiz edildiği çalışmada plan üzerinde yapılar beyaz, boş alan ve yolların koyu renk ile gösterilmiştir (EK-B.4). İncelenen tüm sokaklarda yapılaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. İmrahor Camisi'nin bulunduğu 1272 ada incelenen diğer adalara göre boşluk oranı yüksektir (Şekil 5.15). Alandaki yapı

adalarının ortaları çoğunlukla boş alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadece 1267 numaralı adanın tamamında yapılaşma görülmektedir (EK-B.4).

Şekil 5.15 İmrahor Camisi yakın çevresindeki boş alanlar [110]

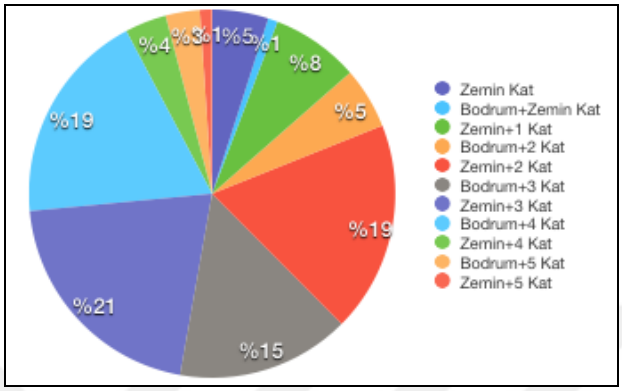

Şekil 5.16 Yangınlar sonucunda yapıların yıkılmasıyla oluşan boş parseller [111]

5.1.5 Kat Adedi Analizi

Çalışma alanında 467 adet yapı bulunmaktadır (EK-B.5). Çalışılan yapıların %43'ü bodrumlu, %57'si bodrumsuz yapılardır. Bölgedeki yapılar ağırlıklı olarak zemin+3 katlıdır ve oluşturulan grafikte %21'lik dilime sahiptir (Şekil 5.17). Alandaki en yüksek

yapılar zemin+5 katlı yapılardır. İncelenen sivil mimarlık örneği yapılar arasında bodrum+2 ve zemin+1 katlı olan yapılar en yaygın grubu oluşturur. Kat adedi analizinin sonucunda, geleneksel gabarinin çok üstünde olan ve yükselme eğilimi içindeki yapılar arasında sivil mimarlık örneği yapılar sıkışmış ve geleneksel sokak dokusunun yitirildiği gözlenmiştir (Şekil 5.18) (Şekil 5.19) (Şekil 5.20).

Şekil 5.17 Kat adedi analizi [80]

Şekil 5.18 İmrahor İlyasbey Caddesi üzerindeki iki katlı yapının yeni yapı olarak yapılması sonucu kat yüksekliğinin iki kat artması [57][80]

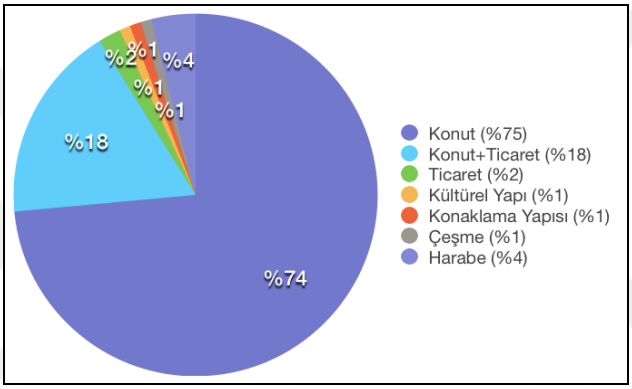

Şekil 5.19 İmrahor İlyasbey Caddesi üzrindeki yapıların farklı dönemlerdeki ve 2018 yılındaki durumu [57][80]

Şekil 5.20 İmrahor İlyasbey Caddesi üzrindeki yeni yapılar arasında kalmış sivil mimarlık örneği yapılar [80]

5.1.6 İşlev Analizi

Şekil 5.21 İşlev analizi [80]

Çalışma alanındaki yapılar incelendiğinde %74'lik dilim ile konut işlevinin ağırlıklı olduğu görülür. Grafikteki %18'lik dilim ile konut+ticaret yapıları bu sıralamayı izler (Şekil 5.21). Konut+Ticaret yapıları bölgenin en işlek caddesi olan İmrahor Caddesi üzerinde yoğunlaştığı gibi sokaklara dağılmış olarak da görülmektedir (EK-B.6). Konut+ticaret işlevinde zemin kat genelde ticari diğer katlar ise konut olarak kullanılmaktadır. Bölgedeki ticari faaliyetler bakkal, market, kasap, fırın, restoran, berber, kuaför, nalbur gibi yaşayanların gündelik ihtiyaçlarını giderebileceği şekilde çeşitlenmiştir. Gıda ve hizmet sektörünün dışında otomotiv yan sanayisine yönelik ticari birimlerde cadde üzerinde konumlanmıştır. Bu ticari birimlerde araç bakımı ve tamiri, kaporta, lastik, yıkama gibi sektörel çeşitlenmeler görülür. Her sokakta olmasa da konumlandığı ve yakınındaki sokaklarda yaşayanlara hizmet veren sokak bakkalları da vardır. Yedikule İstasyon Caddesi üzerinde bulunan bakkal, kahvehane ve berber

dükkanı sahipleriyle yapılan görüşmeler sırasında yaklaşık kırk yıldır bu birimleri işlettiklerini söylemişlerdir (Şekil 5.22).

Şekil 5.22 Yedikule İstasyon Caddesi'nde bulunan bakkal, kahvehane ve berber dükkanı [57] [80]

Çalışma alanındaki kültürel amaçlı kullanılan yapılar; Mahzen Sokak'ta yeralan Fatih Belediyesi Psikolojik Danışmanlık Merkezi ve Kilise Sokak'ta yeralan Fatih Belediyesi'ne ait Çok Amaçlı Salondur (Şekil 5.23). Ayrıca Yedikule İstasyon Caddesi üzerinde bir adet otel ve iki adet öğrenci yurdu da konaklama yapılarıdır (Şekil 5.24). Bölgede üç adet tarihi çeşme de yer almaktadır. Çeşmelerde ikisi neredeyse yok olmak üzeredir. İncelenen yapılar arasında ise 16 adedi harabe olarak tespit edilmiştir. Harabe yapı olarak tespit edilen yapılar hazırlanan grafiğin %4'ünü oluşturur.

Şekil 5.23 Fatih Belediyesi Yedikule Çok Amaçlı Salonu ve İBB Psikolojik Danışmanlık Merkezi [80]

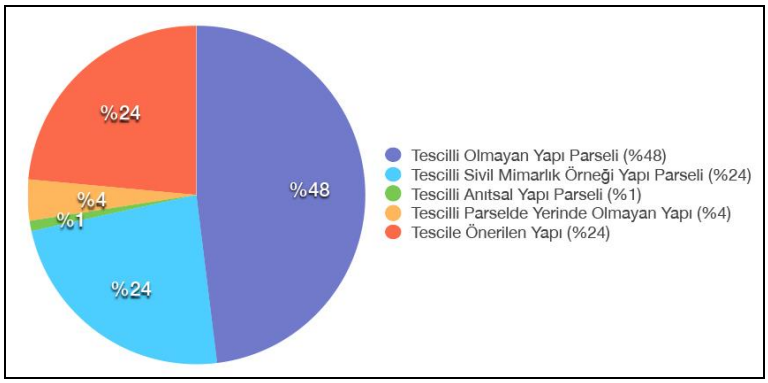

Şekil 5.24 İstasyon Caddesi Üzerinde yer alan konaklama yapıları [80]

5.1.7 Yasal Statü Analizi

Çalışma alanında bulunan 519 parsel'in 152 tanesi tescilli parseldir (EK-B.7). Alanda bulunan neredeyse her adada tescilli parsel bulunmaktadır. Tescilli parseller çalışma alanında bulunan tüm parsellerin %24'ünü oluşturmaktadır (Şekil 5.25). Tescilli parseller içinde anıtsal mimarlık yapısı olarak 3 adet çeşme ve 1 adet cami vardır. 1978 yılında Kültür Bakanlığı'nın yaptığı tespit çalışmaları doğrultusunda İmrahor'da bulunan 99 adet parsel hakkında toplu tescil kararı alınmıştır (EK-A.2). Diğer parseller için ise farklı yıllarda tescil kararları alınmıştır. Tescillli parsellerden 13 tanesinin üzerinde yeni yapı tespit edilmiştir (Şekil 5.26) (Şekil 5.27). 3 adet tescilli parsel ise günümüzde boş durumdadır (Şekil 5.28) (Şekil 5.29).

Kullanıcılar tarafından değişen beklentiler, ekonomik nedenler, kentlerdeki nüfus artışı ve buna bağlı olarak çok katlı yoğun yapılaşma, bölgedeki geleneksel sokak dokusuyla hem gabari hem de cephe özellikleri açısından uyumlu bu apartmanlar için de birer tehdit unsurudur. Çalışma alanı sınırları içinde bulunan tüm yapıların %24'ünü oluşturan ve yapımı 1930-1970 yılları arasına tarihlenen bölgedeki apartmanlar; dönemin siyasal, sosyo-ekonomik, malzeme ve yapım teknolojisindeki gelişmelere birer kanıttır (EK-B.8). Ayrıca bu gelişmelerin insan yaşamına olan etkisi bakımından da önemlidir. Sahip olduğu bu değerlerden dolayı, 20. yüzyıl mimari mirası ve mimari kültür varlığı olarak kabul edilmeli, detaylı belgeleme çalışmaları yapılmalı ve korunmalıdır. Bu nedenle tez çalışması kapsamında yasal koruma statüsüne sahip olmayan söz konusu yapılar tescile önerilmiştir.

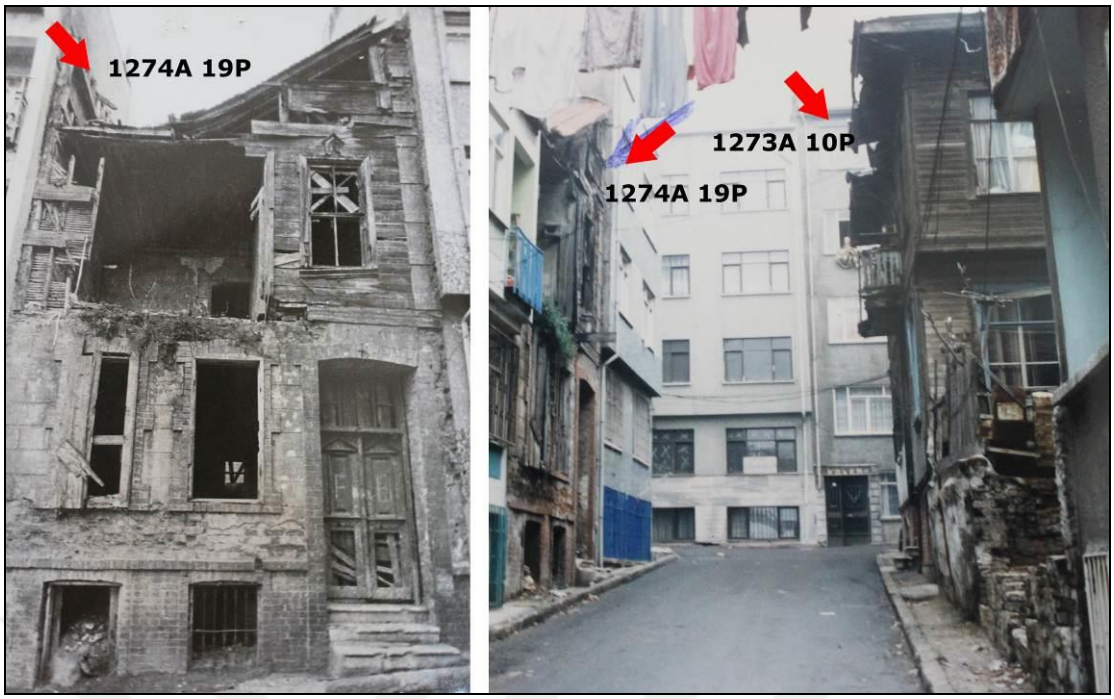
Şekil 5.25 Yasal statü analizi [80]

Şekil 5.26 1268 ada 14 parselde bulunan tescilli yapı [57]

Şekil 5.27 1268 ada 14 parselde bulunan yeni yapı [80]

Şekil 5.28 1274a 19p ve 1273a 10p'de bulunan tescilli yapılar [57]

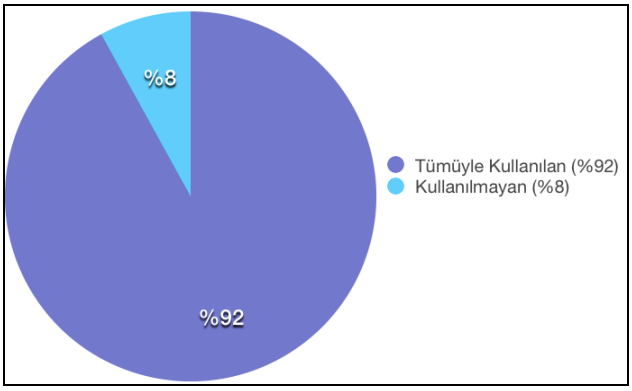

Şekil 5.29 Tescilli yapıların bugünkü durumları [80]

5.1.8 Yapı Kullanım Durumu Analizi

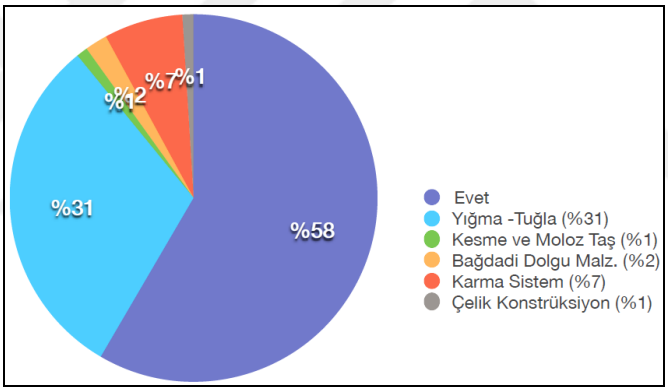
Çalışma alanındaki yapılar sürekli kullanılan ve kullanılmayan olarak iki başlık altında incelenmiştir (EK-B.9). Sürekli kullanılan yapılar içinde konut, ticari yapılar, konaklama

yapıları yer alır. İncelenen yapılar içinde %8'lik dilime sahip olan kullanılmayan yapıların çoğu ise bakımsız ve harap durumdadır (Şekil 5.30). Kullanılmayan bu yapılar içinde konut ve ticaret yapılarını içerir.

Şekil 5.30 Yapı kullanım durumu analizi [80]

5.1.9 Yapım Sistemi ve Analizi

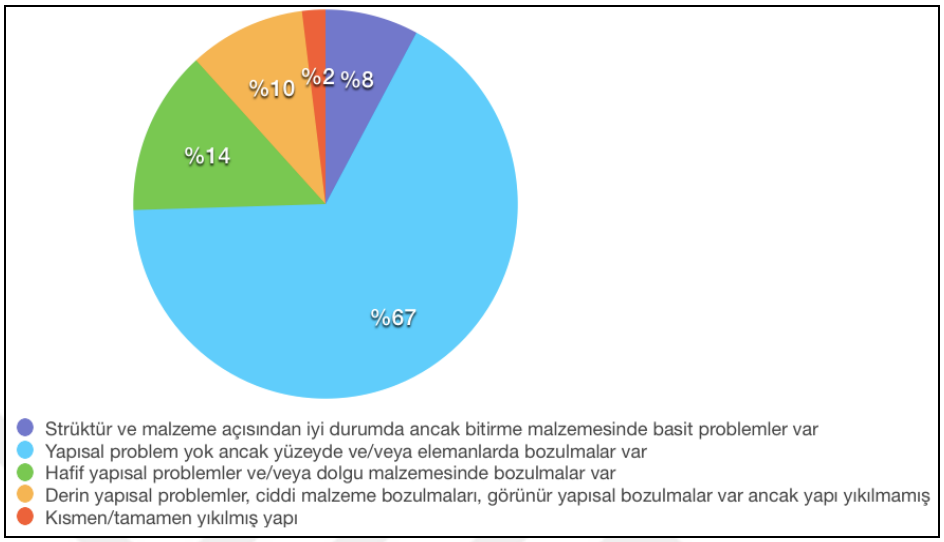

Şekil 5.31 Yapım sistemi ve malzeme analizi [80]

Bölgedeki yapılar yapım sistemi ve malzemelerine göre incelenmiştir. Alandaki yapıların %59'u betonarme yapım sistemine sahip yapılardır. Yığma yapım tekniği ve tuğla malzeme kullanılarak üretilen yapılar ise grafiğin %31'ini oluşturur (EK-B.10). Bu yapıların pek çoğu kütle açısından bölgedeki tarihi sivil mimarlık örneği yapılarla uyumludur. Yine aynı teknikle inşa edilmiş ve tescilli yapılar da bu grupta yer alır (Şekil 5.31). Karma sistemli yapıların ise bodrum ya da giriş katları tuğla malzeme ile yığma yapım tekniğinde inşa edilmiş, diğer katlar da ise ahşap karkas yapım sistemi uygulanarak, bağdadi tekniği kullanılmıştır. Karma sistemli yapılar incelenen yapıların %7'sini meydana getirir. Anıtsal mimarlık öğesi olan İmrahor Camisi ise kesme ve moloz

taş kullanılarak yığma yapım tekniğinde inşa edilmiştir. 1257 ada 9 parselde bulunan yapı ise çelik konstrüksiyon kullanılarak restore edilmiştir (EK-B.10).

5.1.10 Yapısal Durum Analizi

Şekil 5.32 Yapısal durum analizi [80]

İncelenen 467 adet yapının %8'i strüktür ve malzeme açısından iyi durumdadır (EK-B.11). Yeni yapılar, tadilat gören veya yeniden yapılan tarihi yapılar bu grubun içinde değerlendirilmiştir. Alandaki yapıların büyük çoğunluğunun yapısal sorunu yoktur, ancak yüzeyde bulunan yapısal elemanlarda sorunlar tespit edilmiştir. Bu gruptaki yapılar grafiğin %68'lik dilimini oluşturur ve basit onarım gerektiren yapılardır (Şekil 5.33). Alandaki yapıların %28'inde yapısal problemler ve ciddi malzeme kayıpları görülmüştür. Bu gruptaki yapılar ise, ciddi onarım gerektiren yapılar olarak değerlendirilebilir (Şekil 5.35). Alanda az sayıda da olsa kısmen veya tamamen yıkılmış yapılara rastlanmıştır. Grafiğin %2'lik dilimine sahip olan bu grup içindeki henüz yıkılmamış olanlar için acil durum önlemleri alınmalıdır (Şekil 5.35). Bu yapıların çoğunun çatısı yıkılmış olup iç mekandaki mimari elemanların çoğu zarar görmüş durumdadır. Çeşitli sebeplerle bu yapılarda yangınlar çıkmakta ve çevre yapılar da bu durumdan kötü etkilenmektedir (Şekil 5.36) (Şekil 5.37).

Şekil 5.33 Strüktür ve malzeme açısından iyi ancak bitirme malzemesinde basit problem olan yapılar [80]

Şekil 5.34 Hafif yapısal problemler ve/veya dolgu malzemesinde bozulmalar olan yapılar [80]

Şekil 5.35 Derin yapısal problemleri, ciddi malzeme bozulmaları olan fakat yıkılmamış yapılar [80]

Şekil 5.36 1261 ada-10 parseldeki yapının 1984 ve 1989 yıllarındaki durumu [57]

Şekil 5.37 1261 ada-10 parseldeki yapının yangından sonraki durumu-13 Nisan 2017 [57]

5.1.11 Korunmuşluk Durumu Analizi

Alandaki tarihi sivil ve anıtsal mimarlık örneği yapıların korunmuşluk durumları cephe ve kütle bazında kendi içinde incelenmiştir. Yapıların özgünlüğünün ne ölçüde korunarak günümüze ulaştığı tespit edilmiştir.

Kütle Korunmuşluk Durumu Analizi: Çalışma alanındaki 132 tescilli sivil ve anıtsal tarihi yapıdan %69'u özgün kütle organizasyonunu korumuş veya basit değişikliklerle günümüze kadar gelmiştir (EK-B.12) (Şekil 5.39). Çeşitli müdahaleler sonucunda özgün kütle organizasyonu kısmen okunan yapıların, incelenen tüm yapılar içindeki yüzdesi %25'tir. Bu yapılara kat veya ekleme-kaldırma müdahaleleri yapılarak özgün kütlesinin bozulmasına sebep olunmuştur. Özgün kütle ve organizasyonu okunmaz durumda olan yapılar incelenen yapıların %6'sını meydana getirir (EK-B.12) (Şekil 5.41). Bu gruptaki yapıların kütlelerinin okunmamasının sebeplerinden biri yapıların yıkılmış ve özgün mimari biçimlenişlerinden çok farklı olarak inşa edilmiş olmalarıdır (Şekil 5.41).

Şekil 5.38 Kütle korunmuşluk analizi [80]

Şekil 5.39 Kütle organizasyonu korunmuş yapılar [80]

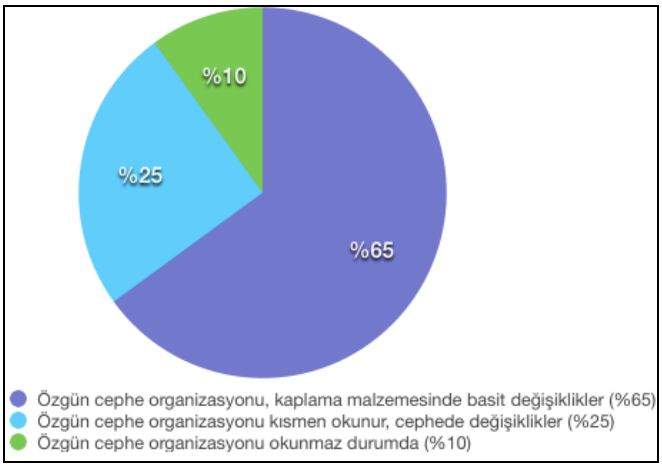

Şekil 5.40 Kütle organizasyonu bozulmuş yapılar [80]

Şekil 5.41 Kütle organizasyonu bozulmuş yapılar [80]

Cephe Korunmuşluk Durumu Analizi: İncelenen yapıların %65'inin özgün cephe düzeni okunmaktadır (EK-B.13) (Şekil 5.42). Bu yapıların bir kısmında, onarımlar sırasında kaplama için kullanılan farklı malzemelerden kaynaklı cephe değişimleri gözlenmiştir fakat özgün cephe organizasyonunu kaybetmemiştir (Şekil 5.43). Yapıların %25'inin cephesinin özgün organizasyonu kısmen okunur durumdadır (EK-B.13) (Şekil 5.44).

Şekil 5.42 Cephe korunmuşluk analizi [80]

Bu gruptaki yapılarda niteliksiz müdahaleler bulunur. Farklı dönemlerde açılan, kapatılan, genişletilen kapı veya pencereler, cepheye eklenen iş yeri tabelaları, yeni malzeme ve formlarda üretilen mimari elemanlar bu gruptaki yapıların cephelerinde gerçekleşen bozulmanın nedenleri arasında gösterilebilir. Özgün kütle organizasyonu okunmaz durumda olan yapıların diğer yapılar içindeki oranı %10dur (EK-B.13). Söz konusu bu yapılar harap durumda, kısmen yıkılmış yapılardır. Niteliksiz müdahale görerek özgün cephe organizasyonunu kaybetmiş yapılar da bu grupta yeralır (Şekil 5.45).

Şekil 5.43 Cephe organizasyonu okunan yapılar [80]

Şekil 5.44 Cephe organizasyonu kısmen okunan yapılar [80]

Şekil 5.45 1260a 25p'de bulunan yapının restorasyon sonrası durumu [80]

5.1.12 Fiziksel Yapıda Meydana Gelen Değişimler

Yedikule günümüzde göç ile gelenler için geçiş noktası olma özelliğine sahiptir. Merkezi konumda ve ucuz kira bedellerine sahip tarihi yapı stoğu bu durumun bir nedenidir. Bölgenin İstanbul'un tarihi ticari ve sosyal merkezlerine yakınlığı ise, çalışan kesim için tercih sebebi olmaktadır. Yedikule'nin zaman içinde gerçekleşen sosyal ve ekonomik değişiminin sonuçları sahip olduğu tarihi kültürel mirası tehlikeye sokmuştur. Bölgeyle ilgili çıkarılan yasalar ve düzenlemeler ile gerçekleştirilen imar hareketleri de Yedikule'nin doğal çevresinin değişmesine veya tamamen yok olmasına neden olmaktadır. Yedikule'nin fiziksel yapısındaki değişimler doğal çevre dokusunda ve tek yapı ölçeğinde meydana gelen değişimler olarak iki başlık altında incelenmiştir.

5.1.12.1 Doğal Çevre Dokusunda Meydana Gelen Değişimler

Doğal Çevredeki Değişimler: Tarihi Kentsel Sit Alanı dahilinde olan Yedikule'nin güney sınırı Marmara Denizi ile sınırlıdır. Prost'un 1930'lu yıllarda sahil için getirdiği öneriyle başlayan süreç ve sonraki yıllarda gerçekleştirilen imar faaliyetleri ile doğal kıyı çizgisi bugün okunamaz duruma gelmiştir. Kıyının doldurularak denize doğru genişletilmesi sonucunda yapay dolgu alanları meydana gelmiştir. Bugün ise turizm alanı olarak belirlenen *Yedikule-Ataköy Turizm Merkezi* çalışmaları dahilinde yapılması planlanan yat ve kruvaziyer liman projesi Yedikule'nin ve yakın çevresinin sahil şeridini tehdit etmektedir. Bölgenin doğal çevresiyle uyumlu olmayan bu projeler hem ölçekleri hem de gerçekleştikten sonra yaratacağı araç ve insan yoğunluğu nedeniyle çevresel ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliği için de birer tehdittir.

Geleneksel Üretim Biçimlerindeki Değişimler: İstanbul'un önemli kentsel peyzaj öğesi olan Yedikule Bostanları, bulundukları alan itibariyle suriçi denilen yerleşim bölgesi ile sur dışında sonradan gelişen yerleşimler arasında yeşil bir sınır oluşturur. Her mevsim farklı ürünlerin ekildiği bostanlar, üretimde kullanılan geleneksel yöntemleri, tarihi kuyuları, sulama kanalları ile Bizans ve Osmanlı'nın kentsel tarım mirasını yansıtır. Bu yüzden bölgenin kültürel mirasının vazgeçilmez bir parçasıdır.

Kentsel Sit alanı olan Yedikule'de bulunan bostan alanlarının 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun kapsamında "yenileme alanı" ilan edilmesi ile birlikte bostanlarda geleneksel üretim alanlarının önemli bir kısmı yıkılmıştır. Alana yapılması planlanan en son proje bostanların "Kentsel Tarım Parkı" olarak düzenlenmesidir [112].

Bostan alanlarında yasa dışı inşa faaliyetleri de görülmektedir. Eskiden bostanların bulunduğu alanda inşa edilen "Yedikule Konakları" ise bu duruma örnektir. Genelde bostanlarda aileler beraber çalışmaktadır. Tarımsal tecrübeler bir sonraki nesle aktarılarak faaliyetlerin devamı sağlanmıştır. 1980 ve sonrasında yeni yapıların yükseldiği bostanlarda çalışan pek çok aile bölgeden ayrılmıştır. Sonuç olarak bostanların giderek yok olması üretim yapan bostancıları da endişelendirmekte ve geleneksel üretim yöntemlerinin bir sonraki kuşağa iletilmesi geleneği giderek ortadan kalkmaktadır.

5.1.12.2 Yapı Ölçeğinde Meydana Gelen Değişimler

Niteliksiz Müdahaleler: Yedikule'de bulunan geleneksel mimari yapılara yapılan niteliksiz onarımlar yapıların tarihi kimliğine zarar vermekte ve değiştirmektedir.

Cephelerde görülen en yaygın niteliksiz onarımlar; pencere ve kapı doğramalarının değişimi, cephe kaplamasının üstünün başka bir malzeme ile kaplanması veya tamamen değişimi, nitelikli demir parmaklıkların sökülmesi veya yerine farklı malzeme ve tasarıma sahip başka parmaklık kullanılmasıdır. Şekil 5.46'daki örnekte olduğu gibi 1930'lar ve sonrasında ahşap cephelerin korunması için çimento sıva ile kaplandığı bilinmektedir. Özgün kaplamanın kapatılması bir koruma sorunu oluştursa da bu müdahalenin günümüzde bir dönem eki olarak sayılıp sayılmaması bir tartışma konusudur. Cephe düzenini bozan diğer müdahaleler ise soba borularının cepheden çıkarılması, klima, güvenlik kamerası, anten, kablo, tabela gibi niteliksiz elemanların cepheye konumlandırılması olarak sıralanabilir (Şekil 5.46). Yapıların değişen kullanıcılarının ihtiyaçları doğrultusunda cephede ikinci bir giriş kapısı açıldığı, bazı pencerelerin kapatıldığı görülmüştür (Şekil 5.47). Giriş kapısı niş içinde olan bazı yapılara ise giriş kapısında önce parmaklıklı metal kapılar eklenmiştir. Çatıların onarımı sırasında çatı kaplama malzemeleri ve saçak genişlikleri değişmiş yapılar da tespit edilmiştir.

Şekil 5.46 Ahşap cephe kaplamasının çimento sıva ile kapatılması [80]

Şekil 5.47 Cephenin özgün kurgusunun bozulması [80]

Geleneksel Yapıların Harap Duruma Gelmesi: Yedikule'de bulunan yapıların meydana getirdiği geleneksel doku 1950'li yıllara kadar özgünlüğünü koruyabilmiştir. Bu tarihten sonra yaşanan sosyal, ekonomik nedenler, imar hareketleri, bakımsızlık ile deprem, yangın gibi etkenler yapılara hasar vermiştir. Harap durumda olan bu yapıların dış cephe kaplamaları yer yer sökülmüş olup alttaki bağdadi çıtaları görünmektedir. Ahşap malzemeler dış etkenlere maruz kaldığından zamanla çürümüştür. Kagir yapım tekniğinde inşa edilen yapılarda ise sıva çatlakları ve cephede parça halinde malzeme dökülmeleri gözlemlenmiştir. Ek olarak bu yapılarda ciddi strüktürel çatlaklar da mevcuttur. Terk edilen bu yapıların çoğunun çatısı kısmen veya tamemen çökmüştür. Bazı parsellerde kalıntı halinde bulunan yapıların ise dış duvarlarının bir kısmı veya sadece zemindeki birkaç sıra duvar örgüsü kalmıştır.

5.2 Fiziksel Yapı Analizlerinin Değerlendirilmesi

Mahalledeki yapılar çoğunlukla bitişik nizam inşa edilmiş olup 20. yüzyıl başı ve öncesinde inşa edilen yapılar yangın duvarlarıyla birbirinden ayrılmıştır. Yapılara, sokaktan doğrudan giriş sağlanmaktadır. Çalışma alanının özgün sokak döşemesinin tümüne ilişkin bilgilere ulaşılamamıştır. Bugün sokakların geneli asfalt kaplıdır. Bazı sokalarda kesme taş malzeme sokak döşemesinde kullanılmıştır.

Alandaki parseller içinde sadece %29'u tescillidir. Alandaki yapıların %24'ünü oluşturan ve yasal olarak koruma altında olmayan modern mimarlık mimari örneği apartmanlar tescile önerilmiştir. Tescilli parseller üzerindeki yapılar, yaygın olarak zemin+1 ve zemin+2 kat adedinde inşa edilmişlerdir. Çalışma alanındaki yeni yapı yükseklikleri ise zemin kattan başlayarak zemin+beş kata kadar çıkmaktadır. İncelenen yapıların çoğu bodrum kata sahiptir.

Yeni yapılar betonarme ve yığma yapım sistemiyle, tarihi yapılar ise yığma, ahşap karkas sistem ve karma yapım sistemleriyle inşa edilmiştir. Yapıların işlevleri incelendiğinde konut işlevli kullanım ön plana çıkmaktadır. İkinci yaygın kullanım ise konut+ticari işlevdir. Alandaki yapların neredeyse %92'si tümüyle kullanılmaktadır. Alandaki yapıların büyük çoğunluğu yapısal açıdan iyi durumdadır. Yapıların %68'ini oluşturan bu gruptaki yapıların basit onarıma ihtiyaçı vardır. Yapıların %28'inde ise ciddi malzeme kayıpları ve strüktürel sorunlar tespit edilmiş olup bu yapıların acil onarım görmeleri gerekmektedir. Çalışma alanındaki yapıların özgün kütle organizasyonunu tamamen veya büyük çoğunluğunu koruyanlar %69'u, özgün cephe organizasyonunu koruyan veya yapı malzemesinde basit değişiklikler görülenler ise %65'ini oluşturmaktadır.

5.3 Çalışma Alanında Sosyal Yapı Analizleri

Yedikule'de farklı sokaklarda oturan, farklı yaş grubu ve cinsiyetteki katılımcılarla 20 hanede, 2018 yılının aralık ayında sosyal anket çalışması yapılmıştır. Anket yapılacak hanelerin seçiminde oturulan yapıların tarihi yapılar olmasına dikkat edilmiştir (EK-B.14). Çalışmanın amacı bölgedeki sosyal yapıyı daha iyi anlamaktır. Anket soruları hazırlanırken sorular; yaşayanlar hakkında genel bilgiler, sosyal ve fiziksel yapı etkileşimi ve gelir-mülkiyet durumların olmak üzere üç başlığa ayrılmış ve bu çerçevede sorular yönlendirilmiştir (EK-C.1). Anket sonucunda katılımcılardan elde edilen cevaplar yüzde olarak hesaplanmış ve grafiklerle ifade edilmiştir.

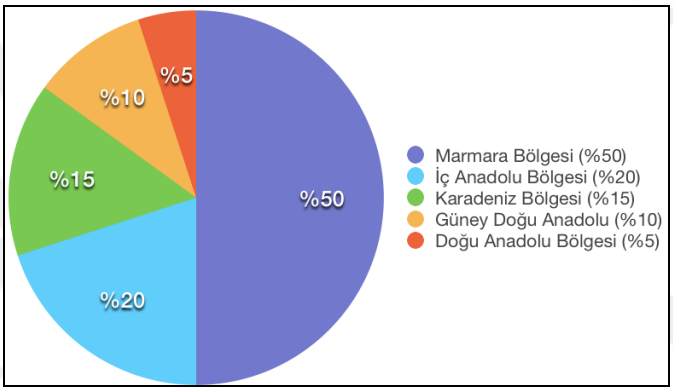
5.3.1 Genel Bilgiler

Anket çalışmasının birinci bölümü olan genel bilgiler kısmında çalışma alanında yaşayan kullanıcıları tanımak amacıyla altı adet soru yönlendirilmiştir. Bu bölüm içinde yer alan

sorular; doğum yerleri, yaşları, eğitim durumları, meslekleri, Yedikule'de bulunma süreleri ve hanede kaç kişinin yaşadığından oluşmaktadır.

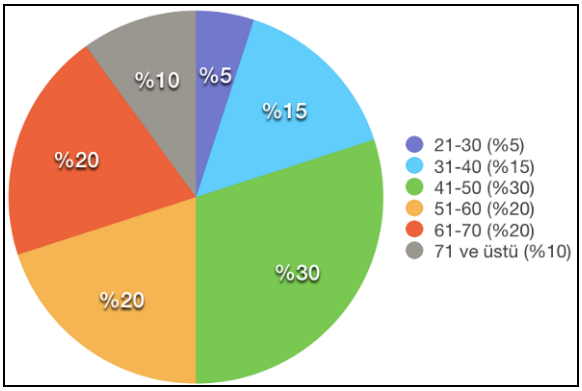
5.3.1.1 Doğum Yeri

Şekil 5.48'de belirtildiği gibi, 2018 yılında anket katılımcılarından alınan cevaplara göre %50'si Marmara Bölgesi'nde, diğer %50'si ise diğer bölgelerde doğmuşlardır. Katılımcılara il bazında doğdukları yerler sorulduğunda ise ağırlıklı olarak İstanbul cevabı alınmıştır. Marmara Bölgesi cevabı verenlerin büyük çoğunluğu ise Yedikule veya yakın çevresinde doğmuştur. Bölge dışardan çok fazla göç alsa da yaşayanların uzun süredir Yedikule'de ikamet ettikleri sonucu çıkmaktadır.

Şekil 5.48 Doğum yeri [80]

5.3.1.2 Yaş Dağılımı

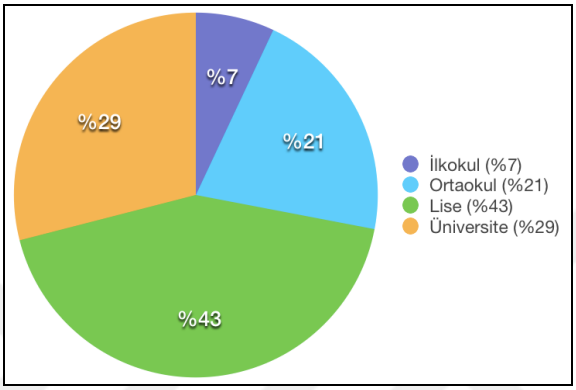

Şekil 5.49 Yaş dağılımı [80]

Şekil 5.49'daki grafik, yaş dağılımlarını göstermektedir. Ankete katılan 50 yaşın üstündekiler, grafikteki dağılımın %50'sini oluşturmaktadır. Bu oran Yedikule'deki yaş ortalamasının yüksek olduğunu göstermektedir. Grafik incelendiğinde, anket

katılımcılarının %45'inin 31-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Grafikte de görüldüğü gibi 50 yaşın üstündekilerin grafikteki dağılımı %50, 30 yaşın altındakilerin dağılımı ise %5tir. Genç nüfusun bölgede en az yoğunluğa sahip grup içinde olması alanın ilerleyen süreçte kullanıcı kimliğinin değişebileceğinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

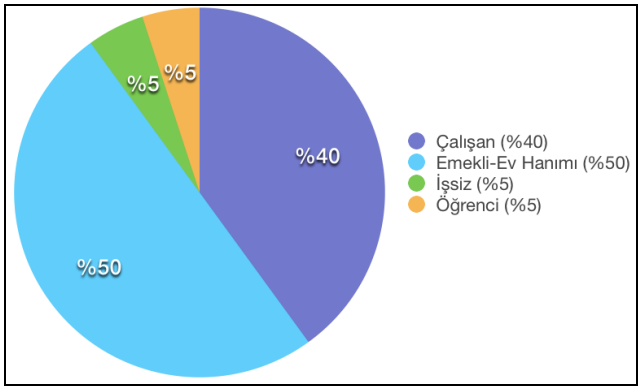
5.3.1.3 Eğitim Durumu

Şekil 5.50 Eğitim durumu [80]

Şekil 5.50 kişilerin eğitim durumlarını göstermektedir. Grafiğe bakıldığında %7'si ilkokul, %21'i Ortaokul, %29'u üniversite ve %43'ü lise mezunudur. Üniversite mezunu olanların çoğunluğunu, dışardan bölgeye yerleşmiş ve gelir düzeyi yüksek olan kesim oluşturmaktadır.

5.3.1.4 Mesleki Dağılım

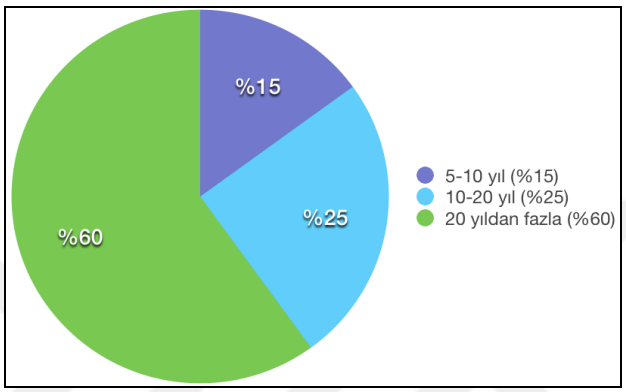

Şekil 5.51 Mesleki dağılım [80]

Bölgenin ekonomik yapısının saptanmasına da yardımcı olacak olan mesleki dağılım grafiği Şekil 5.51'de gösterilmiştir. Mesleki dağılım grafiği incelendiğinde, anket yapılan

hanelerdeki ailelerin çoğunluğu emekli veya emekli-ev hanımıdır. Emekli aylığıyla geçinen kısım grafiğin %50'sini oluşturmaktadır. Çalışan nüfus grafiğin %40'ını oluşturmaktadır. Çalışan nüfusun meslek dağılımları içinde öğretmen, mimar, aşçı, şoför gibi meslekler bulunur. Grafiğin %5'lik dilimini öğrenciler oluşturmaktadır. Bölgedeki işsiz sayısı ise grafiğin geriye kalan %5'lik dilimindedir.

5.3.1.5 Yedikule'de Bulunma Süresi

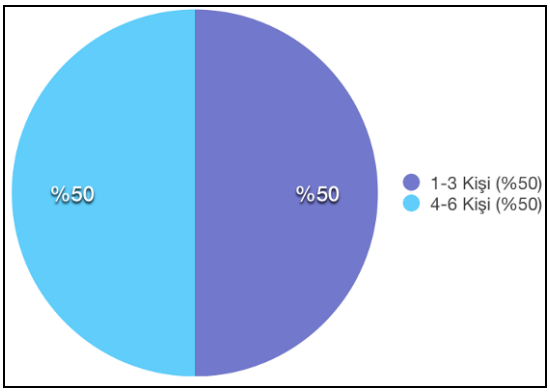

Şekil 5.52 Yedikule'de bulunma süresi [80]

Şekil 5.52'de, anket yapılan hanelerdeki kişilerin Yedikule'de ne kadar zamandır ikamet ettikleri görülmektedir. Alınan cevaplar incelendiğinde 5 yıldan az cevabı alınmamıştır. Katılımcıların %60'ı 20 yıldan fazla süredir Yedikule'de yaşamaktadır. 10-20 yıl arası ikamet edenler grafiğin %25'ini oluşturmaktadır. %15'lik dilim ise 5-10 yıl aralığında cevap vermiştir. Katılımcıların cevapları değerlendirildiğinde bölgeyi benimsedikleri ve güçlü bağ kurdukları sonucu çıkarılabilir.

5.3.1.6 Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

Hanede yaşayan kişi sayısının sorulmasındaki amaç Yedikule'deki konutların kaç kişi tarafından kullanıldığını tespit etmektir. Bir diğer amaç ise kullanıcıların aile yapısı hakkında bilgi edinmektir. Şekil 5.53'te okunduğu gibi anket katılımcılarının yaşadığı hanedeki kişi sayıları %50 oranında 1-3 kişi arasında, %50 oranında ise 4-6 kişi arasındadır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında çekirdek ve büyük aile yapısının bölgede birarada olduğu görülmektedir. 1-3 kişi arasında yaşayanlar genellikle yaşlı veya orta yaşın üstündeki çiftlerdir.

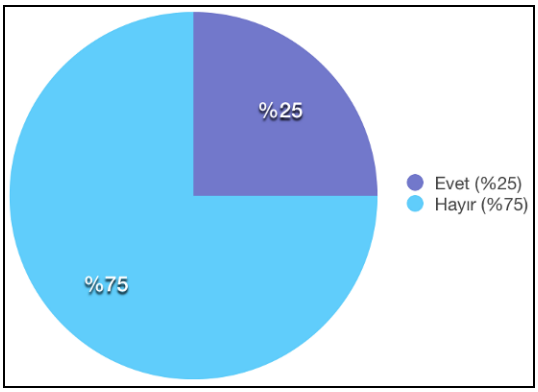
Şekil 5.53 Hanede yaşayan kişi sayısı [80]

5.3.2 Sosyal ve Fiziksel Yapı Etkileşimi

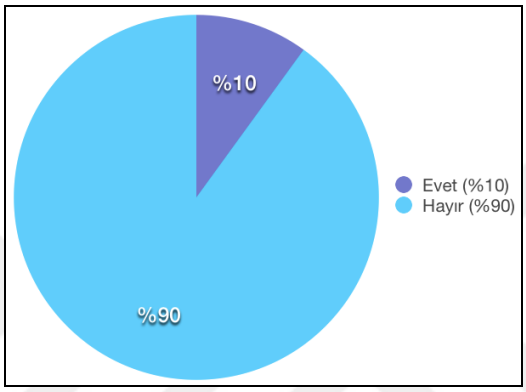
Anket çalışmasının ikinci bölümünü oluşturan sosyal ve fiziksel yapı etkileşimi kısmında çalışma alanında yaşayan kullanıcıları tanımak amacıyla altı adet soru yönlendirilmiştir. Bu bölüm içinde yer alan sorular; mahalleden memnuniyet durumu, mahallenin sorunları, komşuluk ilişkileri, evden memnuniyet durumu, mevcut boş alanların değerlendirilmesi, koruma çalışmaları hakkındaki sorulardan oluşmaktadır.

5.3.2.1 Mahalleden Memnuniyet Durumu

Mahalleden memnuniyet durumu sorulduğunda katılımcıların cevapları Şekil 5.54'te gösterilen grafikte belirtilmiştir. Yaşayanların %75'i yaşadığı mahalleden memnundur. İyi komşuluk ilişkileri sürdürmeleri, doğup büyüdükleri mahalle olması, alışkanlıkları memnun oldukları noktalardır. Mahalleden memnun olmayan %25'lik kısım ise göç ile gelenlerin mahalleyi değiştirmesinden rahatsızdır. Bu durumun güvensiz bir ortam oluşturduğunu belirtmişlerdir. Mahalledeki hırsızlık olaylarının artması ve güvenlik problemleri de memnuniyetsizlik nedenleri arasındadır. Başka bir mahalleye taşınmak isteyip istemedikleri sorulduğunda ise %90 hayır cevabı alınmıştır (Şekil 5.55). Mahallenin sahip olduğu olumsuz özelliklerine rağmen başka bir yere gitmek istememeleri, yaşayanların büyük bir kısmında aidiyet duygusunun olduğunu gösterir. Yedikule'de ikamet ettikleri süreler beraber değerlendirildiğinde elde edilen sonuç mahallenin güçlü bir yanını göstermektedir.

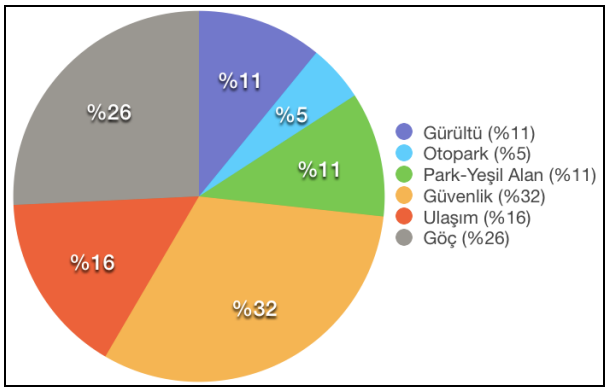

Şekil 5.54 Mahalleden memnuniyet durumu [80]

Şekil 5.55 Mahalle değiştirme isteği [80]

5.3.2.2 Mahallenin Sorunları

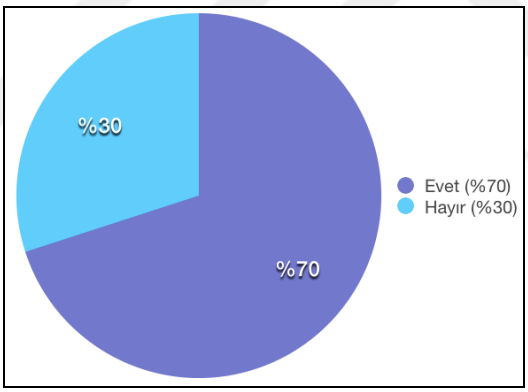

Şekil 5.56 Mahallenin sorunları [80]

Anket katılımcılarına mahallede tespit ettikleri sorunların neler olduğu sorulmuştur. Şekil 5.56'daki mahallenin sorunları grafiği incelendiğinde, %32'lik yüzde ile güvenlik cevabı alınmıştır. Bu cevabı verenler, son zamanlarda artan gasp olaylarından dolayı tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Mahallenin yapısının göç ile gelenlerle bozulduğunu belirtmekte ve güvenlik problemlemlerinin (hırsızlık, gasp, madde kullananların

mahallede çoğalması vs.) gün geçtikçe arttığını dile getirmektedirler. İkinci sırada gelen sorun ise mahallenin göç almasıdır. Göç ile gelenlerle eski komşularıyla kurdukları ilişkileri kuramadıklarını bu durumun mahallede kendilerinin de yabancılık hissetmelerine neden olduğunu belirtmişlerdir. Verilen cevaplar mahalledeki farklı sosyal gruplar arasında yaşanan uyumsuzluğu göstermektedir. Bölgeye az sayıda bölgeden toplu taşıma aracının çalıştığı için mahalleli %16'lık dilim ile bölgeye ulaşım sorununu belirtmiştir. Halkalı-Sirkeci banliyö treninin durdurulmasının ardından ulaşım konusunda çok daha fazla sorun yaşadıklarını, hattın ve Yedikule İstasyonu'nun tekrar aktif hale getirilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Mahalleli %5'lik dilime sahip olan otopark problemini özellikle akşam ve haftasonları yoğun bir şekilde yaşadıklarını, çoğu zaman yolun iki tarafına park eden araçlar yüzünden yolda yürümekte zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

5.3.2.3 Komşuluk İlişkileri

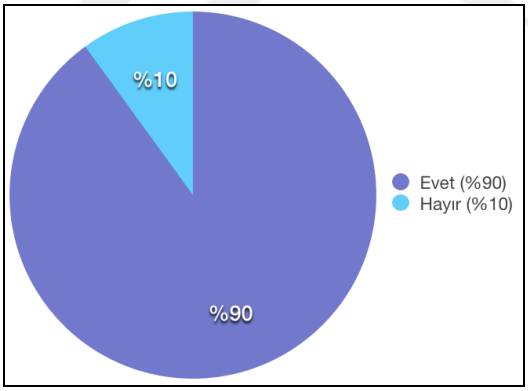
Şekil 5.57 Komşuluk ilişkileri [80]

Şekil 5.57'deki grafik, anket katılımcılarının aynı mahallede oturan komşularıyla ilişkilerinin iyi olup olmadığı sorususuna alınan cevabı yansıtmaktadır. Eski mahalle kültürünün hala yaşatıldığı Yedikule'de, katılımcıların %70'evet iyi geçiniyoruz cevabını vermiştir. Komşularıyla ilişkilerinin iyi olmadığını belirtenler ise %30'luk dilimi oluşturmaktadırlar. Komşuluk ilişkileri zayıf olanlar eski komşularının bölgeden ayrıldığını, yeni gelen komşularıyla da eski komşularıyla olan bağları gibi bağ kuramadıkları için görüşmediklerini belirtmişlerdir. Sosyal dokunun korunması tarihi dokunun devamlılığı için en önemli unsurların başında gelir. Bölgeye sonradan

gelenlerin mevcut sosyal dokuya uyumunun sağlanması ve ilişkilerin güçlendirilmesi bölgenin koruma kararlarının içinde yer almalıdır.

5.3.2.4 Evden Memnuniyet Durumu

Şekil 5.58'de ankete katılanların oturdukları evden memnuniyet durumlarını belirten grafik gösterilmiştir. Katılımcıların %90'ı oturdukları evden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Evlerinin müstakil oluşu verilen cevaplar arasında en başta gelmektedir. Diğer memnuniyet nedenlerini; ev sahibi olmaları, bahçesinin olması, kullanım açısından rahat olması ve alıştıkları ev olması olarak belirtmişlerdir. Oturdukları evden memnun olmayanlar, grafiğin %10'unu oluşturmaktadır. Memnuniyetsizliğin sebepleri olarak, evlerinin küçük, kullanışsız olması, evlerine sürekli bakım yapmalarının gerekmesi, bakım ve onarım için maddi yetersizlikler ve bakım için alınan izinlerin işlem yoğunluğu olarak belirtmişlerdir. Evlerin onarımı için yeterli maddi imkanı olmayan hanelere gerekli yardımlar devlet tarafından sağlanmalıdır. Bu durumun çözümü konutlara yapılan niteliksiz müdahalelerin de önüne geçecek ve yaşayanların yaşam konforunu da arttıracaktır.

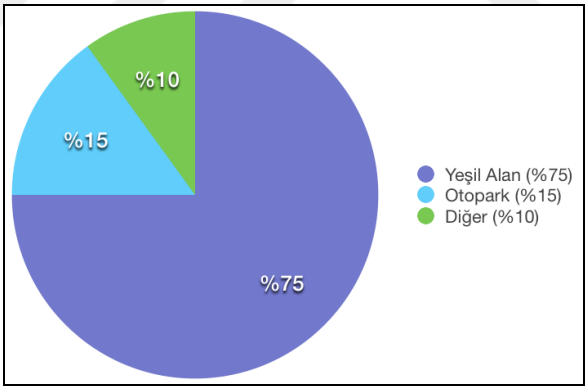

Şekil 5.58 Evden memnuniyet durumu [80]

5.3.2.5 Mevcut Boş Alanların Durumu

Anket katılımcılarına, çalışma alanında bulunan mevcut boş alanların nasıl değerlendirilebileceğine ilişkin fikirleri sorulmuştur. Şekil 5.59'daki grafiğe bakıldığında, katılımcıların %75'i yeşil alan olarak değerlendirilmesi gerektiği cevabını vermiştir. Bölgedeki yeşil alan-parkların az sayıda olması ve fiziksel olarak yetmemesi, çok sayıda katılımcının bu cevabı vermesinin nedenidir. Ayrıca Marmara sahili ile çalışma alanı

arasına sınır çeken Kenedy Caddesi'nin üzerindeki 6 şeritli yol da sahildeki yeşil alana ulaşımı zorlaştırmakadır. Katılımcıların %15'i otopark olarak değerlendirilmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Sokakların ve kaldırımların çok geniş olmadığını, sokaklara park eden araçların, araç ve yaya trafiğini olumsuz etkilediğini gerekçe olarak sunmuşlardır. %10'luk dilimi oluşturanlar ise sunulan seçenekler arasından diğer cevabını vermiştir. Diğer seçeneği altında kendi önerileri sorulduğunda, sosyal ve kültürel amaçlı yapı, sağlık ocağı, pazar yeri cevapları alınmıştır. Çalışma alanında İmrahor İlyasbey Caddesi üzerinde yeralan Yedikule Spor Klübü'nün binası, Mahzen Sokak'taki Psikolojik Destek Merkezi ve Kilise Sokağı'nda belediyenin Çok Amaçlı Salon'u vardır. Yine yoğun ve işlek bir cadde olan İmrahor İlyasbey Caddesi üzerinde dükkan, manav, fırın, kuaför, nalbur gibi temel ihtiyaçlarını temin edebilecekleri yapılar mevcuttur. Fakat bölgede yaşayanlar çoğu zaman bunların yetersiz olduğunu, en yakın yer olan Kocamustafapaşa Meydanı'na yaklaşık on beş-yirmi dakika yürüyerek eksiklerini giderdiklerini dile getirmişlerdir. En yakın semt pazarı, aynı yürüme mesafesine sahip olan Cumartesi pazarıdır. Pazar, Samatya ile Kocamustafapaşa Meydanı arasında kalan bölgede kurulmaktadır.

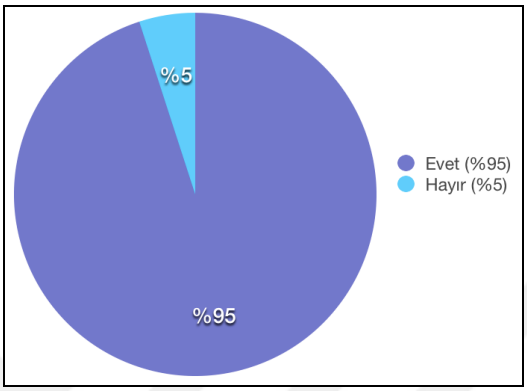

Şekil 5.59 Mevcut boş parsellerin değerlendirilmesi [80]

5.3.2.6 Koruma Çalışmaları

Katılımcılara yöneltilen soru ile bölgenin tarihi dokusunun neden korunması gerektiği hakkındaki düşünceleri ve korunmasına yönelik düzenlenecek çalışmalarda katılım bilinci sorgulanmıştır. Ankete katılanların %95'i yaşadıkları bölgenin sahip olduğu değerlerin bilincindedir ve koruma çalışmalarında aktif bir şekilde rol almak istediklerini belirtmişlerdir. Kalan %5'lik dilim ise çevrede yer alan tarihi yapıların bölge için sorun teşkil ettiğini düşünmektedir (Şekil 5.60). Geleneksel malzeme ve yapım tekniğine

sahip konutların, sürekli bakım gerektirdiğini ve maddi imkanlardan dolayı bakımı yapılamadığından içinde yaşanların yaşam kalitesinin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Bölgenin tarihi dokusunun korunmasında ve sorunlarının çözümünde uzman ve yetkililerin düşünceleri kadar bölgede yaşayanların da görüşleri ve sürece katılımları önemlidir. Bu bağlamda yöneticiler, alandaki koruma çalışmalarına bölgedeki halkın da katılımıyla iş birliği içinde olmalı, birlikte çalışmayı desteklemelidir.

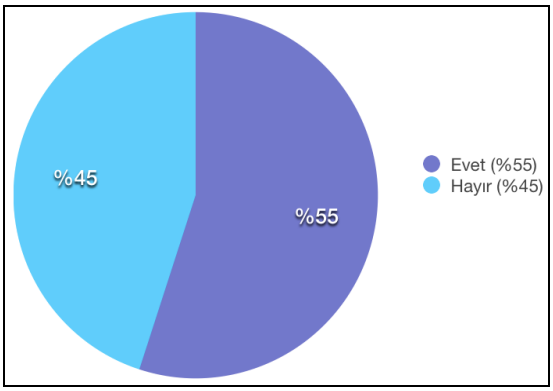

Şekil 5.60 Koruma çalışmaları [80]

5.3.3 Gelir ve Mülkiyet Durumu

Bu bölüm ile bölgede yaşayan nüfusun ekonomik yapısı hakkında bilgi edinmek amaçlanmıştır. Bu amaçla ev sahibi-kiracı durumu, eğer kiracılar ise oturdukları evin kira bedeli ve hanenin toplam aylık geliri sonuçları elde edilmiştir.

5.3.3.1 Kiracı-Ev Sahibi Durumu

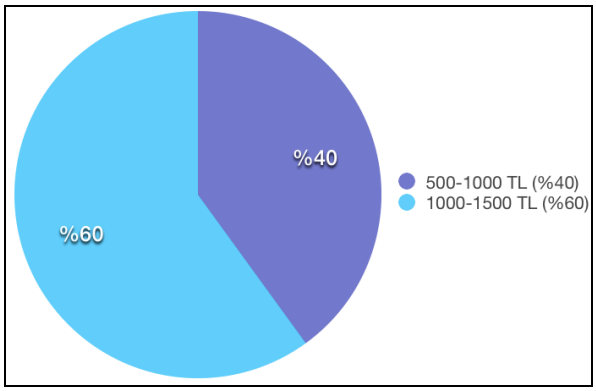
Şekil 5.61 Kiracı ev sahibi durumu [80]

Şekil 5.61'de görüldüğü gibi, anket katılımcılarının %55'i ev sahibidir. Grafikte geriye kalan %45'lik dilimi ise kiracılar oluşturmaktadır. Ev sahipleri, mülkü edinme yollarına

göre iki gruba ayrılabilir. Birinci gruptaki ev sahiplerine oturdukları evler çoğunlukla ailelerinden kalmıştır. Doğup büyüdükleri evlerde evlendikten sonra yaşamaya devam etmektedirler. İkinci gruptaki ev sahipleri ise bölgeye dışardan yakın zamanda gelen ve bölgedeki üst gelire sahip dilimi oluşturan ailelerdir. Bu iki grupun yaşadığı konutlar bakımlı ve yaşam standardı yüksektir. Kiracılar ise düşük kira bedellerinden dolayı oturdukları evleri tercih etmektedirler. Bu grubun yaşadığı evlerde ise niteliksiz geçici onarımlar gözlemlenmiştir. Bu durum hem yapıları etkilemekte hem de yaşayanların sağlığı üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

5.3.3.2 Kira Bedeli

Şekil 5.62'deki kiracıların evleri için ödedikleri kira bedellerini gösteren grafikte belirtildiği gibi, kiracıların %60'ı aylık 1000-1500 TL arasında kira ödemektedir. Anketin yapıldığı zamanda bölgedeki mevcut kiralık evlerin aylık kiraları da çoğunlukla bu aralıktadır. 500-1000 TL arasında kira ödeyenler ise grafiğin %40'dır. Düşük kira ödenen bu evlerin fiziki koşulları genellikle iyi değildir. Konutların halihazırda bakımsızlıktan kaynaklı ısınma, çatının su alması, cephe kaplamalarında bozulmalar gibi problemleri vardır. Bölgede kilise vakıflarına ait evler de mevcuttur. Bu konutlarda yaşayanlar o dönemki maddi imkanına göre kirasını belirlediği için bu evlerde bölgedeki ortalama kira bedellerinden daha düşük rakamlar görülmektedir.

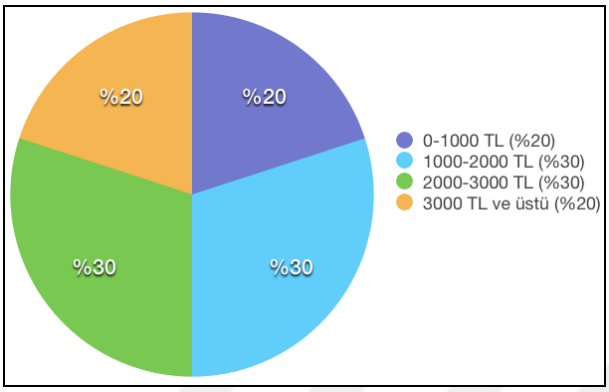

Şekil 5.62 Kira bedeli [80]

5.3.3.3 Aylık Gelir

Aylık gelir dağılımını gösteren Şekil 5.63'teki grafiğe bakıldığında, düşük ve orta gelir grubunun bölgede yoğunlukta olduğu görülmektedir. Haneye giren aylık geliri 0-1000

TL arasında olanların oranı %20, 1000-2000 TL olanların oranı %30, 2000-3000 TL arasında olanların oranı ise %30'dur. Aylık geliri 3000 TL üstü olan haneler ise grafiğin %20'sini oluşturmaktadır. Aylık gelir grafiği ile meslek durumu grafiği beraber incelendiğinde, aileler çoğunluğu emekli aylığı ile geçinmektedir.

Şekil 5.63 Aylık gelir [80]

5.3.3.4 Sosyal Yapı Analizlerinin Değerlendirilmesi

Yedikule'nin tarihi dokusu bölgenin kullanıcı kitlesinin bölgeyi çeşitli nedenlerle terk etmesi ve bölgenin göç almasıyla beraber değişime uğramıştır. Bölgeye tarihi konutları satın alarak yerleşenler tarihi bir evde oturmanın ve yapıyı korumanın bilincindedirler. Bu kullanıcıların çoğu bölgedeki üst gelir seviyesine sahip kesimi oluşturur. Maddi imkanlarının olması oturdukları konutlara sürekli bakım yapmalarına olanak sağlamaktadır. Ucuz kira bedeli için tercih edilen tarihi yapılarda yaşayan düşük gelir seviyesindeki haneler ise, ancak yaşamlarını sürdürmeye yetecek maddi imkana sahiptirler. Bu sebepten oturdukları evler bakımsız ve sorunlar karşısında ancak geçici ve niteliksiz müdahaleler görmektedir. Yaşam konforunun çok düşük olduğu bu konutlarda, konforun artırılması, devlet destekli koruma çalışmalarının yapılması kullanıcılardan gelen taleplerin başında gelir. Mahallede gözle görülür bir güvenlik problemi vardır. Bu durumdan mahallede yaşayan hemen hemen herkes rahatsızdır. Bu sorunun giderilmesi hem mahalle sakinlerinin hem de bölgeye gelen ziyaretçilerin güvenliği ve huzuru için elzemdir.

Mahallede fazla sayıda kullanılmayan harap yapı bulunmaktadır. Bu yapıları evsizler, madde bağımlıları çoğu zaman kullanmaktadır. Özelikle kış aylarında ısınmak için yapının içinde gelişigüzel yaktıkları ateşten yangın çıkmakta ve beraberinde tarihi doku

zarar görmektedir. Bu yapılara koruma kararları doğrultusunda müdahale edilmeli ve işlevlendirilmelidir.

5.3.4 Alanın Değerlendirilmesi

Bölgedeki fiziksel ve sosyal yapıya dair analizler incelendiğinde bölgenin sahip olduğu değerler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Bölgede bulunan tarihi yapılar,
- 1970'lere kadar inşa edilmiş olan tarihi yapılarla uyumlu, nitelikli apartmanlar,
- Kentsel tarım alanı olan bostanlar ve sur hattı boyunca uzanan yeşil alan,
- Bizans ve Osmanlı mirası,
- Endüstri mirası,
- Surlar.

Bölgedeki tehditler ise aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Yenileme alanlarının kültürel miras üzerinde oluturduğu olumsuzluklar,
- İmar affı,
- Parsellerde tevhid ve ifraz,
- Göç/kullanıcı profilinin değişimi,
- Kültürel mirasın bakımsızlık, terk etme, bilinçsiz kullanıcı, yangın gibi nedenlerle zarar görmesi,
- 1970'lere kadar inşa edilmiş olan nitelikli apartmanların koruma yasası kapsamında olmaması,
- Gazhane ve demiryollarına ait endüstriyel yapı ve çevrelerine yönelik büyük ölçekli dönüşüm projeleri.

Yedikule'nin sahip olduğu sosyal ve kültürel değerler yukarıda sıralanan tehditler sonucunda günden güne yitirilmektedir. Özellikle rant değeri yüksek ve bölgeyle uyumsuz, koruma kavramından uzak projeler kısa vadede alanın hem sosyal hem de fiziksel dokusunu değiştirecek tehditlerdir. Zeytinburnu-Kazlıçeşme arasındaki sahil

kıyısı boyunca görülen yeni yüksek katlı yapılaşmalar bölgenin yakın gelecekte geçirebileceği dönüşümün birer göstergesidir (Şekil. 5.64). Yedikule'deki bostanları da içine alan alanın, yenileme bölgesi olarak belirlenmesinin ardından bostanların yok edilmesi ve bostan olan alanlarda görülen kaçak yapılaşmalar süreci destekler niteliktedir (Şekil 5.66) (Şekil 5.67). Fiziksel ve sosyal dokunun değişimi birbirinin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm değişimlerin ve dönüşümlerin neticesinde geleneksel üretim, konut, sosyal yaşantı gibi değerler kaybolmaktadır. Tüm bu tehditlere rağmen sosyal doku analizleri incelendiğinde bölgede yaşayanların yaşadıkları mahalle ve çevresine bağlarının kuvvetli olduğu görülmektedir. Mahallelinin farkındalığı, koruma ve iyileştirme çalışmaları hakkındaki olumlu düşünceleri yapılacak olan çalışmalar için olumlu katkı sağlayacaktır. Dünya Mirası olan Tarihi Yarımada sınırları içinde bulunan Yedikule'nin koruduğu değerlerin tespiti, belgelenmesi ve elde edilen veriler doğrultusunda koruma önerilerinin geliştirilmesi önemli ve gereklidir. Bu konudaki detaylı koruma ve mühale önerileri hem çalışma alanı sınırları dahilinde hem de belirlenen pilot bölgede hazırlanmış ve 7. bölümde irdelenmiştir.

Şekil 5.64 Bostanlarda yeni yapılaşmalar [80]

Şekil 5.65 Parsellerde tevhid sonucu oluşan yapılar [80]

Şekil 5.66 Yedikule'nin çevresindeki yapılaşmalar [80]

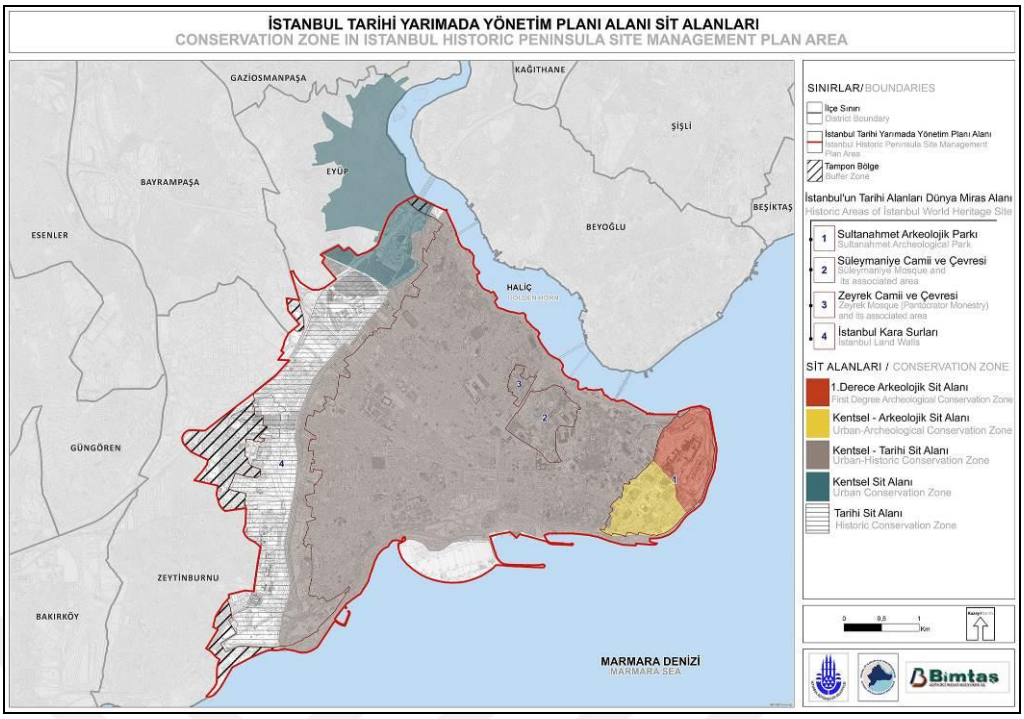
Şekil 5.67 Bostanlara yapılması planlanan farklı projeler [80] [112]

BÖLÜM 6

YEDİKULE İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

1950'li yıllarda İstanbul'da başlayan ekonomik, sosyal ve kültürel yapıdaki değişimlerin etkileri ve sonuçları, bugün Fatih ve Eminönü ilçelerini kapsayan Tarihi Yarımada'da her alanda görülmüştür. İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararı ile eski idari yapılanmaya göre Eminönü ve Fatih ilçelerinin tamamını kapsayan 1562 hektar büyüklüğündeki İstanbul Suriçi, farklı statülerde sınıflandırılarak kentsel ve arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. Bu karara göre, Tarihi Yarımada'nın tamamı Kentsel ve Tarihi Sit Alanı olarak tanımlanmıştır. Bölge, Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı ilan edildikten sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nâzım imar planı çalışmaları başlatılmıştır [113].

Tarihi Yarımada Kara Surları'nın korunması kapsamında, İstanbul Belediyesi Tarihi Alanlar ve Surlar Koruma Bürosu tarafından 1981 yılında "1/5000 ölçekli Kara Surları Bölgeleme Planı" hazırlanmıştır. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 19.06.1981 gün 12850 sayılı kararı eki olan "1/5000 ölçekli Kara Surları Bölgeleme Planı"nda sınırları belirlenen Sur Tecrit Bandı, Tarihi Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. Sur Tecrit Bandı, 02.08.1995 tarih ve 6898 sayılı kararla Tarihi Yarımada Kentsel ve Tarihi Siti Koruma Alanı olarak tanımlanmıştır. 2018 yılı Yönetim Planı Alanı'ndaki sit alanı türleri ve konumları Şekil 6.1'de görülmektedir.

Şekil 6.1 Tarihi Yarımada Yönetim Planı Alanı Sit Alanları[1][114]

05 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren "5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" sit alanlarında; sınırları yerel yönetimler tarafından önerilen ve Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen "yenileme alanı" tanımını getirmektedir. Bu kanun ile yerel yönetimlere ilan edilen yenileme alanlarında koruma planlarından bağımsız olarak "yenileme projeleri" yapmak ve uygulamak konusunda yetki verilmektedir. Yenileme projelerini değerlendirmek üzere farklı yenileme alanlarından sorumlu olan I ve II Numaralı Yenileme Alanı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulları kurulmuştur. 5366 sayılı Kanun; koruma alanlarında "koruma" kavramıyla uyuşmayan "yenileme" eylemini teşvik etmesi, koruma planı kararları dışında alan büyüklükleri, nitelikleri birbirinden farklı yenileme alanlarında proje geliştirmeye imkân vermesi ve bölgenin sosyo-ekonomik yapısının sağlıklaştırılmasına yönelik bir içerik taşımaması açılarından eleştirilmektedir. UNESCO Dünya Mirası Komitesi'nin 2006 yılından itibaren İstanbul'un

[1] Tarihi Yarımada Yönetim Planı, Alan Başkanlığı Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu Tarafından 08/05/2018 tarih ve 01 sayılı karar ile onanmıştır [58].

Tarihi Alanları hakkında almış olduğu kararlarda da aynı eleştirilere yer verdiği izlenmektedir.

2018 yılı Yönetim Planı Alanı'nda 5366 sayılı Kanun kapsamında ilan edilen ve Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan 22 adet yenileme alanı bulunmaktadır. Bu yenileme alanlarından 21 tanesi Fatih ilçesi, biri ise Zeytinburnu ilçesindedir (Çizelge 6.1).

Çizelge 6.1 Yönetim Planı Alanı'nda ilan edilen yenileme alanları [58]

	Yenileme Alanı Adı	Bakanlar Kurulu Onay Tarihi ve Karar No.	Resmi Gazete Sayı ve Yayım Tarihi
1 - 2	Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri 1. ve 2. Etap	03.04.2006--2006/10299 13.09.2006--2006/10961	22.04.2006—26147 13.10.2006--26318
3 - 4	Balat Karabaş, Tahta Minare ve Atik Mustafa Paşa Mahalleleri (Fener-Balat Semtleri) 1. ve 2. Etap	03.04.2006--2006/10299 13.09.2006--2006/10961	22.04.2006--26147 13.10.2006--26318
5	Kürkçübaşı Mahallesi Bulgur Palas Yenileme Alanı	03.04.2006--2006/10299	22.04.2006--26147
6	Davutpaşa Mahallesi Yenileme Alanı	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
7	Atik Mustafa Paşa Mahallesi (Ayvansaray)	03.04.2006--2006/10299	22.04.2006--26147
8 - 9 - 10	Beyazıt Ağa (Sur-1), Ereğli Mahalleleri	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
11	Yedikule-Yenikapı I. Etap (Hacı Evhattin, İmrahor İlyasbey Mahalleleri)	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
12	Yedikule-Yenikapı II. Etap (Hacı Hüseyin, Sancaktar Hayrettin, Kasap İlyas Mahalleleri)	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
13	Yedikule-Yenikapı III. Etap (Yalı, Kasap İlyas, Çakırağa, Kürkçübaşı Mahalleleri)	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
14	Veledi Karabaş, Cambaziye, Hacı Hamza, Hacı Evhattin, İmrahor İlyasbey Mahalleleri (Sur-2)	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
15	Küçük Mustafa Paşa ve Haraççı Kara Mehmet Mahalleleri	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
16	Hüsambey-Kırkçeşme ve Şeyh Resmi Mahalleleri	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
17	Neslişah İlköğretim ve Mimar Sinan Stadı	13.09.2006--2006/10961	13.10.2006--26318
18	Süleymaniye Bölgesi	24.05.2006--10501	22.06.2006--26206
19	Kapalıçarşı ve Çevresi	26.11.2007--12893	25.12.2007--26737
20	Nişanca Sultanahmet Bölgeleri	03.07.2007--12375	20.07.2007--26588
21	Aksaray ve Çevresi Yenileme Alanı	01.04.2013--4599	05.05.2013--28638
22	Zeytinburnu Sur Tecrit Alanı	24.05.2006--10502	23.06.2006--26207

Fatih ilçesindeki yenileme alanlarından 20'si koruma amaçlı imar planlarının yürürlüğe girmesinden önce ilan edilmiştir.[1] Aksaray ve Çevresi Yenileme Alanı ise planlar yürürlükte iken ilan edilmiştir. Tarihi Yarımada (günümüzdeki adıyla Fatih ilçesi) plan hazırlama sürecinde, 5366 sayılı Kanun kapsamında İstanbul Yenileme Alanı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanan avan projeler değerlendirilerek planlara aktarılmıştır (Şekil 6.2).

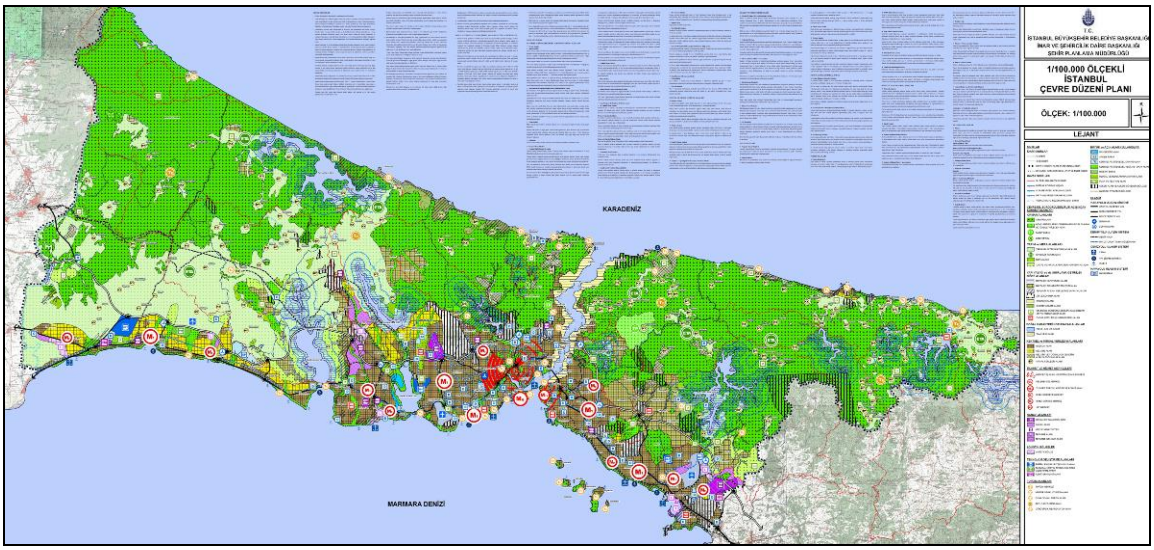
[1] Yenileme Alanları 2006-2007 yıllarında ilan edilmiş, 1/5000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı 30.12.2011 tarihinde, 1/1000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı 04.10.2012 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Şekil 6.2 Fatih Belediye Binası girişinde sergilenen makette çalışma alanı ve yakın çevresi [80]

6.1 İstanbul 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değerlendirilmesi

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı sınırlarında geçerli olan üst ölçekli plan "1/100.000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı"dır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, Şehir Planlama Müdürlüğü tarafından hazırlanan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı 15.06.2009 tarihinde tasdik edilerek yürürlüğe girmiştir (Şekil 6.3). Yönetim Planı kararlarını etkileyen temel planlar ise alanın büyük bir kısmını kapsayan ve Tarihi Yarımada'ya ait Fatih İlçesi Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planları'dır. Yönetim Planı'nın Tarihi Yarımada Kara Surları'nın batısında kalan bölümünde Zeytinburnu, Eyüpsultan ve Bayrampaşa ilçelerinin nazım ve uygulama imar planları geçerlidir.

Şekil 6.3 1/100.000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı, 2009 [115]

Planın amacı; "İstanbul'a; sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal kimlik değerleri ile özdeşleşen, kentin öncelikle kültür ve turizm alanlarındaki üstünlüklerini ön plana çıkartan, çevresel, ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirlik ilkelerini mekâna yansıtarak yaşam kalitesini yükselten, ekonomik yapısını bilim ve teknolojiye dayalı ticaret ve hizmet ağırlıklı bir ekonomiye dönüştüren, etkin ve katılımcı bir kent yönetimi/yönetişimi yapılandırmasında, kurumsal ve mekânsal planlarını verimli bir araç olarak kullanan küresel ölçekte güçlenmiş bir kent statüsü kazandırmak" olarak belirlenmiştir [116].

Şekil 6.4 1/100000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, 2009 [115]

Çalışma alanı olan Yedikule'yi içine alan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda Tarihi Yarımada ve Sit Koruma Alanlarına yönelik olarak geliştirilen ana plan kararları aşağıdaki gibidir:

- *Tarihi Yarımada'nın sahip olduğu geleneksel merkez işlevini ve canlılığını yitirmemesi için karma kullanımlı konut, turizm, idari tesis ve geleneksel ticaret alanları Plan'da geleneksel merkez (MG) olarak işaretlenmiştir.*
- *İstanbul'un sahip olduğu kültür ve turizm potansiyeline vurgu yapılarak Tarihi Yarımada için "kültür odaklı turizm" (TK) kararı alınmıştır.*
- *Tarihi Yarımada'da bulunan birtakım kentsel ve bölgesel donatı alanlarını bölgenin dışına taşıyarak, Tarihi Yarımada'nın yoğunluğunun azaltılması amaçlanmıştır.*
- *Silüet çalışmalarının bütüncül olarak yapılması gerektiği belirtilmektedir. Tarihi Yarımada'da alt ölçekli ve detaylı çalışmaların "Tehlike Altındaki Dünya Mirası" (World Heritage in Danger) listesine alınma tehdidi altındaki alanlarda yapılmasının altı çizilmiştir.*

1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda Tarihi Yarımada ve Sit Koruma Alanlarına yönelik olarak ulaşım hedefleri aşağıdaki gibidir:

- *Kent içi ulaşımın planlanmasında, ulaşım ağı, yüksek kapasiteli raylı toplu taşıma sistemlerine dayanmalıdır.*
- *Şehir içi denizyolu hatlarının özellikle raylı sistemler ile bağlantısı planlanarak, toplu taşımada denizyolu hatlarının kullanım yüzdesinin artması amaçlanmıştır.*
- *İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda Tarihi Yarımada Sit Koruma Alanları sınırları içinde; merkezi iş alanı ve bütünleşme bölgesi (MİA), geleneksel merkez alanı (MG), turizm merkezi alanı (TM) (Yedikule ve Sultanahmet Bölgesi), kültür odaklı turizm alanı (TK) (Aksaray bölgesi), kentsel ve bölgesel donatı alanları (D) (Beyazıt İstanbul Üniversitesi Kampüsü ve Vatan Caddesi aksındaki metropoliten donatı alanları), kentsel ve bölgesel yeşil alanlar ve spor alanları (Marmara ve Haliç Sahili ile Kara Surları yeşil kuşak ile çevrelenmiş) ve meskun alanlar planlanmış olup, mevcut*

demiryolu, Boğaziçi Tüp Tünel Geçişi ve raylı toplu taşıma sistemleri ile denizyolu ulaşımına ait iskeleler korunmuştur.[1]

6.2 Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Değerlendirilmesi

Plan kararlarında öncelikle 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın ana yaklaşımı aktarılmıştır.[2] Tarihi Yarımada sınırları içinde farklı kurumların yetki ve sorumluluğunda olan alt bölgeler bulunmaktadır. Bununla birlikte Tarihi Yarımada'nın tamamı sit alanı olduğu için yapılacak tüm planlar koruma kurulu onayından geçmek zorundadır. Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı oluşturulurken koruma bölgeleri, turizm merkezleri ve yenileme alanlarının incelendği, arazi kullanım kararları değerlendirildiği Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu'nda belirtilmiştir. İstanbul'un Tarihi Alanları Dünya Mirası Alanı'ndaki plan kararlarının da ayrıca incelendiği vurgulanmıştır.

Koruma bölgeleri, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında belirlenmiş çeşitli koruma öncelikli yapıları ve çevrelerini içeren alanlardır. Bu kapsamda;

- *Geleneksel karakterini, dokusunu ve fiziksel özelliklerini koruyan Süleymaniye, Zeyrek ve Hanlar Bölgesi, Cankurtaran gibi alanlar,*
- *Geleneksel karakteri, dokusu ve fiziksel özellikleri kısmen korunmuş, fakat kentsel sit ve siluetleri yüksek yoğunluklu yeni yapılanmalarla bozulmuş olan Haliç'in kuzey ve güney yamaçları, Yedikule, Yenikapı,*
- *Önemli anıtsal yapı, sivil mimarlık örnekleri ve arkeolojik buluntuların bulunduğu Süleymaniye, Zeyrek, Küçük Ayasofya, Kadırga, Kapalıçarşı Hanlar Bölgesi, Sultanahmet, Bizans Surları, Yedikule, Edirnekapı, Yenikapı gibi* ***kentsel sit alanlarına*** *ilişkin alt ölçekli plan aşamalarında ayrıntılı koruma projelerinin hazırlanması gerektiği belirtilmiştir* [116].

[1] Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu'ndan alınmıştır.

[2] Plan kararları 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu'ndan alınmıştır.

Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında koruma öncelikli yapıların ve çevrelerinin önem ve yoğunluğuna bağlı olarak 1., 2. ve 3. Derece Koruma Bölgeleri tanımlanmıştır. 2. Derece koruma bölgeleri, genellikle 1. Derece koruma bölgelerine yakın alanlardır. Geleneksel yol dokusu, mimari karakteri ve kültürel özellikleri günümüze kadar kısmen korunmuş alanlar bu alanlar plan açıklama raporunda, Cankurtaran, Gedikpaşa, ve Nişanca Kentsel Bölgeleri, Küçük Mustafapaşa, Zeyrek, Balat, Ayvansaray, Samatya, Yedikule Kentsel Bölgeleri ve Yalı mahallesi olarak belirlenmiştir [116]. Bu konuda;

- *Bu alanlarda geleneksel dokunun yaşatılması için mevcut ahşap ya da kagir yapıların sıhhileştirilerek, asıl fonksiyonları ile korunması,*
- *2. Derece Koruma Bölgelerinde yeni yapılanmalarda, bölgenin geleneksel yapım tekniği ve geleneksel malzeme kullanımına uymayan uygulamalara izin verilmemesine ve özellikle anıt eser komşuluğundaki, kültür varlığı bulunmayan boş parsellerdeki yeni yapılaşmalardaki irtifaların, anıt eserin orjinal saçak yüksekliğini aşmaması,*
- *Ayrıca bodrum kat yapılabilmesi için bir üniversite tarafından arkeojeofizik yöntemler ile (jeoradar, jeomanyetik ve jeoelektrik) araştırma sonucunda arkeolojik kalıntıya rastlanmaması halinde ilgili koruma kurulu kararına göre uygulama yapılacağı,*
- *Mümkün olduğunca yol genişliklerine müdahale edilmemesi belirtilmiştir. Yeni yolların açılması zorunlu hallerde uyulması gereken plan kararları geliştirilmiştir. Meydanlarda yayalaştırmaların yapılarak araç trafiğinin azaltılması,*
- *Kentsel tasarım projeleri, bölge genelinden yapı detayına inecek şekilde detaylı ve 3. boyuta dair çalışmaları da kapsayacak şekilde tasarlanmalıdır.*
- *2.derece Koruma Bölgelerinde, Tarihi Yarımada'da üst üste katman oluşturarak gelen kültür varlıklarının birlikte korunması esasına dayalı, üst kültüre ait kayıp eski eserlerin ihya edilebilmesine yönelik plan kararları alınmıştır* [116].

Koruma planı hazırlanmadan önce planlanacak bölgeye ait yeraltı ve yer üstü kültür varlıklarının tespit ve tescil çalışmaları detaylı bir şekilde yapılmalıdır. Sağlıklı bir plan altlığının oluşturulması için de bu durum gereklidir. Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı

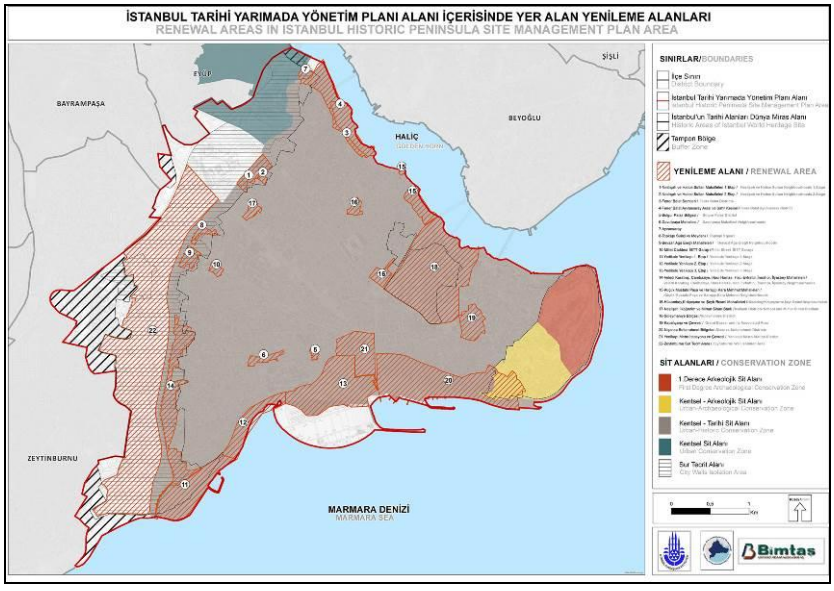
Nazım İmar Planında, plan eki Tarihi Yarımada Kültür ve Tabiat Varlıkları Yeraltı-Yerüstü Envanter Paftaları ve Listeleri ile Kaynaklarla Mevcut ve Kayıp Eski Eser Araştırma Paftaları ve Listeleri çalışmasında yer alan kayıp tescilsiz eserlerin ihyası hakkında; Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 5.11.1999 gün ve 660 sayılı "Taşınmaz Kültür Varlıklarını Gruplandırılması, Bakımı ve Onarımları" konulu İlke Kararı ile tanımlanan Yeniden Yapma (Rekonstrüksiyon) maddesi çerçevesinde çalışmalar yapılmıştır (Çizelge 6.2).

Çizelge 6.2 Çalışma alanı ve yakın çevresinde ihya edilecek yapı listesi[1] [60]

İLÇE	MAHALLE	ADA	PARSEL	ORJİNAL ADI	CİNSİ	PLANDAKİ FONKSİYON	MÜLKİYET	NOT
FATİH	İMRAHOR	1265	18	FATİH CAMİ	CAMİ	KÜLTÜREL TESİS ALANI	HAZİNE	ORJİNAL YERİNDE KONTUR DEĞİŞİKLİĞİ
FATİH	İMRAHOR	2384	1	BUCAKBAĞI MESCİDİ	MESCİT	CAMİ	KAMU	ORJİNAL YERİNDE İHYA
FATİH	İMRAHOR	1266	1	KULE HAMAMI	HAMAM	SAĞLIK TESİSLERİ ALANI	KAMU	ESKİ KAYNAKLARA GÖRE YERİ 1257 ADA 16 PARSEL

Kayıp eski eser ihyası sadece Koruma Kurulu tarafından tescil edilmiş olan ve yeterli bilgi ve belgesi olan kayıp eski eserler için geçerli olmalıdır. Yeterli bilgi ve belgesi olmayan eski bir eserin ihyası sadece tarihi bir yanılgı yaratacaktır.

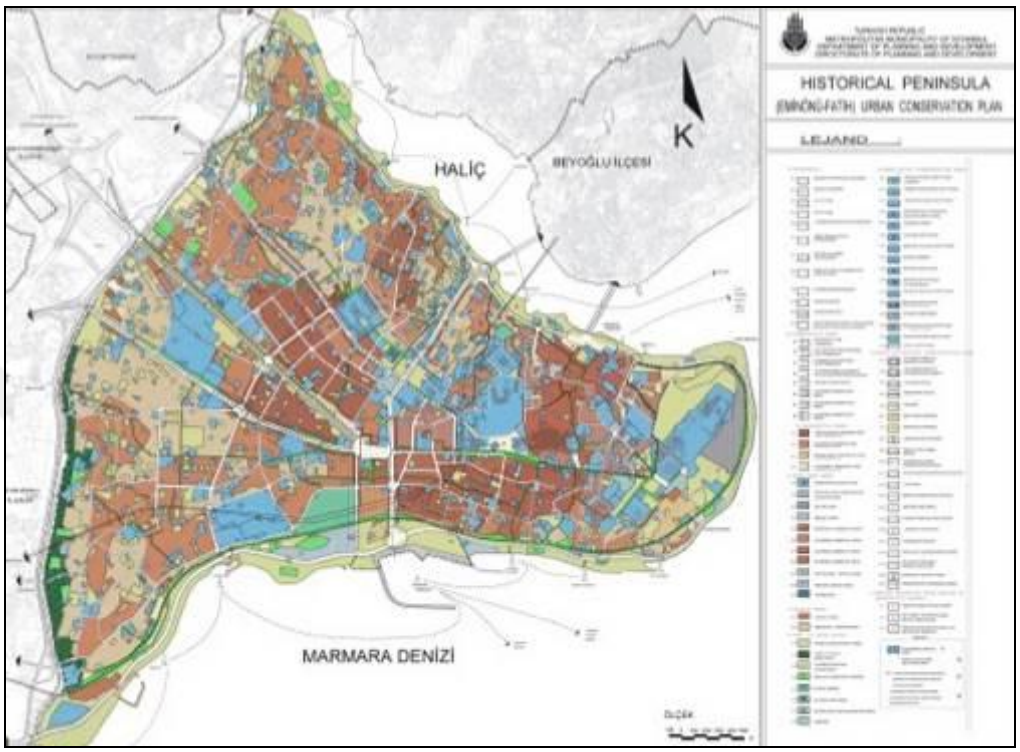
Tarihi Yarımada'da; 5366 sayılı "Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" çerçevesinde belirlenmiş 21 adet yenileme alanı bulunmaktadır (Şekil 6.5).

Şekil 6.5 Yönetim Planı Alanı'ndaki Yenileme Alanları [114]

[1] Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda İhya Edilen Tescilsiz Kayıp Eserlerin Dağılımı tablosundan oluşturulmuştur.

- *Yenileme alanlarında konut-ticaret-turizm-konaklama gibi fonksiyonlar, sağlık-eğitim-sosyal-kültürel alan, yönetim alanı, park ve çocuk oyun alanları gibi donatılar koruma amaçlı imar planlarında önerilen fonksiyonlar ve plan bütünlüğünü bozmamak koşulu ile yer alabilir* [116].

Şekil 6.6 Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı [117]

Tarihi Yarımada içindeki bostan alanları 1875 tarihli Sur İçi Bostan Alanları Haritası ile belirlendiği ve günümüzde bu alanların çoğunun üzerinde yapılaşma bulunan alanlar olup niteliklerini kaybettiği plan raporunda bahsedilmiştir. Bu çerçevede 12.07.1995 gün ve 6848 sayılı ve 06.12.1996 gün ve 7981 sayılı İstanbul I.No'lu K.T.V.K.Kurulu kararları uyarınca halen boş ve yeşil dokusu korunmuş bostan alanları bölge ihtiyacı olan gerekli soyal donatı alanları sağlanması sonrasında yeşil alan olarak planlara aktarıldığı belirtilmiştir. İstanbul'da geçmişten beri gerçekleştirilen kentsel tarım uygulamalarının desteklenmesi, alt ölçekli planlarda yeni kentsel tarım olanaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması Plan'ın tarım konusundaki önceliklerinden biri olmalıdır. Fakat Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda yenileme alanı sınırında olan 1500 yıldır tarım yapılan bostan alanlarının küçüldüğü, açık spor ve aktivite alanları, konut alanı bölgelemelerinin yapıldığı görülmektedir (Şekil 6.6).

Günümüzde tarihi çevrelerde gerçekleştirilen yenileme çalışmalarının çevresiyle uyumlu, sürdürülebilir yenileme yaklaşımlarına sahip olması gerekmektedir [118].

Plandaki işlevlerin yer seçimi ilkesi; Tarihi Yarımada'nın tarihsel ve kültürel kimliğini koruyucu, vurgulayıcı ve öne çıkarıcı fonksiyonların tespit edilerek paralel uygulamalarla güncel ihtiyaçların karşılanması ve sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesi şeklinde olduğu belirtilmiştir. Bu ilke çerçevesinde;

- *Tarihi Yarımada tamamında desantralizasyon yapılacak, iyileştirilecek ve işlevlendirilerek korunacak alanlar kararlaştırılmıştır.*
- *Mevcut konut dokusunun korunması ve tarihi dokunun sıhhileştirilmesi hedeflenmiştir.*
- *Envanteri bulunan ve planlarda ihyası kararlaştırılan eski eserlerin orijinal yüksekliklerini korumak koşuluyla,*

- +50 rakım sınırları üstünde kalan alanlarda bina yüksekliği Hmaks:9,50 m'yi, +40 rakım sınırları üstünde kalan alanlarda bina yüksekliği Hmaks:12,50 m'yi geçemeyeceği,

- Marmara ve Haliç kıyılarındaki ilk sıra adalarda anıt eser ve sivil mimarlık örneğine rastlanmaması durumunda Hmaks:9,50 m'nin geçilemeyeceği,

- Kara Surları İç Koruma Alanı'ndaki konut bölgelerinde Surların siluetini korumak maksadıyla Hmaks:6,50 m'nin aşılamayacağı uygun görülmüştür.

- Tarihi Yarımada'da yapılaşmanın Hmaks:15,50 m'den yüksek irtifada olamayacağı genel ilke olarak oluşturulmuştur.

Yukarıda söz edilen kararlar düşünüldüğünde, Prost'un planında belirtilen sınırı aşmamak, tüm yapılar için ve her yerde geçerli olmak üzere, +40 kotu üzerine, "Görülen en yüksek cephe 9.50 m. yi (yanında, yakınında korunması gerekli eski eser yapı var ise, onun yüksekliğini aşmamak üzere) geçmeyecek şekilde", 9.50 metreden fazla irtifada inşaata izin vermemektir. +40 kotu altında verilen irtifalarda da bu ilke dikkate alınmalı; yapılara, +40 kotu üzerinde kalan kısmı 9.50 m. yi geçmeyecek biçimde irtifa verilmelidir.

Yukarıdaki kriterler ve mevcut durum göz önüne alınarak plandaki yoğunluk değerleri ise şu şekilde belirlenmiştir;

- *Çok Yüksek Yoğunluklu Konut Alanları*

- *Yüksek Yoğunluklu Konut Alanları*

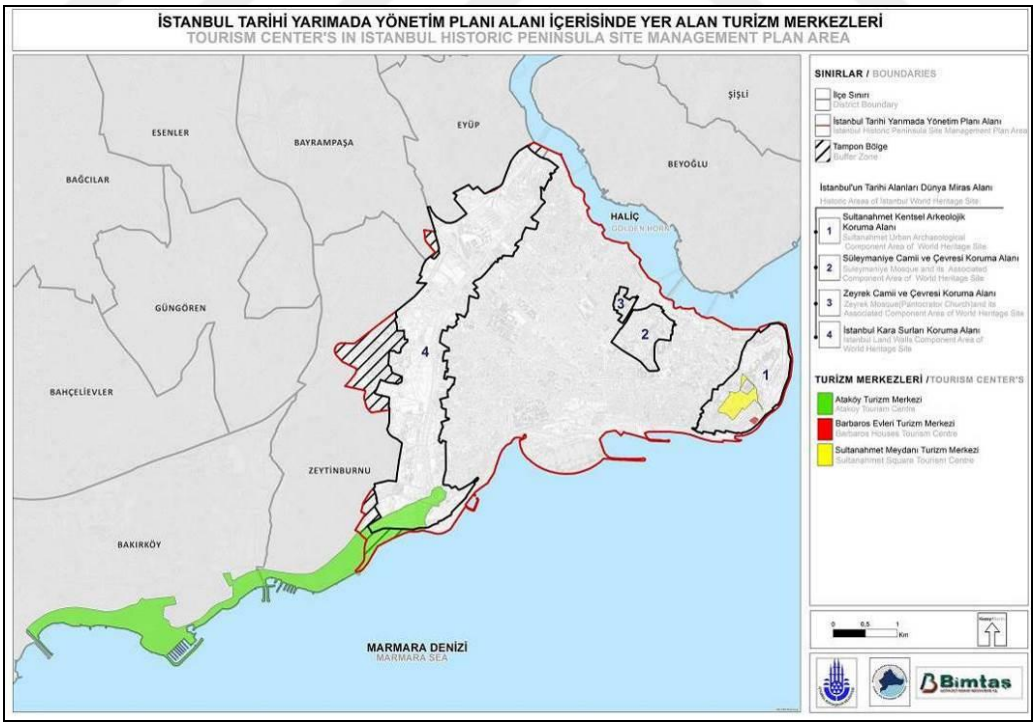
- *Orta Yoğunluklu Konut Alanları*

- *Az Yoğunluklu Konut* olarak belirlenmiştir.

- *Tarihi Yarımada'nın tarihsel süreçte uzun yıllar yönetim merkezi olmasından dolayı Türkiye Cumhuriyeti'nin ve İstanbul ilinin birtakım merkez fonksiyonları burada konumlandırılmıştır.*

- *Ticaret alanları; geleneksel ticaret alanları, 2. derece ticaret alanları ve 3. derece ticaret alanları olarak belirlenmiştir.*

- *Konaklama alanları; konaklama tesis alanları ve konut+konaklama olarak belirlenmiştir. Alanda halen yürürlükte olan ve sınırları planlara işlenen üç adet turizm merkezi bulunmaktadır.*

Şekil 6.7 Yönetim Planında belirlenen turizm merkezleri [114]

Tarihi Yarımada, barındırdığı hemen hemen her döneme ait eski eser yapı ve mekanları ile bunların sergilendiği bir açık hava müzesi durumundadır. Bu sebeple turizm açısından da dünyanın önemli turizm merkezlerinden biri olma özelliğine sahiptir. Tarihi Yarımada'da; 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu çerçevesinde belirlenmiş, Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilmiş üç turizm merkezi bulunmaktadır. Bunlar Sultanahmet Meydanı Turizm Merkezi, Eminönü Barbaros Evleri Turizm Merkezi ve Yedikule (Ataköy) Turizm Merkezi'dir. Yedikule (Ataköy) Turizm Merkezi 4,12 hektar büyüklüğe sahiptir. Yedikule (Ataköy) Turizm Merkezi'nin sınırları Şekil 6.7'de görüldüğü gibi Yedikule Zindanları'nda bitmektedir. Alanın turizm faaliyetleri için kullanılması doğru bir karar olmakla birlikte, planın hayata geçmesi ile bölgede günübirlik turist sayısında artış olması beklenen bir sonuçtur. Planda "Konaklama+Kültür" işlevli olarak belirlenen Yedikule'deki TCDD Cer Atölyelerinin ve Yedikule Gazhanesi'nin tamamının turizme hizmet verecek sosyal-kültürel işlevli yapılar olarak önerilmesi alınan turizm faaliyetleri doğrultusunda doğru bir karar olacaktır (Şekil 6.8).

Şekil 6.8 TCDD Cer Atölyeleri'nde yürütülen yapım çalışmaları [80]

Koruma konusunda dikkat edilmesi gerekli konuların başında, Tarihi Yarımada'nın ulaşım sorunu gelmektedir. Yedikule-Yenikapı arasındaki sahil yolu ve onu takip eden

Atatürk Bulvarı, Tarihi Yarımada'nın özel araç kullanımı ve yoğun bir transit trafiğin tercih ettiği yoldur. Tarihi Yarımada'nın batı ve kuzey bölgeleri ile bağlantılarını kurmak ve Yenikapı'da yer alan ulaşım transfer alanındaki entegrasyonun oluşturulması amacıyla söz konusu arterler planlara 1. Derece Yol olarak aktarılmıştır [116]. İmrahor İlyasbey Caddesi ise 2. Derece yol olarak belirlenmiştir [116]. *"Raylı Sistem güzergahları olarak Marmaray ile Yedikule-Sirkeci Banliyö Güzergahının yaya aksları ile desteklenmek şartı ile Yüzeysel Toplu Taşıma Sistemleri (Cadde Tramvayı) olarak birlikte düzenlenebileceğI"* hükmü getirilmiştir [116]. Yedikule-Sirkeci hattının tramvay hattı olarak düzenlenebilmesi öngörülmüştür. Bu düzenlemedeki amaç Yenikapı'da bulunan ulaşım aktarma istasyonuna ve Sirkeci'den geçen cadde tramvayı ile bağlantının yapılabilmesidir. Bu çerçevede planda gösterilen TCDD Demiryolları Aksları ve istasyon yerler istasyon alanları içindeki kullanımlar yukarıdaki çerçevede mevcut Yedikule-Sirkeci DDY banliyö güzergahı yaya aksları ile desteklenmek şartı ile DDY aksı ve Yüzeysel Toplu Taşıma Sistemleri (Cadde Tramvayı) olarak birlikte düzenlenecektir. Güzergah üzerindeki Korunması Gerekli Kültür Varlıkları Envanteri'nde yer alan korunması gerekli kültür varlığı nitelikli istasyon yapıları ilgili Koruma Kurulu uygun kararı ile sosyal kültürel amaçlı kullanılacaktır [116].

Yaya yolu düzenlemesi olarak Tarihi Yarımada'da farklı rotalar belirlenmiştir. Bu düzenlemelerden biri, Samatya'dan başlayarak, kuzeybatısındaki Sümbül Efendi Külliyesi ve Silivrikapı ve batısındaki Yedikule yönüne ana yaya ulaşım güzergahları oluşturulmasıdır.

6.3 Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Değerlendirmesi

Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nın üst ölçekli plana uygun olarak hazırlandığı belirtilmiştir. Planda gösterilen Dünya Mirası Alanları İstanbul'un Dünya Mirası Listesine kayıtlı alanlarını (Sultanahmet, Zeyrek, Süleymaniye, Kara Surları) içermektedir. Bu alanlar; plan notlarının 1. derece koruma bölgelerine ilişkin hükümleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. 1. derece koruma bölgeleri için aşağıdaki notlar tanımlanmıştır.

- *Kültür varlığı anıt eser ölçeğindeki 1. derece koruma bölgelerinde, anıt esere cephesi olan sokaklar ölçeğinde ivedilikle kentsel tasarım projeleri yapılacaktır.*

- *1. derece koruma bölgelerinde; anıt eserler niteliksiz eklentilerinden arındırılacak, geleneksel sokak dokusu korunacak ve yaya yolu haricinde yeni yollar açılmayacak, koruma bölgelerini birbirine bağlayacak yaya güzergâhları oluşturulacaktır. Geleneksel dokuyu bozmayacak kentsel tasarım projeleri hazırlanacak ve "Fatih İlçesi, Tarihi Yarımada (1. Derece Arkeolojik, Kentsel Arkeolojik, Kentsel, Tarihi Sit Alanları) Silueti" referans alınacaktır.*
- *1. derece koruma bölgelerinde tevhit ve ifraz yapılamaz. Bölgenin fiziksel ve sosyal kalitesini artıracak donatı alanı için Koruma Kurulunun kararı ile tevhit ve ifraz yapılabilir.*
- *Tarihi Yarımada korunması gerekli kültür varlığı anıt eser ve sivil mimarlık örneklerinin yoğun olduğu alanlarda, sokakların özgün yol kotu seviyesine getirilmesi gereklidir.*
- *Envanter kaydı bulunmayan boş parsellerdeki yapılaşmalar için bulunduğu dokuyu bozmayacak uygulamalara Koruma Kurulu onayı ile müsade edilecektir.*
- *Koruma Kurulu kararı ile zorunlu durumlarda fiziksel ve teknik altyapı düzenlemeleri, bölgenin sosyal-kültürel-geleneksel doku özelliklerini bozmadan uygulanabilir.*
- *Korunması gerekli sivil mimarlık örneği yapıların özgün biçimi ile korunması gereklidir. Restorasyon sırasında Koruma Kurulu kararı ile kat mülkiyetine geçiş düzenlenebilir.*

Tarihi Yarımada içinde yeni yolların düzenlenmemesi ve mevcut yol güzergahların korunması, mevcut dokunun korunması açısından önemlidir. Özellikle yol yapım çalışmaları için parsellerin tevhit ve ifrazından kaçınılmalıdır. Tarihi Yarımada'da pek çok yapının sokak cephesi, özgün sokak kotu değişen yollardan dolayı yeraltında kalmıştır. Yedikule'de bodrum kata sahip yapıların çoğunun bodrum kat pencere ve kapıları yükselen yol kotundan etkilenmiştir. Bu yüzden mevcut sokak kotlarının özgün seviyelerine indirilmesi doğru bir karardır. Tarihi Yarımada genelinde ulaşım problemi ise bir başka önemli konudur. Bu sorunu çözmek için yeraltı toplu taşıma sistemlerine ağırlık verilmekte ve binlerce yıllık yerleşim katmanına sahip bölgenin, yeraltı ve yerüstü tarihi geçmişine gereken önem verilmemektedir. Marmaray projesinin bir

bölümü Yedikule'de yeraltından geçmekte olup zaten bakımsız ve yıpranmış olan sivil mimarlık örneği yapıları strüktürel açıdan olumsuz etkilemektedir. Fiziksel ve teknik altyapı düzenlemeleri yapılırken gerek çalışma öncesinde gerekse kazı çalışmaları esnasında elde edilen veriler uzman ekipler tarafından detaylı belgelenmeli ve hatta gerekirse planlanan projeler iptal edilerek başka alternatif projeler gerçekleştirilmelidir.

BÖLÜM 7

KORUMA ve MÜDAHALE ÖNERİLERİ

Tarihi çevre koruma kavramı 2. Dünya Savaşı sonrasında gelişme göstermiş, savaş esnasında zarar gören tarihi yapıların korunması üzerine çalışmalar ve fikirler geliştirilmeye başlanmıştır [119]. Tarihi dokuda geleneksel malzeme ve yöntemlerin kullanılmasıyla kültürel miras aktarımı sağlanır. Fakat yeni yapı teknolojilerinin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte tarihi dokuyla uyumsuz yapılar görülmeye başlanmıştır. Tarihi alanların birer çöküntü alanı haline gelmemesi için eski ve yeninin birarada tarihsel sürekliliği devam ettirmesi gerekmektedir. Tarihi dokuda yeni yapı tasarımında eski–yeni yapı arasında kurulacak ilişkinin belirlenmesi zorlu bir süreçtir. Çalışmalar geleneksel dokuyu bozmadan gerçekleşecek değişimler olarak değerlendirilmelidir.

Savaş sonrası yıkılan ve yok olan kentlerin yeniden inşası ve kültürel mirasının korunması amacıyla çalışmalar gerçekleştirilmiş ve 1931 yılında Atina Bildirgesi yayınlanmıştır. 1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü ise, Atina Bildirgesi'ni temel alarak bildirgedeki koruma çerçevesini detaylandırmıştır. Koruma planının içeriğinin belirlenmesi açısında ise 1987 tarihli "Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması için ICOMOS Bildirgesi" önemlidir. Bildirgede, tarihi kentsel alanlar ile yeni kent alanlarının uyumu ve korumada birlikte değerlendirilmesi, planda önerilen yeni işlevlerin tarihi alanların özelliklerine uygun olması, tarihi dokuların çevre düzenlemelerine ilişkin kararları hazırlanacak koruma planı içeriğinde dikkat edilmesi gereken öne çıkan kararlardır [120].

Dünyada New York, Londra gibi şehirlerde görülen soylulaştırma faaliyetleri 1950'li yıllarda görülmeye başlanmıştır. Türkiye'de de paralel olarak kentleşme hareketleri

1950'li yıllarda ivmelenmiş, tarihi kent dokularından modern kent yaratma çabaları içinde soylulaştırma projeleri 1970'lerin sonlarında yaygınlaşmış, günümüze kadar devam etmiştir [121][122]. Yenileme ve değişim-dönüşüm hareketlerinin başlangıcı olan bu yıllar aynı zamanda bu uygulamaların koruma ile çeliştiğinin de tartışılmaya başlandığı yıllardır. Kent planlamasında tarihi kent dokuları "çöküntü alanı", "yenilenmesi gereken alan" olarak değerlendirilmiştir. 1950'li yıllarda değişimini hızlı bir şekilde gerçekleştiren Tarihi Yarımada'da göç, nüfus artışı, artan konut ihtiyacı, sosyal dokunun değişimi de izlenmektedir. 1954 yılında kabul edilen 6217 sayılı kanun ile kat mülkiyeti hakkının tanınmasıyla geleneksel müstakil aile konutları yıkılarak çok katlı apartmanlar yükselmeye başlamıştır. Yeni yapılaşmalar arasında sıkışıp kalan tarihi dokular ikinci planda kalarak algılanmaları zorlaşmıştır [123]. Sonuç olarak fiziki mekandaki değişim kaçınılmaz olmuş ve tarihi kent dokularının bütüncül koruması gerçekleştirilememiştir. 1960'lı yıllara kadar koruma tek yapı ölçeğinde ele alınmış tarihi ve geleneksel dokunun korunması ve geliştirilmesi konularında kapsamlı yasal düzenlemeler getirilmemiştir [124]. 1975 yılındaki Avrupa Mimari Miras Yılı nedeniyle kongre sonunda yayınlanan "*Amsterdam Deklerasyonu*" sonucunda Türkiye'de kurallı, kapsamlı ve detaylı envanter çalışmaları başlatılmış, 1980'li yıllardan sonra da belgeleme çalışmaları devam etmiştir [124].

1980'li yıllar 1983 yılında kabul edilen 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" ile tarihi ve kültürel alanların korunması amaçlanmıştır. 2005 yılında kabul edilen 5366 sayılı yasa ile tarihi sit alanı olarak ilan edilmiş alanlardaki belirlenen bölgeler yenileme alanı olarak ilan edilmiş, Yedikule'nin bir bölümünün de içinde bulunduğu ve Sulukule, Tarlabaşı, Ayvansaray gibi kentin tarihi semtleri ve sokakları imara ve inşaata açılmıştır [114][121]. Sulukule ve Tarlabaşı semtlerinde gerçekleştirilen yenileme çalışmalarında görüldüğü gibi uygulamaların amacı yapıların fiziki durumlarının değiştirilmesi üzerine kurgulanmıştır. Oysaki uygulamadaki amaç her biri tarihi değer olan bu yapıların tek tek özgün kütle, cephe, malzeme özelliklerine göre restore edilmesi olmalıdır. Sonuç uygulamalara bakıldığında tarihi ve özgün kimliğe sahip bina ve sokak dokuları yitirilmiş, kullanıcılarını yüksek gelir grubuna mensup kişilerin oluşturduğu, soylulaştırma projeleri olduğu görülmektedir. Uygulamalardaki en büyük sorunlardan biri de mevcut sosyal dokunun sürece dahil

edilmemesi ve korunmamasıdır. Halbuki ilgili belediye ve kurumların halkın sürece tam katılımını sağlaması, proje ve süreçle ilgili bilgi aktarımını zamanında ve eksiksiz yapması bu sürecin en temel unsurudur. Benzer uygulamalar ve süreçler günümüzde Yedikule'yi de tehdit etmektedir. Bu yasa sura paralel gelişim göstermiş olan İstanbul'da nadir olarak varlığını sürdüren kent içi yeşil alanları olan tarihi bostanlar için de birer tehdittir. Bu yeşil alanların varlığını sürdürmesi kentin tarihsel belleği ve karakteri olan surların korunması için de gereklidir [125]. "Yedikule-Belgradkapı Arasında Kara Surları İç Koruma Rekreasyon Projesi" kapsamında halen üretim yapılan tarihi bostanlar moloz ile doldurulmuş gelen tepkiler üzerine çalışmalar durdurulmuştur. Kentsel sit alanı içinde ve tampon bölgede yükselen yapılar tarihi dokuyu baskılamakta ve yok etmektedir.

Tarihi Çevreler kent kimliğini belirleyen önemli ve vazgeçilmez parçalardır. Tarihi çevrenin korunması ancak bütüncül bir yaklaşımla mümkündür. Kültürel mirasın korunması ve yaşatılması ancak bu yolla mümkün olacaktır. Türkiye'nin UNESCO'ya üye devletler arasında olmasına rağmen tarihi kentsel kültürel mirasın korunması konusunda ciddi sorunlar yaşanmaktadır. İstanbul Tarihi Yarımada tarihi sosyal, kültürel, arkeolojik ve mimari mirası bakımından çok katmanlı, zengin ve eşsiz bir bölgedir. Bölge içindeki korunması gerekli kültür varlıklarına ilişkin alınan koruma kararlarının ve uygulamaların bütüncül olarak ele alınmaması koruma sorunlarının başında gelir.

Çalışma kapsamında Yedikule ve yakın çevresinin sosyal, kültürel ve mimari dokusunun korunması ve sağlıklaştırılması için öneriler hazırlanmıştır.

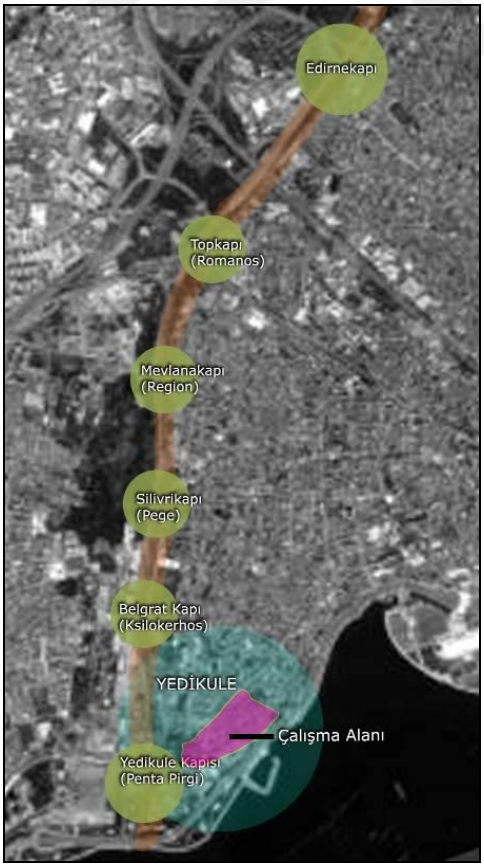
7.1 Arazi Kullanımı ve Ulaşıma Yönelik Kararlar

Bölgede ulaşım için getirilen önerilerin tarihi dokunun korunmasını sağlaması amaçlanmıştır. Yedikule'de yapılan alan çalışmaları sırasında sokakların darlığı ve araç trafiği dikkat çeken unsurların başındadır. Otopark sorunu ise yaşayanlar için önemli bir problemdir. Sokaklarda tek veya iki sıra olarak araçlar park etmektedir. Boş parsellerin çoğunlukla bölge sakinleri tarafından otopark olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yolların darlığı bahane edilerek yapıların yıkılması ile yol genişletme çalışmalarına kesinlikle izin verilmemelidir.

Araçların sokaklara park etmesi dar olan kaldırımlarda yayalar için yürümeyi zorlaştırmaktadır. Ayrıca yapıların önlerini kapattığından sokak silüetlerini ve anıtların çevresinin de algılanmasını engellemektedir. Tek yönlü araç trafiği olan Gençağa Sokak'ın araç trafiğine kapatılarak yayalaştırılması uygun görülmüştür. Bu kararın alınmasında yaya trafiğinin çok olması, mevcut sokak peyzaj düzenlemesi ve sosyal amaçlı kullanılan yapıların varlığı etken olmuştur.

Yedikule sahip olduğu gerek anıtsal yapılar gerekse geleneksel yerel konutlar açısından zengindir. Bu yapılar Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ilişkin önemli birer belgedir. Sahip olduğu bu değerler ve Tarihi Yarımada'daki tarihi merkezlere olan konumu kültür turizmi için önemli bir bölge olmasını sağlar. Yedikule'nin turizm açısından potansiyellerinin değerlendirilmesi için tarihi gezi rotaları oluşturulabilir. Yakın çevresindeki mevcut anıtsal yapılar ve çevreleri ele alındığında önerilecek iki alternatif rota şu şekilde olabilir;

- Rotalardan ilki Edirnekapı- Yedikule boyunca uzanan Kara Surları'nı takip eder, çalışma alanı ve İmrahor Camisi rotaya eklenebilir (Şekil 7.1).

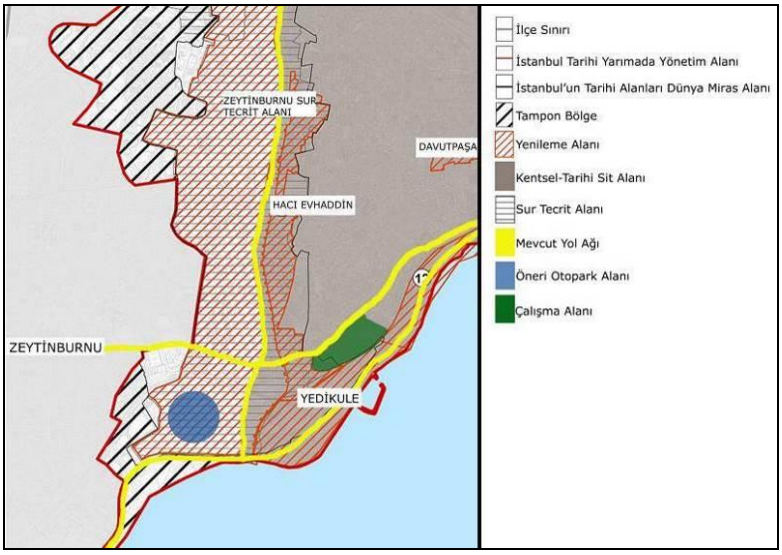
Şekil 7.1 Öneri Rotası 1 üzerindeki yapılar [80]

- İkinci rota ise Mese Yolu'nu takip eden güzergah boyunca varolan Yedikule-Samatya-Kocamustafapaşa-Cerrahpaşa-Haseki semtlerinden geçerek Aksaray'a kadar devam edebilir (Şekil 7.2).

Şekil 7.2 Öneri Rotası 2 üzerindeki yapılar [80]

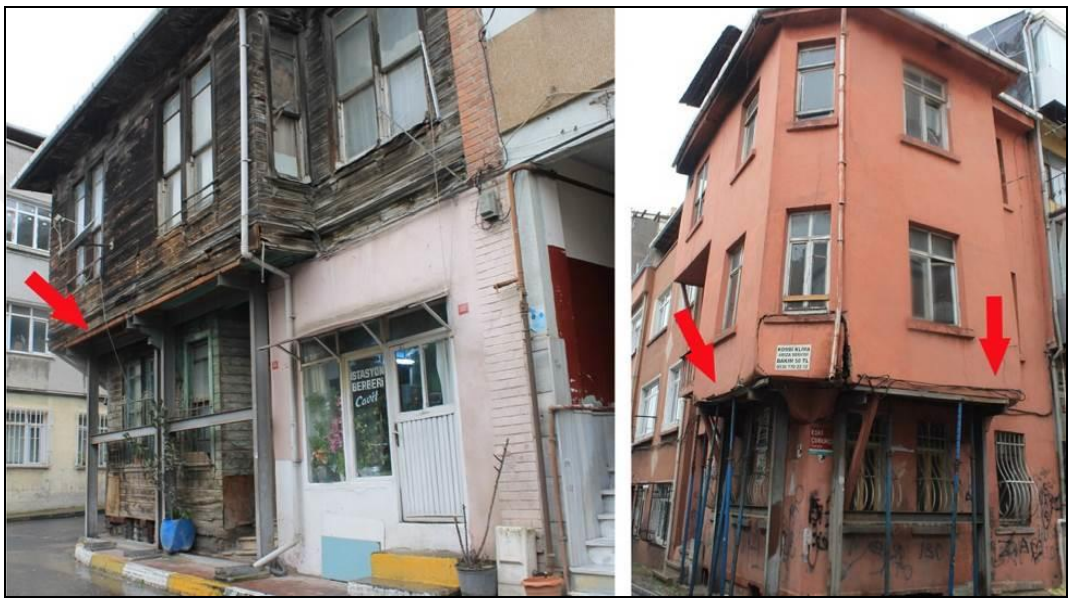
Oluşturulacak rotalara bölge için önerilen kültür merkezi, müze gibi kültür yapıları da dahil edilerek önerilen işlevlerin sürekliliği sağlanabilir. Bölgeye gelecek olan tur otobüsleri ve ticari araçlar için Kara Surları'nın dışında uygun bir alanda otopark tasarlanması önerilmektedir. Bu uygulama hem bölgedeki taşıt trafiğinin artmamasına hem de otobüslerin sur kapısına verebileceği zararları önlemeye yardımcı olacaktır (Şekil 7.3).

Şekil 7.3 Yol dokusu ve öneri otopark alanı [80]

7.2 Boş Yapı ve Parseller İçin Öneriler

Bölgede yapılan çalışmalar sonucunda %8 oranında kullanılmayan yapı bulunmaktadır. Alandaki kullanılmayan bu yapıların bir kısmı terk edilmiş, bir kısmı ise ciddi strüktürel sorunlar barındırır ve içlerine girilemez durumdadır. Strüktürel açıdan kötü durumdaki yapılarda acil koruma önlemleri alındığı tespit edilmiştir (Şekil 7.4). Geleneksel yapıların ihtiyaçları doğrultusunda detaylı belgeleme, koruma ve restorasyon çalışmaları yapılmalı ve işlevlendirilmelidirler.

Şekil 7.4 Acil koruma önlemi alınan yapı örnekleri [80]

Bölgenin ve yaşayanların ihtiyaçları doğrultusunda yapıların işlevlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Bu aşamada bölgede yapılan anket çalışmaları sırasında elde edilen veriler yardımcı olabilir. Kullanılmayan yapılar anket cevaplarına dayanarak, sosyal ve kültürel amaçlı yapı, sağlık ocağı, eğitim yapısı olarak kullanılabilir. 1261 ada 9 parsel, 1272 ada 4-5 parsel, 1241 ada 6-7-8 parseldeki yapılar için kültürel işlevli yapı, 1260 ada 23 parseldeki yapının bölgedeki çocukların kullanabileceği eğitim yapısı olarak kullanımı önerilmiştir. Harap durumdaki anıtsal yapılar içinse belgeleme çalışmaları yapılmamış olanlarının belgeleme çalışması yapılmalı ve onarılmalıdır. Önemli anıtsal yapılardan olan İmrahor Camisi (Studios Manastırı) bugün yeni yapı adaları arasında kalmış ve harap durumdadır. Belgeleme çalışması yapılan İmrahor Camisi'nin, onarım çalışmaları yapıldıktan sonra müze olarak işlevlendirilmesi uygundur. Bizans ve Osmanlı mimari özelliklerini barındıran ve İstanbul'daki en eski kilise yapısı olan İmrahor Camisi bölge

için önemli bir kültürel değerdir. Suriçi'ndeki tarihi çevre dokusunun korunması bağlamında Suriçi'ndeki diğer varlıklar ile değerlendirilmeli, turistik rotalar ile bu değerler birbirine bağlanmalıdır.

Bölgede çözüm üretilmesi gereken bir diğer konu boş parsellerdir. Yapıların yıkılması ile boşalan bu parseller yapıların arasında tanımsız boşluklar olarak yer almaktadır. Mahalleli bu alanları otopark, depo gibi işlevlerle kullanmaktadır. Çok katlı otoparklar mevcut silüeti bozacaktır. Yeraltı otoparklarının önerisinde ise bölgenin binlerce yıllık arkeolojik geçmişi göz önünde bulundurulmalı ve kesinlikle uygulanmamalıdır. Mahallenin gözle görülür en büyük sorunlarından olan otopark sorununu çözmek için sur dışında bir alan önerilebilir. Boşalan parseller ise silüeti bozmayacak yeni yapı tasarımları gerçekleştirilebilir ve ihtiyaçlar doğrultusunda işlevlendirilebilir. Bu kapsamda 1252 ada 2-3-48 parseller, 1261 ada 10-11 parseller, 1260 ada 18-20 parseller, 1269 ada 5 parsel, 1273 ada 10 parsel, 1252 ada 18 parsel, 1253 ada 18 parsel üzerine yapılacak yapıların konut olarak kullanımı önerilmiştir. 1259 ada 3 parsel de ise mahalleye hizmet edecek sağlık ocağı binası yapılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Çalışma alanında tarihi yapılarla ilgili yeterli bilgilendirme panosu, yönlendirici levha bulunmamaktadır. Boş alanlar tarihi kültürel miras öğelerini anlatan bilgilendirme amaçlı panolarla desteklenebilir ve bilgilendirme merkezlerinin konumlandırılması uygun olabilir. Bu uygulama ile hem bölge sakinlerinin hem de ziyaretçilerin tarihi çevre bilincini artırmaya yardımcı olacaktır.

7.3 Pilot Bölge İçin Getirilen Öneriler

Çalışma alanı olan İmrahor bölgesinde geleneksel kent dokusunun sürekliliği ve geleneksel konutların varlığı alanın yakın çevresine oranla daha yoğun olarak gözlemlenmiştir. Ayrıca alanda bulunan ve 1930'lu yıllardan sonra görülmeye başlanan apartmanlar da hem tekil halde hem de sıra halinde alanda bulunmaktadır. Geleneksel yöntemler ile inşa edilmiş yapılar ile 1930-1970'li yıllar arasında inşa edilen apartmanların sokak siluetindeki cephe, yükseklik, kullanılan cephe malzemeleri gibi özelliklerinin uyumu dikkat çekmektedir (Şekil 7.5). Ayrıca yapıldıkları dönemin sosyal, mekânsal ve yapım teknolojisindeki değişimlerin kanıtı olan apartmanlar dönemin mimarlık mirası olarak değerlendirilmesi gereken yapılardır. Bu durum alandaki farklı

dönemlere ait yapıların beraber korunması gerektiğini göstermektedir ve çalışma alanının belirlenmesinde etkili olmuştur. İmrahor İlyasbey Caddesi'nin güneyinde kalan alan, her iki dönem yapılarının varlığı açısından çalışma alanı için sınır teşkil etmektedir. Çalışma alanının genelinde görülen özelliklerin süreklilik sağladığı Gençağa Sokak ve Kuyulu Bakkal Sokak pilot çalışma alanı olarak seçilmiştir. Çalışma alanı için sınır olan İmrahor İlyas Bey ve Yedikule İstasyon Caddeleri ile konumları, Yedikule Zindanları'nın yer aldığı Yedikule Meydanı ile kurdukları ilişki ve barındırdıkları geleneksel yapılar ile apartmanların ilişkileri pilot bölgenin seçimindeki diğer nedenlerdir. Çalışma alanı için alınan üst ölçekli kararlar, pilot bölge olarak belirlenen bu iki önemli aks üzerinde detaylandırılmıştır. Çalışma alanı genelindeki özellikler ve sorunlar pilot bölgede gözlemlendiğinden, alınacak olan öneri ve kararların alanın geneli için rehber olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 7.5 Geleneksel yapılar ile apartmanların ilişkisi [80]

Gençağa Sokak ve Kuyulu Bakkal Sokak'ta yapıların sokak cephelerine dair mevcut durum tespiti yapılmıştır. Cephelerin ölçüleri alınmış, yapı ve sokak kotları tespit edilmiş ve fotoğrafları çekilmiştir. 1/500 ölçekli silüet çizimleri hazırlanmıştır. Sokak silüetlerinin hazırlanmasında, elde edilen ölçülerden ve 2018 yılının Kasım ayında çekilen cephe fotoğraflarından yararlanılmıştır. Pilot bölgenin mevcut durumunu anlatan vaziyet planı 1/500 ölçekli olarak hazırlanmıştır. Pilot bölgedeki durum silüet,

cephelerdeki kapatılan boşluklar, niteliksiz ekler, sıva dökülmeleri, silmeleri, payandalar ve furuşlardaki deformasyon ve kayıplar, yapılara sonradan eklenen katlar, değişen çatılar işlenmiştir.

Şekil 7.6 Kuyulu Bakkal Sokak [80]

Şekil 7.7 Kuyulu Bakkal Sokak [80]

Şekil 7.8 Gençağa Sokak [80]

Şekil 7.9 Gençağa Sokak [80]

Bölgenin vaziyet planı hazırlanırken yapıların içine girilememiş, yapıların planlarına dair çizimler yapılamamıştır. Vaziyet planında silüet çizimleri yapılan yapıların, parsel içindeki konumlanmaları işlenmiş, silüete girmeyen yapıların da çatı biçim ve malzemeleri gösterilmiştir. Vaziyet planında yapı girişleri, sokak zemin malzemeleri, kaldırımlar, peyzaj elemanları da belirtilmiştir. 1/500 ölçekli öneri vaziyet planına ise bölge için tasarlanan öneriler aktarılmıştır. Pilot bölgedeki boş parseller için getirilen öneriler, infill ve yeni yapılaşma için belirlenen koşullara uygun olarak getirilmiştir.

Tüm çalışma alanını içeren analiz çalışmaları sonucunda, belirlenen pilot bölgede bulunan 95 adet yapının 32 adedi tarihi yapı grubunda olup 63 adedi yeni yapıdır. 32 adet yapının 2'si acil müdahale edilmesi gereken yapılardır. Gençağa Sokak 70 ve 74 envanter numaralı yapılarda ciddi strüktürel hasarlar meydana gelmiştir ve yapılar kullanılamaz durumdadır. Acil müdahale gerektiren bu yapıların ikisinin de çatılarında çökmeler meydana geldiği saptanmıştır. Ayrıca yapılarda ciddi malzeme kayıpları ve bozulmalar gözlenmiştir. Kuyulu Bakkal Sokak'ta yer alan 38,39,30 envanter numaralı yapılarda ise strüktürel sorunlar, malzeme kayıpları ve yüzeysel bozulmalar başlamıştır. Aynı sokakta yeralan 88 envanter numaralı yapıda cumba altından destek olması için müdahale önlemi alınmıştır. Diğer tarihi yapılarda ise ciddi sorunlar görülmemekle beraber kullanılabilir durumdadırlar.

Pilot bölgede yer alan yapıların konut, konut+ticaret işlevli olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ticari işlevle yapıların giriş katlarında oluşturulmuştur ve aralarında bakkal, şarküteri, taksi durağı, teknik servis, terzi, kafe gibi mahallede yaşayanların gündelik ihtiyaçlarını da karşılayabilecekleri birimler yeralmaktadır.

Pilot bölgedeki yapıların yapım sistemleri incelendiğinde yeni yapılar betonarme veya yığma yapım tekniğinde inşa edilmişlerdir. Geleneksel yapılarda ise bodrum ve giriş katlar yığma yapım tekniğinde tuğla veya taş malzeme kullanılarak, diğer katlar ise ahşap karkas sistem ile oluşturulmuştur. Geleneksel yapılar arasında tuğla malzeme kullanılarak inşa edilmiş konutlar da yaygındır. Pilot bölgedeki tescilli olan geleneksel yapılarda özgünlüklerine etki eden niteliksiz müdahaleler tespit edilmiştir. Fakat çoğu yapının özgün kütle–cephe orgnizasyonu okunmaktadır. Özgün kütle–cephe organizasyonunu büyük ölçüde kaybetmiş olan yapı 1261 ada 12 parseldeki yapıdır. Yapının giriş merdivenlerinin, bölgedeki benzer yapılara bakılarak kaldırıldığı düşünülmektedir. Cepheye uygulanan sıva ve kaplama malzemesi ise yapının ahşap cephe kaplamalarını kapatmıştır. İyi durumda olan yapıya ise Kuyulu Bakkal Sokak 1259 ada 12 parselde bulunan yapı örnektir (Şekil 7.10).

Şekil 7.10 1261 ada 12 parseldeki yapı ve 1259 ada 12 parseldeki yapı [80]

Pilot bölgede yer alan tarihi dokuya aykırı ve silüeti olumsuz etkileyen sokak aydınlatma elemanları, iş yeri tabelaları, anten, klima ünitesi, elektrik panosu gibi ekler kaldırılmalıdır ve elektrik, telefon ve internet kabloları yeraltına alınmalıdır. Bilgilendirme panoları, iş yeri tabelaları vb. elemanlar tasarlanarak belirli standartlarda olması sağlanmalıdır. Ayrıca belirlenen yerlere kent mobilyaları tasarlanmalı ve dış etkenlere dayananıklı malzeme kullanılmalıdır.

Pilot bölgede bulunan yapılar için yapılan öneri çalışmalarında çalışma alanının tümüne yapılan analizlerden ve hazırlanan kapı, pencere ve cephe tipolojilerinden yararlanılmıştır (EK-B.29) (EK-B.30) (EK-B.32). Ayrıca pilot bölgedeki yapılara ait olan, İKVKBK arşivinden elde edilen fotoğraf, belge ve çizimler de öneri çalışmasında yardımcı olmuştur.

7.3.1 Basit Onarım Önerisi

Basit onarım kapsamında yapılacak müdahaleler, Koruma Uygulama ve Denetim Büroları-Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik'te geçen 4. Maddesinde bulunan "basit onarım" tanımından[1] ve Kültür ve Tabiat

[1] Kararda, ''*3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 21 inci maddesi uyarınca ruhsata tabi olmayan: derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ile mimari öğe olarak ve sanat*

Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması Bakım ve Onarımları hakkındaki 660 sayılı kararındaki "basit onarım" tanımından[1] faydalanarak oluşturulmuştur.

Basit onarım önerisi getirilen yapılar pilot bölgede Gençağa Sokak'ta bulunan 111 envanter numaralı yapı ile, Kuyulu Bakkal Sokak'ta yer alan 37,41 ve 57 envanter numaralı yapılardır. Basit onarım kapsamında yapılması önerilen müdahaleler, cephenin niteliksiz eklerinden arındırılması, cephe kaplamasının temizlenmesi-koruma önlemlerinin alınması, cephenin boyanması, sıvaların yenilenmesi, bozulan kiremitlerin aktarılması, baca, yağmur oluğu tadilatı gibi bakımlar olarak sıralanmıştır. Bu grupta değerlendirilen yapılar özgün kimliğini büyük oranda korumuşlardır. Yapıların strüktürel sorunları yoktur. Yüzeysel bozulmalar ve malzeme kayıpları vardır. Yapılardaki ahşap kapı ve pencere doğramalarında ve kaplamalarında, hava koşularına bağlı bozulma-çürüme, böceklenme, bakımsızlık gibi nedenlerden dolayı meydana gelmiş bozulmalar vardır.

Basit onarım önerisi getirilen yapıların cephelerinde anten, kablo, güvenlik kamerası, iş yeri tabelası, klima ünitesi, elektrik panosu gibi cephenin bütünlüğünü bozan niteliksiz ekler bulunmaktadır. Ve bunların kaldırılması uygun görülmüştür. Anten, klima ünitesi gibi ekler ise yapıların arka cephelerine konumlandırılmalı veya tamamen kaldırılmalıdır.

41 Envanter numaralı yapıda restorasyon sırasında eklenen niteliksiz metal sokak kapısı ile tipolojiye uymayan zemin kat pencere korkulukları dikkat çekmektedir. 111 envanter numaralı yapının zemin katı, ticari amaçlı kullanılmakta olup cephesinde bulunan tabelalar cephe bütünlüğünü bozmaktadır. Yapının birinci katındaki pencerelere eklenen metal korkuluklar da niteliksiz eklerdir (Şekil 7.11).

---

tarihi açısından özellik arz etmeyen tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması' basit onarım olarak tanımlanmıştır [129].

[1] Kararda, '' *Yapıların; ahşap, madeni, pişmiş toprak, taş vb. çürüyen ya da bozularak eksilen mimari öğelerinin, özgün biçimlerine uygun olarak aynı malzeme ile değiştirilmesi, bozulan iç ve dış sıvaların, kaplamaların, renk ve malzeme uyumu sağlanarak, özgün biçimlerine uygun olarak yenilenmesi''* basit onarım kapsamında tanımlanmıştır [130].

Şekil 7.11 Basit onarım önerilen yapılar, envanter numarası 111-57 [80]

Tespit edilen yapılardaki fiziksel bozulmaların ve cephe malzemesindeki kayıpların daha ileri boyutlara ulaşmadan onarılması önerilmektedir. Bu yapıların hasarlı çatıları onarılmalı, kiremitleri aktarılmalı ve yalıtımı yapılarak yapının dış etkenlere karşı korunması sağlanmalıdır. Yukarıda tespit edilen bakımlar yapının ihtiyaç duyduğu sıklıkta tekrarlanmalıdır.

7.3.2 Kapsamlı Onarım Önerisi

Kapsamlı onarın önerisi getirilen yapılar pilot bölge Gençağa Sokak'ta bulunan 13, 18, 28, 29, 70, 74, 75, 76, 77, 112 envanter numaralı yapı ile, Kuyulu Bakkal Sokak'ta yer alan 38, 39, 40, 42, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 96 envanter numaralı yapılardır (Şekil 7.12). Cephelerdeki strüktürel sorunlar ve beraberinde getirdiği çatlaklar, malzeme kopmaları, sıva dökülmeleri, özgün detaylarda görülen kayıplar, özgün doğramaların yeni form ve malzemeler ile oluşturulması, ahşap malzeme ile kaplı cephelerin sıvanması, özgün cepheye uygun olmayan cephe kaplamalarının kullanılması, kat silmesi, füruş, payanda gibi cephe elemanlarının yitirilmesi, çatının kısmen yok olması, çatı örtüsü olarak kullanılan alaturka kiremitlerin yerine marsilya tipi kiremit kullanılması veya ondülin, metal saç vb. kaplanması, yapılara kat eklenmesi gibi tespit edilen sorunlardan dolayı yapılar bu grupta toplanmıştır. Tespit edilen bu

yapıların çoğunda strüktürel sorunlar görülmekte olup taşıyıcı sistem bütünlüğü tehdit altındadır. Strüktürel çatlaklar, yüzeysel bozulmalar, malzeme kayıpları başlamıştır.

Şekil 7.12 Kapsamlı onarım önerilen yapılar, envanter numarası 18 ve 38-39-40 [80]

74 envanter numaralı yapıda ciddi strüktürel sorunlar vardır, cephede çatlaklar, yoğun malzeme kopmaları görülmekte olup çatının bir kısmı ise yok olmuştur. Bu yapı için acil koruma önlemleri alınmalıdır.

76 envanter numaralı yapının koruma kurulu arşiv fotoğrafları incelendiğinde cephesinin büyük oranda değiştiği görülmektedir. Ahşap dış cephe kaplaması zemin kat ile birinci kat arasında seramik ile kaplanmış üst katlar ise sıvanarak boyanmıştır. Yapının giriş kapısı kaldırılıp duvar örülerek pencere açılmıştır. Ayrıca yapıda yeni form ve malzemelerde pencereler oluşturulmuştur. 38, 39, 40 envanter numaraları sıralı evlerde ise benzer uygulamalar görülmektedir. Ahşap cephe elemanları sıvanmış, çatı kaplamaları değiştirilmiş, pencereler tipolojiye uymayacak şekilde form ve tip olarak değiştirilmiştir.

70 envanter numaralı ikiz ev gibi tasarlanan yapıda ise yapının yarısına niteliksiz onarımlar yapılmış olduğu görülmektedir. Bu onarımlar esnasında cephenin üzeri sıvanmış, pencerelerin tipleri değişmiştir. Diğer yarısında ise çatıda çökmeler ve

saçaklarda ciddi malzeme kayıpları, cephede sıva dökülmeleri, pencerelerde ve giriş kapısında bozulma ve malzeme kayıpları vardır.

18, 19, 112 envanter numaralı yapılar kat eklenen yapılardır. Eklenen kat yapının özgün kütle-cephe organizasyonunu etkilemektedir. Bu yapılarda eklenen katlar kaldırılmıştır.

Sorunları tespit edilen tescilli yapıların korunması kapsamında uzman kişiler tarafından koruma projelerinin hazırlanması en önemli hususdur. Öncelikle yapılara ait analitik rölöve çalışmalar yapılmalıdır. Restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanıp yetkili kurullar tarafından onaylanmalıdır. Yapılacak müdahaleler onaylı projeler doğrultusunda yapılmalıdır. Yapıların pencere, kapı, saçak, furuş gibi elemanlarının özgünü değiştiği takdirde çalışma alanı için oluşturulan tipolojilerden faydalanılmalı ve bu elemanlar özgün detaylarına göre yenilenmelidir. Bu gruptaki yapılarda, oluşturulan tipolojilerden, İKVKBK arşivinde bulunan belgelerden yararlanarak yapı elemanlarının tamamlanması, değiştirilmesi, yenilenmesi gibi uygulamalar yapılarak cephe önerileri getirilmiştir.

7.3.3 Infill ve Yeniden Yapılaşma Önerileri

Pilot bölgede yangın, yıkım, bakımsızlık gibi sebeplerle yapıların yıkılmasıyla boşalan parseller ve yapı kalıntıları bulunmaktadır. Restitüsyon ve restorasyon projesi olmayan yıkılmış yapıların, arşivlerde bulunan belgelerinden (anıt fişi, harita, çizim vb.) ve fotoğraflarından yararlanılarak projeleri yapılmalıdır. Bu yapıların cephe- kütle oranları ve düzenleri, plan şemaları korunmalı ve özgün malzeme ve geleneksel yapım tekniği ile uygulamaları rekonstrüksiyon olarak yapılmalıdır.

Envanter numarası 17, 18, 19 ve 75 numaralı yapılar tamamen yıkılmış, 71 envanter numaralı yapının ise sadece zemin katı kalmış durumdadır (Şekil 7.13). Yapılan arşiv çalışmaları sonucunda, İKVKBK arşivlerinde yapılara ait, çizim, eski belge ve fotoğraf arşivlerinin olduğu görülmüştür (Şekil 7.14) (Şekil 7.15). Bu yapılar için rekonstrüksiyon önerisi uygun görülmüştür.

Şekil 7.13 Infill ve rekonstrüksiyon önerilen yapılar, envanter numarası 16-17-19 ve 75 [80]

Şekil 7.14 Rekonstrüksiyon önerilen 16-17-19 envanter numaralı yapıların yıkılmadan önceki durumları,2018 [80]

Şekil 7.15 Rekonstrüksiyon önerilen 75 envanter numaralı yapıların yıkılmadan önceki durumları [57]

69 envanter numaralı tescilli parselde bulunan yapıya ilişkin eski fotoğraf, belge ve çizimlere ulaşılamamıştır. Silüetin kesintiye uğradığı bu parselde bölgedeki tarihi doku ile uyumlu, silüeti tamamlayan yeni yapının "infill" tekniği kullanılarak yapılması önerilmektedir. Bu yapıların tasarımı sırasında uyulması gereken kriterler şu şekildedir;

- Yeni yapılarin inşaat çalışmalarında önce parselde detaylı arkeojeofizik yöntemler ile (jeoradar, jeofizik, jeoelektrik) araştırmaları yapılmalıdır. Araştırmalar neticesinde zemin altında arkeolojik kalıntılar tespit edilirse detaylı belgeleme işlemleri yapılmalıdır. İnşaat çalışmalarına kesinlikle başlanmamalıdır. İlgili koruma kurulunun kararı uygulanmalıdır.
- Yeni yapılacak yapılar için eğer komşuluğunda korunması gerekli eski eser yok ise cephe yüksekliği 9.50 m.'yi geçmemelidir. Yeni yapı yanında veya yakınında eski eser var ise onun saçak yüksekliğini aşmamalıdır.
- İki veya daha fazla parselin tevhid ve ifrazından kesinlikle kaçınılmalıdır. Yapıların parseldeki konumlanması silüeti bozmayacak şekilde olmalıdır.
- Geleneksel sokak dokusunda yapılacak yeni yapılar tarihi dokuya baskın olmamalıdır.
- Mevcut tarihi dokuya aykırı cephe tasarımlarından kaçınılmalıdır. Cephelerde kullanılacak olan malzemelerdeki, tür, renk, doku vb. konularına

da aynı hassasiyette yaklaşılması gerekmektedir. Sokak silüetini kötü etkileyen cephe süslemeleri yapılmamalıdır.

- Yapıların sokak cephelerine televizyon anteni, kablo, klima, tabela vb. eklenmemelidir. Yapının arka cephesinde uygun bir alanda belirtilen teknik ekipmanlar için alan oluşturulmalıdır.
- Yedikule'de kırma, düz ve teras çatı tiplerine rastlanmıştır. Yeni yapılarda çatı biçimlenişi belirlenen tiplerden biri kullanılabilir. Ancak kaplama malzemesi olarak alaturka kiremit kullanımı önerilmektedir. Metal ve plastik bazlı çatı örtüleri uygulanmamalıdır.
- Bölgenin karakteristik özelliği olan yapı adalarının ortalarındaki yeşil alanlar korunmalıdır.
- Yeni yapılara konut ve kültür işlevleri dışında işlev verilmemelidir.

7.3.4 Mevcut Yeni Yapılara Getirilen Öneriler

Pilot bölgede tarihi dokuyla uyumlu olmayan yeni yapılar mevcuttur. Bu yapılar için cephe yenileme önerisi getirilmiştir. Bu kapsamda cephedeki kaplama elemanlarının çevreye uyumlu olarak değiştirilmesi (apartmanlara sonradan eklenen alçı kat silmeleri, pencere-kapı etrafına eklenmiş alçı söveler, cephelerde görülen fayans kaplamaları vb), cephelerin renk seçimlerinin doku ile uyumlu renklerde olması, balkon ve pencere korkuluklarının dokuya uygun olarak yenilenmesi, kapatılan balkonların tekrar açılması gibi öneriler getirilmiştir. Belirtilen öneriler ile sokak silüetinde geleneksel yapıların öne çıkması amaçlanmıştır. Betonarme inşa edilmiş fakat üzeri ahşap kaplanmış, çıkma ve cumbalara sahip taklit yapılar alanda bulunmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmaması için yapılacak olan yeni yapılarda çağdaş yapım sistemi kullanılması, biçim ve form açısından geleneksel konutlardan ayırt edilir olması gerekmektedir (Şekil 7.16).

Alanda teras çatılara yapılan çekme katlar tespit edilmiştir. Özellikle gabarisiyle tarihi doku ile uyumlu olan ve yapımı genellikle 1950 sonrasına rastlayan kagir apartmanlarda görülen bu çekme katlar, yapıların silüet değerini bozmaktadır (Şekil 7.17). Bu yüzden niteliksiz olarak değerlendirilen bu katlar kaldırılmalı ve eklenmelerine yasal izin verilmemelidir.

Şekil 7.16 Tescilli parselerde yeni yapılar [80]

Şekil 7.17 Yeni yapılarda kaldırılması önerilen çekme katlar [80]

BÖLÜM 8

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bugünkü adıyla Tarihi Yarımada'daki ilk yerleşimlerin Yenikapı kazı çalışmalarıyla beraber 8500 yıl öncesine dayandığı tespit edilmiştir. Yedikule ve yakın çevresindeki yapılaşmaların ise I. Theodosios Surları'nın tamamlanmasıyla arttığı düşünülmektedir. İstanbul'un fethiyle beraber bölgeye Müslümanlar yerleştirilmiş, bölgenin bugünkü kozmopolit yapısı o tarihlerde oluşmaya başlamıştır. Müslümanların bölgede yaşamaya başlamasıyla geleneksel Osmanlı mimarisinin örnekleri hem anıtsal hem de sivil mimarlık örnekleri olarak kendini göstermiştir. Kara Surları, 19. yüzyıla kadar Tarihi Yarımada'daki yerleşim için bir sınır oluşturmuş ve şehir bu sınır içinde yoğun nüfusa sahip olmuştur. Suriçinin güneyinde yer alan Yedikule ise, bu tarihe kadar merkez konumdaki Fatih, Eminönü gibi semtlere nazaran daha az bir nüfusu barındırmıştır. 19. yüzyılda Osmanlı'nın sanayileşme sürecinde, Yedikule'de sanayi yapıları kurulmaya başlanmıştır.

Cumhuriyet Dönemi sonrasında Yedikule'deki Rumlar ve Ermeniler zamanla bölgeden ayrılmıştır. Bu durum bölgenin kozmopolit özelliğinin yitirilmesine yol açmıştır. Boşalan evlere Anadolu'nun çeşitli illerinden başlayan göçler bugün hala devam etmektedir. Bölge ayrıca Suriye, Afganistan gibi ülkelerden de hızla göç almaktadır. Yaşayan profilindeki sürekli değişim bögenin sosyal ve kültürel özelliklerini etkilemektedir. Bölgedeki kentsel ve mekânsal değişimler ise 1930'lu yıllarda şehrin modernleşmesi için yapılan çalışmalardan sonra başlamıştır. Prost'un hazırladığı plan sonucunda yapılan Sirkeci–Florya sahil yolu semtin deniz ile ilişkisini keskin bir biçimde koparmıştır. Geleneksel dokunun bozulmaya başlaması kat ve mülkiyet sahibinin belirlenmesi konularını içeren 1956–1973 yılları arasındaki dönemde çıkarılan imar kanunları ile paralellik gösterir. 1950'li yıllarda bölgede görülmeye başlayan tarihi doku

ile yükseklik, malzeme, cephe biçimlenişi bakımından uyumlu apartmanlar korunması gerekli yapılardır. Yapıldığı döneme ait yapım teknolojisi ve malzemenin kullanımı açısından da birer belge niteliğinde olan bu yapılar, tarihi sürekliliğin ve katmanlaşmanın bir parçasıdırlar. Diğer bir taraftan daha sonraki dönemlerde eski yapı parsellerine ve bostanlara inşa edilen yeni betonarme yapılar ise sürekli yükselme eğilimi göstererek tarihi dokuyu baskılamakta ve yok etmektedir.

Yedikule için belirlenen kararların tümünün ana hedefi hem tek yapı ölçeğinde hem de kentsel ölçekte özgün sosyal ve fiziksel dokunun yok olmasının engellenmesi, korunması ve sağlıklaştırılmasıdır. Tez çalışmasıyla Yedikule ve yakın çevresinin tarihi ve sosyal dokusunun koruma sorunları ile koruma ve sağlıklaştırma önerileri tarihi çevrenin korunması kapsamında ele alınmıştır. Bu amaçla çalışma alanında mahalle sakinleriyle yapılan anket çalışması ve işlev analizi çalışması göz önünde bulundurularak boş alanlar, kullanılmayan yapılar ve yeniden yapımı uygun bulunan yapılar için işlevlendirme çalışması yapılmıştır. Detaylı öneri çalışmaları, pilot bölge alanı olarak belirlenen Kuyulu Bakkal Sokak ve Gençağa Sokak'ta silüet ve vaziyet çalışmaları olarak detaylandırılmıştır. Alınan tüm kararlarda Yedikule halkına daha sağlıklı mekanlar oluşturmak hedeflenmiştir.

Yedikule'de Bizans ve Osmanlı dönemlerinden kalma anıtsal yapılar bulunmaktadır. Bu yapılar yığma kagir sistemle inşa edilmiş olup, İmrahor Camisi (Studios Manastırı), Uşşaki Camisi, Kürkçübaşı Mescidi, Hagios Analipis ve Hagio Helene Kilisesi, Meryem Ana Katolik Kilisesi, Yedikule Tren İstasyonu ve Atölye Yapıları, Surlar, Yedikule Zindanları'ndan oluşmaktadır. İmrahor Camisi bugün bakımsız ve harap durumdadır. Yedikule'de bulunan geleneksel sivil mimarlık örneği yapılar ise yeni yapılar arasında tek veya sıra halinde varlığını devam ettirmektedir. Geleneksel yapılar yığma sistem ile tuğla malzeme kullanarak veya karma sistem ile bodrum ve zemin katlar yığma diğer katlar bağdadi dolgulu ahşap malzeme ile inşa edilmiştir. Geleneksel yapıların çoğu bodrum kata sahiptir. Kat adetleri incelendiğinde ise bodrum+2 katlı yapıların yaygın olduğu görülmektedir. İçinde bulunduğu parsellere oturan yapıların, arka bahçeleri bulunmaktadır. Arka bahçeye ulaşım pek çok yapıda yapının içinden sağlanmaktadır. Bahçelerde günümüzde depo, kömürlük gibi işlevlerle kullanılan niteliksiz ekler vardır. Yapıların %75'i konut, %18'i ise konut+ticaret olarak kullaılmaktadır. Yapıların ağırlıklı

olarak konut ve konut+ticaret olarak kullanımının devamı ve yapılacak olan yeni yapılarda da aynı fonksiyonlarda kullanım ya da yaşayanların ihtiyaçları doğrultusunda fonksiyonlar verilmesi uygun olacaktır. Çalışma alanındaki geleneksel yapıların çoğu 1978 yılında Kültür Bakanlığı'nın yaptığı çalışmalar neticesinde tescillenmiştir. Günümüzde tüm parsellerin %29'unu oluşturan tescilli parsel adedi 159dur. Tescilli geleneksel yapılar neredeyse her sokakta bulunmakta ve bazen tek bazen de sıra evler olarak karşımıza çıkmaktadır. Alan çalışmaları sırasında tespitleri yapılan ve buradaki yapıların %24'ünü oluşturan dönem apartmanlarının ise detaylı tespit ve belgelemeleri tamamlanmalı ve modern mimarlık mirası kapsamında korunması için tescil çalışmaları yapılmalıdır.

Bölgede bulunan yapılar kullanılan ve kullanılmayan yapılar olarak iki grupta tespit edilmiştir. Dönemsel olarak kullanılan yapı yoktur. Tüm yapıların %8'ini oluşturan kullanılmayan yapılar bakımsız ve harap durumdadır. Çalışma alanındaki yapıların %2'si ise bakımsızlık, yangın, deprem gibi nedenlerden kısmen veya tamamen yıkılmıştır. 1261 ada 9 parsel, 1272 ada 4-5 parsel, 1241 ada 6-7-8 parseldeki yapılar için kültürel aktivitelerin gerçekleştirilebileceği yapılar, 1260 ada 23 parseldeki yapının bölgedeki çocukların kullanabileceği eğitim ve aktivite yapısı olarak kullanımı önerilmiştir. 1259 ada 3 parsel de ise mahalleye hizmet edecek sağlık ocağı binası yapılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Diğer boş parsellere yapılacak yapıların ise konut olarak kullanılması uygundur. Yapıların %26'sının kapsamlı bakım ve onarıma ihtiyacı vardır. Bakım ve onarıma ihtiyaç duyulan geleneksel konutlarda genellikle maddi durumu iyi olmayan aileler oturmaktadır. Düşük kira ödenen bu evlerde niteliksiz müdahaleler ve onarımlar mevcuttur. Günümüzde sayıları azalmış bir şekilde varlığını sürdürmeye çalışan geleneksel konutlar eğitim ve gelir seviyesi yüksek kişiler tarafından da tercih edilmektedir. Bölgedeki konutları satın alarak bölgeye yerleşmelerinin nedenlerinin başında, konutların müstakil ve ahşap olması, tarihi kent merkezine konumu gelmektedir. Yedikule'ye yerleşen bu kesim evleri restore etmiştir fakat restorasyon işlemi sonrasında bazı yapılarda niteliksiz müdahaleler, özgün olmayan ekler, kapı, pencere detayları görülmektedir. Geleneksel yapılar özgün plan, cephe ve kütle özellikleri doğrultusunda onarılmalı, niteliksiz ekler kaldırılmalıdır. Bu konuda ilgili resmi kurumların denetimleri artırılmalıdır.

Kentsel Sit Alanı içindeki yeni yapılar için Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda belirlenen şartların sağlanması geleneksel dokunun korunması için gereklidir. Yapılacak yeni yapılarda parsel-yapı ilişkisi, gabari, renk, malzeme gibi geleneksel dokuyu etkileyecek konularda belirlenen kararlara uyulmalıdır. Bu yapılar geleneksel dokudan ayırt edilebilmeli ve özgün tasarıma sahip olmalıdır. Bölgedeki yapılar bitişik nizamlıdır ve yapı adalarının ortalarında bahçe olarak kullanılan açık alanlar mevcttur. Yapıların sokak cepheleri ise parsellere oturmaktadır. Yeni yapılarda da bölgenin karakterini bozmayacak şekilde yapı-parsel ilişkisi kurulması önerilmiştir. Parsellerde tevhid ve ifraz kesinlikle yapılmamalıdır.

Bölgede araçların sokaklara park etmesi hem sokak siluetinin algılanmasını hem de tarihi yapıların görünürlülüğünü engellemektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için pilot bölge içinde yer alan Gençağa Sokak'ın yayalaştırılması uygun görülmüştür. Yayalaştırma önerisi, kültürel turizm rotalarının oluşturulduğu çalışma alanında, hem yayaların hem de ziyaretçilerin alan kullanımlarını kolaylaştıracaktır. Ayrıca bölgede park eden araç sayısını azaltmak için günübirlik ziyaretçilerin ve bölgede yaşayanların kullanabileceği alan dışında bir otopark alanı önerilmiştir.

Yedikule'de yaşayanların sosyal yapısının daha iyi anlaşılması için 2018 yılının Aralık ayında geleneksel konutlarda yaşayan 20 hane ile anket çalışması yapılmıştır. Katılımcıların %50'si İstanbul doğumludur ve %60'ı 20 yıldan fazla süredir Yedikule'de bulunmaktadır. Katılıcıların %75'i ise mahallenin ve konutlarının olumsuz özelliklerine rağmen başka bir yere gitmek istememektedir. Yedikule'de bulundukları süre ve memnuniyet durumları beraber değerlendirildiğinde aidiyet duygularının güçlü olduğunu görürüz. Bölgede yaşayanlar Yedikule'nin sahip olduğu sosyal ve kültürel değerlerin farkındadır ve koruma konusunda uzman ve yetkililerle yapılacak çalışmaları desteklemektedirler. Bu sonuç, çalışmanın hedefe ulaşabilmesi için temel gereklilik olan yaşayanların koruma konusunda bilinçlendirilmeleri ve bu konuda gerçekleşecek çalışmalara katılımını güçlendirmektedir.

Kentsel Sit Alanı içinde bulunan Yedikule ve yakın çevresinde bulunan Samatya, Kocamustafapaşa, Haseki gibi semtler turizm amaçlı kullanılacak Bizans ve Osmanlı eserlerini barındırmaktadır. Oluşturulacak turistik rotalar ile hem bölgenin kalkınmasının sağlanması hem de turizmden elde edilen gelir ile yapıların korunması

amaçlanmıştır. İmrahor Camisi'nin (Studios Manastırı) müze olarak işlevlendirilmesi ve çevresinde bulunan yapıların kültürel faaliyetlere hizmet edecek şekilde kullanılması önerilmiştir.

Getirilen önerilerin sağlıklı sonuç vermesi için bölge halkının koruma çalışmaları konusunda bilinçlendirilmesi ve duyarlılıklarının artırılması sağlanmalıdır. Sürdürülebilir koruma politikasının gerçekleşmesi için asıl kullanıcıların, bulundukları tarihi konutların, sokağın ve kentin parçası olduklarını benimsemelidirler. Tez çalışması kapsamında, kentsel sit alanı içinde ve çok katmanlı bir yerleşim dokusuna sahip Yedikule için yapılan analiz, değerlendirme ve kararların başarılı olması konuyla ilgili uzmanların, yerel idare, bakanlık, koruma kurullarının ve derneklerin beraber çalıştığı ve halkın korumada bilinçli ve etkin bir rol alması ile mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

[1] Google Maps, https://www.google.com.tr/maps/place/yedikule, 03 Kasım 2018.

[2] İstanbul ve Çevresini Gösteren Harita, http://cografyaharita.com/haritalarim/4lturkiye-mulki-idare-sistemleri-haritasi1.png, 5 Kasım 2018.

[3] İ.B.B. Şehir Haritası, https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/, 11 Kasım 2018.

[4] Şahin, A. (1990). İktisadi Kalkınmadaki Önemi Bakımından Türkiye'de Turizm Sektöründeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi, TOBB Yayınları, Ankara.

[5] Öngören, H., (2016). Fatih İlçesinin Turizm Coğrafyası, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

[6] Berger, A., (1993). "Bayrampaşa Deresi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2: 109.

[7] İBB Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü; İstanbul Mikrobölgeleme Projesi, Avrupa Yakası (2007), https://www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/109, 13 Şubat 2019.

[8] Tufan, S., (2007). Bakırköy Havzasının Bilgisayar Ortamında Modellenmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[9] Usta, E., (2004). İstanbul Metrosu Yenikapı-Unkapanı Arasının Mühendislik Jeolojisi", İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[10] Özkılıç, S., (2015). 1894 Depremi ve İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

[11] Kuzey Anadolu Fay Hattı, http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/genel-bilgiler/, 12 Aralık 2018.

[12] Türkiye Deprem Haritası, https://www.afad.gov.tr/tr/26539/Yeni-Deprem-Tehlike-Haritasi-Yayimlandi, 12 Aralık 2018.

[13] T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A&m=ISTANBUL, 15 Aralık 2018.

[14] Şensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, Y., Balta, İ., Türkiye İklimi, https://www.ibb.istanbul/CorporateUnit/Detail/109, 15 Ocak 2018.

[15] Müller-Wiener, W., (2016). İstanbul'un Tarihsel Tapografyası, 4. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

[16] Kayra, C., (1990). İstanbul Haritaları, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Yayınları, İstanbul.

[17] Yedikule Bostanları ve Yakın Çevresi, https://www.atlasdergisi.com/gundem/yedikule-bostanlari-mirasin-talani-2.html, 04.01.2018.

[18] Altın Kapı Önünde Kağnı Arabası, https://yedikuleorg.tumblr.com/post/109226275117/yedikule-alt%C4%B1n-kap%C4%B1-%C3%B6n%C3%BCnde-ka%C4%9Fn%C4%B1-arabas%C4%B1, 11 Ocak 2019.

[19] Yaya ve Atlı Ulaşım, http://www.milliyet.com.tr/galeri/100-yil-once-100-yil-sonra-istanbul-38581, 3 Mart 2019.

[20] Çelik, Z., (2016). 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

[21] Yedikule'de Tramvaylı Günler, http://www.yedikule.org/yedikule/yedikule-tarihi/694-yedikulede-tramvayli-gunler, 03 Mart 2019.

[22] Azakkapı-Ortaköy Elektrikli Tramvay hattının açılışı, http://liberteryen.org/2011/09/dersaadetin-istanbul-atli-tramvaylari/, 03 Mart 2019.

[23] Yedikule tramvay hattı ile ilgili gazete haberleri, http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/, 4 Ocak 2019.

[24] Bahçekapı-Yedikule Tramvayı, https://twitter.com/hashtag/bahcekapi, 05 Mart 2019.

[25] Sirkeci-Yedikule Banliyö Hattı, https://rayhaber.com/2014/10/sirkeci-yedikule-banliyo-hatti-adeta-unutuldu/, 05 Mart 2019.

[26] Ayverdi, E. A., (1958). 19. Asırda İstanbul Haritası, Şehir Matbaası, İstanbul.

[27] Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059, 28 Nisan 2019.

[28] Mantran, R., (2001). İstanbul Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul.

[29] Cezar, M., (2002). Osmanlı Başkenti İstanbul, Erol Erim Aksoy Kültür,Eğitim,Spor ve Sağlık Vakfı Yayını, İstanbul.

[30] Özvar, E., (2003). Surların Öte Yanı Zeytinburnu, Osmanlı Dönemi, Osmanlı Zamanında Zeytinburnu, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul.

[31] Surlar ve Bostanlar, http://www.eskiistanbul.net/5237/yedikule-surlari-1905, 12 Mart 2019.

[32] Bostanlarda Yıkım Çalışmaları, http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/istanbulun-marul-bayrami-yedikule-marulu-olmadan-kuzu-kapama-yapilmaz-36920548, 2 Ocak 2019.

[33] Bostanlarda Seyyar Barakaların Yıkımı,

http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yedikule-bostanlarinda-seyyar-baraka-yikimi-40040154, 2 Ocak 2019.

[34] Yedikule Bostanları, Özhan Ökten Röportajı, http://bostanhikayeleri.com/dergi-2017-kasim/, 4 Ocak 2109.

[35] Eyice, S., (2000). "İmrahor İlyas Bey Camii", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 22: 228-231.

[36] Ertuğrul, E., (2016). İstanbul'un Geçmişi: Yenikapı Kazılarından Neler Öğrendik?, http://arkeofili.com/istanbulun-gecmisi-yenikapi-kazilarindan-neler-ogrendik/, 6 Ocak 2019.

[37] Kuban, D., (2017). İstanbul Bir Kent Tarihi, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

[38] Ortaylı, İ., (1977). "İstanbul'un Mekansal Yapısının Tarihsel Evrimine Bir Bakış", Amme İdaresi Dergisi, 10 (2): 77-98.

[39] Kos, K., (2017). İstanbul Şehir Tarihi ve Mimarisi, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.

[40] Freely J., Çakmak, A., (2017). İstanbul'un Bizans Anıtları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

[41] Kahya, Y., (1993). "Yedikule", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 7: 458-459.

[42] Türker, O., (2010). Psomatia'dan Samatya'ya Bir Bizans Semtinin Hikayesi, Sel Yayıncılık, İstanbul.

[43] Kömürciyan, E. Ç., (1988). İstanbul Tarihi XVIII. Asırda İstanbul, 2. Baskı. Eren Yayıncılık, İstanbul.

[44] Eyice, S., (2010). Tarih Boyunca İstanbul, Etkileşim Yayınları, İstanbul.

[45] 16. Yüzyıl İstanbul Haritası, G. A. Vavassore, https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-v/vavassore-giovanni-andrea/giovanni-andrea-vavassore-istanbul-haritasi/, 6 Aralık 2018.

[46] İstanbul Haritası, Kauffer, 1776, https://www.google.com/url?q=https://www.raremaps.com/gallery/detail/45221/carte-de-constantinople-levee-par-i-kauffer-et-jb-lechev-&source=gmail&ust=1563543354077000&usg=AFQjCNFH-K1Om8byTgWRxpQ3CILxZF81cA, 4 Aralık 2018.

[47] Mantran, R., (1990). 17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul, 2. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

[48] Andreasyan, H. D., (1973). "Eremya Çelebi'nin Yangınlar Tarihi," İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, 27: 59–84.

[49] Özata, Ş., Limoncu, S., (2014). "16. ve 20. yy. Arası İstanbul ve Yakın Çevresinde Meydana Gelen Deprem Sonrası Barınma Uygulamalarının İncelenmesi", Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi E-Dergisi, 9(3): 217–227.

[50] Batur, A., (2005). "Osmanlı Bilimi Araştırmaları, Rasathane-i Amire Binası İçin 1895 Projeleri", İstanbul Üniversitesi Yayınları, 6(2): 126-138.

[51] Ayverdi, E. H., (1958). Fatih Devri Sonlarında, İstanbul Mahalleleri, Şehrin İskanı

ve Nüfusu, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara.

[52] Dağdelen, İ., (2017). Alman Mavileri, 1913-1914 1. Dünya Savaşı Öncesi İstanbul Haritaları, 1. Baskı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul.

[53] Fatih Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Tarihi Yarımada 1/5000 Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011.

[54] Prost, H., (1960). L'Ouvre de Henri Prost, Architecture et Urbanisme, Académie D. Paris.

[55] Mermer Kule, http://www.eskiistanbul.net/5335/mermer-kule-yedikule#lg=0&slide=0, 8 Ocak 2019.

[56] Mermer Kule-Yol Yapımından Sonra, https://yandex.com.tr/harita/11508/istanbul/?from=morda_new&l=sat%2Cstv%2Csta&ll=28.927457%2C40.995920&z=10, 4 Şubat 2019.

[57] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 4 Numaralı Bölge Arşivi, İstanbul.

[58] İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı, İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, 2018.

[59] Gençağa Sokaktaki Yapıların Yangın Sonrası Durumu, https://www.google.com/url?q=https://www.raremaps.com/gallery/detail/45221/carte-de-constantinople-levee-par-i-kauffer-et-jb-lechev-&source=gmail&ust=1563543354077000&usg=AFQjCNFH-K1Om8byTgWRxpQ3CILxZF81cA, 15 Ocak 2019 .

[60] T.C. Fatih Kaymakamlığı, Mahallelerimiz, http://www.fatih.gov.tr/mahallelerimiz, 6 Mart 2019.

[61] İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Planlama ve İmar Müdürlüğü, Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Analitik Etüd Paftaları, http://www.alanbaskanligi.gov.tr/analitic.html, 10 Şubat 2019.

[62] Semiz, H. N., (2014). İstanbul Haliç ve Marmara Surları Belgeleme Çalışmaları, Tarihi ve Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Öneriler,Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[63] Millingen, V. A., (1899). Byzantine Constantinople, The Walls Of The City And Adjoinnig Historical Sides, London.

[64] Ogan, A., (1941). İstanbul Surları, Rıza Koşkun Matbaası, Ankara.

[65] Başgelen, N., (2010). Tarihi Fotoğraflarla Mermer Kule'den Ayvansaray'a İstanbul'un Kara Surları, Burçlar/Kapılar/Bitişik Anıtlar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

[66] Schweinfurt, P., (1952). "İstanbul Suru ve Yaldızlı Kapı", Belleten, 16: 261–272.

[67] Tabak, D., (2011). Endüstriyel Miras Alanlarında Peyzaj Tasarımı Yaklaşımı Yedikule Gazhanesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[68] Parker, G., (2018). Askeri Devrim: Batının Yükselişinde Askeri Yenilikler 1500-

1800, Küre Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

[69] Bartlett'in Yedikule Hisarı Çizimi, http://tr.travelogues.gr/item.php?view=50415, 5 Aralık 2018.

[70] Kumbaracılar, İ., Tamer, C., Yedikule, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.

[71] Yedikule Hisarı Avlusundaki Yapılar, https://www.wikiwand.com/tr/%C4%B0stanbul_Surlar%C4%B1, 12 Mart 2019.

[72] İstanbul Hisarlar Müze Müdürlüğü, http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44097/istanbul-hisarlar-muze-mudurlugu.html, 10 Ocak 2019.

[73] Dirimtekin, F., (1973). "İmrahor Cami", Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni, 37(316): 8–10.

[74] İstanbul'daki Bizans Kiliseleri: Studios Manastırı / İmrahor İlyas Bey Camii, https://kentmimarliksanat.wordpress.com/2017/03/09/istanbuldaki-bizans-kiliseleri-studios-manastiri-imrahor-ilyas-bey-camii/, 14 Mart 2019.

[75] Yerasimos, S., (2000). İstanbul İmparatorluklar Başkenti, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

[76] Erdem, Y., (1967). "İstanbul'da Bizans Sarnıçları", Arkitekt, 02(326): 62–74.

[77] Manastırın Cami Olarak Kullanıldığı Dönem, http://www.eskiistanbul.net/439/imrahor-camii#lg=0&slide=0, 22 Nisan 2019.

[78] İmrahor Camisi, Nicholas V. Artamonoff Arşivi, http://www.eskiistanbul.net/5187/imrahor-camii-nicholas-v-artamonoffarsivi-aralik-1936%20resim%206, 12 Şubat 2019.

[79] Tamer, C., (2003). İstanbul Bizans Anıtları ve Onarımları, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.

[80] Deniz Sarıcıoğlu Fotoğraf Arşivi ve Alan Çalışmaları, İstanbul, 2018.

[81] Demircanlı, Y. Y., (1989). İstanbul Mimarisi İçin Kaynak Olarak Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.

[82] Karaca, Z., (2001). İstanbul'da Osmanlı Dönemi Kiliseleri, 3. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

[83] Meryem Ana Katolik Kilisesi, http://kentvedemiryolu.com/demiryolu-iscilerinin-kilisesi/, 4 Mart 2019.

[84] T.C. Fatih Kaymakamlığı, Fatih'te Bulunan Kiliseler, http://www.fatih.gov.tr/kiliselerimiz, 4 Mart 2019.

[85] Karakuş, R., Kızıltoprak, S., Aykut, H., Önuçak, A., Turgut, N., Doğan, S. İstanbul Tarihi Çeşmeler Külliyatı, Forart Basımevi, 3. Cilt, İstanbul.

[86] Uşşaki Camisi Çeşmesi'nin Kitabe Yazısı, http://www.yedikule.org/yedikule/yedikule-tarihi/423-imrahor-kurbunda-ussaki-tekkesine-bitisik-cesme, 24 Aralık 2018.

[87] Yedikule Zindan Çeşmesi Cephesi, https://www.canercangul.com/6326/yedikule-hisari-fatih-cesmesi/, 9 Aralık

2018.

[88] Yedikule Tren İstasyonu, http://www.arkitera.com/haber/12421/yedikule-tren-istasyonu-halkalidan-gelen-son-treni-ugurladi, 13 Aralık 2018.

[89] Aslantaş, S., (1998). T.C.D.D. Sirkeci-Halkalı Banliyo Hattı Tarihi Lojman Yapıları ve Koruma Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[90] Müller-Wiener, W., (1992). "15-19. Yüzyıllar Arasında İstanbul'da İmalathane ve Fabrikalar, Osmanlılar ve Batı Teknolojisi, Yeni Araştırmalar, Yeni Görüşler", Istanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayını, 53-120.

[91] Köksal, T. G., (2005). İstanbul'daki Endüstri Mirası İçin Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[92] Yedikule Gazhanesi Açılışı, http://www.eskiistanbul.net/4437/yedikule-gazhanesi-acilis-toreni-20-ekim-1890#lg=0&slide=0, 05 Nisan 2019.

[93] Yedikule Gazhanesi Açılış Töreni, https://www.imgrumtag.com/post/BmIaedAHh_t, 13 Nisan 2019.

[94] Yedikule Gazhanesi Ürünleri, http://www.verigazeteciligi.com/tokinin-bile-yenemedigi-tarih-yedikule-havagazi-fabrikasi/, 13 Nisan 2019.

[95] Yedikule Gazhanesi Ürünleri İle İlgili Gazete Reklamı, http://www.eskigaste.com/?s=yedikule, 17 Nisan 2019.

[96] Akbulut, R., Sorguç, C., (1994). "Gazhaneler", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 3:377-378.

[97] 1900'lü Yılların Başlarında Yedikule Gazhanesi, https://www.oguztopoglu.com/2012/10/1900lu-yllarn-baslarnda-surlarn.html, 15 Nisan 2019.

[98] Yedikule Gazhanesi Hava Fotoğrafı, http://www.eskiistanbul.net/4760/yedikule-hava-fotografi-1952, 6 Aralık 2018.

[99] Yedikule Gazhanesi'nin Otopark Olarak Kullanımı, http://ttder.org.tr/index.php/haberler/1295-dernemz-otoparki-taindi, 10 Şubat 2019.

[100] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Etüd ve Projeler Daire Başkanlığı Tarihi Çevre Koruma Müdürlüğü, (2014). İstanbul'un Kaybolan Kültür Varlıkları, Dörtbudak Yayınları, İstanbul.

[101] Ayvansarayi, H. E., Efendi, A. S., Efendi, S. B. Hidakatü'l Cevami, İşaret Yayınları, İstanbul.

[102] Yedikule, Fatih Cami, http://www.yedikule.org/yedikule/yedikule-tarihi/713-yedikule-hisar-cami-i-serifi-fatih-camii, 12 Nisan 2019.

[103] Yedikule Hisarı, Fatih Cami, http://www.eskiistanbul.net/4763/yedikule-hisari-fatih-camii#lg=0&slide=0, 15 Nisan 2019.

[104] Çelebi, E., (2017). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi, İstanbul,

1.Cilt, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

[105] Yedikule Hisarı Hava Fotoğrafı, https://www.istanbultakipte.com/haberler/kultur-sanat/tarih/yedikule-zindanlari-akibetini-bekliyor.html, 7 Nisan 2019.

[106] Kuban, D., (1995). Türk Hayatlı Evi, Ziraat Bankası Yayınları, İstanbul.

[107] Orhan, A., (2014). Boğaziçini'nin Avrupa Sahili'nde 1946-1966 Yılları Arasında İnşa Edilmiş Kat Apartmanlarının Koruma Öncelikleri Açısından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[108] Yedikule Kapısı, https://www.tarihtarih.com/?Syf=4&Fa=2&Id=231233, 8 Şubat 2019.

[109] Yedikule Kapısı'na Giden Yol, https://i.pinimg.com/originals/a4/a7/1d/a4a71d9cebe12bffa75b6d23e8591eb4.jpg, 8 Şubat 2019.

[110] Kızılkayak, G., (2015). Stu002, Bizans Anıtları Fotoğraf Arşivi, GABAM, Koç Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

[111] Yangın Sonrası Yapıların Yıkılmasıyla Oluşan Boş Parseller, http://www.haberaldim.com/gundem/yedikule-de-bina-coktu-enkaz-altinda-kalan-2-kisi-kurtarildi-h17272.html, 8 Ocak 2019.

[112] İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Yedikule Bostanları Kentsel Tarım Parkı Projesi, https://www.ibb.istanbul/News/Detail/34043, 5 Mart 2019.

[113] TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, 42. Dönem Çalışma Raporu, Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, http://www.mimarist.org/calisma_raporlari/42_donem/9_05_TarihiYarimada.pdf, 5 Şubat 2019.

[114] İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı, Yönetim Planı Alanı Analitik Paftalar, http://www.alanbaskanligi.gov.tr/analitic.html, 8 Şubat 2019.

[115] İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, Şehir Planlama Müdürlüğü, 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı.

[116] Tarihi Yarımada 1/5000 Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, Plan Açıklama Raporu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2011.

[117] İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Planlama ve İmar Müdürlüğü, Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı.

[118] Çetin, N. İ., (2011). Sürdürülebilir Kentsel Yenilemenin Değerlendirilmesi: İstanbul Yedikule Mahallesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[119] Göksu, E., (1993). "Mimari Kentsel Korumanın Kavramsal Temelleri ve İlkeleri: Uluslararası Düzlemde Belirlenen Çerçevenin Ulusal Düzeyde İrdelenmesi", Kentsel Yenileme ve Uygulamalar Kolokyumu, 7-8 Nisan1993, İstanbul.

[120] ICOMOS, Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü, 1987,

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf, 5 Nisan 2019.

[121] Ahunbay, Z., Dinçer, İ., Şahin, Ç., (2016). Neoliberal Kent Politikaları ve Fener-Balat-Ayvansaray Bir Koruma Mücadelesinin Öyküsü, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

[122] Kejanlı, T., Dinçer, İ., (2005). "Dönüşüm Baskısı Altındaki Tarihi Kent Merkezlerinde Koruma Sorunu:Diyarbakır Suri çi Örneği", Korumada 50 Yıl Sempozyumu 17-18 Kasım 2005, İstanbul.

[123] Velioğlu, A., Araz, A., Tavşan, C., (1993). "Koruma Olgusu İçinde Mimari Tasarım Süreci", Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kolokyumu, 7-8 Nisan 1993, İstanbul.

[124] Madran, E., (2009). "Tarihi Çevrenin Tarihi, Osmanlıdan Günümüze Tarihi Çevre: Tavırlar-Düzenlemeler", Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar, Mimarlar Odası Dergisi, Dosya 14(1): 6–15.

[125] Kuban, D., (2013). Türkiye'de Kentsel Koruma, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

[126] Balkan, A., "Yenikapı Dolgu Alanı", http://www.arkitera.com/haber/17598/iste-yenikapi-dolgu-alaninin-son-hali, 10 Nisan 2019.

[127] Byzantios, D., (2013). Boğaziçi'nde Bir Gezinti, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı İstanbul.

[128] Serin, M., (2001). Karahisari, Ahmed Şemseddin, TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 24: 421–424.

[129] "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050611-6.htm, 14 Nisan 2019.

[130] T.C. KTVKY, Taşınmaz kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları, http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44311/ilke-karari--karar-no-660--karar-tarihi-05111999.html, 14 Nisan 2019.

EK-A

KURUL KARARLARI ve YAPI ENVANTERİ

A.1 T.C. Kültür Bakanlığı I Numaralı İstanbul Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararı

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Başkanlığı 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

A.3 İmrahor Mahallesi Yapı Envanteri

A.1 T.C. Kültür Bakanlığı I Numaralı İKTVKK 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararı

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
ISTANBUL I NUMARALI KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 12.7.1995-396
Karar Tarihi ve No: : 12.7.1995-6848

Toplantı Yeri
İst.

İstanbul-Eminönü-Fatih ilçelerini içeren Tarihi Yarımada(Suriçi bölgesine ilişkin Kurulumuzun 7.6.1995 gün ve 6745 sayılı öneri kararım, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 27.6.1995 gün ve 391 sayılı kararı ile uygun bulunduğuna ilişkin tavsiye kararı okundu, yapılan görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda;

A) 1-Geçmişin en büyük iki imparatorluğuna başkentlik yapan sınırları 5. yüzyılda batıda II. Theodosius dönemi Kara Surları, güney ve kuzeyde Marmara ve Haliç surları ile belirlenen Tarihi Yarımada (Sur içi); Ayasofya, Süleymaniye, Fatih, Sultan Selim, Mihrimah Sultan Külliyeleri gibi ünlü anıt toplulukları, kente kimlik veren çeşme, sebil, han, sıbyan mektebi gibi sivil yapıları, türbe, hazire ve mezarlıkları köşk ve konakları, kentsel sit özelliği taşıyan alanların yoğunluğu ile çok özel bir niteliğe sahip olduğundan,

2-Şimdiye kadar yapılan çalışmalardaki yaklaşımla, Tarihi Yarımada'nın anıtsal varlık yönünden daha yoğun bölgelerinin çevrelerinden soyutlanarak parça parça dağınık sitlere bölünmesinin kentin silüetini ve doku bütünlüğünü koruma açısından yetersiz kaldığı görüldüğünden, tarihi ve arkeolojik verilerin bolluğu ile dünya kültürel miras listesinde yeralan kentin bilinçli veya bilinçsiz bunca talan ve tahribe rağmen günümüze kadar gelebilmiş tarihi kimliğinin en azından var olanın bütünüyle korunabilmesi için yasal dayanak oluşturmak üzere,

112

A.1 T.C. Kültür Bakanlığı I Numaralı İKTVKK 12.07.1995 tarih ve 6848 sayılı kararı

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
İSTANBUL I NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No: 12.7.1995-396
Karar Tarihi ve No: 12.7.1995-6848

Toplantı Yeri:
İSTANBUL

Tarihi Yarımada'nın (Sur içi alanı) ekli 1/10 000 ölçekli haritada sınırları belirtildiği şekilde Kentsel ve Tarihi Sit, Kentsel ve Arkeoloji Sit ve Sur-u Sultani içinin I. derece Arkeolojik sit alanı ilan edilmesine

B) Tarihi Yarımada'nın Kıyısurları dışında kalan, Zeytinburnu ve Eyüp ilçeleri sınırlarındaki, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 19.6.1981 tarih ve 12850 sayılı, Kurulumuzun 27.2.1991 gün ve 2525 sayılı,kararlarımızla belirlenen Sur Şerit Alanı sınırlarının aynen geçerli olduğuna, 8.3.1995 gün ve 6443 sayılı kararımızla belirlenen Sur Şerit Alanı sınırının, Eyüp İlçesi sınırlarında Bekkaşoğlu Şehitliğinden, Defterdar mahallesine kadar olan kısmının, 21.6.1990 gün ve 2051 sayılı kararımızla belirlenen sit sınırına kadar genişletilerek Tarihi Yarımada Kentsel ve Tarihi Sit Alanı, Koruma Alanı olarak ilan edilmesine,

C) 2863 sayılı yasa gereğince bir alanın sit alanı ilanından itibaren bir yıl içerisinde Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanarak onanmak üzere Kurulumuza iletilmesi gerektiğinin Büyük Şehir Belediyesine bildirilmesine,

karar verildi.

ASLI GİBİCİ

BAŞKAN
Turgut ÖVÜNÇ
İMZA

ÜYE
NURHAN ERCAN
Müdür

ÜYE
Semavi EYİCE
İMZA

ÜYE
Taner TARHAN
İMZA

ÜYE
Zeynep AHUNBAY
İMZA

ÜYE
Yalçın ÜNAL
İMZA

ÜYE

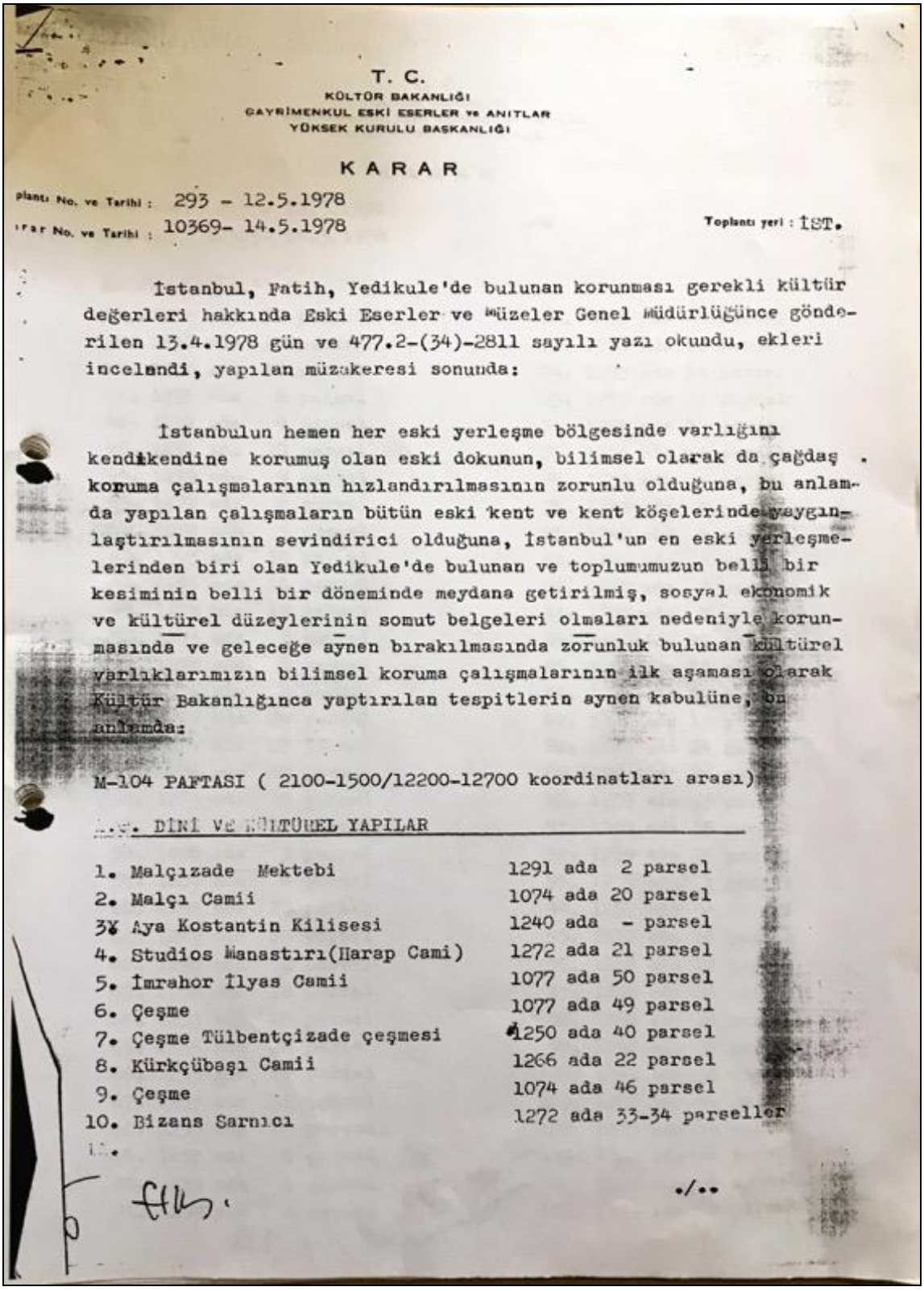
ÜYE
Nihat MACİT
İSB.İY.Şh.Bş.İmar D. Başk.
Katılmıyorum.
Şerhi var

ÜYE

17.7.1995

113

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı GEEYKB 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi : 293 - 12.5.1978
Karar No. ve Tarihi : 10369- 14.5.1978

Toplantı yeri : İST.

İstanbul, Fatih, Yedikule'de bulunan korunması gerekli kültür değerleri hakkında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünce gönderilen 13.4.1978 gün ve 477.2-(34)-2811 sayılı yazı okundu, ekleri incelendi, yapılan müzakeresi sonunda:

İstanbulun hemen her eski yerleşme bölgesinde varlığını kendikendine korumuş olan eski dokunun, bilimsel olarak da çağdaş koruma çalışmalarının hızlandırılmasının zorunlu olduğuna, bu anlamda yapılan çalışmaların bütün eski kent ve kent köşelerinde yaygınlaştırılmasının sevindirici olduğuna, İstanbul'un en eski yerleşmelerinden biri olan Yedikule'de bulunan ve toplumumuzun belli bir kesiminin belli bir döneminde meydana getirilmiş, sosyal ekonomik ve kültürel düzeylerinin somut belgeleri olmaları nedeniyle korunmasında ve geleceğe aynen bırakılmasında zorunluk bulunan kültürel varlıklarımızın bilimsel koruma çalışmalarının ilk aşaması olarak Kültür Bakanlığınca yaptırılan tespitlerin aynen kabulüne, bu anlamda:

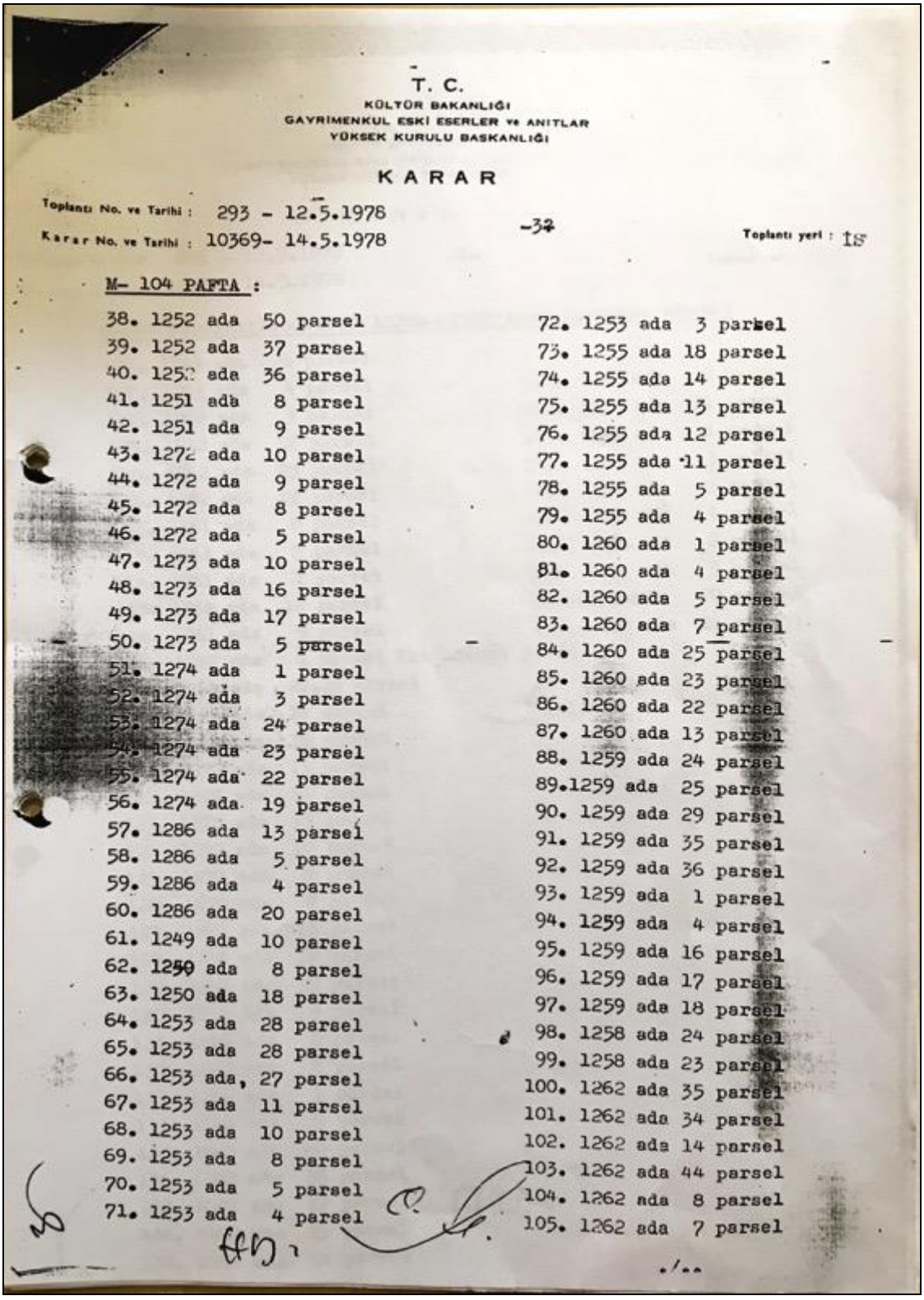
M-104 PAFTASI (2100-1500/12200-12700 koordinatları arası)

A.Ş. DİNİ VE KÜLTÜREL YAPILAR

1.	Malçızade Mektebi	1291 ada 2 parsel
2.	Malçı Camii	1074 ada 20 parsel
3.	Aya Kostantin Kilisesi	1240 ada - parsel
4.	Studios Manastırı(Harap Cami)	1272 ada 21 parsel
5.	İmrahor İlyas Camii	1077 ada 50 parsel
6.	Çeşme	1077 ada 49 parsel
7.	Çeşme Tülbentçizade çeşmesi	1250 ada 40 parsel
8.	Kürkçübaşı Camii	1266 ada 22 parsel
9.	Çeşme	1074 ada 46 parsel
10.	Bizans Sarnıcı	1272 ada 33-34 parseller

./..

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı GEEYKB 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi : 293 - 12.5.1978
Karar No. ve Tarihi : 10369- 14.5.1978

-32

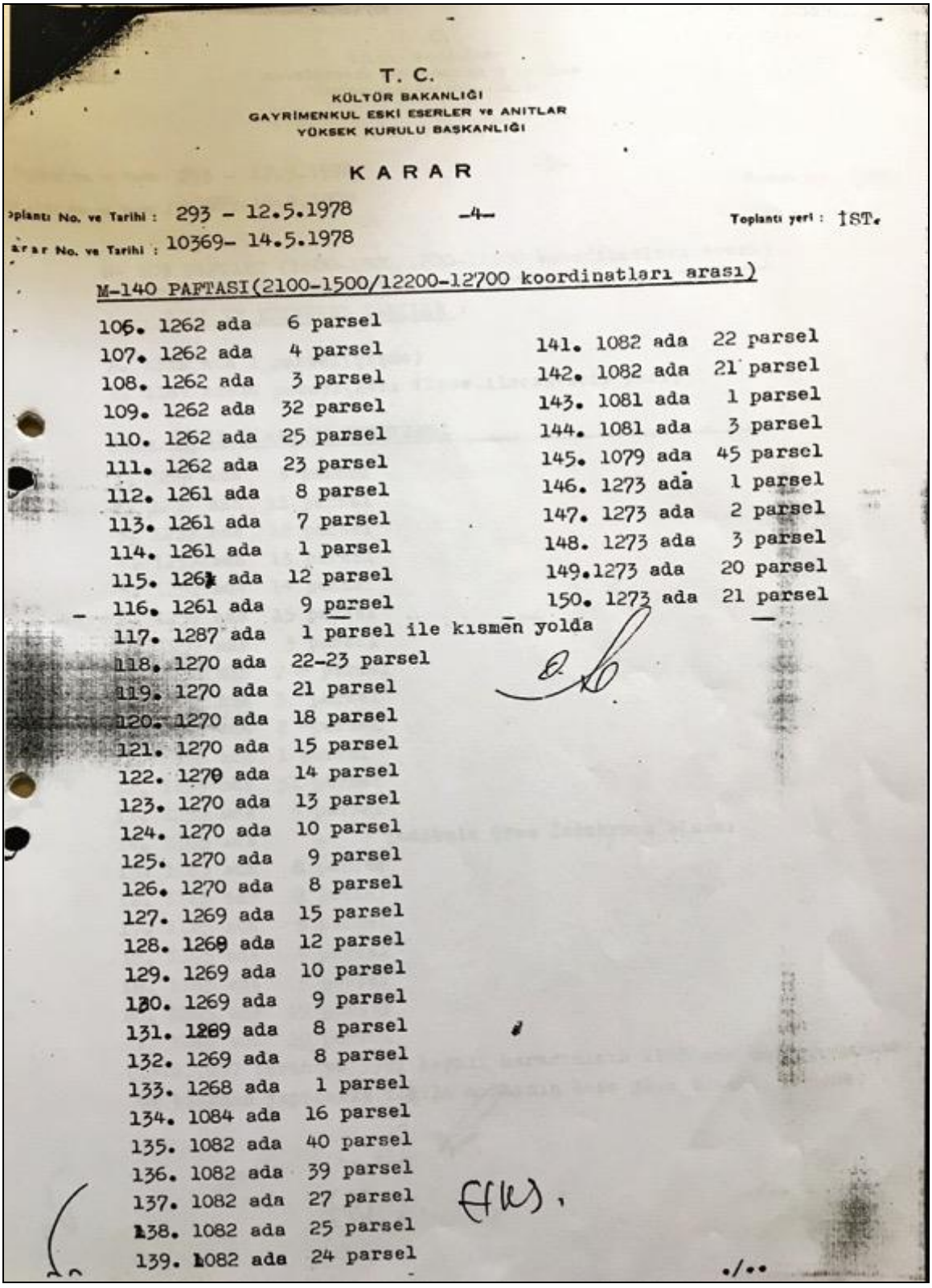
Toplantı yeri : İS

M- 104 PAFTA :

38. 1252 ada 50 parsel
39. 1252 ada 37 parsel
40. 1252 ada 36 parsel
41. 1251 ada 8 parsel
42. 1251 ada 9 parsel
43. 1272 ada 10 parsel
44. 1272 ada 9 parsel
45. 1272 ada 8 parsel
46. 1272 ada 5 parsel
47. 1273 ada 10 parsel
48. 1273 ada 16 parsel
49. 1273 ada 17 parsel
50. 1273 ada 5 parsel
51. 1274 ada 1 parsel
52. 1274 ada 3 parsel
53. 1274 ada 24 parsel
54. 1274 ada 23 parsel
55. 1274 ada 22 parsel
56. 1274 ada 19 parsel
57. 1286 ada 13 parsel
58. 1286 ada 5 parsel
59. 1286 ada 4 parsel
60. 1286 ada 20 parsel
61. 1249 ada 10 parsel
62. 1250 ada 8 parsel
63. 1250 ada 18 parsel
64. 1253 ada 28 parsel
65. 1253 ada 28 parsel
66. 1253 ada, 27 parsel
67. 1253 ada 11 parsel
68. 1253 ada 10 parsel
69. 1253 ada 8 parsel
70. 1253 ada 5 parsel
71. 1253 ada 4 parsel
72. 1253 ada 3 parsel
73. 1255 ada 18 parsel
74. 1255 ada 14 parsel
75. 1255 ada 13 parsel
76. 1255 ada 12 parsel
77. 1255 ada 11 parsel
78. 1255 ada 5 parsel
79. 1255 ada 4 parsel
80. 1260 ada 1 parsel
81. 1260 ada 4 parsel
82. 1260 ada 5 parsel
83. 1260 ada 7 parsel
84. 1260 ada 25 parsel
85. 1260 ada 23 parsel
86. 1260 ada 22 parsel
87. 1260 ada 13 parsel
88. 1259 ada 24 parsel
89. 1259 ada 25 parsel
90. 1259 ada 29 parsel
91. 1259 ada 35 parsel
92. 1259 ada 36 parsel
93. 1259 ada 1 parsel
94. 1259 ada 4 parsel
95. 1259 ada 16 parsel
96. 1259 ada 17 parsel
97. 1259 ada 18 parsel
98. 1258 ada 24 parsel
99. 1258 ada 23 parsel
100. 1262 ada 35 parsel
101. 1262 ada 34 parsel
102. 1262 ada 14 parsel
103. 1262 ada 44 parsel
104. 1262 ada 8 parsel
105. 1262 ada 7 parsel

./..

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı GEEYKB 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi : 293 - 12.5.1978 -4- Toplantı yeri : İST.
Karar No. ve Tarihi : 10369- 14.5.1978

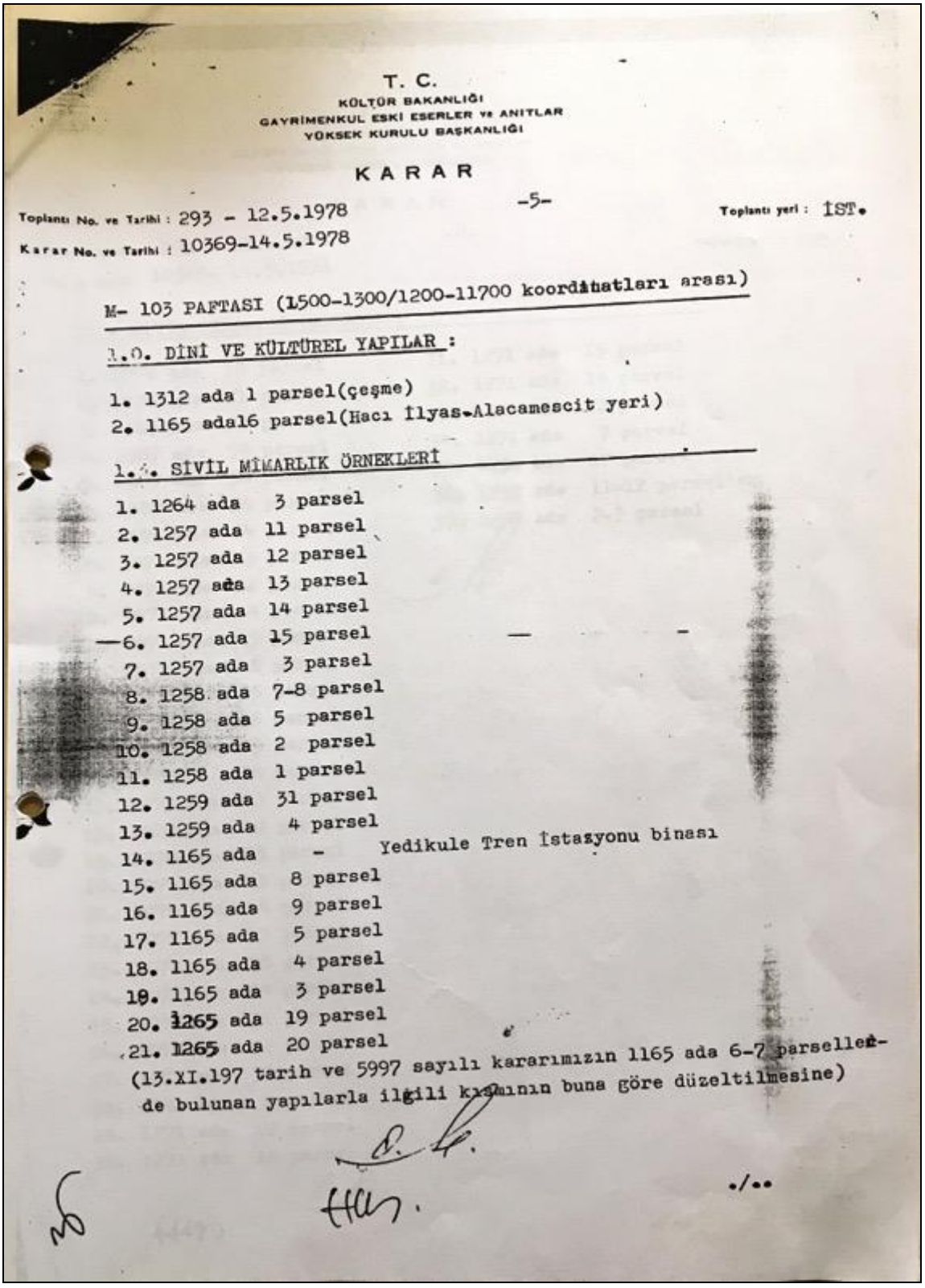
M-140 PAFTASI(2100-1500/12200-12700 koordinatları arası)

106. 1262 ada 6 parsel
107. 1262 ada 4 parsel
108. 1262 ada 3 parsel
109. 1262 ada 32 parsel
110. 1262 ada 25 parsel
111. 1262 ada 23 parsel
112. 1261 ada 8 parsel
113. 1261 ada 7 parsel
114. 1261 ada 1 parsel
115. 1261 ada 12 parsel
116. 1261 ada 9 parsel
117. 1287 ada 1 parsel ile kısmen yolda
118. 1270 ada 22-23 parsel
119. 1270 ada 21 parsel
120. 1270 ada 18 parsel
121. 1270 ada 15 parsel
122. 1270 ada 14 parsel
123. 1270 ada 13 parsel
124. 1270 ada 10 parsel
125. 1270 ada 9 parsel
126. 1270 ada 8 parsel
127. 1269 ada 15 parsel
128. 1269 ada 12 parsel
129. 1269 ada 10 parsel
130. 1269 ada 9 parsel
131. 1269 ada 8 parsel
132. 1269 ada 8 parsel
133. 1268 ada 1 parsel
134. 1084 ada 16 parsel
135. 1082 ada 40 parsel
136. 1082 ada 39 parsel
137. 1082 ada 27 parsel
138. 1082 ada 25 parsel
139. 1082 ada 24 parsel

141. 1082 ada 22 parsel
142. 1082 ada 21 parsel
143. 1081 ada 1 parsel
144. 1081 ada 3 parsel
145. 1079 ada 45 parsel
146. 1273 ada 1 parsel
147. 1273 ada 2 parsel
148. 1273 ada 3 parsel
149. 1273 ada 20 parsel
150. 1273 ada 21 parsel

./..

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı GEEYKB 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

-5-

Toplantı No. ve Tarihi : 293 - 12.5.1978 Toplantı yeri : İST.
Karar No. ve Tarihi : 10369-14.5.1978

M- 103 PAFTASI (1500-1300/1200-11700 koordinatları arası)

1.0. DİNİ VE KÜLTÜREL YAPILAR :

1. 1312 ada 1 parsel(çeşme)
2. 1165 ada16 parsel(Hacı İlyas-Alacamescit yeri)

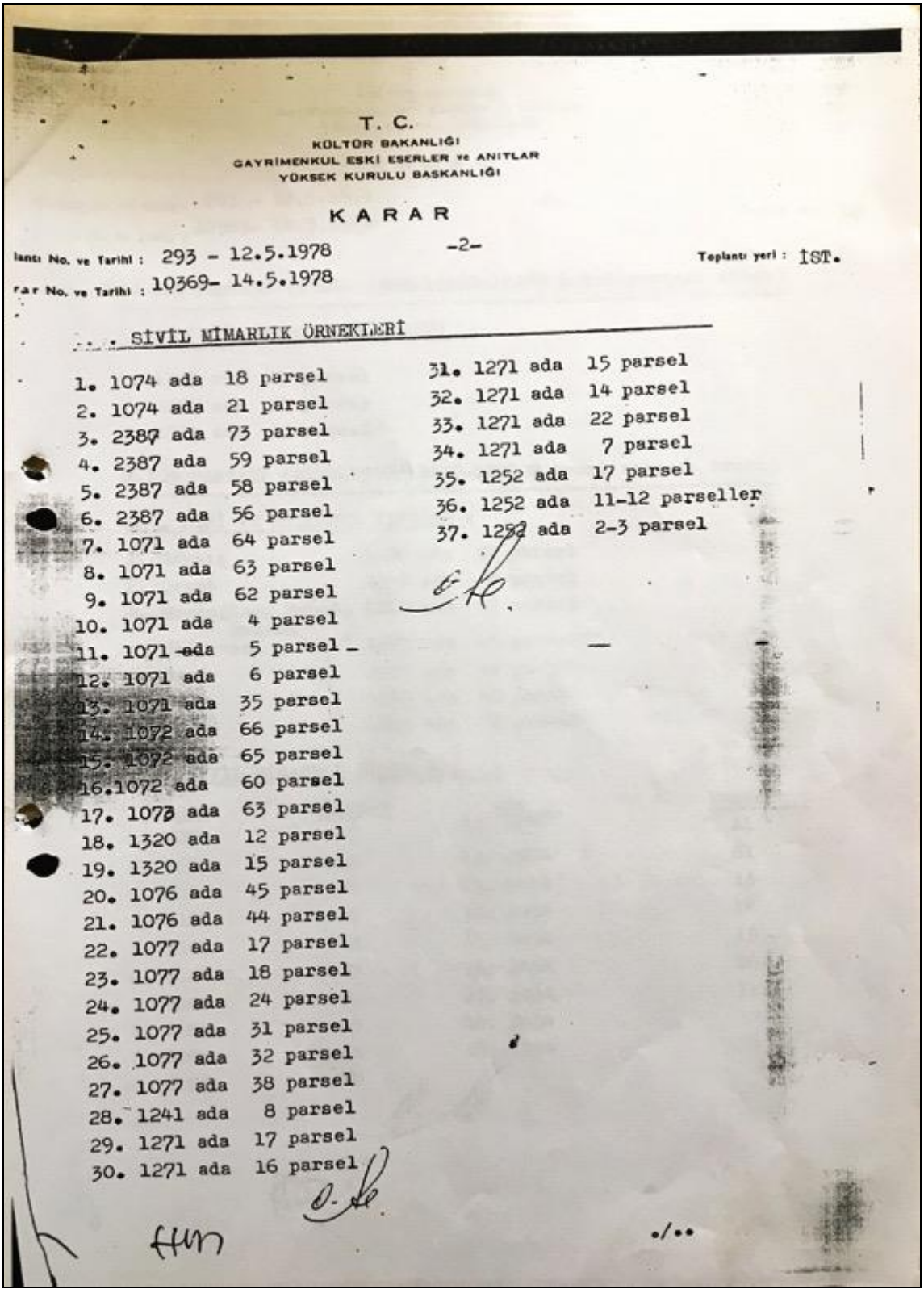
1.1. SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ

1. 1264 ada 3 parsel
2. 1257 ada 11 parsel
3. 1257 ada 12 parsel
4. 1257 ada 13 parsel
5. 1257 ada 14 parsel
6. 1257 ada 15 parsel
7. 1257 ada 3 parsel
8. 1258 ada 7-8 parsel
9. 1258 ada 5 parsel
10. 1258 ada 2 parsel
11. 1258 ada 1 parsel
12. 1259 ada 31 parsel
13. 1259 ada 4 parsel
14. 1165 ada - Yedikule Tren İstasyonu binası
15. 1165 ada 8 parsel
16. 1165 ada 9 parsel
17. 1165 ada 5 parsel
18. 1165 ada 4 parsel
19. 1165 ada 3 parsel
20. 1265 ada 19 parsel
21. 1265 ada 20 parsel

(13.XI.197 tarih ve 5997 sayılı kararımızın 1165 ada 6-7 parsellerde bulunan yapılarla ilgili kısmının buna göre düzeltilmesine)

./..

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı GEEYKB 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

-2-

lantı No. ve Tarihi : 293 - 12.5.1978
ar No. ve Tarihi : 10369- 14.5.1978

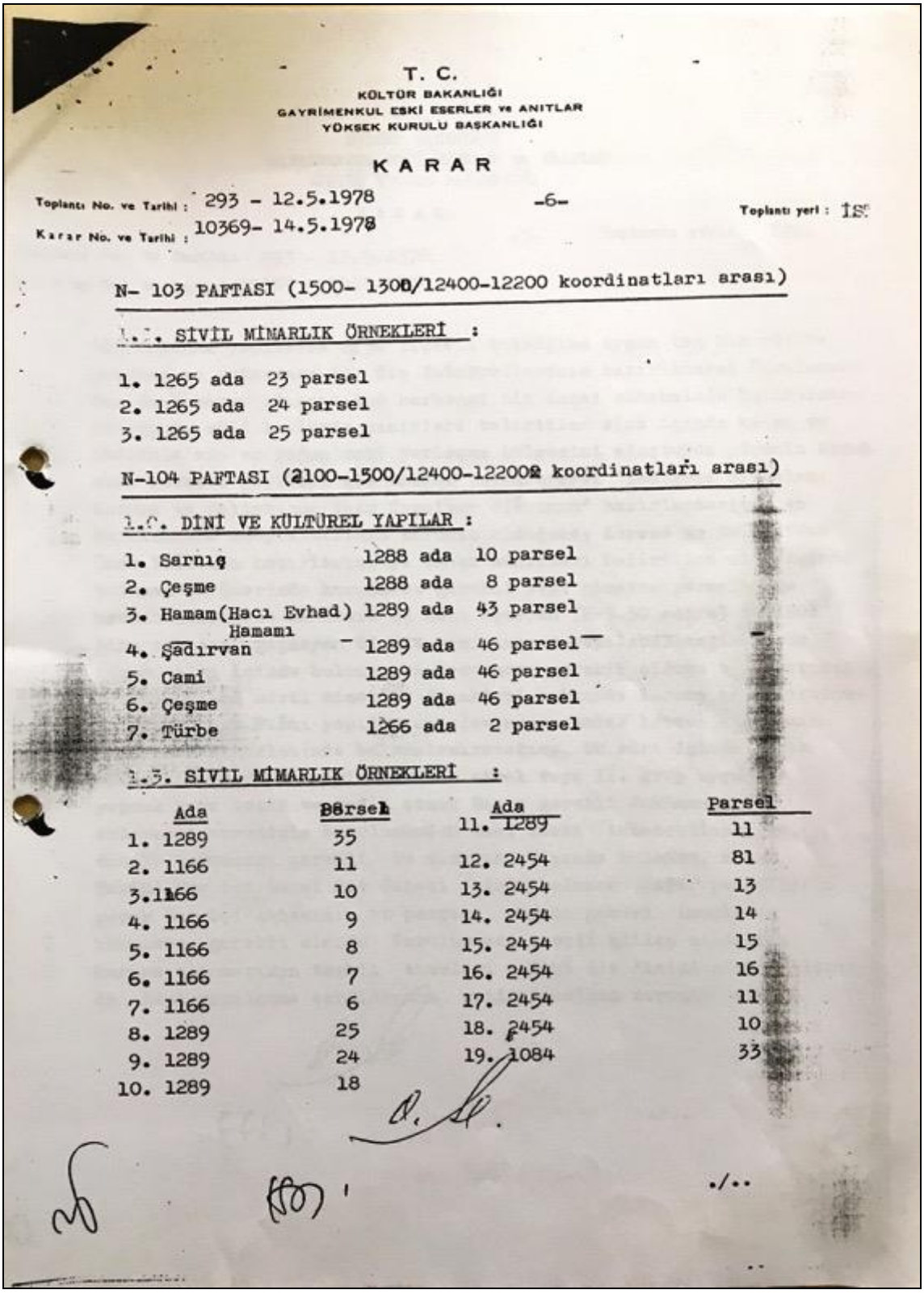
Toplantı yeri : İST.

... SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ

1. 1074 ada 18 parsel
2. 1074 ada 21 parsel
3. 2387 ada 73 parsel
4. 2387 ada 59 parsel
5. 2387 ada 58 parsel
6. 2387 ada 56 parsel
7. 1071 ada 64 parsel
8. 1071 ada 63 parsel
9. 1071 ada 62 parsel
10. 1071 ada 4 parsel
11. 1071 ada 5 parsel
12. 1071 ada 6 parsel
13. 1071 ada 35 parsel
14. 1072 ada 66 parsel
15. 1072 ada 65 parsel
16. 1072 ada 60 parsel
17. 1073 ada 63 parsel
18. 1320 ada 12 parsel
19. 1320 ada 15 parsel
20. 1076 ada 45 parsel
21. 1076 ada 44 parsel
22. 1077 ada 17 parsel
23. 1077 ada 18 parsel
24. 1077 ada 24 parsel
25. 1077 ada 31 parsel
26. 1077 ada 32 parsel
27. 1077 ada 38 parsel
28. 1241 ada 8 parsel
29. 1271 ada 17 parsel
30. 1271 ada 16 parsel
31. 1271 ada 15 parsel
32. 1271 ada 14 parsel
33. 1271 ada 22 parsel
34. 1271 ada 7 parsel
35. 1252 ada 17 parsel
36. 1252 ada 11-12 parseller
37. 1252 ada 2-3 parsel

./..

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı GEEYKB 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi : 293 - 12.5.1978 -6- Toplantı yeri : İS
Karar No. ve Tarihi : 10369- 14.5.1978

N- 103 PAFTASI (1500- 1300/12400-12200 koordinatları arası)

1.B. SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ :

1. 1265 ada 23 parsel
2. 1265 ada 24 parsel
3. 1265 ada 25 parsel

N-104 PAFTASI (2100-1500/12400-12200 koordinatları arası)

1.C. DİNİ VE KÜLTÜREL YAPILAR :

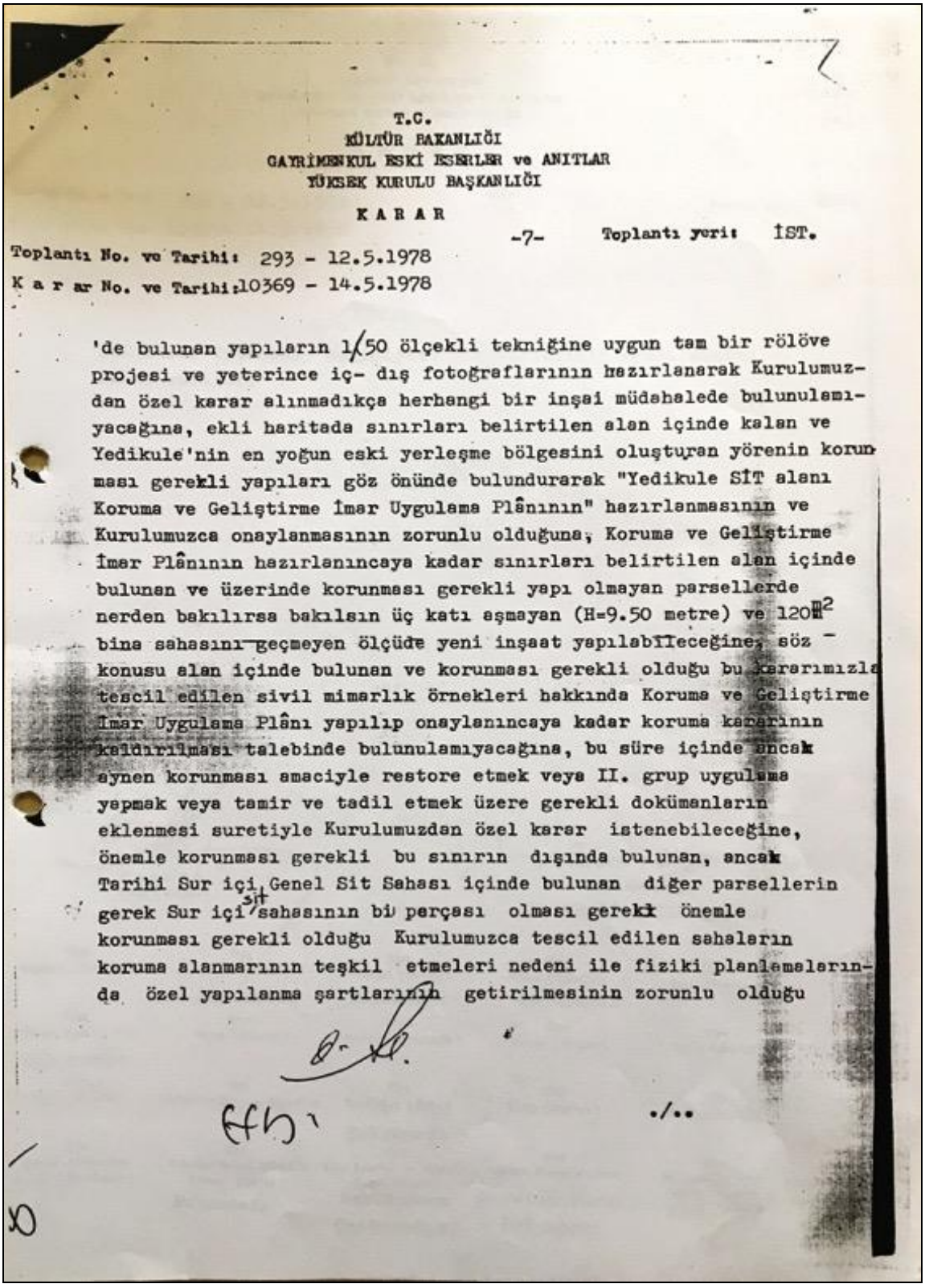
1.	Sarnıç	1288 ada	10 parsel
2.	Çeşme	1288 ada	8 parsel
3.	Hamam(Hacı Evhad) Hamamı	1289 ada	43 parsel
4.	Şadırvan	1289 ada	46 parsel
5.	Cami	1289 ada	46 parsel
6.	Çeşme	1289 ada	46 parsel
7.	Türbe	1266 ada	2 parsel

1.D. SİVİL MİMARLIK ÖRNEKLERİ :

	Ada	Parsel		Ada	Parsel
1.	1289	35	11.	1289	11
2.	1166	11	12.	2454	81
3.	1166	10	13.	2454	13
4.	1166	9	14.	2454	14
5.	1166	8	15.	2454	15
6.	1166	7	16.	2454	16
7.	1166	6	17.	2454	11
8.	1289	25	18.	2454	10
9.	1289	24	19.	1084	33
10.	1289	18			

./..

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı GEEYKB 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

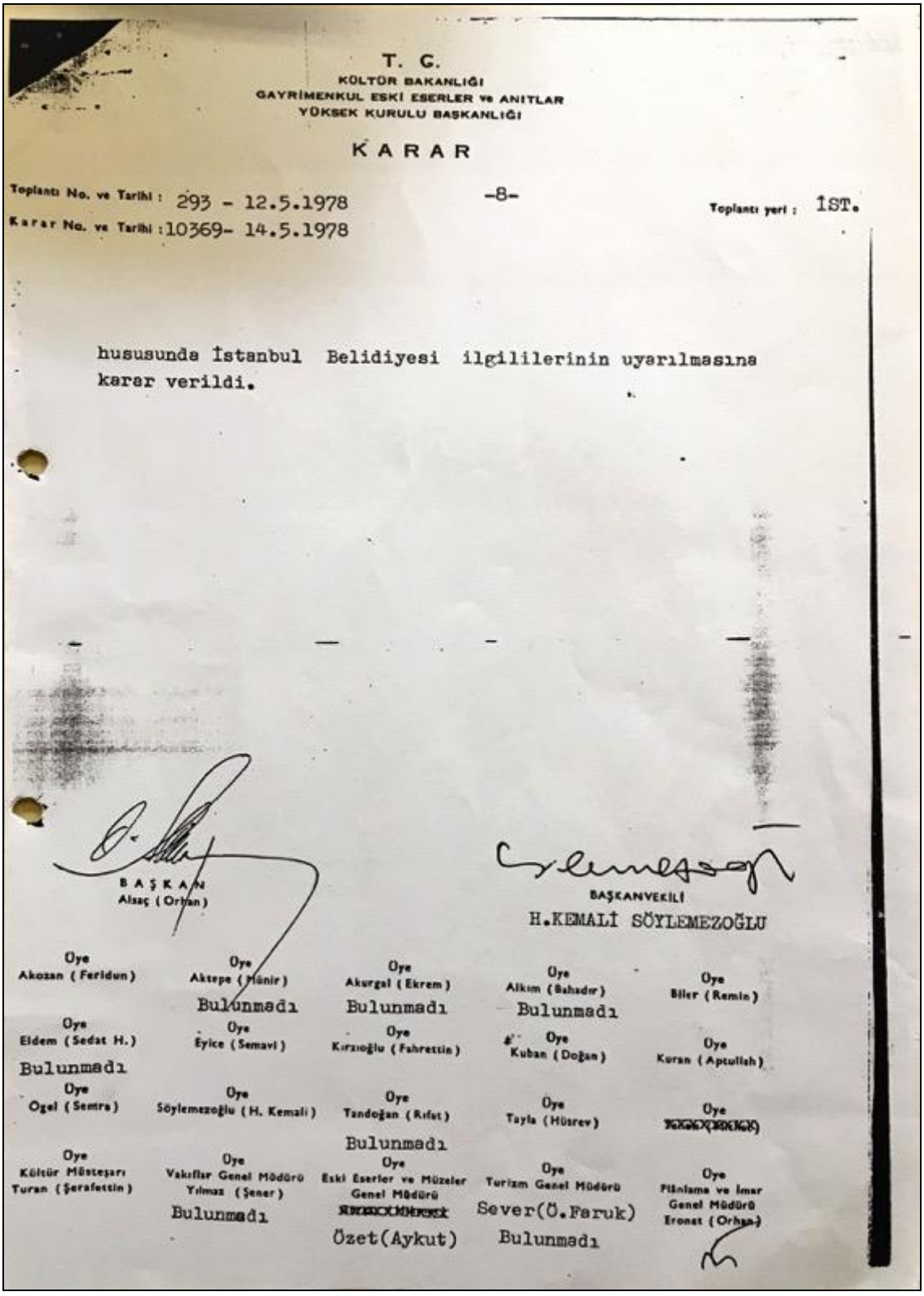
-7- Toplantı yeri: İST.

Toplantı No. ve Tarihi: 293 - 12.5.1978
K a r ar No. ve Tarihi: 10369 - 14.5.1978

'de bulunan yapıların 1/50 ölçekli tekniğine uygun tam bir rölöve projesi ve yeterince iç- dış fotoğraflarının hazırlanarak Kurulumuzdan özel karar alınmadıkça herhangi bir inşai müdahalede bulunulamıyacağına, ekli haritada sınırları belirtilen alan içinde kalan ve Yedikule'nin en yoğun eski yerleşme bölgesini oluşturan yörenin korunması gerekli yapıları göz önünde bulundurarak "Yedikule SİT alanı Koruma ve Geliştirme İmar Uygulama Plânının" hazırlanmasının ve Kurulumuzca onaylanmasının zorunlu olduğuna, Koruma ve Geliştirme İmar Plânının hazırlanıncaya kadar sınırları belirtilen alan içinde bulunan ve üzerinde korunması gerekli yapı olmayan parsellerde nerden bakılırsa bakılsın üç katı aşmayan (H=9.50 metre) ve 120 m2 bina sahasını geçmeyen ölçüde yeni inşaat yapılabileceğine, söz konusu alan içinde bulunan ve korunması gerekli olduğu bu kararımızla tescil edilen sivil mimarlık örnekleri hakkında Koruma ve Geliştirme İmar Uygulama Plânı yapılıp onaylanıncaya kadar koruma kararının kaldırılması talebinde bulunulamıyacağına, bu süre içinde ancak aynen korunması amaciyle restore etmek veya II. grup uygulama yapmak veya tamir ve tadil etmek üzere gerekli dokümanların eklenmesi suretiyle Kurulumuzdan özel karar istenebileceğine, önemle korunması gerekli bu sınırın dışında bulunan, ancak Tarihi Sur içi Genel Sit Sahası içinde bulunan diğer parsellerin gerek Sur içi sit sahasının bir perçası olması gerekk önemle korunması gerekli olduğu Kurulumuzca tescil edilen sahaların koruma alanmarının teşkil etmeleri nedeni ile fiziki planlamalarında özel yapılanma şartlarının getirilmesinin zorunlu olduğu

./..

A.2 T.C. Kültür Bakanlığı GEEYKB 14.05.1978 tarih ve 10369 sayılı kararı

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi : 293 - 12.5.1978 -8- Toplantı yeri : İST.
Karar No. ve Tarihi : 10369- 14.5.1978

hususunda İstanbul Belidiyesi ilgililerinin uyarılmasına karar verildi.

BAŞKAN
Alsaç (Orhan)

BAŞKANVEKİLİ
H.KEMALİ SÖYLEMEZOĞLU

Oye Akozan (Feridun)	Oye Aktepe (Münir) Bulunmadı	Oye Akurgal (Ekrem) Bulunmadı	Oye Alkım (Bahadır) Bulunmadı	Oye Biler (Remin)
Oye Eldem (Sedat H.) Bulunmadı	Oye Eyice (Semavi)	Oye Kırzıoğlu (Fahrettin)	Oye Kuban (Doğan)	Oye Kuran (Aptullah)
Oye Ogel (Semra)	Oye Söylemezoğlu (H. Kemali)	Oye Tandoğan (Rıfat) Bulunmadı	Oye Tayla (Hüsrev)	Oye [illegible]
Oye Kültür Müsteşarı Turan (Şerafettin)	Oye Vakıflar Genel Müdürü Yılmaz (Şener) Bulunmadı	Oye Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü [illegible] Özet(Aykut)	Oye Turizm Genel Müdürü Sever(Ö.Faruk) Bulunmadı	Oye Planlama ve İmar Genel Müdürü Eronat (Orhan)

A.3 İmrahor Mahallesi Yapı Envanteri

İSTANBUL İLİ, FATİH İLÇESİ, İMRAHOR MAHALLESİ					
TESCİLLİ ANITSAL YAPILAR					
	PAFTA	ADA	PARSEL	TAPU ALANI	NİTELİK
1	323	1272	21	2.112	Cami
2	323	1272	24	4	Çeşme
3	327	1312	21	24,5	Çeşme
4	324	1250	40	17	Çeşme
TESCİLLİ SMÖ YAPILAR					
	PAFTA	ADA	PARSEL	TAPU ALANI	NİTELİK
1		1241	8		
2	324	1249	8	82	Kagir apartman
3	324	1249	9	24	Ahşap ev
4	324	1249	10	31	Ahşap ev
5	324	1249	19	87	Bahçeli Ahşap Ev
6	324	1250	9	28,5	Ahşap ev
7	324	1250	22	56	Bahçeli Ahşap Ev
8	324	1250	56	37,5	Apartman
9	324	1250	59	207	Bahçeli Ahşap Ev
10	323	1251	8	61	Bahçeli Ahşap Ev
11	323	1251	9	64	Bahçeli Ahşap Ev
12	324	1252	17	145,4	Bahçeli Kagir Ev
13	324	1252	11	28	Dükkanı olan ahşap ev
14	324	1252	36	204	Bahçeli Ahşap Ev
15	324	1252	37	199	Bahçeli Ahşap Ev
16	324	1252	2	77	Kagir Ev
17	324	1252	3	62	Kagir Ev
18	324	1252	50	120,1	Dükkanı Olan Kagir Apartman
19	324	1252	48	116	Kagir Ev
20	324	1252	52	210,5	Biri depolu ve asma katlı dört dükkanı olan kargir apartman
21	324	1253	3	25,5	Ahşap ev
22	324	1253	4	44	Kagir ev
23	324	1253	5	97	İş yeri ve ahşap ev
24	324	1253	10	107	Ahşap ev
25	324	1253	11	74	Ahşap ev
26	324	1253	27	110	Bahçeli kagir ev
27	324	1253	28	131	Kagir iki ev
28	324	1254	4	46	Kagir ev
29	324	1254	5	63	Kagir dükkanı olan ev
30	324	1255	13	67	Bahçeli kagir ev
31	324	1255	14	94	Bahçeli kagir ev
32	324	1255	18	31	Ahşap ev
33	324	1255	22	112	Apartman
34	324	1255	24	201,5	Kagir apartman

35	324	1255	25	80,5	Arsa
36	326	1257	3	660	Arsa
37	326	1257	41	110,3	Ahşap ev
38	326	1257	12	143	Bahçeli ahşap ev
39	326	1257	13	120	Bahçeli ahşap ev
40	326	1257	14	124	Bahçeli ahşap ev
41	326	1257	15	139	Bahçeli ahşap ev
42	326	1257	8	74	Kagir ev
43	325	1258	1	55	Dükkanı olan ahşap ev
44	325	1258	2	47	Ahşap ev
45	325	1258	31	58	Dükkanı olan ahşap ev
46	325	1258	5	42	Ahşap ev
47	325	1258	32	39	Ahşap ev
48	325	1258	7	104	Bahçeli ahşap ev
49	325	1258	8	100	Bahçeli ahşap ev
50	325	1258	23	84	Bahçeli Kagir Ev
51	325	1258	24	66	Bahçeli Kagir Ev
52	325	1259	4	113	Bahçeli Ahşap Ev
53	325	1259	7	109	Bahçeli Ahşap Ev
54	325	1259	8	58	Kagir ev
55	325	1259	16	37	Ahşap ev
56	325	1259	17	34	Ahşap ev
57	325	1259	18	46,12	Ahşap ev
58	325	1259	24	114,5	Bahçeli Ahşap Ev
59	325	1259	25	69	Ahşap ev
60	325	1259	29	84	Arsa
61	325	1259	35	45	Bahçeli ahşap ev
62	325	1259	42	102,25	Kagir apartman
63	325	1260	1	49	Dükkanı Olan Ev
64	325	1260	4	40,45	Odası Olan Kagir Dükkan
65	325	1260	5	74	Arsa
66	325	1260	7	67	Ahşap ev
67	325	1260	13	56	Ahşap ev
68	325	1260	14	75	Kagir apartman
69	325	1260	20	35	Arsa
70	325	1260	22	103	Dükkanı Olan Kagir İki Ev
71	325	1260	23	50	Dükkanı Olan Kagir Ev
72	325	1260	25	103,65	Kagir apartman
73	325	1261	8	30	Kagir ev
74	325	1261	9	214	Bahçeli kagir ev
75	325	1261	10	51	Ahşap ev
76	325	1261	12	41,5	Ahşap ev
77	325	1261	13	55,5	Kagir ev
78	325	1261	1	90	Ahşap ev
79	325	1261	2	163,3	Bahçeli ahşap ev
80	325	1261	17	86,6	Ev

81	325	1262	35	128	Bahçeli kagir ev
82	325	1262	34	128	Bahçeli kagir ev
83	325	1262	14	208	Bahçeli kagir ev
84	325	1262	44	173,98	Kagir ev
85	325	1262	8	114	Bahçeli kagir ev
86	325	1262	7	56	Bahçeli kagir ev
87	325	1262	6	53	Bahçeli kagir ev
88	325	1262	4	51	Bahçeli ahşap ev
89	325	1262	3	71	Kagir ev
90	325	1262	45	48	Kagir apartman
91	325	1262	32	176	Bahçeli kagir ev
92	325	1262	25	83	Bahçeli ev
93	325	1262	23	79	Bahçeli kagir ev
94	325	1262	37	66	Müfrez ev
95	325	1262	38	71	Müfrez ev
96		1264	2		
97	326	1264	22	50,89	Kagir apartman
98	326	1268	14	91,5	Arsa
99	325	1269	8	102,8	Kagir apartman
100	325	1269	25	63,48	Arsa
101	325	1269	15	21	Kagir dükkan
102	325	1270	7	41,5	Kagir ev
103	325	1270	8	60	Dükkanı olan kagir ev
104	325	1270	9	33,5	Odası olan dükkan
105	325	1270	10	227	Ahşap dükkan
106	325	1270	13	158	Dükkanı müştemil kagir apartman
107	325	1270	14	114	Ahşap ev
108	325	1270	15	140	Bahçeli ahşap ev
109	325	1270	18	69	Ahşap ev
110	325	1270	33	66,95	Kagir apartman
111	325	1270	22 (36)	48	Üç dükkanı olan kagir ev
112	325	1270	23 (36)	48	Üç dükkanı olan kagir ev
113	323	1271	7	202	Depolu dükkanı olan kagir apartman
114	323	1271	22	317	İki dükkanı olan bahçeli ev
115	323	1271	14	21,5	Üstünde odası olan kagir dükkan
116	323	1271	15	20	Üstünde odası olan kagir dükkan
117	323	1271	16	18,5	Üstünde odası olan kagir dükkan
118	323	1271	17	29,5	Üstünde odası olan kagir dükkan
119	323	1272	4	567	Ahir ve maa bahçe iki mağaza

120	323	1272	5	266	Bahçeli Ahşap Ev
121	323	1272	3	60	Ahşap ev
122	323	1272	8	61	Kagir apartman
123	323	1272	9	50	Ahşap ev
124	323	1272	10	48	Ahşap ev
125	323	1273	1	34	Ahşap ev
126	323	1273	2	35	Ahşap ev
127	323	1273	3	57	Kagir apartman
128	323	1273	4	60	Kagir apartman
129	323	1273	5	78	Ahşap ev
130	323	1273	10	85	Bahçeli ahşap ev
131	323	1273	13	100	Bahçeli ahşap ev
132	323	1273	16	78	Ahşap ev
133	323	1273	17	86	Ahşap ev
134	323	1273	20	61	Ahşap ev
135	323	1273	21	61	Ahşap ev
136	323	1274	1	121,38	Bahçeli ahşap ev
137	323	1274	3	58	Arsa
138	323	1274	19	82,12	Ahşap ev
139	323	1274	21	66,66	Ahşap ev
140	323	1274	22	116	Bahçeli ahşap ev
141	323	1274	30	152	Arsa
142	323	1286	4	42	Ahşap ev
143	323	1286	5	38	Ahşap ev
144	323	1286	8	74	Ahşap ev
145	323	1286	9	64	Ahşap ev
146	323	1286	10	52	Bahçeli ahşap ev
147	323	1286	13	114,5	Kagir dükkanı olan ev
148	323	1286	20	32	Kagir ev

Bakımları yapılarak olduğu gibi korunacak yapılar	1
Basit onarım önerisi getirilen yapılar	2
Kapsamlı onarım önerisi getirilen yapılar	3
İnfill ve yeni yapılaşma önerisi getirilen yapılar	4

EK-B

ÇİZİMLER VE ANALİZLER

B.1 Kentsel Rölöve Paftası

B.2 Ulaşım Durumu Analizi

B.3 Ada-Parsel Analizi

B.4 Dolu-Boş Alan Analizi

B.5 Kat Adedi Analizi

B.6 İşlev Analizi

B.7 Yasal Statü Analizi

B.8 Dönem Analizi

B.9 Yapı Kullanım Analizi

B.10 Yapım Tekniği ve Malzeme Analizi

B.11 Yapısal Durum Analizi

B.12 Kütle Özgünlük Durumu Analizi

B.13 Cephe Özgünlük Durumu Analizi

B.14 Anket Yapılan Haneler

B.15 Öneri İşlev Vaziyet Planı

B.16 Pilot Bölge Sınırları

B.17 Pilot Bölge Fotoğrafları-1

B.18 Pilot Bölge Fotoğrafları-2

B.19 Pilot Bölge Fotoğrafları-3

B.20 Pilot Bölge Fotoğrafları-4

B.21 Silüet Çizimi-1

B.22 Silüet Çizimi-2

B.23 Silüet Çizimi-3

B.24 Silüet Çizimi-4

B.25 Mevcut Durum Vaziyet Planı-1

B.26 Mevcut Durum Vaziyet Planı-2

B.27 Öneri Vaziyet Planı-1

B.28 Öneri Vaziyet Planı-2

B.29 Konut Cephe Tipolojisi

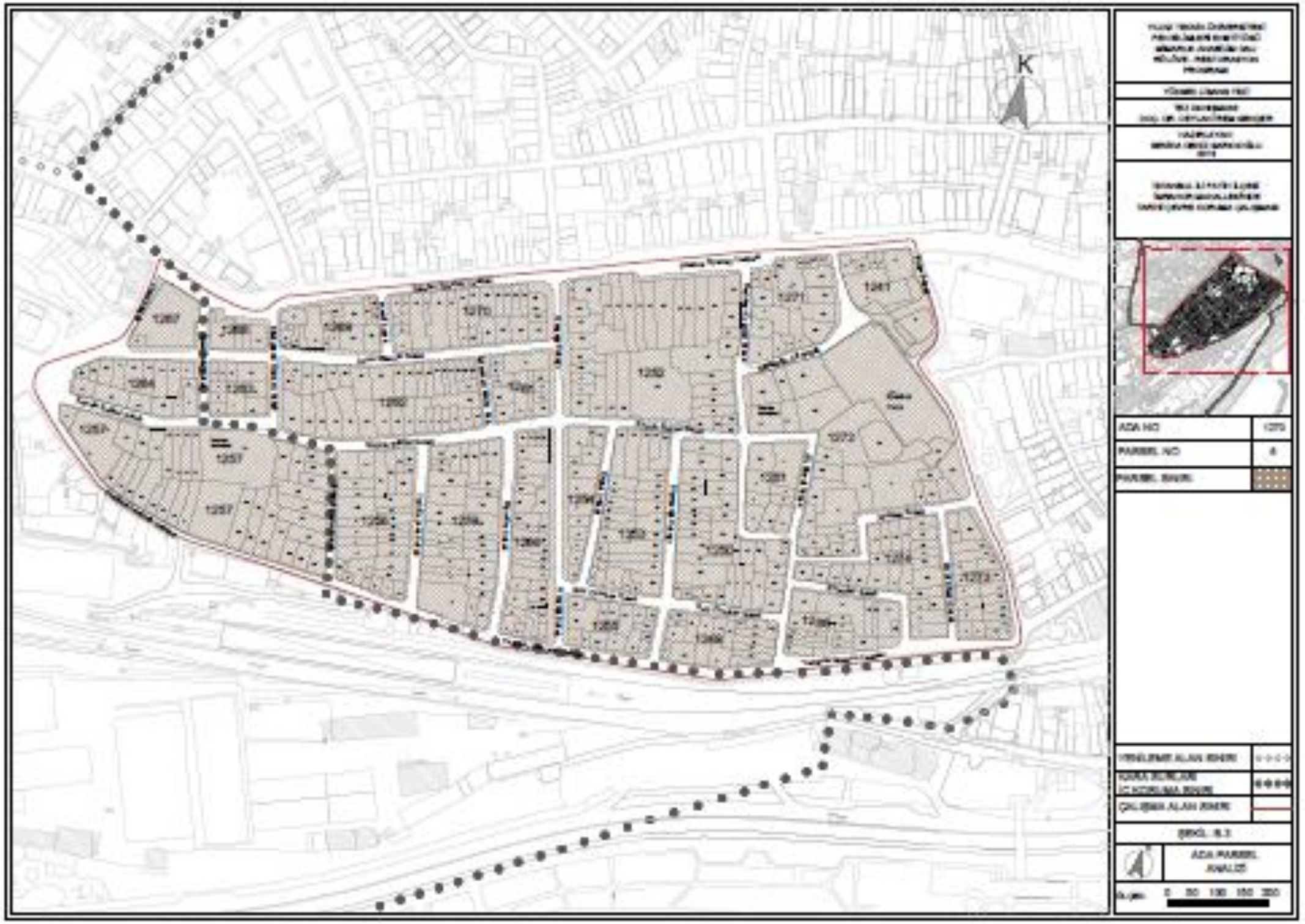
B.30 Konut Giriş Kapıları Tipolojisi

B.31 Konut Giriş Kapıları Fotoğrafları

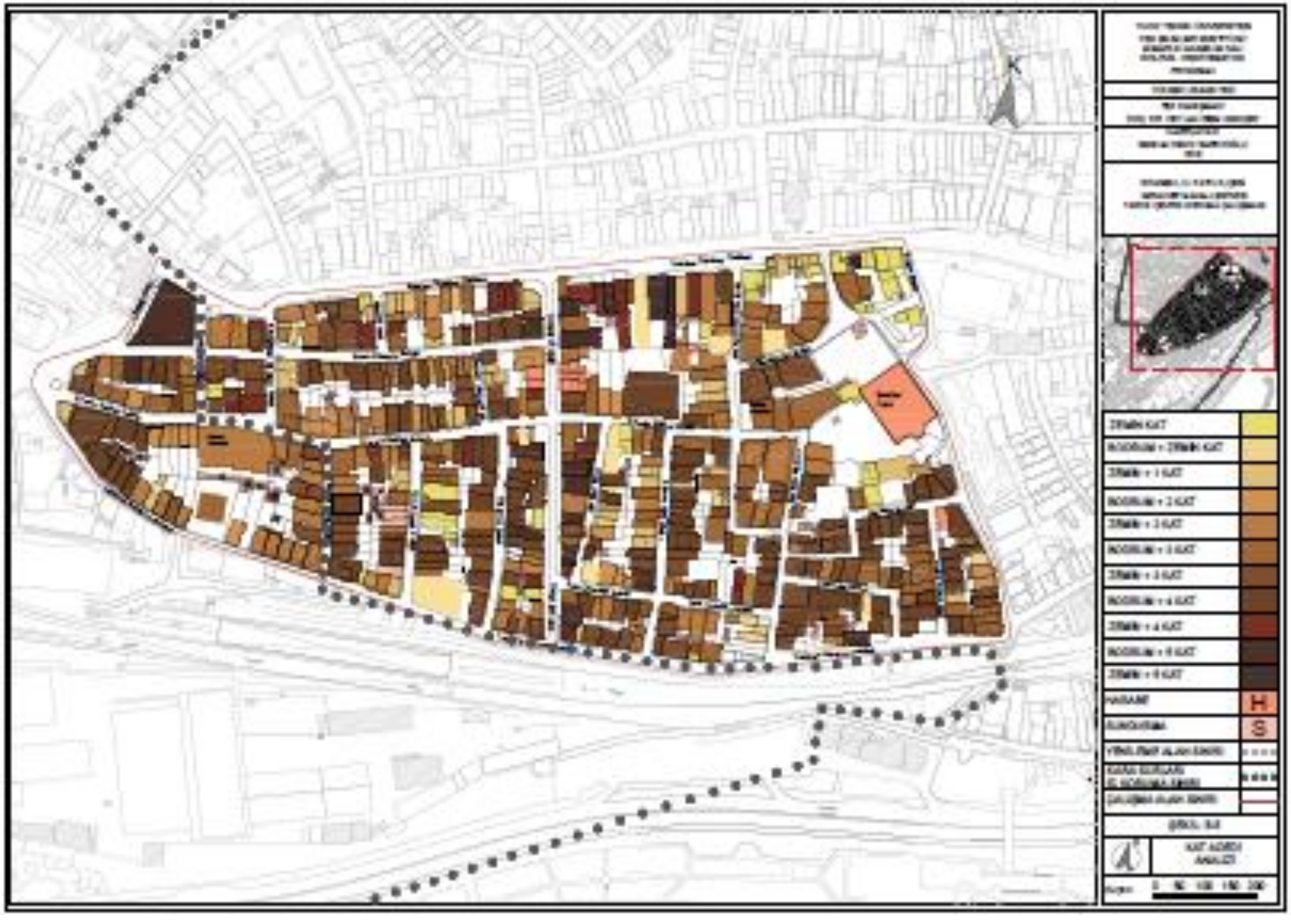
B.32 Konut Pencere Tipolojisi

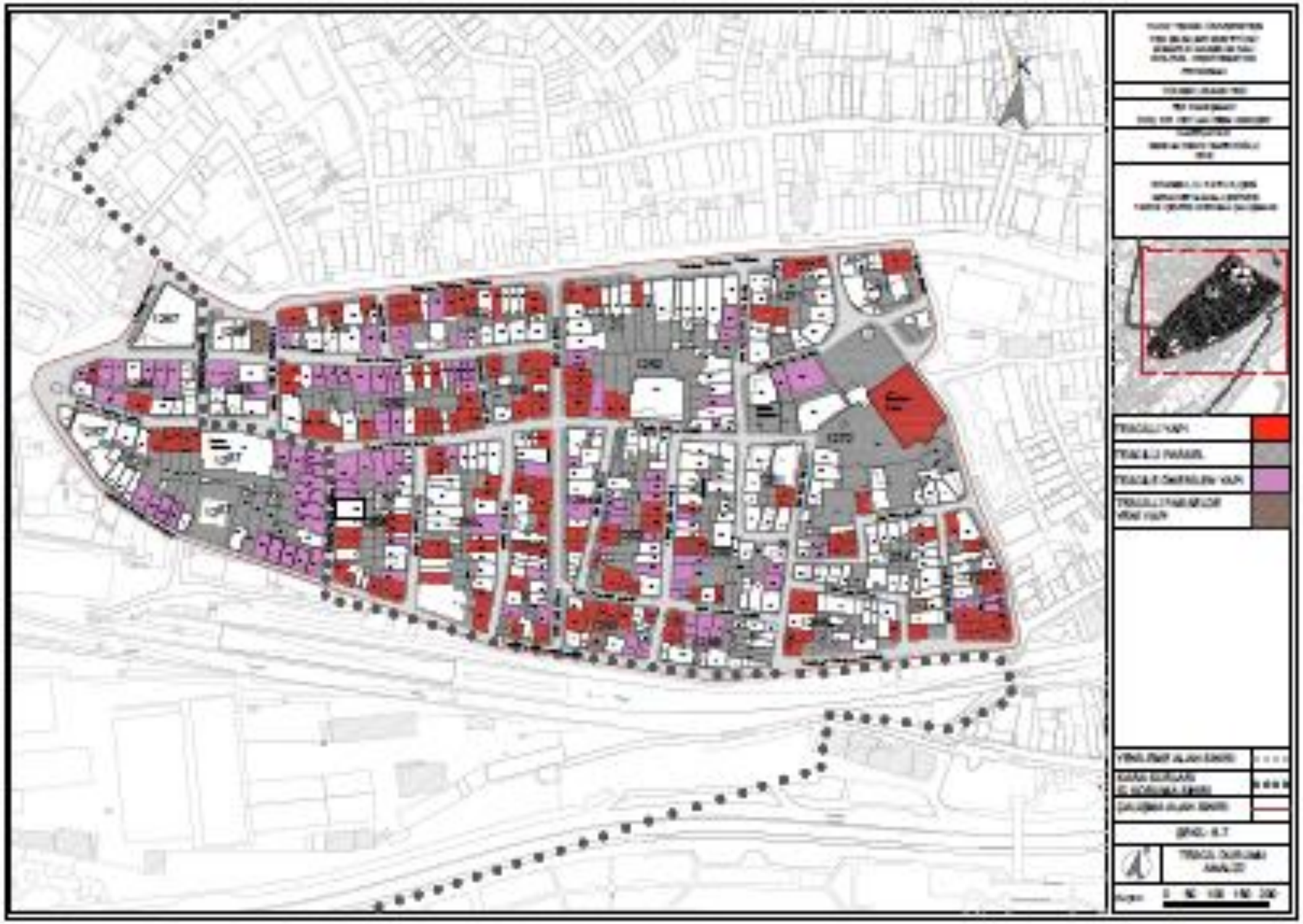

K
1267
1268
1269
1270
1271
1261
1264
1263
1262
1252
1253
1257
1258
1259
1260
1272
1273
ADA NO
PARSEL NO
ÖLÇEK 1/1
0 50 100 150 200

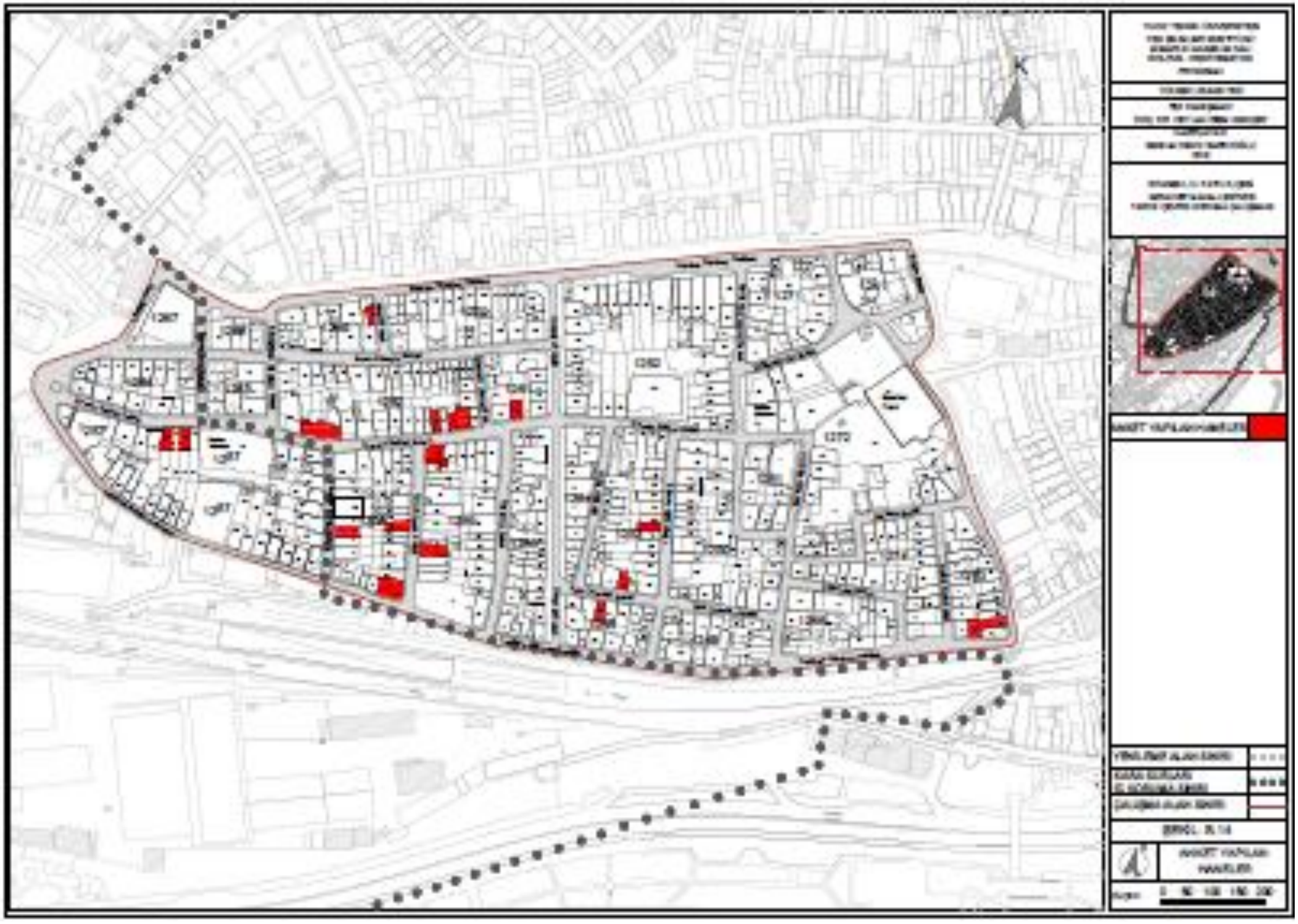

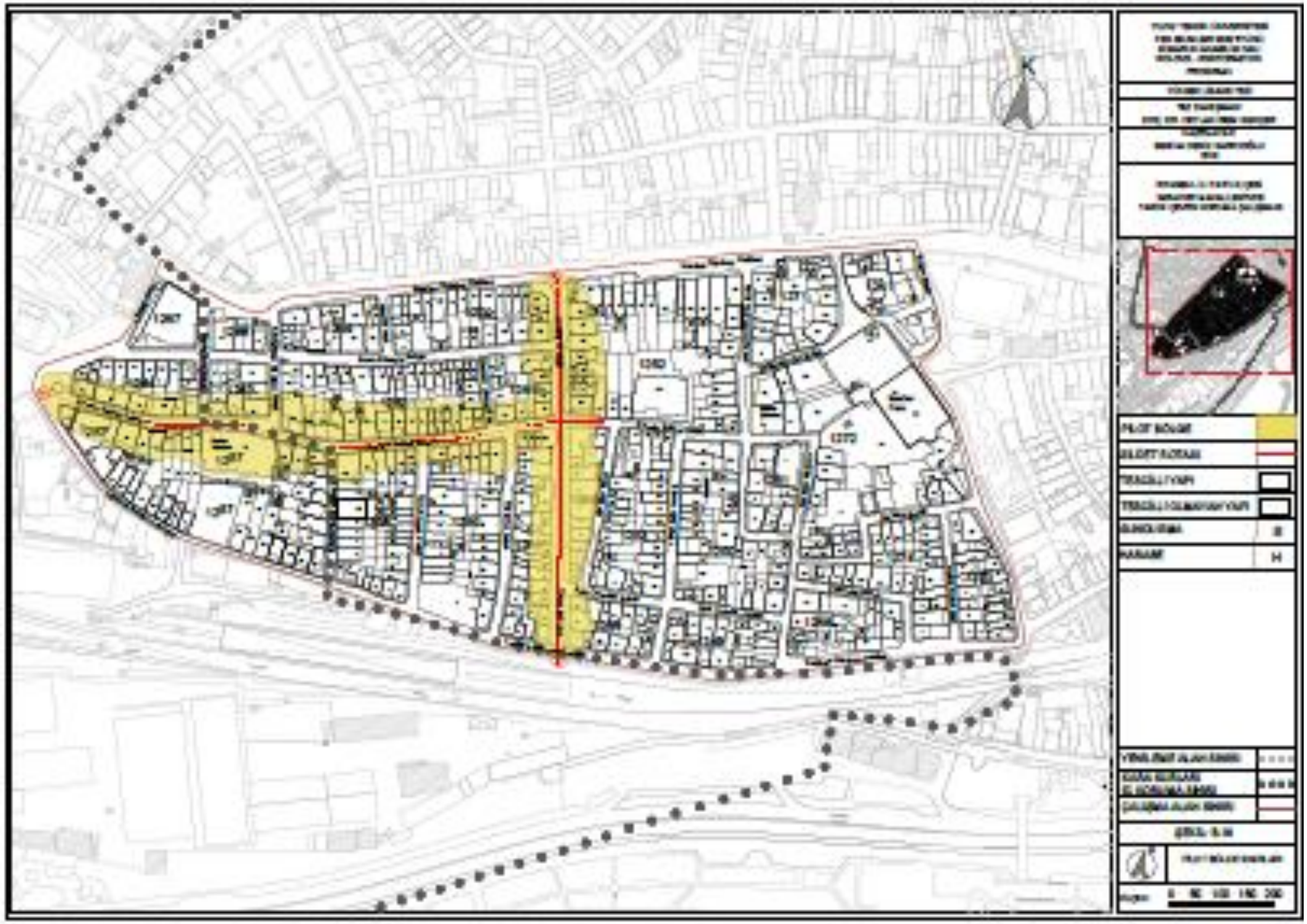

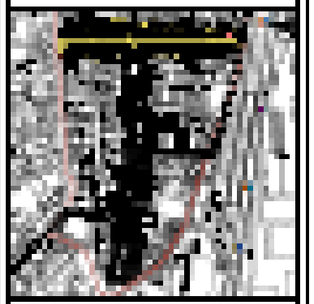

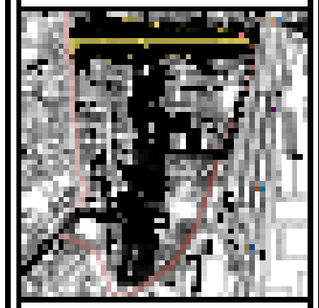

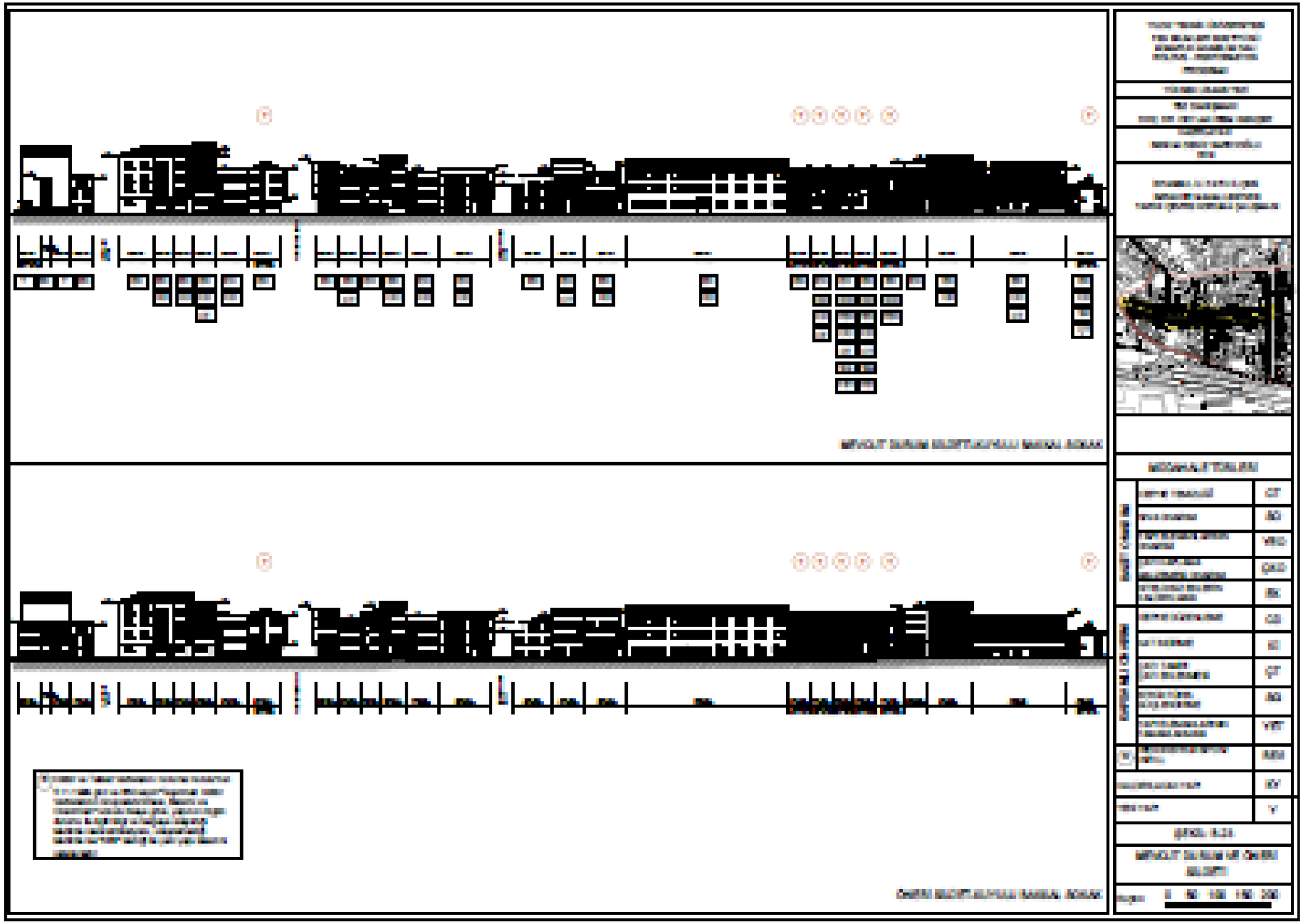

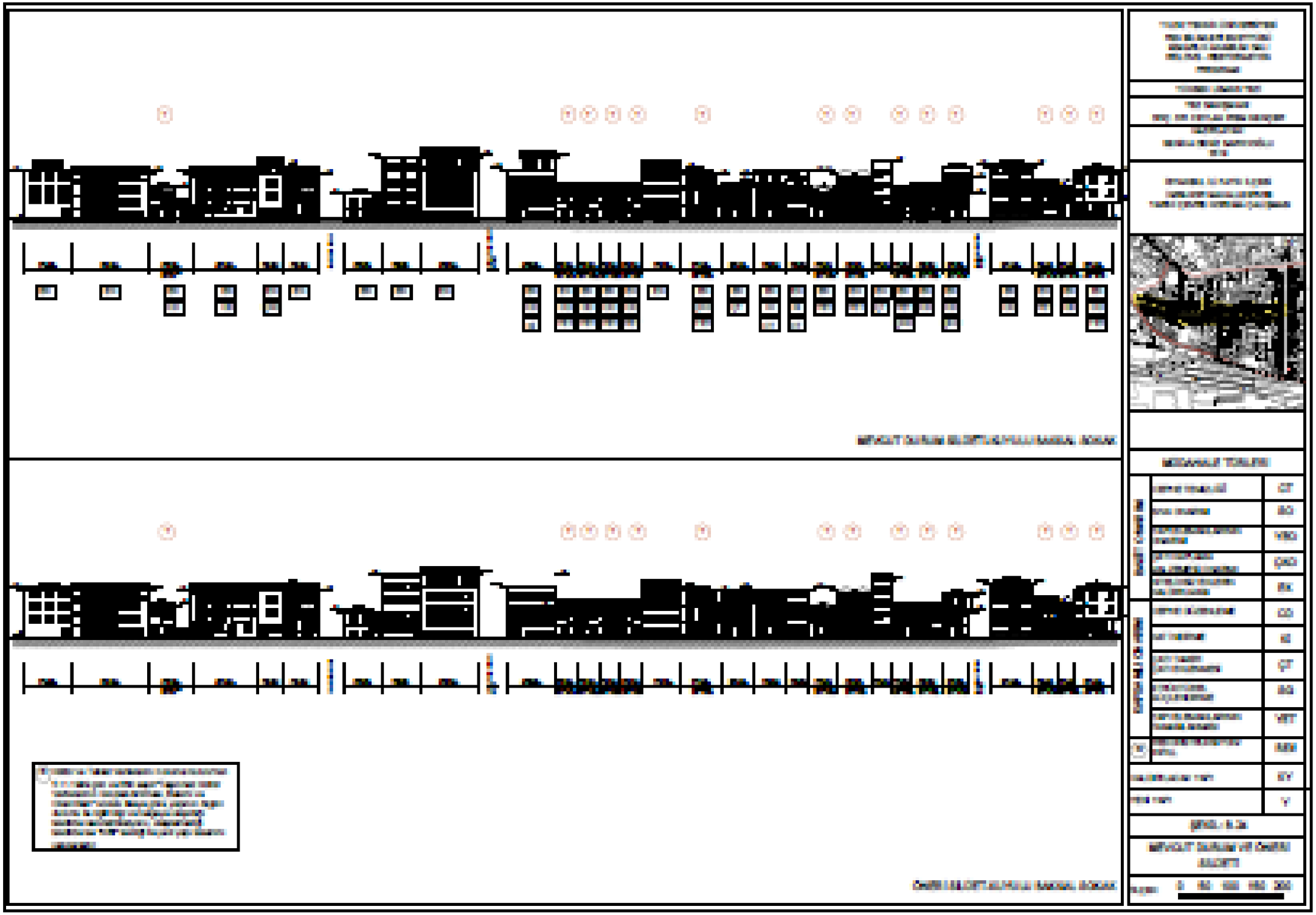

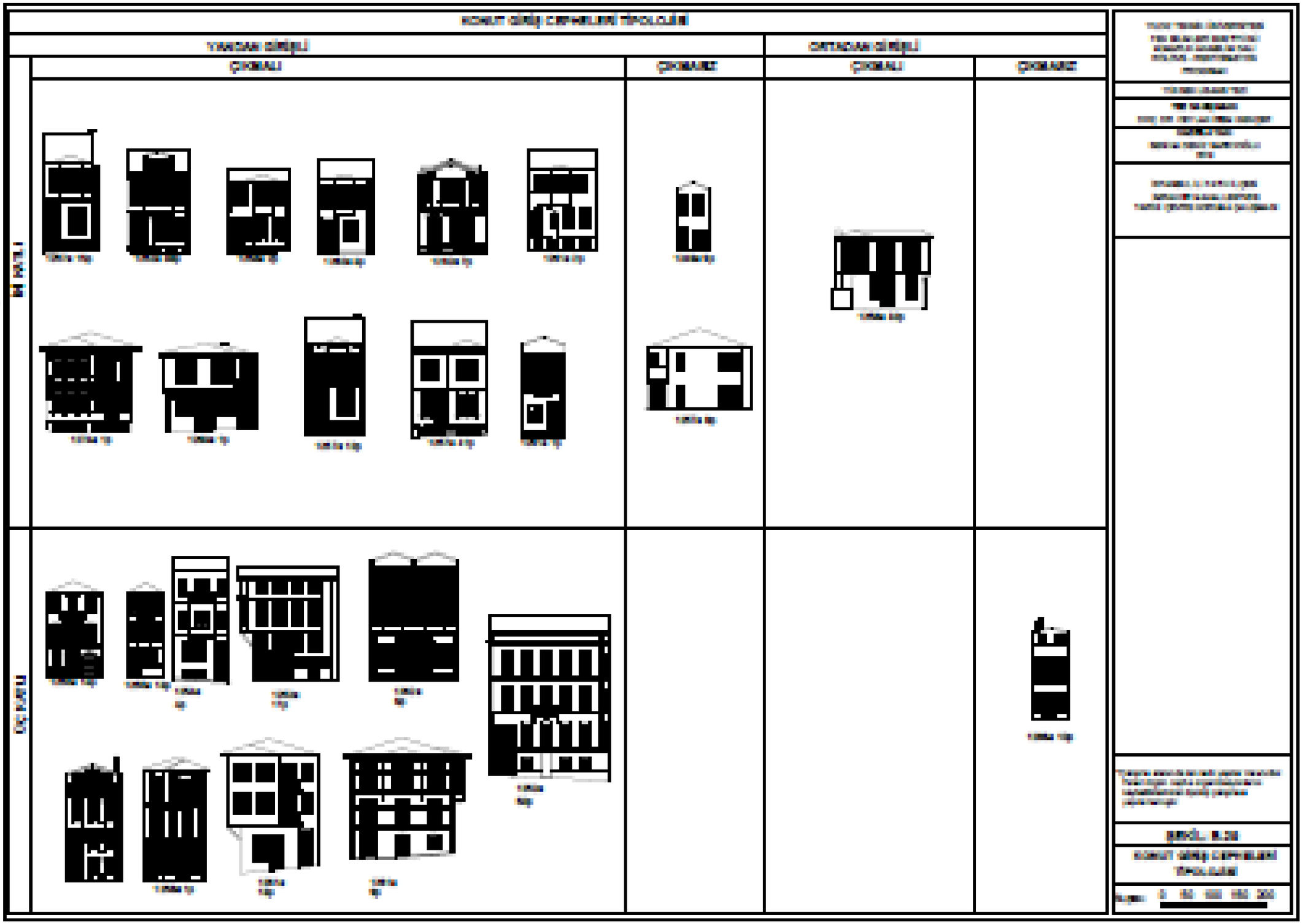

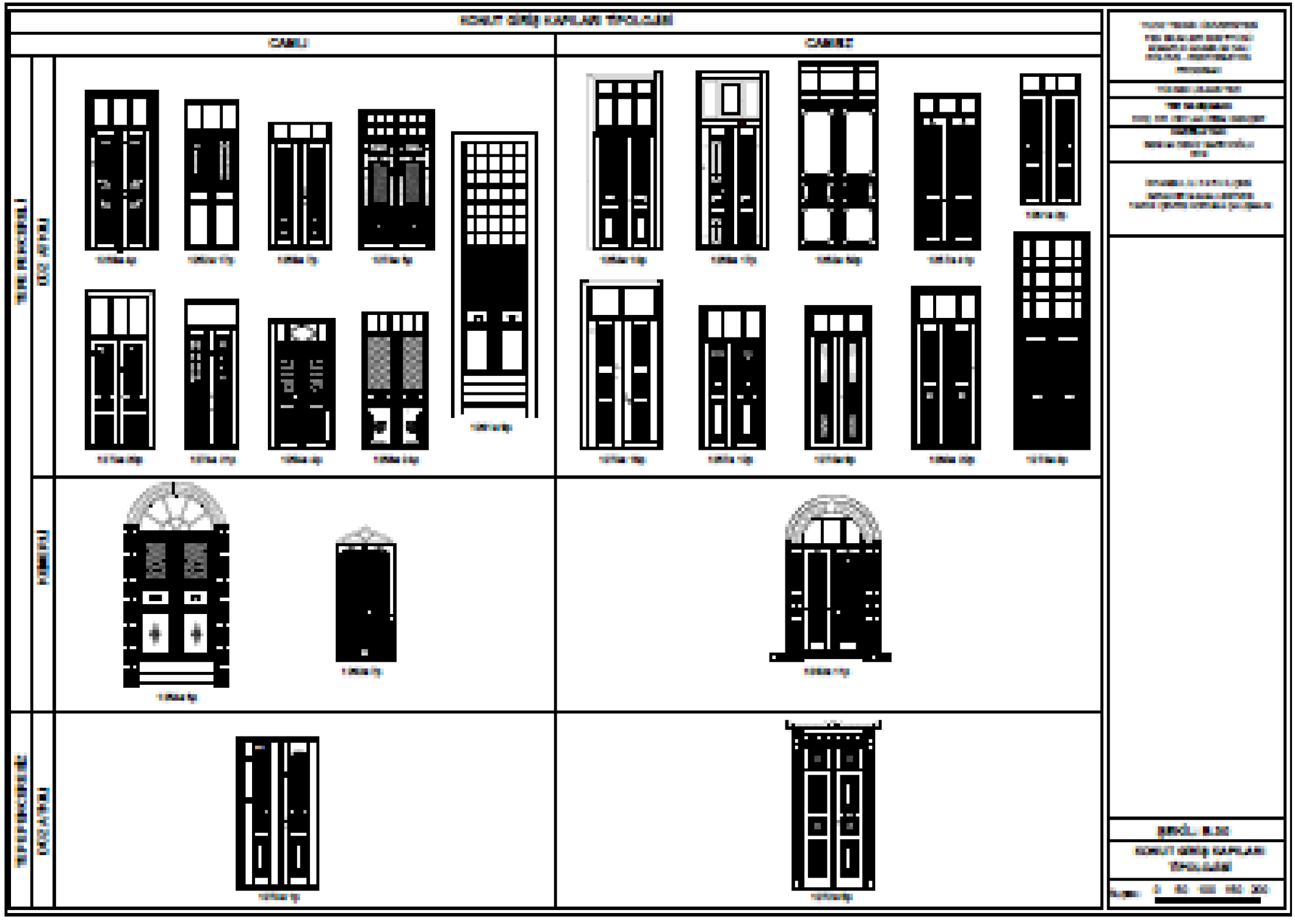

1267
1268
1269
1270
1263
1257
1259

51
1250
1249
252
1253
1255
1254
280
1261
1250
1270
262
1250
1269

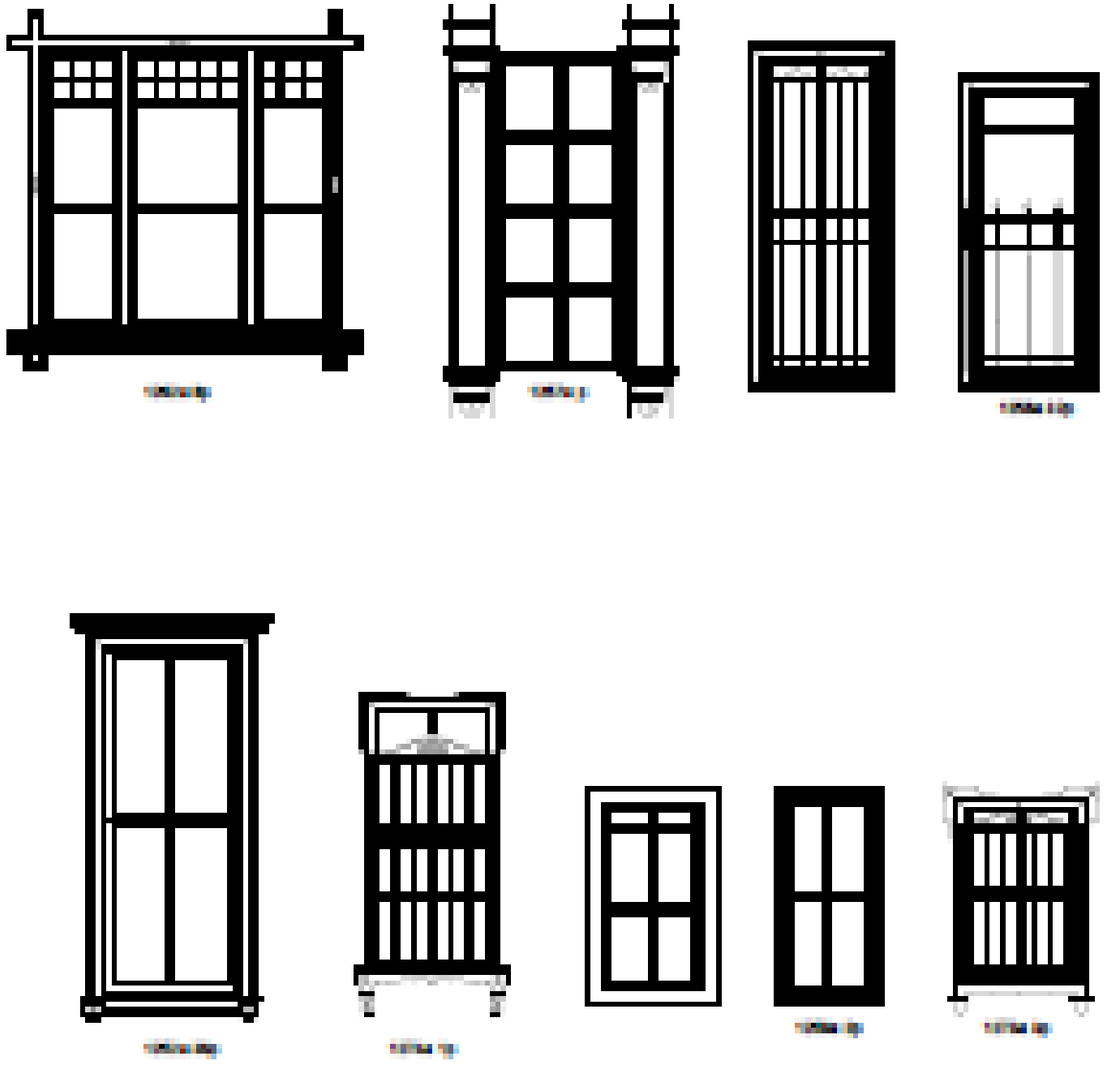

1267
1269
1257
262
126

1250
1249
1252
1253
1254
1255
1270
1269
1258

KONUT DİŞİ CEPHELERİ TİPOLOJİSİ
YAKADAN DİŞİLİ
ÇIKMALI
ÇIKMASIZ
ORTADAN DİŞİLİ
ÇIKMALI
ÇIKMASIZ
DİŞİ KISMI

KONUT GİRİŞ KAPILARI TİPOLOJİSİ
CAMLI
CAMSIZ

EK-C

SOSYAL YAPI ANKETİ

İMRAHOR MAHALLESİ SOSYAL ANKET FİŞİ

Araştırma Tarihi:
Anketin Yapıldığı İl:
İlçe:
Mahalle:
Sokak:
Kapı No:
Kod (Ada-Parsel No):

GENEL BİLGİLER

1. Doğum yeriniz ve tarihiniz?

2. Kaç yaşındasınız?

3. Eğitim seviyeniz?

4. Meslek durumunuz?

5. İstanbullu musunuz? (…) Evet (…) Hayır / Aslen Nerelisiniz?

6. Kaç yıldır Yedikule'de yaşıyorsunuz?
(…) 5 yıldan az (…) 5-10 yıl arası
(…) 10-20 yıl arası
(…) 20 yıldan fazla (…) Yedikule'de doğdum

7. Ne zaman taşındınız? Taşınma nedeniniz neydi?

8. Hanede kaç kişi yaşıyor?

SOSYAL ve FİZİKSEL YAPI ETKİLEŞİMİ

9. Mahallenizden memnun musunuz?
(…) Evet / Neden?
(…) Hayır / Neden?

10. Başka bir mahalleye taşınmak ister misiniz?
(…) Evet / Neden / Nereye?
(…) Hayır / Neden?

11. Yedikule Mahallesi'nin en temel sorunu nedir?
(…) Gürültü
(…) Otopark alanının yetersizliği
(…) Yeşil alan azlığı
(…) Güvenlik sorunu
(…) Bölgeye ulaşım araçlarının yetersizliği
(…) Bölgenin göç alması
(…) Diğer

12. Komşularınız birbirleriyle iyi geçinebiliyorlar mı?
(…) Evet (…) Hayır

13. Mahallenizde bulunan mevcut boş alanların nasıl değerlendirilmesini istersiniz?

park - yeşil alan (…)	otopark (…)	konut (…)	diğer (…)

14. İçinde yaşadığınız mahalledeki tarihi geleneksel konutlar ve çevresi ile ilgili koruma-iyileştirme çalışmalarında yer almak ister misiniz?
(…) Evet / Neden?
(…) Hayır / Neden?

15. Evinizden memnun musunuz?
(…) Evet / Neden?
(…) Hayır / Neden?

16. Başka bir eve taşınmayı düşünüyor musunuz?
(…) Evet (…) Hayır
- Hayır ise neden taşınmıyorsunuz?

17. Evinizle ilgili sorunlar fiziki sorunlar nelerdir?
(…) Isınma sorunu
(…) Rutubet sorunu
(…) Çatıdan su alması
(…) Islak hacim yetersiz
(…) Yeterince gün ışığı ve/veya hava almaması
(…) Ev küçük

GELİR MÜLKİYET DURUMU

18. Ev sahibi misiniz?
Evet (…) Hayır (…)

19. Eğer kiracıysanız evin kira bedeli ne kadar?
(…) 500-1000 tl arası (…) 1000-1500 tl arası
(…) 1500-2000 tl arası (…) 2000 tl ve üstü

20. Aylık geliriniz hangi arlıkta?

0 - 1000 (…)	1000 - 2000 (…)	2000 - 3000 (…)	3000 ve üstü (…)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Seniha Deniz SARICIOĞLU

Doğum Tarihi ve Yeri : 10.01.1989 / İstanbul

Yabancı Dili :İngilizce

E-posta :denizyurttakal@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Rölöve-Restorasyon	Yıldız Teknik Üniversitesi	2019
Lisans	Mimarlık	Yeni Yüzyıl Üniversitesi	2014
Lise	Anadolu Lisesi	Çemberlitaş Anadolu Lisesi	2007

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2016-Devam ediyor	Altinbaş Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

YAYINLARI

Bildiri

1. Yurttakal, S. D. ve Gençer C.İ., (2019). “Yedikule’de Tarihi Çevre Koruma Çalışması”, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 1. Mimarlık ve Şehircililk Sempozyumu, 28-29 Nisan 2019, İstanbul.